

Latvijas Universitāte

Juridiskā fakultāte

M.iur. Aldis Pundurs

PROMOCIJAS DARBS

(disertācija)

**Pierādīšanas teorija un
brīvie pierādījumi jeb pierādījumi ar procesuālu nozīmi
kriminālprocesā**

**The Theory of Proof
and free Proof or procedural Evidence at a criminal
Procedure**

Rīga, 2008

Satura rādītājs

Ievads	- 3
1. Kriminālprocesuāli pierādījumi	
1.1 Pierādījumu izpratne kriminālprocesā	- 13
1.2 Pierādījumu uzdevums kriminālprocesā	- 47
2. Kriminālprocesuālā pierādīšana	- 65
2.1 Kriminālprocesuālās pierādīšanas priekšmets	- 80
2.2 Kriminālprocesuālās pierādīšanas līdzekļi	- 91
2.3 Kriminālprocesuālo pierādījumu avoti	- 97
2.4 Kriminālprocesuālās pierādīšanas uzdevums	- 101
3. Kriminālprocesuālo pierādījumu klasifikācija	- 107
3.1 Apsūdzoši un attaisnojoši pierādījumi	- 110
3.2 Personiski un lietiski pierādījumi	- 117
3.3 Tieši un netieši pierādījumi	- 125
3.4 Sākotnēji un atvasināti pierādījumi	- 131
3.5 Pierādījumi ar materiālu un pierādījumi ar procesuālu nozīmi	- 135
4. Pierādījumu ar procesuālu nozīmi vieta starp citiem pierādījumiem	- 140
5. Pierādījumu ar procesuālu nozīmi pazīmes	- 169
6. Pierādījumu ar procesuālu nozīmi īpašības	- 183
7. Pierādījumi ar divējādu nozīmi	- 187
Kopsavilkums	- 192
Literatūras saraksts	- 200
Pielikumi	- 217

IEVADS

Sekojošais darbs ir autora vairāku gadu patstāvīgi veiktu pētījumu apkopojums juridiskajā zinātnē, krimināltiesībās, kriminālprocesā, kriminālprocesuālās pierādīšanas teorijas vispārējā daļā. Darbu (disertāciju) autors ir izstrādājis Latvijas Universitātes tiesību zinātņu doktores profesores K.Stradas- Rozenbergas vadībā.

Lai gan tas nav maģistra, bet promocijas darbs (disertācija), pēc D.Blūmas sastādītajos metodiskajos ieteikumos maģistra darbu rakstīšanai¹ dotās zinātnisko darbu klasifikācijas šis darbs ir klasificējams kā tradicionāls hipotētiski- deduktīvs dokumentāls pētījums juridiskajā zinātnē.

Mūsu dienās dažādās sabiedrības dzīves sfērās un šajā autora darbā plaši lietotais nosaukums „process” ir cēlies no latīņu vārda *processus*, kas nozīmē: kustība, virzība, secīga attīstības stāvokļu maiņa; secīgu darbību kopums, lai sasniegtu kādu rezultātu.² Ne mazāk plaši lietotais vārds „krimināls” ir cēlies no cita latīņu vārda *crimen*, kas nozīmē noziegums.³ Vārdu saliktenim kriminālprocess, savukārt, ir vairākas nozīmes: 1) ar kriminālprocesu vispirms apzīmē katra konkrēta atsevišķa noziedzīga nodarījuma izmeklēšanas procedūru kā tādu, 2) ar kriminālprocesu apzīmē likumu normu (normatīvo aktu) kopumu, kas likumdošanas līmenī nosaka (regulē) katrā konkrētā valstī pastāvošās noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanas procedūras, 3) ar kriminālprocesu apzīmē atsevišķu juridiskās zinātnes apakšnozares daļu.

¹ Blūma, D. Metodiskie ieteikumi maģistra darbu rakstīšanā. –Rīga: LU, 1997, lpp.11-12

² *Processus*- (lat.) Kustība, virzība, secīga attīstības stāvokļu maiņa; secīgu darbību kopums, lai sasniegtu kādu rezultātu/ Википедии — свободная энциклопедия/ [http:// ru.wikipedia.org/ wiki](http://ru.wikipedia.org/wiki)

³ *Crimen*- (lat.) Noziegums/ Википедии — свободная энциклопедия/ [http:// ru.wikipedia.org/ wiki](http://ru.wikipedia.org/wiki)

Tā kā šis darbs ir veltīts pierādījumu vai pierādīšanas teorijai kriminālprocesā, tad darbā tiek pētīts vairāku savstarpēji saistītu jautājumu loks, kas ietilpst kriminālprocesuālās pierādīšanas teorijas vispārējā daļā.

Kad runa iet par kādu teoriju, tad jebkura teorija vispirmām kārtām ir valdošās atziņas vai valdošo atziņu kopums kādā jautājumā vai vairākos savstarpēji saistītos kādas zinātnes nozares jautājumos. Šādas atziņas bieži vispirms parādās zinātnieku darbos un pēc tam tās ar laiku vai nu kļūst par vispāratzītām, valdošām un vispār saprotamām, vai arī tās tiek atmetas un pamazām aizmirstas kā nepatiesas, kļūdainas, vai kā tādas, kas konkrētajā laikā kāda iemesla vai iemeslu dēļ vienkārši nav bijušas aktuālas. Viss augstāk teiktais pilnībā attiecas arī uz pierādīšanas jeb pierādījumu teoriju kriminālprocesā, kur arī valdošās domas un atziņas nestāv uz vietas, bet laika gaitā mainās, pārveidojas, veco valdošo atziņu vietā nāk jaunas, vai arī dažreiz, pēc kāda laika, notiek atgriešanās atkal pie pirmsākumiem- pie sen aizmirstām vecām idejām. Laika pārbaudi izturējušās, par pareizām un ievēribas cienīgām atzītās tiesību zinātnes teorētiskas idejas un atziņas, savukārt, tālāk agri vai vēlu nonāk līdz likumu normām un juridiskajai praksei.

Kā daļēji parāda pats darba nosaukums „Pierādīšanas teorija un brīvie pierādījumi jeb pierādījumi ar procesuālu nozīmi kriminālprocesā”, tad pierādīšanas teorijas izpēte, kam šajā darbā formāli ir veltīta visai liela daļa, kā tāda nav autora veikto pētījumu un šī darba pašmērķis jeb galvenais uzdevums, bet kriminālprocesuālās pierādīšanas teorija kā tāda, atsevišķi šīs teorijas jēdzieni un institūti šajā darbā tiek apskatīti un pētīti ar konkrētu mērķi un uzdevumu- šīs izpētes rezultātā definēt atsevišķi nodalāmu kriminālprocesuālu pierādījumu grupu, kuras apzīmēšanai savā darbā tā autors ir izmantojis veselus trīs nosaukumus: *brīvie pierādījumi, pierādījumi*

ar procesuālu nozīmi kriminālprocesā un kriminālprocesuālu faktu pierādījumi.

Līdz ar to kā šī darba pirmo uzdevumu tā autors redz mēģinājumu atiet no tradicionālajiem priekšstatiem par pierādījumiem un pierādīšanu kriminālprocesā, atsevišķi nodalīt, definēt un izpētīt Latvijas kriminālprocesa zinātnei jaunu, iepriekš nelietotu jēdzienu un agrāk nedefinētu pierādījumu grupu, kuras apzišanai darbā ir izmantoti augstāk minētie trīs nosaukumi, un pirmā pamattēze, kuru darba autors darbā izvirza un pamato, ir, ka blakus lietai (kriminālprocesam) materiāli nozīmīgiem faktiem un apstākļiem pastāv arī atsevišķi lietai (kriminālprocesam) procesuāli nozīmīgi fakti un apstākļi, kuriem pastāv savi procesuāli nozīmīgu faktu un apstākļu pierādījumi. Autors uzskata, ka priekšstats par šādas pierādījumu grupas esamību nav radies kļūdainu spriedumu virknes rezultātā par virkni savstarpēji saistītiem pierādīšanas teorijas jautājumiem, ka šādi pierādījumi reāli ir vienmēr eksistējuši un eksistē un tiek izmantoti mūsdienās un bez tiem kriminālprocess bieži kā tāds nemaz nav iespējams, taču līdz šim šis jautājums un viss, kas ar to ir saistīts, nepelnīti nav piesaistījis tiesību zinātnieku uzmanību.

Darba autors apzinās, ka pirmais no trijiem darba nosaukumā un darbā izmantotajiem nosaukumiem *brīvie pierādījumi* varētu būt arī maldinošs, jo autors tādu tēzi neizvirza un darbā faktiski runa nav par kriminālprocesuālo pierādījumu iedalījumu procesuālos pierādījumos un ārpus procesa esošos pierādījumos, bet gan darbā ir runa par kriminālprocesā izmantojamo pierādījumu iedalījumu pierādījumos ar materiālu vai materiāli tiesisku nozīmi un pierādījumos ar procesuālu vai procesuāli tiesisku nozīmi, bet tā kā vēsturiski par procesuāliem pierādījumiem ir bijis pieņemts uzskatīt visus pierādījumus ar materiāli tiesisku nozīmi, tad, lai parādītu atšķirību starp šīm

abām pierādījumu grupām, pierādījumu grupas ar procesuālu nozīmi apzīmēšanai darbā tika izmantots formāli šai pierādījumu grupai pretējs no vācu valodas aizgūts nosaukums- *brīvie pierādījumi*. Tas, ko Vācijas procesuālajās tiesībās saprot ar *brīviem pierādījumiem* un *brīvo pierādījumu procesu* kā tādu, pēc darba autora novērojumiem Latvijā ir līdz šim praktiski nezināma un sveša tēma, taču vienlaicīgi autors uzreiz arī jāuzsver, ka šis pētījums nekādā gadījumā nav kādu atsevišķu vācu autoru atziņu apkopojums par *brīvajiem pierādījumiem* un *brīvo pierādījumu procesu*. Lai gan autors darbā ir izmantojis vācu valodā izmantoto nosaukumu *brīvie pierādījumi* un nenoliedzami, ka autora viedoklis šajā jautājumā daudzējādā ziņā saskan ar to, ko pēc autora viedokļa var nosaukt par Vācijas procesuālo tiesību „brīvo pierādījumu doktrīnu”, taču vienlaicīgi ir jāuzsver, ka darba autora viedokļa par konkrēto jautājumu loku sakrišanu ar šo „doktrīnu” autora veikto pētījumu rezultātā nav visaptveroša un pilnīga.

Apspriežot šo darbu Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes Krimināltiesisko zinātņu katedrā, G.Kūtra kungs ieteica nosaukuma *brīvie pierādījumi* vietā izmantot nosaukumu *kriminālprocesuālu faktu pierādījumi*. Piekrītot, ka nosaukums *kriminālprocesuālu faktu pierādījumi* precīzāk atspoguļo darbā apskatīto pierādījumu grupas būtību, autors tomēr nolēma apzināti atsevišķās vietās darbā izmantot arī nosaukumu *brīvie pierādījumi*. Šādi autors nolēma rīkoties, lai šādā veidā uzsvērtu tēzi, ka pierādījumi, kuriem ir veltīts šis darbs, kriminālprocesa likumu normās un kriminālprocesa zinātnē nav precīzi definēti un tādēļ pašreiz ir iespējama arī visai brīva šādu pierādījumu interpretācija. Trešais darbā izmantotais nosaukums- *pierādījumi ar procesuālu nozīmi kriminālprocesā* pēc savas būtības ir tuvs nosaukumam *kriminālprocesuālu faktu pierādījumi*, bet tā kā pierādīšanas teorijā kriminālprocesā pēc autora viedokļa pašreiz nav viena

dominējoša viedokļa par to, kas tad īsti kriminālprocesā ir pierādījumi: *fakti, ziņas par faktiem, ziņas, liecības, lietiskie pierādījumi* un t.t., un nosaukums *kriminālprocesuālu aktu pierādījumi* netieši uzsver viedokli, ka pierādījumi kriminālprocesā ir fakti, tad šī darba autora prāt vispareizāk konkrētas pierādījumu grupas apzīmēšanai darba nosaukumā bija izmantot nosaukumu: *pierādījumi ar procesuālu nozīmi kriminālprocesā*, jo tādā veidā ir iespējams distancēties no viedokļa, ka pierādījumi kriminālprocesā ir fakti, un atstāt „brīvu vietu” citiem, atšķirīgiem viedokļiem šajā jautājumā, tas ir, ka pierādījumi ir nevis fakti, bet ziņas par faktiem, vienkārši ziņas vai gan jau pierādīti (pamatoti) fakti, gan ziņas par vēl nepierādītiem faktiem un c.

Darba autoram nav izdevies atrast nevienu latviešu valodā publicētu darbu, nevienu cita autora publikāciju latviešu valodā, kurā apskatītie jautājumi tiktu apskatīti saistībā ar šajā darbā pētāmo jautājumu loku. Arī starp dažādiem ārzemju autoru darbiem autoram ir izdevies atrast visai maz darbu, kuros tiktu skarti šajā pētījumā apskatītie jautājumi.

Var droši apgalvot šis darbs ir oriģināls autora pētījums par Latvijā līdz šim nepētītu tēmu un virkni ar to cieši saistītu jautājumu loku. Bez tā, ka šī darba autoram nav zināma neviena cita autora publikācijas latviešu valodā par šo tēmu, sarunās ar citiem juristiem autoram ir radies iespaids, ka liela daļa Latvijas juristu arī nemaz nezina, par kādiem pierādījumiem konkrētajā gadījumā vispār varētu iet runa.

Kā vienu no iemesliem tādām stāvoklim darba autors saskata sekas no līdz šim daudzus gadus Latvijā valdījušās padomju tiesību zinātņu skolas, kad tiesību zinātnē valdīja tiesību pozitīvisms un šādi „brīvi”, it kā „ārpus procesa stāvoši”, likumu normās nedefinēti pierādījumi tika uzskatīti par atsevišķiem, ārkārtas gadījumiem, kādēļ tie ilgu laiku tika vienkārši ignorēti, par pierādījumiem netika uzskatīti un līdz ar to tie arī nav nekādā veidā

pētīti, aprakstīti, klasificēti kā pierādījumi un vispār nav jebkādā veidā tikuši definēti. Taču, neskatoties uz šādu it kā neatzīstošu un noliedzošu stāvokli, pēc šī darba autora viedokļa šādi pierādījumi visu laiku, vienmēr ir eksistējuši un reāli pastāvējuši visās tiesu iekārtās un visos laikos un šādi pierādījumi pastāv un tiek praksē izmantoti arī pašreiz. Bez tiem nevarēja iztikt gan agrākos laikos, bez tiem nevar iztikt arī mūsdienās un pēc autora viedokļa šādu pierādījumu nozīme nākotnē tikai palielināsies.

Tiesību zinātnei attīstoties, procesuālās zinātnes, tajā skaitā arī kriminālprocess, ir atdalījies (norobežojies, izveidojies kā atsevišķa tiesību zinātnes nozare) no materiālajām tiesībām. Nosacīti varētu teikt, ka vispirms no materiālajām tiesībām kā atsevišķa tiesību nozare ir atdalījušās procesuālās tiesības, un nākošajam solis šādā „dalīšanās vai norobežošanās procesā” varētu būt līdzīga rakstura procesuālo pierādījumu nodalīšana-pierādījumos ar materiālu un pierādījumos ar procesuālu nozīmi lietā. Runājot par šādu pierādījuma iedalījuma pamatojumu, var atsaukties, piemēram, uz vācu zinātnieku Klausu Volku (*Klaus Volk*), kurš uzskata, ka brīvo pierādījumu pielietojuma apgabalu nosaka materiālo un procesuālo tiesību principiāla atdalīšana.¹ Šeit tad varētu rast pirmo, visvienkāršāko pamatojumu šādu pierādījumu eksistencei, taču kopš laika, kad pagājušā gadsimta pirmajā pusē tiesību procesuālajā zinātnē atsevišķiem vācu autoriem² radās doma par procesuāli nozīmīgu pierādījumu grupas nodalīšanu no visiem citiem pierādījumiem, šis jautājums līdz šim ne pašā Vācijā, ne ārpus tās nav guvis sevišķi plašu ievērību un uzmanību. Šis jautājums un šī tēma kā tāda nav tikusi tālāk pilnībā attīstīta un nav novesta

¹ Volk, Klaus. *Prozessvoraussetzungen im Strafrecht. Zum Verhältnis von materiellem Recht und Prozessrecht.* –Ebelsbach: Verlag Rolf Gremer, 1978, S.73, ISBN 3-88212-004-5

² Ditzen, Wilhelm. *Dreierlei Beweis im Strafverfahren.* -Leipzig, 1926

līdz vispārinātu zinātnisku atziņu līmenim. Līdz ar to brīvie vai pierādījumi ar procesuālo nozīmi lietā (kriminālprocesā), vai kriminālprocesuālu faktu pierādījumi pašreiz likumu normās nav nekur tiešā veidā definēti un sevišķi šī tēma ir jauna un pilnīgi neapgūta Latvijā. Latvijā šādi pierādījumi gan civil, gan krimināl, gan administratīvajā procesā ir palikuši līdz šim pilnīgi nepētīti, teorētiski nezināma un neapgūta lieta.

Tā saucamajos „padomju laikos” viena no izejām, kā procesuālo likumu normās atsevišķi neparedzētus pierādījumus ar tīri procesuālu nozīmi, kriminālprocesā „legalizēt”, tika atrasta diezgan vienkārša- praksē tas nozīmēja to, ka, tālāk neiedziļinoties šo pierādījumu būtībā, šādus it kā ārpus procesa stāvošus pierādījumus bieži noformēja kā lietai pievienotus dokumentus un atsaucās uz kriminālprocesa kodeksa pantu, kurā bija noteikts, ka faktus lietā var konstatēt arī “ar citiem dokumentiem, ko izdevuši uzņēmumi, iestādes un organizācijas, amatpersonas un pilsoņi”¹.

Tā rezultātā krimināllietu materiālos parādījās un tiesas sēdēs tika nolasīti dažāda veida rakstiski ziņojumi, iesniegumi, izziņas, telefonogrammas un citi līdzīga veida dokumenti. Šādi dokumenti, savukārt, kalpoja un arī pašreiz kalpo par pamatojumu dažādu lietā nepieciešamu procesuālu lēmumu pieņemšanai un dažāda veida procesuālu un izmeklēšanas darbību izdarīšanai. Nepastāvot normatīvam regulējumam, šāda prakse kriminālprocesā ir ieviesusies, taču īsta likumīga un zinātniska pamatojuma tam līdz šim nav bijis. Līdz ar to kā vienu no nākamajiem uzdevumiem darba autors redz nepieciešamību šādu stāvokli beidzot labot un pamatot par ko, par kādiem tad īsti pierādījumiem šādos gadījumos ir

¹ Latvijas Kriminālprocesa kodekss.- Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 67.pants, lpp.44, ISBN-9984-671-39-9

runa un kāds ir šādu darbību pamatojums no kriminālprocesa teorijas viedokļa.

Pēc darba autora viedokļa pievēršanās tieši šai tēmai pašreiz ir kļuvusi par aktuālu un reāli nepieciešamību arī tāda iemesla dēļ, ka pēdējos gados gan citās valstīs, gan arī Latvijā tiek ieviestas dažādas jaunas procesa formas un jauni procesa veidi. Tā rezultātā arvien palielinās šādu procesuālo likumu normās it kā tieši neparedzētu un it kā „ārpus likuma” palikušu pierādījumu nozīme un ir jāapzinās, ka daudzos gadījumos bez šādiem procesā it kā tieši neparedzētiem pierādījumiem pats process bieži nemaz nav iespējams. Tādēļ ir pienācis laiks šo tēmu, šādus pierādījumus un to, ko nosacīti var saukt par „brīvo pierādījumu procesu”, vairāk padziļināti pētīt, skaidrāk norobežot no citiem pierādījumiem un šādu pierādījumu iegūšanas un izmantošanas procesiem un definēt to visu arī kriminālprocesa zinātnē. Ir pienācis arī laiks ar šo jautājumu iepazīstināt arī Latvijā praktizējošos juristus un studentus.

Bez tā, ka darbā ir pētīta agrāk Latvijā nepētīta tēma, darbam ir arī izvēlēta tāda struktūra, kas sākotnēji var likties neloģiska. Formāli no loģikas viedokļa var piekrist, ka, piemēram, darba 3.nodaļa „Kriminālprocesuālo pierādījumu klasifikācija” loģiski ietilpst 1.nodaļā „Kriminālprocesuāli pierādījumi”, taču darba struktūra ir izveidota nevis, pamatojoties uz darbā apskatāmo jautājumu pareizu loģisku savstarpēju saistību, bet gan, vadoties no tēmas izklāsta vienkāršības un parocības, tas ir, tā, lai arī ne visai loģiski pareizā secībā, bet lai situācijā, kad tiek analizēti vairāki savstarpēji saistīti pierādīšanas teorijas jēdzieni, atsevišķas darba daļas pēc iespējas nedublētos un savstarpēji nepārklātos.

Kā literatūras avoti šim darbam ir tikuši izmantoti:

- Latvijā un ārzemēs izdoti normatīvie akti;

- Dažāda laika Latvijas autoru darbi par pierādījumiem un pierādīšanu gan krimināl, gan civilprocesā;
- Bijušās Krievijas impērijas, pēc tam PSRS un mūsdienu Krievijas Federācijas tiesību zinātnieku darbi krievu valodā par tiesas pierādījumu būtību un to klasifikāciju;
- Dažādu autoru darbi vācu valodā par kriminālprocesu, civilprocesu un atsevišķiem to jautājumiem;
- Literatūra angļu valodā daļā par pierādīšanas un pierādījumu būtību un pierādījumu klasifikāciju.

Darbā izmantota arī Latvijas tiesu prakse, ka arī Vācijas Federatīvās Republikas tiesu prakse jautājumos, kas saistīti ar šī darba tematiku. Darba autors ir iepazinies ar pieejamiem dažādu autoru darbiem (publikācijām) par pierādījumu (pierādīšanas) teorijas jautājumiem, devis nelielu shematisku ieskatu pieejamā tiesu praksē un, pamatojoties uz savākto materiālu analīzi, mēģinājis apkopot, formulēt un pamatot savu viedokli par izpētīto un darbā apskatīto pierādīšanas teorijas jautājumu kopumu.

Darbā autors pamato savu viedokli par brīvo vai procesuāli nozīmīgo pierādījumu grupas un šādu pierādījumu procesa kā tādu pastāvēšanu, formulē kriminālprocesam procesuāli nozīmīgas pierādījumu grupas pazīmes un īpašības, dod ieskatu par gadījumiem, kad kriminālprocesā parādās un tiek izmantoti šādi pierādījumi. Kā sava darba uzdevumu tā autors saskata padziļināti izpētīt konkrēto tiesību teorijas jautājumu loku, dot savu ieguldījumu zināšanu papildināšanā par ar šī darba tēmu saistītiem jautājumiem un iepazīstināt ar sava pētījuma rezultātiem un secinājumiem Latvijas tiesību zinātniekus, juristus un studentus. Darba tālākais, nākotnes mērķis ir pamatot nepieciešamību procesuāli nozīmīgo pierādījumu grupu

atzīt kriminālprocesa tiesību teorijā un to nākotnē skaidri definēt arī kriminālprocesa likumu normās.

1. Kriminālprocesuāli pierādījumi

1.1 Pierādījumu izpratne kriminālprocesā

Uz jautājumu, ko nozīmē domāt, Sokrāts esot atbildējis, ka tas nozīmē prast izteikt savas domas jēdzienu formā.¹

Jēdziens ir domāšanas forma, kas atvieto priekšmetu tā būtiskās pazīmēs.²

Kā jebkura zinātne, tajā skaitā arī procesuālā zinātne un tajā skaitā arī kriminālprocesa zinātne operē nevis ar abstraktām zināšanām un teorijām kā tādām, bet pirmām kārtām kā jebkura zinātne arī kriminālprocesa zinātne operē ar savu noteiktu jēdzienu sistēmu.

Katrā zinātnē un teorijās, kas to veido, ir sava noteiktu jēdzienu sistēma. Jēdzieni ietver zināšanas par konkrētas zinātnes un to teoriju priekšmetisko saturu. Pēc būtības jēdziens- tas ir kaut kādas parādības atspoguļojums domāšanā. Līdz ar to indivīds jeb domāšanas subjekts domāšanas procesā operē nevis ar pašām zināšanām, bet gan ar to atspoguļojumiem- jēdzieniem.³

Jēdzienu skaits, ar kuriem operē viena vai otra zinātne var būt dažāds, bet visi šie jēdzieni pirmām kārtām iedalās pašas šīs zinātnes radītos jēdzienos un tādos jēdzienos, kurus tā ir aizguvusi no kādām citām zinātnēm, visbiežāk tie ir aizgūti no kādas vispārējas zinātnes. Šādi no vispārējas zinātnes- loģikas kriminālprocesā aizgūti jēdzieni ir arī tādi jēdzieni, kā *pierādījumi* un *pierādīšana*.

¹ Sokrāta teiktais citēts no darba- Vedins, Ivans. Loģika. Mācību grāmata juridiskām augstskolām un fakultātēm. -Rīga: Avots, 1998, lpp.20, ISBN 5-401-01036-2

² Vedins, Ivans. Loģika. Mācību grāmata juridiskām augstskolām un fakultātēm. -Rīga: Avots, 1998, lpp.23, ISBN 5-401-01036-2

³ Strada- Rozenberga, Kristīne. Pierādīšanas teorija kriminālprocesā. Vispārīgā daļa. -Rīga: Biznesa augstskola „Turība”, 2002, lpp.5, ISBN 9984-728-49-8

Izmeklējot pirmstiesas kriminālprocesa laikā un pēc tam izskatot tiesā krimināllietu (kriminālprocesu) par kādu noziedzīgu nodarījumu, šis noziedzīgais nodarījums ir jau pagātnē noticis notikums, kuru izmeklētājs, prokurors un tiesa vairāk otru reizi novērot nevar, kādēļ izmeklētājam, prokuroram, procesa dalībniekiem un tiesai šā noziedzīgā nodarījuma noskaidrošana (izmeklēšana) ir jāveic ar pastarpinātiem līdzekļiem. Šis nosacījums ir visaptverošs un tas attiecas arī uz gadījumiem, kad kādu noziedzīgu nodarījumu var tieši novērot procesa dalībnieki un tiesa, piemēram, bēgšanu no tiesas zāles vai apzināti nepatiesu liecību sniegšanu izmeklēšanā vai tiesā, arī šādus noziedzīgos nodarījumus tā vai tā pēc tam ir jāizmeklē, jākonstatē un jāiztiesā citā, atsevišķā kriminālprocesā, piedaloties citam izmeklētājam, citam prokuroram un citai tiesai vai citam tiesas sastāvam.

Kriminālprocesa pirmais uzdevums ir pagātnes fakta konstatācija tā galvenajās robežās, kas nepieciešamas tā tiesiskai kvalifikācijai nolūkā pakļaut vainīgo likumīgam sodam. Otrs procesa uzdevums, kas ir likuma piemērošana, radoši neietekmē tiesas kriminālprocesa formu: galvenie jautājumi šajā daļā gandrīz vienmēr reducējas uz darbojošos kriminālkodeksa likumu. Turpretī pagātnes fakta konstatēšanai kā pirmajam tiesvedības mērķim ir izšķiroša nozīme ne tikai procesa uzsākšanai, bet arī tiesvedības uzbūvē.¹

Kriminālprocesa gaitā vienmēr ir bijis, ir un būs svarīgi pietiekami precīzi un maksimāli atbilstoši faktiskajiem apstākļiem izzināt pagātnes notikumu, kas ļauj tiesiski korekti konstruēt atzinumu par to, vai ir noticis

¹ Владимиров, Л.Е. Учение об уголовных доказательствах. Общая часть. Книга первая. Уголовно-судебная достоверность. - Харьков, 1881/ <http://yurpsy.by.ru/biblio/vladim/vladim.htm>

noziedzīgs nodarījums, kāds tieši, kas to ir izdarījis, vai šī persona ir sodāma, kā sodāma u.tml.¹

Kriminālās tiesas uzdevums ir sodīt noziedznieku ar sodu. Lai šo uzdevumu izpildītu, vispirms ir jāpārlicinās par tiesājamā vainu. Jautājums par vainu sastāv no trim daļām: vai ir noticis nozieguma notikums, vai to ir izdarījis tiesājamais un vai viņš ir vainīgs? Visi šie jautājumi ir saistīti ar pagājuša individuāla notikuma apstākļu atjaunošanu.²

Pastarpinātos līdzekļus, ar kuriem izmeklētājs, prokurors un tiesa izmeklē un noskaidro (konstatē) pagātnē notikušus notikumus (noziedzīgus nodarījumus), ikdienā un arī kriminālprocesa zinātnē ir pieņemts apzīmēt ar vispārīgu jēdzienu *pierādījumi*.

Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 124., 127.pantu kriminālprocesā pierādāma noziedzīgā nodarījuma sastāva esamība vai neesamība, kā arī citi Krimināllikumā un šajā likumā paredzētie apstākļi, kuriem ir nozīme konkrēto krimināltiesisko attiecību taisnīgā noregulējumā. Pierādīšanas priekšmetā ietilpstošo apstākļu esamības vai neesamības pamatošanai izmanto pierādījumus.³

Tā kā pagātnē notikuša fakta patiesums tiek konstatēts ar pierādījumu palīdzību, tad kriminālprocess kā tāds reducējas uz pierādījumu vākšanu un izmantošanu nolūkā atjaunot tiesas priekšā pēc iespējas sīkāk un patiesāk pagātnes notikumu.⁴

¹ Meikališa, Ārija. Cilvēktiesību ievērošana izmeklēšanas darbību veikšanā// Latvijas Vēstnesis, Jurista Vārds: 13.03.2007 nr.43 (3619)

² Владимиров, Л.Е. Учение об уголовных доказательствах. Общая часть. Книга первая. Уголовно-судебная достоверность. –Харьков, 1881/ [http:// yurpsy.by.ru/ biblio/ vladim/ 01.htm](http://yurpsy.by.ru/biblio/vladim/01.htm)

³ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2006. gada 12. oktobra Lēmums SKK – 579/2006 (krimināllieta nr.11511003104)

⁴ Владимиров, Л.Е. Учение об уголовных доказательствах. Общая часть.

Книга первая. Уголовно-судебная достоверность. - Харьков, 1881/ [http:// yurpsy. by.ru/ biblio/ vladim/ vladim.htm](http://yurpsy.by.ru/biblio/vladim/vladim.htm)

Angļu filozofs Bentams (*Bentham, Jeremy*) esot teicis, ka procesuālā māksla pēc būtības ir nekas cits, kā māksla apieties ar pierādījumiem. Darbā (*Traite des preuves*) Bentams par šo jautājumu izteicies šādi:

„Par ko iet runa kriminālā tiesā? Par to, lai izlemtu, ir vai nav pierādīts fakts, kurš nosaukts par noziegumu, un, vai attiecīgi vainīgais cilvēks ir jāsoda vai nav? Tiesneša pienākums tādējādi ir pierādījumu vākšana no visām pusēm iespējami labākā formā, to salīdzināšana un pēc tam lietas izlemšana atbilstoši to pierādījumu spēkam.”¹

Viens no kriminālprocesa zinātnes pamatprincipiem skan: „*Visiem faktiem, ar kuriem tiek pamatots spriedums, ir jābūt pierādītiem*”.² Šis princips tādā vai citādā veidā darbojas gan kriminālprocesā, gan civilprocesā, gan arī administratīvajā procesā un var droši teikt, ka tas ir viens no pamatprincipiem, ap kuru tālāk ir veidojusies visa procesuālā zinātne, atceroties un ievērojot kuru, ir veidojušās procesuālās zinātnes pamata atziņas un šīs zinātnes izmantotie speciālie jēdzieni.

Izejot no šī pamatprincipa, kā aksioma ir pieņemts uzskatīt, ka visi noziedzīgu nodarījuma izdarīšanas apstākļi kriminālprocesā tiek noskaidroti ar pierādījumu palīdzību un visiem tiesas beigu nolēmumā izteiktajiem secinājumiem tādā vai citādā veidā ir jābalstās uz drošiem un ticamiem pierādījumiem. Izejot no tā, savukārt, *pierādīšana* ir jebkura kriminālprocesa svarīgākā sastāvdaļa. Šis princips ir vispārīgs un tas paliek spēkā arī tad, ja kādi fakti pamatojoties uz likumu nav jāpierāda, vai arī tad, ja, piemēram, tiesā kāda lieta mūsu dienās tiek izskatīta bez pierādījumu pārbaudes.

¹ Bentham, Jeremy. *Traite des preuves*, P.342/ citēts darbā: Владимиров, Л.Е. Учение об уголовных доказательствах: Части: Общая и Особенная. 3-е изд., изм. и законч. – Санкт-Петербург: Кн.маг. „Законоведение”, 1910, стр.102/ [http:// www.lawlibrary. ru/](http://www.lawlibrary.ru/) 0665

² Volk, Klaus. *Strafprozessrecht/ von Klaus Volk.*- München: Beck, 1999, S.179, ISBN 3 406 44966 2

Pirmajā gadījumā likumdevējs ir paredzējis atsevišķus izņēmumu gadījumus, kad procesuālās ekonomijas nolūkā nav jāpierāda kādi atsevišķi fakti, kuri tiek pieņemti par patiesiem un pastāvošiem bez pierādījumu pārbaudes, bet izņēmumi, kā zināms, tikai apstiprina likumsakarību. Otrajā gadījumā pierādīšana tiek veikta- pierādījumi tiek savākti un nostiprināti izmeklēšanas laikā, bet tiesas procesā tie tiešā veidā (mutiskā procesā) pārbaudīti netiek. Faktiski tas ir ar likumu paredzēts izņēmums no vispārēja principa, kas tiesas nolēmumā formulēts šādi: „Ja tiesas spriedums ir pamatots ar pierādījumiem, kuri nav pārbaudīti tiesas sēdē, šādu lēmumu nevar atzīt par tiesisku un pamatotu.”¹

Noteikumi par to, kā jāvērtē pierādījumi un kā ar tiem jārīkojas tiesā, lai tiesa varētu pareizākā veidā nonākt pie patiesības, izmeklējot pagātnē notikušu faktu, sastāda kriminālprocesa loģikas saturu. Šī loģika, savukārt, nosaka Kriminālprocesa kodeksa saturu.²

Noskaidrojot ar kriminālprocesuālo pierādījumu palīdzību visus notikušā apstākļus, izmeklētājs, prokurors un beigās tiesa, izmantojot kriminālprocesā iegūtos pierādījumus, nonāk pie secinājumiem par notikušo un savus secinājumus par notikušo tiesa tad atspoguļo savā beigu nolēmumā. Iepriekš, Latvijas Kriminālprocesa kodeksā, bija noteikts un arī tagad Kriminālprocesa likumā šī prasība pēc būtības nav mainījies, ka tiesas beigu nolēmumā ir jābūt norādītiem pierādījumiem, ar kuriem pamatoti tiesas secinājumi par notikušo, un procesa dalībnieku pierādījumiem, kurus tā ir noraidījusi, un šo pierādījumu noraidīšanas motīviem.

¹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2007. gada 12. aprīļa Lēmums lietā SKKJ –180/2007 (Krimināllieta 11150055003)

² Владимиров, Л.Е. Учение об уголовных доказательствах. Общая часть. Книга первая. Уголовно-судебная достоверность. - Харьков, 1881/ [http:// yurpsy. by.ru/ biblio/ vladim/ vladim.htm](http://yurpsy.by.ru/biblio/vladim/vladim.htm)

Tādā veidā, pamatojoties uz kriminālprocesa kārtībā savāktajiem pierādījumiem un ar šo pierādījumu palīdzību noskaidrotiem lietas apstākļiem, tiesa beigās vai nu atzīst kādu personu par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā un piemēro šai personai attiecīgu materiālo tiesību normu, vai arī konstatē, ka attiecīgo materiālo tiesību normu piemērot vai nu nav iespējams, vai nav nepieciešams un personu vai nu attaisno, vai atbrīvo no kriminālatbildības un soda un viss šāds tiesas process, gan notiesāšana, gan arī nenotiesāšana un personas attaisnošana pēc likuma var notikt tikai un vienīgi, pamatojoties uz kriminālprocesuāliem pierādījumiem.

Krievu tiesību zinātnieks K.Mališevs pirms 1917.gada oktobra apvērsuma (revolūcijas) Krievijā rakstīja:

"Pierādījums plašākā nozīmē vai arguments ir viss tas, kas pārlicina mūsu prātu par fakta vai apstākļa patiesumu. Šinī nozīmē pierādījuma jēdziens attiecas uz loģikas apgabalu. Mūsu zinātnes tehniskā nozīmē par tiesas pierādījumiem sauc likumīgus līdzekļus, lai pārlicinātu tiesu par strīdus juridisku faktu pastāvēšanu vai nepastāvēšanu. Strīdus fakti procesā tiek noskaidroti ar pierādījumu palīdzību un tādēļ tieši uz tiem tiek koncentrēta pušu cīņa."¹

Tiesas darbā tiek pierādīta realitātes faktu pastāvēšana vai nepastāvēšana (darbība vai bezdarbība), ar kuriem likums saista noteiktu juridisku seku rašanos, izmaiņas vai izbeigšanos.²

Lai gan tiek uzskatīts kā aksioma, ka visi svarīgākie lietas apstākļi tiek noskaidroti ar pierādījumu palīdzību, taču, neskatoties uz šā jautājuma lielo praktisko nozīmi, vienots un vispāratzīts viedoklis par to, kas vispār ir

¹ Мальшев, К.И. Курс гражданского судопроизводства. Т1. –С- Пб., 1876// Бюллетень Верховного Суда РФ. 1996, №5, стр.5

² Треушников, М.К. Судебные доказательства. Москва: Юридическое бюро "Городец", 1997, стр.74, ISBN 5-89391-014-1

pierādījumi un kas ir pierādīšana kriminālprocesā, līdz šim tā arī nav izstrādāts un arī ārvalstu procesuālajos likumos pierādījumu definīcijas vispār nav atrodamas.¹

Juridiskajās vārdnīcās šajā jautājumā var smelties sekojošu informāciju:

„Pierādījumi, tiesas- krimināl un civilprocesā faktiskie dati (ziņas) par apstākļiem, kuriem ir nozīme pareizā krimināl un civillietas izlemšanā, kas iegūti un nostiprināti lietas materiālos likumā noteiktā veidā”²;

Vai, piemēram, šādu:

„Pierādījumi (tiesas)- krimināl, civil, arbitrāžas procesā- jebkuri faktiskie dati, pamatojoties uz kuriem likumā noteiktā kārtībā tiesa nosaka sabiedriski bīstama nodarījuma esamību vai neesamību, to izdarījušās personas vainu (krimināllietā), vai pušu prasījumu un iebildumu pamatojošo apstākļu pastāvēšanu vai nepastāvēšanu (civil un arbitrāžas lietās) un citus apstākļus, kuriem ir nozīme pareizā lietas izlemšanā.”³

Taču pierādījumu kā tādu un arī kriminālprocesuālo pierādījumu būtību šīs un citas līdzīgas definīcijas neatklāj. Lai pētītu šo jautājumu, tiesību zinātnieki jau pirms kāda laika bija mēģinājuši ņemt palīgā speciālo zinātni par domāšanu, zinātni par domāšanas formām un domāšanas likumsakarībām- loģiku.

To, kas jāpierāda (pēc procesuālās zinātnes tas ir pierādīšanas priekšmets), loģikā pierādīšanu sauc par tēzi. Tēze ir spriedums, kura

¹ Уголовно- Процессуальный Кодекс Российской Федерации/ [http:// www. hro.org/ docs/ rlex/ upk2002/ index_1.php](http://www.hro.org/docs/rlex/upk2002/index_1.php); Strafprozessordnung. Gerichtsverfassungsgesetz, Nebengesetze und ergänzende Bestimmungen. Erläutert von Dr.Lutz Meyer- Grossner. 45., neu bearbeitete Auflage. -München: Beck, 2001, ISBN 3 406 47733 X; Уголовно процессуальный кодекс Франции. –Москва: Прогресс, 1967

² Юридический энциклопедический словарь. Гл.ред. Сухарев, А.Я. -Москва: Советская энциклопедия, 1984, стр.92

³ Большой юридический словарь. Под ред. Сухарева, А.Я., Зорькина, В.Д., Крутских, В.Е. –Москва: ИНФА-М, 1999, стр.184, ISBN 5-86225-578-8

patiesumu vai nepatiesumu noskaidro ar citu spriedumu, kuru sauc par argumentu, palīdzību.¹

Taču arī loģikas atziņu un metožu izmantošana līdz šim tā arī nav palīdzējusi zinātniekiem nonākt šajā jautājumā pie kāda viena, vienota un vispāratzīta viedokļa.

Profesors R.Dombrovskis raksta, ka pierādīšanas teorijai kriminālprocesā ir vairāk nekā 170 gadu un visu laiku zinātnieki bez panākumiem laužuši šķēpus par to, kas ir pierādījumi un pierādīšana izmeklēšanā, un nav varējuši atrast īsto skaidrojumu, jo viņi to mēģinājuši atrisināt ar metafizikas palīdzību, kaut gan bez dialektikas šeit nav iespējams iztikt.²

Kā iemeslu tam, kāpēc visi tiesību zinātnieku pūliņi līdz šim ir bijuši ne sevišķi sekmīgi, R.Dombrovskis uzskata to, ka līdz šim zinātnieki, lai arī apgalvojuši, ka izmanto savā darbā dialektiskās- augstākā līmeņa loģikas metodes, patiesībā tie tālāk par pirmā līmeņa- formālās jeb metafiziskās loģikas domāšanas līmenim un metodēm nav tikuši. Pēc R.Dombrovskā viedokļa formālās loģikas šauris horizonts neļauj atrisināt šo problēmu, tāpat kā ar aritmētiku, neizmantojot algebras palīdzību, nav iespējams atrisināt visgrūtākos uzdevumus.³

Kaut gan padomju zinātnieki katras grāmatas priekšvārdā zvērējuši uzticību dialektikai, bet turpmākais izklāsts liecinājis par to, ka viņi ir metafiziskās vai formāloģiskas domāšanas piekritēji. Kā piemēru tam R.Dombrovskis min A.Liedes grāmatu, kurā A.Liede apgalvoja, ka

¹ Треушников, М.К. Судебные доказательства. Монография. Москва: Юридическое бюро "Городец", 1997, стр.74. ISBN 5-89391-014-1

² Dombrovskis, R. Pierādījumu izpratne dialektiskās loģiskas skatījumā// Latvijas Vēstnesis, Jurista Vārds, 19.10.2004. nr.40(345)

³ Dombrovskis, R. Pierādījumu izpratne dialektiskās loģiskas skatījumā// Latvijas Vēstnesis, Jurista Vārds, 19.10.2004. nr.40(345)

pierādījumu teorija kriminālprocesā balstās uz dialektikas atziņām¹, bet faktiski A.Liedes darbā dialektiskā metode pēc R.Dombrovska viedokļa nav izmantota.²

Jautājums par to, kas vispār ir pierādījumi kriminālprocesā, ir viens no centrālajiem kriminālprocesa teorijas jautājumiem. Par to ir domājuši gan teorētiķi un par to dažādos laikos ir ticis uzrakstīts arī liels skaits dažādu zinātnisku rakstu un grāmatu. Lai gan vēsturiski gandrīz vienmēr šajā jautājumā ir bijis kāds dominējošs viedoklis, pilnīgas vienprātības šajā jautājumā nekad nav bijis un arī pašreiz nav.

Pie vienota viedokļa šajā jautājumā nebija nonākusi arī bijušās PSRS zinātnieki. Jau labu laiku atpakaļ PSR Savienības un savienoto republiku kriminālprocesa pamatos³, 16.pantā bija definēts, ka pierādījumi kriminālprocesā ir faktiskie dati, taču attiecībā par to, kas tad ir šie faktiskie dati (*фактические данные*), vienota viedokļa zinātniekiem nebija un šos dažādos viedokļus varēja nosacīti iedalīt trīs grupās:

- 1) kā faktiskie dati tika uzskatīti objektīvās īstenības fakti,
- 2) tika uzskatīts, ka faktiskie dati nav objektīvās īstenības fakti, bet gan ziņas par šiem faktiem,
- 3) faktiskie dati (ziņas) ir gan objektīvas īstenības fakti, gan ziņas par šiem faktiem.⁴

¹ Liede, A. Latvijas PSR kriminālprocess (vispārīgā daļa) un tiesu pierādījumi. I izdevums. Rīga, Zvaigzne, 1971, 215.lpp./ citēts: Dombrovskis, R. Pierādījumu izpratne dialektiskās loģikas skatījumā// Latvijas Vēstnesis, Jurists Vārds: 19.10.2004. nr.40 (345)

² Dombrovskis, R. Pierādījumu izpratne dialektiskās loģikas skatījumā// Latvijas Vēstnesis, Jurists Vārds: 19.10.2004. nr.40 (345)

³ PSR Savienības un savienoto republiku kriminālprocesa pamati. Apstiprināti ar 1958.gada 25.decembra likumu // PSRS Augstākās Padomes Ziņotājs, 1959.g., Nr.1

⁴ Копьева, А.Н. Доказывание по уголовным делам в вышестоящем суде.- Иркутск: Изд-во Иркутского университета, 1990, стр.63

Pierādījumi kriminālprocesā šādā gadījumā pēc šā darba autora viedokļa tad attiecīgi ir:

- 1) vai nu fakti,
- 2) vai ziņas par faktiem,
- 3) vai arī gan fakti, gan arī ziņas par šiem faktiem.

A.Līcis uzskatīja, ka pastāv trīs galvenās koncepcijas, pamatojoties uz kurām ar jēdzienu *pierādījumi* tiek apzīmēti:

- 1) fakti,
- 2) ziņas par faktiem,
- 3) faktiskās ziņas vai faktiskie dati (кр. *фактические данные*).¹

Pēc šī darba autora viedokļa visus ļoti dažādos un dažkārt arī nesamierināmos viedokļus par to, kas vispār ir pierādījumi kriminālprocesā, var iedalīt šādās tālāk apskatītajās pamata grupās:

¹ Līcis, A. Prasības tiesvedība un pierādījumi. Prof. K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. Mācību līdzeklis tiesību zinātņu studentiem.-Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2003, lpp.62. ISBN 9984-671-61-5

1) Pierādījumi gan krimināl, gan civillietās ir fakti

Šis ir vecākais un pazīstamākais viedoklis par pierādījumiem.

Romiešu tiesībās ar *factum* saprata padarīto, cilvēka darbības rezultātu vai notikumu, kas nav atkarīgs no cilvēka iedarbības.¹

Ar jēdzienu „fakts” (lat. *factum*- tas, kas ir noticis, padarīts) mēs parasti saprotam kaut kādas parādības eksistenci.²

Das Factum (no lat. *factum* = nodarījums, darbība) apzīmē sakaru ar faktu, realitāti.³

Fact [fækt] Tatsache *f* II in ~ tatsachtlicht.⁴ *Tatsache f* – fakts; *tatsachtlich*- 1. Faktisks, patiess; 2. [pa]tiešām; faktiski.⁵

Fact [fækt] (angl.)- 1) fakts, notikums, gadījums; 2) īstenība, patiess apstāklis.⁶

Fact- 1) lieta, kura ir patiesi notikusi vai zināma, pieredzes izejas punkts; lieta, kura pieņemta par seku izejas punktu; tas, kas ir patiess vai eksistē; realitāte; dzīves fakti; seksa un atražošanās fakti; 2) slikta vēstule; noziegumi (tikai attiecībā uz faktu; pirms, pēc tam, fakts).⁷

Ir pazīstami šādi romiešu teicieni: *contra factum non est argumentum*, jeb pret faktu nav pierādījuma⁸ un *da mihi facta, dabo tibi ius*, jeb dod (saki) man faktus, es teikšu (došu) tev tiesības.⁹

¹ Баргошек, М. Римское право: Понятия, термины, определения. –Москва: Юрид. лит., 1989, стр.129, ISBN 5726000692

² Vedins, Ivans. Loģika. Mācību grāmata juridiskām augstskolām un fakultātēm. –Rīga: Avots, 1998, lpp.368, ISBN 5-401-01036-2

³ Wikipedia. Die freie Enzyklopädie/ [http:// de.wikipedia. org/wiki/Faktum](http://de.wikipedia.org/wiki/Faktum)

⁴ Taschenvörterbuch. Englisch- Deutsch von Jürgen Schröder. –Leipzig: VEB Verlag Enzyklopedie, 1984, S.139

⁵ Vācu- latviešu vārdnīca: Ap 7000 vārdus. –Rīga: Avots, 1998, lpp. 417

⁶ Angļu- latviešu vārdnīca. –Rīga: Latvijas valsts izdevniecība, 1957, lpp.281

⁷ The english illustrated Dictionary.- London: Awards publications, 1996, P.297, ISBN 0-86163-110-2

⁸ Термины римского права/ [http:// www. pseudology.org/ razbory/rim_ pravo_ term.htm](http://www.pseudology.org/razbory/rim_pravo_term.htm)

⁹ Wikipedia. Die freie Enzyklopädie/ [http:// de.wikipedia. org/ wiki/ Da_ mihi_ factum,_ dabo_ tibi_ ius](http://de.wikipedia.org/wiki/Da_mihi_factum,_dabo_tibi_ius)

Jaunāko laiku tiesībās šis jēdziens ir atgriezies caur angļu- sakšu tiesībām. Pirmais, kas to jau jaunākajos laikos pieminējis savos darbos, bijis angļu filozofs un jurists, utilitārisma filozofiskās mācības pamatlicējs Džeremijš Bentams (*Bentham, Jeremy*).¹

Bentams par pierādījumiem rakstīja šādi:

„Pierādījums ir vispārējs nosaukums, ko piešķir katram faktam, kad tas nonāk tiesneša izskatīšanai ar mērķi radīt pēdējam pārliecību par fakta pastāvēšanu, kuram ir jābūt par pamatu tiesas spriedumam.”²

Krievu autors L.Vladimirovs rakstīja:

„Pierādījums krimināllietā ir jebkurš fakts, kura uzdevums ir radīt tiesai pārliecību par kāda apstākļa pastāvēšanu vai nepastāvēšanu, kas ietilpst tiesas izmeklēšanas priekšmetā.”³

Pievēršoties vārdam „fakts”, kurš ir ieviests mūsu apziņā, mums ir jāatzīmē, kas ietilpst šajā jēdzienā:

- 1) Katra lieta, lietu stāvoklis, lietu savstarpējs sakars, vārdu sakot katra parādība, kuru var sajust mūsu jūtas;
- 2) Katrs psiholoģisks stāvoklis, kas var būt par mūsu apziņas priekšmetu.

To, ka pastāv priekšmeti, kas atrodas noteiktā kārtībā, ir fakts; tas, ka cilvēks ir kaut ko redzējis vai dzirdējis, ir fakts; tas, ka cilvēks pateica vārdu, vai vārdu rindu, ir fakts; tas, ka cilvēkam ir noteikts viedoklis, ir noteikts nodoms, rīkojas godprātīgi, mīl, neieredz, apzinājās dotajā brīdī zināmu stāvokli, bija zināmā veselības stāvoklī, viņam bija tāda un tāda reputācija,

¹ Jeremy Bentham (1748-1832). Introduction to the Principles of Morals and Legislation, 1823/ www.la.utexas.edu/research/poltheory/bentham/ipml/ipml.detoc.html

² Jeremy Bentham. Rationale of evidence, V. I, P. 24/ citēts darbā: Владимиров, Л.Е. Учение об уголовных доказательствах: Части: Общая и Особенная. 3-е изд., изм. и законч. – Санкт-Петербург: Кн.маг. „Законоведение”, 1910, стр.102/ <http://www.lawlibrary.ru/0665>

³ Владимиров, Л.Е. Учение об уголовных доказательствах: Части: Общая и Особенная. 3-е изд., изм. и законч. – Санкт-Петербург: Кн.маг. „Законоведение”, 1910, стр.102/ <http://www.lawlibrary.ru/0665>

visi tie ir fakti (*Stephen, Indian Evidence Act., P. 148*). Viss, kas piepilda materiālo pasauli, viss ko mēs varam uztvert no garīgās dzīves, tas viss var būt tiesas pierādījums.¹

Arī mūsu dienās šim tradicionālajam uzskatam, ka pierādījumi kriminālprocesā ir fakti, ir daudz piekritēju un atbalstītāju. Kā piemēru tam var minēt iepriekš citēto Folku, kurš savā relatīvi nesan izdotajā mācību grāmatā īsi un kodolīgi rakstīja: “Visiem faktiem, uz kuriem balstās spriedums, ir jābūt pierādītiem.”²

Mūsu dienās visai bieži dažādos starptautiskos tiesu procesos, kuros tiesvedība notiek angļu valodā, lietas dalībnieki, analizējot lietas materiālus, savus paskaidrojumus veido pēc tradicionālas shēmas, kura sastāv no šādām sadaļām:

- *Introduction*, vai ievads,
- *The Facts*, vai lietas galvenie fakti,
- *The Law*, vai likumi, kas attiecas uz lietas galvenajiem faktiem,
- *Conclusions*, vai lietas dalībnieka secinājumi par lietu,
- *List of Annexes*, vai pielikumu saraksts, kas pamato lietas dalībnieka secinājumus.³

Tāda sliktu slavu guvusi personība, kā PSRS „Staļina” prokurors un arī autoritatīvs tā laika PSRS tiesību zinātnieks A.Višinskis uzskatīja, ka tiesas pierādījumi ir parasti fakti, tās pašas dzīvē notiekošas parādības, tās

¹ Владимиров, Л.Е. Учение об уголовных доказательствах: Части: Общая и Особенная. 3-е изд., изм. и законч.– Санкт-Петербург: Кн.маг. „Законоведение”, 1910, стр.102/ <http://www.lawlibrary.ru/0665>

² Volk, Klaus. Strafprozessrecht.– München: Beck, 1999, S.179, ISBN 3 406 44966 2/ Šī citāta izmantošana tieši šajā darba vietā var tikt apšaubīta ar argumentu, ka šis citāts vēl nenozīmē Folka viedokli, ka pierādījumi ir fakti, bet tikai uzver, kas kriminālprocesā ir jāpierāda, nenorādot, ar ko šos faktus, uz kuriem balstīts spriedums, pierāda. Šeit lasītājiem atliek vai nu pašiem iepazīties ar citētā Kausa Folka darbiem, vai arī noticēt autoram, ka tur atbildi uz šādi uzdotu jautājumu viņi neatradīs, tajā skaitā viņi neatradīs, piemēram, šajā darbā tālāk izklāstīto viedokli, ka pierādījumi kriminālprocesā ir ziņas par faktiem.

³ Latvijas valdības paskaidrojumi Eiropas Cilvēktiesību tiesai lietā nr.43372/02

pašas lietas, cilvēki, darbības. Par tiesas pierādījumiem tie kļūst tikai tāpēc, ka iesaistās tiesas procesā, kļūst par līdzekļiem, lai noskaidrotu tiesu un izmeklēšanu interesējošos apstākļus.¹

Tiesas pierādījums ir fakts, kas iegūts no likumā paredzēta avota un likumā paredzētā veidā, kas atrodas ar tiesas procesā meklējamo faktu noteiktā sakarā, pateicoties kam tas var kalpot kā līdzeklis meklējamā fakta objektīvās pastāvēšanas noskaidrošanai.²

Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 49.pantā bija noteikts, ka pierādījumi krimināllietā ir jebkuri fakti, uz kuru pamata izziņas iestāde, prokurors, tiesnesis un tiesa likumā noteiktā kārtībā nosaka Krimināllikumā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāva pazīmju esamību vai neesamību, šo nodarījumu izdarījušas personas vainu un citus apstākļus, kam ir nozīme lietas pareizā izlemšanā.³

Viedoklis, ka pierādījumi ir fakti, bija arī, piemēram, S.Golunskim,⁴ I.Perlovam,⁵ B.Galkinam,⁶ Š.Lupinskai,⁷ S.Kuravļovam⁸ un daudziem citiem dažāda laika PSRS tiesību zinātniekiem. Šis viedoklis ir viegli izskaidrojams un izprotams.

Šā viedokļa piekritēji ar pierādījumiem kriminālprocesā un civilprocesā saprot faktus, kas kaut ko apstiprina vai apgāž. Pierādījums ir

¹ Вышинский, А.Я. Теория судебных доказательств в советском праве. -3-е изд. - Москва: Госюриздат, 1950, стр.223

² Куравлев, С.В. Объяснения сторон как доказательство в советском гражданском процессе. Диссертация кандидата юридических наук. - Москва, 1953, стр.9

³ Latvijas Kriminālprocesa kodekss. -Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, lpp.35, ISBN-9984-671-39-9

⁴ Голунский, С.А. Вопросы доказательственного права в Основях уголовного судопроизводства Союза ССР и союзных республик// Вопросы судопроизводства и судоустройства в новом законодательстве Союза ССР. - Москва, 1959, стр. 145

⁵ Перлов, И.Д. Уголовное судопроизводство в СССР. – Москва: Госюриздат, 1959, стр.35-36

⁶ Галкин, Б.А. Советский уголовно- процессуальный закон. Москва: Госюриздат, 1962, стр.175

⁷ Лупинская, П.А. О проблемах теории судебных доказательств// Советское государство и право, 1960, № 10, стр.121-124

⁸ Куравлев, С.В. Основы теории доказывания в советском правосудии. - Минск, 1969

fakts, kas noteiktā veidā ir saistīts ar nezināmu faktu. Saistot zināmus faktus ar nezināmiem, apziņā veidojas reālas īstenības ideāls attēls. Sakara starp pierādījuma faktu un faktu, kurš ir jāpierāda, pastāvēšana ir pirmā un galvenā pazīme, kādēļ pierādījums var būt līdzeklis nezināmu faktu konstatēšanai. Nevar pastāvēt sakars starp ziņām, bet var pastāvēt tikai sakars starp faktiem- pagātnes notikumiem.

Anglijas tiesībās fakti, kurus ir jākonstatē, iedalās: 1) principiālie jeb pamatfakti, jeb fakti *probandi* un 2) pierādījumu fakti jeb tie fakti, kuri tiek izmantoti kā pierādījumi, lai pierādītu faktus *probandi*. Pierādījumu priekšmetu veido fakti, kuriem ir juridiska nozīme (juridiski fakti), fakti, kuri rada (*investitive*), izbeidz (*devestive*) un izmaina (*translative*) pušu tiesības un pienākumus.¹

Tiesību un atbildības pastāvēšana ir atkarīga no diviem jautājumiem: pirmkārt, vai pastāv tiesību norma, kura noteiktos apstākļos paredz atbildību par tās pārkāpšanu, un otrkārt, vai pastāv paši šo atbildību paredzošie apstākļi. Pirmo no šiem jautājumiem angļu juristi sauc par tiesību, otru par fakta jautājumu.²

Līdzīgi ir arī Vācijā, kur pierādījumu priekšmetu (*der Beweisgegenstand*) definē šādi: fakti ir par pamatu tiesību normu piemērošanai. Paši fakti ir konkrēti ārējās pasaules notikumi un cilvēku dvēseles stāvokļi. Tiesību normas nav pierādījumu tiesību priekšmets, jo *jura novit curia*- tiesa zina likumus.³

¹ Треушников, М.К. Судебные доказательства. Монография. - Москва: Юридическое бюро "Городец", 1997, стр.16, ISBN 5-89391-014-1

² The dictionary of English Law. Vol.1. -London, 1959, P.776

³ Prof.Dr.A.Trunk. Vorlesung "Einführung in der Zivilprozessrecht"/ <http://www.uni-kiel.de>. Šajā citātā *pierādījumu priekšmetu* nevajag jaukt ar pie mums plaši izmantoto jēdzienu *pierādīšanas priekšmets*, ko faktiski jāsaprot kā pierādīšanas mērķi, vai to, kas lietā ir jāpierāda. Šeit ar pierādījumu priekšmetu acīm redzot domāti fakti kā tādi, nevis konkrētā lietā pierādāmo faktu apjoms.

Vācijas kriminālprocesā pierādījumu priekšmetu definē kā faktus un pārdzīvojumus. Fakti ir ārējās pasaules vai dvēseles dzīves notikumi vai stāvokļi, kuri pieder pagātnei vai tagadnei, nevis patiesības pareģojumi vai pareizības novērtējumi, kuru pamatojums nav objektīvi izskaidrojams. Pierādījumu fakti iedalās galvenajos faktos, “indicēs” (netieši vērā ņemami fakti) un palīgfaktos. Galvenie fakti ir tieši vērā ņemami fakti. “Indices” ir pierādījumu pazīmes, fakti atkarībā no kuriem tieši vai ar starpposmiem var noskaidrot galvenos faktus. Pierādījumu palīgfakti ir netieši vērā ņemamu faktu paveids. Tie domāti pierādījumu avotu pierādījuma spēka novērtēšanai. Tie ir fakti, ar kuru palīdzību pārbauda liecību ticamību un patiesumu.¹

Attiecībā par to, ko vācu valodā nozīmē augstāk minētais jēdziens *der Indizienbeweis*, internetā var atrast sekojošu skaidrojumu:

„Tiesas procesā *Indizienbeweis* ir tad, kad no viena vai vairākiem *Indizienfaktiem* var nonākt pie loģiska slēdziena par pierādāmo galveno faktu. Lai pārliecinātu tiesu, *Indizienfakti* procesā ir jāpierāda pilnībā. Pierādīšanai der visi tradicionālie pierādīšanas līdzekļi.”²

No šī citāta ir redzams, ka *der Indizienbeweis* faktiski apzīmē neko citu, kā latviešu valodā pazīstamo netiešo pierādījumu. Savukārt, augstāk dotais pierādījumu priekšmeta iedalījums: galvenajos faktos, “indicēs” un palīgfaktos ir ļoti līdzīgs pašreiz Kriminālprocesa likuma 124.pantā definētajam pierādīšanas priekšmetam, kur noteikts, ka pierādīšanas priekšmets ir visu kriminālprocesa gaitā pierādāmo apstākļu kopums un ar

¹ Karsruher Kommentar zur Strafprozessordnung von Prof. Dr. Gerd Pfeifer. –München: Beck, 1982, S.742

² [http:// de.wikipedia.org/ wiki/ Indizienbeweis](http://de.wikipedia.org/wiki/Indizienbeweis)

tiem saistītie fakti un palīgfakti.¹ Saistītie fakti šajā gadījumā šī darba autora prāt ir nekas cits, kā netiešie pierādījumi, jeb *indices*.

Krievu valodā pierādījumu apzīmēšanai lieto terminus: „доказательства”, “факты” un “улики”.

Neviens nevar tikt sodīts ar sodu bez precīziem pierādījumiem un acīm redzamām *уликām*.²

Avota nosaukums, no kura ņemts šis citāts (*Глава о силе доказательств и улик*), norāda uz to, ka vārdi *доказательства* un *улики* krievu valoda nav sinonīmi. Vārdam *улики* nav tieša latviska tulkojuma. Iespējams, ka šis vārds ir cēlies no cita krievu valodas vārda “уличать”, kas nozīmē “atmaskot”.

Pēc darba autora viedokļa latviski nosaukums “улики” būtu tulkojams kā “atmaskojoši pierādījumi”, bet jēdziens “улики” latviski būtu jātulko kā “netieši pierādījumi”, kuri var būt gan apsūdzoši, gan attaisnojoši (Par pierādījumu iedalījumu tiešos un netiešos pierādījumos sīkāk ir rakstīts šī darba attiecīgajā nodaļā).

Viedoklim, ka pierādījumi ir fakti, jau kādu laiku atpakaļ parādījās oponenti un pretinieki:

Viedokli, ka pierādījumi ir fakti, šī viedokļa pretinieki apstrīd ar argumentu, ka tā rezultātā zūd starpība starp pierādījumiem un pierādīšanas priekšmetu, tas ir, to, kas lietā (procesā) ir jāpierāda.

Definējot pierādījumu kā faktu, no pierādīšanas tiek izslēgta faktisko datu (ziņu) savākšana, pārbaude un novērtēšana. Apstākļi, kuri jānoskaidro lietā, nevar būt apšaubāmi vai nepatiesi, tie vai nu pastāv, vai nepastāv.

¹ Kriminālprocesa likums// Latvijas Vēstnesis, 11.05.2005. nr.74 (3232)

² 2-я часть XV т. Святого закона, глава о силе доказательств и улик (ст. 304- 348)/ citēts: Владимирова, Л.Е. Учение об уголовных доказательствах.- Харьков, 1881/ [http://yurpsy. by.ru/biblio/vladim/03.htm](http://yurpsy.by.ru/biblio/vladim/03.htm)

Pierādījumi, kurus apskata tiesa var būt patiesi vai apšaubāmi. Pierādījuma jēdziens ir nepieciešams, lai pierādījumu varētu atdalīt no pierādījumu fakta. Pierādījumu kā objektīvās realitātes fakta izpratne var ienest jukas, jo, izmeklējot krimināllietas, piemēram, atbilstoši fakta kā pierādījuma izpratnei, notiesājošam spriedumam nepietiks ar trijām pārbaudītām liecinieku, kas bija klāt pie slepkavības izdarīšanas, liecībām, jo te ir tikai viens pierādījums, bet nepieciešama pierādījumu kopība un pretēji spriedums būs jāpasludina, ja viens liecinieks paziņos par trim faktiem. Saprotot pierādījumu kā faktu, nevar runāt par to, ka tiesa atrod jaunus pierādījumus tajos gadījumos, kad iegūst ziņas par faktiem no jauniem avotiem. Zūd jēga tādiem jēdzieniem kā pierādījumu pievienošana un piestādīšana. Pievienot lietai var nevis faktus, bet avotus, kuri satur ziņas par faktiem.¹

Oponējot visiem citiem viedokļiem, profesors R.Dombrovskis, uzstājot, ka pierādījumi ir tikai fakti kādā no to atspoguļošanas formām, savu viedokli pamato tādējādi, ka pēc viņa domām viens un tas pats saturs, tas ir, fakts var izpausties visdažādākās atšķirīgās formās:

- ziņu formā par kādu faktu cilvēka galvā (ideālajā formā);
- nopratinātās personas mutiskajā ziņojumā (materiālajā formā);
- dokumentā un tajā skaitā nopratinātās personas pratināšanas protokolā (materiālajā formā).

Neatkarīgi no fakta izpausmes formas pierādījumu saturu vienmēr veido fakts.²

¹ Теория доказательств в советском уголовном процессе. Часть общая. Под ред. Жогина, Н.В. - Москва: Юридическая литература, 1966, стр.261-262

² Dombrovskis, R. Pierādījumu izpratne dialektiskās loģikas skatījumā// Latvijas Vēstnesis, Jurists Vārds: 19.10.2004. nr.40 (345)

Tālāk, oponējot A.Liedem, kurš rakstīja, ka pierādījumu saturs ir ziņas par faktiem, kuras ietvertas pierādīšanas līdzeklī¹, R.Dombrovskis raksta, ka termins „pierādīšanas līdzeklis” nav korekts, jo pierādīšana notiek ar pierādījumu palīdzību un nevis tikai ar pierādījumu formu un faktiski termini „pierādījums” un „pierādīšanas līdzeklis” ir sinonīmi. Pierādījumu formu veido arī fakti. Visus faktus, kas veido pierādījumus, ir iespējams iedalīt divās grupās: 1) krimināltiesiskie fakti, 2) kriminālprocesuālie fakti, turklāt krimināltiesiskie fakti veido pierādījumu saturu, bet kriminālprocesuālie- tā formu.²

Izsakot domu, ka termini pierādījums un pierādīšanas līdzeklis faktiski ir sinonīmi, R.Dombrovskis faktiski piesienas šajā darbā tālāk analizētajam otram viedoklim par pierādījumiem, ka pierādījumi kriminālprocesā ir vienlaicīgi gan fakti, gan līdzekļi šo faktu pierādīšanai.

Principiāli nepiekrītot R.Dombrovskas viedoklim, ka jēdzieni *pierādījums* un *pierādīšanas līdzeklis* ir sinonīmi, kam pamatojums būs atrodams šajā darbā tālāk, gribētu atzīmēt R.Dombrovskas doto faktu iedalījumam krimināltiesiskos un kriminālprocesuālos faktos. Lai gan ar savu tēzi, ka visi pierādījumi (fakti) kriminālprocesā ir: 1) krimināltiesiskie fakti un 2) kriminālprocesuālie fakti, R.Dombrovskis acīm redzot bija domājis viena un tā paša pierādījuma (fakta) dažādas izpausmes formas (procesuālo un materiālo), pati atziņa, ka visi pierādījumi kriminālprocesā ir jāiedala krimināltiesiskos un kriminālprocesuālos faktos, pēc šī darba autora viedokļa ir pareiza, vērā ņemama un tai ir tiešs sakars ar šā darba tēmu, taču

¹ Liede, A. Latvijas PSR kriminālprocess (vispārīgā daļa) un tiesu pierādījumi.– Rīga: Zvaigzne, 1970, 241.lpp./ citēts: Dombrovskis, R. Pierādījumu izpratne dialektiskās loģikas skatījumā// Latvijas Vēstnesis, Jurists Vārds: 19.10.2004. nr.40 (345)

² Dombrovskis, R. Pierādījumu izpratne dialektiskās loģikas skatījumā// Latvijas Vēstnesis, Jurists Vārds: 19.10.2004. nr.40 (345)

tas, ko sevī ietver jēdziens *kriminālprocesuāli fakti*, pēc šī darba autora viedokļa atšķiras no tā, ko ar šo jēdzienu iespējams bija domājis R.Dombrovskis. Sīkāks šīs domas pamatojums tiks izklāstīts šī darba turpmākajās nodaļās.

2) Pierādījumi kriminālprocesā ir vienlaicīgi gan fakti, gan līdzekļi šo faktu pierādīšanai

Šā virziena pārstāvji, starp kuriem faktiski ir arī jau tikko citētais R.Dombrovskis, uzskata, ka jēdzienam *pierādījumi* ir divas nozīmes, kuras lieto kā sinonīmus: 1) pierādījumu fakti un 2) pierādīšanas līdzekļi.

Šis varētu būt otrs senākais pierādījumu izpratnes virziens un tā pirmsākumi ir atrodamīti relatīvi sen izdotajos tiesību zinātnieku darbos:

„Vārds pierādījums aptver visus tos līdzekļus, ar kuru palīdzību tiek apstiprināts vai apgāzts kāds strīdīgs fakts, kas ietilpst izmeklēšanas priekšmetā.”¹

Viens no šā virziena atbalstītājiem M.Strogovičs rakstīja, ka pierādījumi, pirmkārt, ir tie fakti, pamatojoties uz kuriem konstatē noziegumu vai tā neesamību, tās vai citas personas vainu vai nevainīgumu tā izdarīšanā, un citus lietas apstākļus, no kuriem ir atkarīga šīs personas atbildības pakāpe, otrkārt, tie ir likumā paredzēti avoti, no kuriem izmeklēšana un tiesa iegūst ziņas par lietai nozīmīgiem faktiem un ar kuru palīdzību šos faktus konstatē.²

Lai gan šeit tikko citētais M.Strogovičs un arī citi tālāk citētie autori pierādījumu apzīmēšanai lieto vārdu *avots*, faktiski te ar avotiem droši vien tomēr vairāk bija domāti nevis paši avoti, bet gan pierādīšanas līdzekļi, kuros avotu sniegtās ziņas tiek nofiksētas, apkopotas un saglabātas.

Tiesas pierādījumi kā faktiskie dati plašākā nozīmē ietver sevī: 1) pierādījumu faktus, 2) pierādījumu avotus, kurus izmanto kā līdzekļus, lai

¹ Greenlife. A treatise on the law of evidence, V. I, P. 4/ citēts darbā: Владимиров, Л.Е. Учение об уголовных доказательствах: Части: Общая и Особенная. 3-е изд., изм. и законч. – Санкт-Петербург: Кн.маг. „Законоведение”, 1910, стр.102/ <http://www.lawlibrary.ru/0665>

² Строгович, М.С. Курс советского уголовного процесса. Т.1.- Москва: Наука, 1968, стр.288-289

noskaidrotu pierādījumu faktus, bet noteiktos apstākļos tie paši kļūst par pierādījumu faktiem.¹

Liecinieka (avots) liecības, kuras nesatur ziņas par konkrētiem faktiem, kam ir nozīme lietā, neko nepierāda, tās nevar uzskatīt par pierādījumiem. Nevar uzskatīt par pierādījumiem faktiskās ziņas, kas ņemtas atrauti no likumā paredzēta avota. Bez tāda likumā noteiktā avota faktiskās ziņas nevar izmantot procesā.²

Pierādījumi, pirmkārt, ir tie fakti, pamatojoties uz kuriem konstatē noziegumu vai tā neesamību, tās vai citas personas vainu vai nevainīgumu tā izdarīšanā, un citus lietas apstākļus, no kuriem ir atkarīga šīs personas atbildības pakāpe, otrkārt, tie ir likumā paredzēti avoti, no kuriem izmeklēšana un tiesa iegūst ziņas par lietai nozīmīgiem faktiem un ar kuru palīdzību šos faktus konstatē.³

Te vēl reizi jāpiezīmē, ka visdrīzāk, runājot par „likumā paredzētiem avotiem”, šajā un citos citātos visdrīzāk bija domāti tomēr nevis avoti, bet likumā paredzēti pierādīšanas līdzekļi, jo kriminālprocesa likumā (kodeksā) tajā laikā bija noteikti (paredzēti) nevis avoti, bet pierādīšanas līdzekļi. Pierādījumu avotu loks likumā nebija tik stingri noteikts, bet bija un ir noteikti tikai atsevišķi gadījumi, kad avotu izmantot nevar. Tas attiecas uz tādiem avotiem, kā, piemēram, garīdznieka liecībām par grēksūdzē uzzināto vai advokāta liecībām par faktiem, kurus viņam pastāstījis aizstāvamais, realizējot aizstāvību, bet nospiedošā skaitā gadījumu pierādījumu avotu

¹ Трусов, А.И. Основы теории судебных доказательств. Краткий очерк. – Москва: Госюриздат, 1960, стр.51

² Теория доказательств в советском уголовном процессе. Часть общая. Под ред. Жогина, Н.В. - Москва: Юридическая литература, 1966, стр.256

³ Строгович, М.С. Курс советского уголовного процесса. Т.1.- Москва: Наука, 1968, стр.288-289

skaits un veids atšķirībā no pierādīšanas līdzekļiem likumā nav bijis un nav ierobežots.

Ne ziņas par faktiem atsevišķi no pierādījumu līdzekļiem, ne pierādījumu līdzekļi atsevišķi no ziņām faktiem nevar būt kā pierādījumi.¹

Ja likumdevējs uzskatīja, ka pierādījumi ir tikai fakti, tad likumā nedrīkstēja, piemēram, ierakstīt normu par pierādījumu pieļaujamību, jo pieļaujamības nosacījums likumā nav saistīts ar faktiskajiem datiem, bet attiecas tikai uz pierādījumu procesuālo formu, tas ir uz pierādījumu līdzekļiem.²

Sarežģītība tiesas pierādījumu izpratnē ir tajā, ka par pierādījumiem sauc ne tikai katru pierādīšanas līdzekli atsevišķi, bet arī datus par faktiskajiem lietas apstākļiem, kurus tiesa no tiem iegūst.³

Šādam viedoklim savā darbā bija piekritusi arī K.Strada-Rozenberga, kura raksta:

*"...pierādījums un pierādīšanas līdzeklis nav uztverami kā pastāvīgi procesuāli jēdzieni... faktiski šos jēdzienus zināmā mērā var uzskatīt par sinonīmiem."*⁴

Pēc šī darba autora viedokļa šāds viedoklis pēc savas būtības ir vienkāršota pieeja pierādījumu izpratnei un tam var piekrist tikai daļēji. Diskusijas būtība te ir par tādiem filozofiskiem jēdzieniem, kā "saturs" un "forma". Pierādījumos var izdalīt to saturisko formu jeb saturu un

¹ Хутыз, М.Х. Общее положение гражданского процесса. Историко- правовое исследование. - Москва: Юрид. лит., 1979, стр.88

² Треушников М.К. Судебные доказательства. Монография. - Москва: Юридическое бюро "Городец", 1997, стр.78, ISBN 5-89391-014-1

³ Гражданско- процессуальное право России: Учебник для студентов высших учебных заведений, обучающихся по специальности „Юриспруденция”. Боннер, А.Т., Громошина, Н.А., Гукасян, Р.Е. и др.; Отв.ред. Шакарян, М.С. –Москва: Былина, 1996, стр.146-147, ISBN 588528251X

⁴ Strada-Rozenberga, Kristīne. Pierādīšanas teorija kriminālprocesā. Vispārīgā daļa. –Rīga: Biznesa augstskola "Turība", 2002, lpp.173, ISBN 9984-728-49-8

procesuālo formu, kurā pierādījumi ir „ietērpti” jeb procesuāli nofiksēti. Tiesas pierādījumu “saturs” ir fakti vai ziņas par lietai nozīmīgiem faktiem. Šie fakti vai ziņas par faktiem tiek iegūtas no procesā paredzētiem avotiem un nostiprinātas ar procesā paredzētu pierādīšanas līdzekļu palīdzību, bet atsevišķos gadījumos, piemēram, kad tiesas procesā nolasa izmeklēšanas darbību protokola saturu, šie pierādīšanas līdzekļi kļūst par pierādījumu avotiem.

Pierādījumu “saturam” ir jābūt saistītam ar lietā pierādāmiem apstākļiem, jāattiecas uz lietu (attiecināmības kritērijs). Kaut gan angļu un amerikāņu juristi runā par pierādījumu attiecināmību, patiesībā runa iet par faktu attiecināmību uz lietu, kurus puses grib apstiprināt ar pierādījumu palīdzību.¹

Tiesas pierādījumu “forma” ir procesā paredzēti pierādīšanas līdzekļi: liecinieku liecības, cietušā liecības, aizturētā, personas, pret kuru uzsākts process, liecības, aizdomās turētā liecības, apsūdzētā liecības, ekspertu, revidentu atzinumi, lietiskie pierādījumi, izmeklēšanas un tiesu protokoli, dokumenti un t.t. Pierādījumu “formai” ir savs kritērijs- pierādījumu „formai” ir jābūt procesuāli pareizai, tas ir atbilstošai Kriminālprocesa likuma prasībām (pieļaujamības kritērijs). Viens pierādījumu avots var saturēt (sniegt) ziņas par vairākiem dažādiem lietai nozīmīgiem faktiem un apstākļiem un otrādi- vairāki dažādi avoti var sniegt vai saturēt ziņas par vienu un to pašu faktu vai notikumu. Nevar pilnīgi atdalīt vienas pierādības „formu” un „saturu”, bet nebūtu arī pareizi likt starp šiem jēdzieniem vienādības jeb sinonīmu zīmi, jo kā, zināms, vienā traukā var ieliet dažādu ūdens daudzumu un vienā dokumentā atspoguļot dažādu faktu un notikumu

¹ Треушников, М.К. Судебные доказательства. Монография.- Москва: Юридическое бюро "Городец", 1997, стр.17, ISBN 5-89391-014-1

saturu un daudzumu un cilvēku dzīvē vairāk nozīme ir un lietai nepieciešamo informāciju par pagātnes notikumiem parasti sniedz šo lietu vai parādību saturs, nevis forma. Pierādījumu “formai” kriminālprocesā nenoliedzami ir nozīme, bet vēl lielāka nozīme ir pierādījumu “saturam”. Ja jēdzieni *pierādījums* un *pierādīšanas līdzeklis* būtu sinonīmi, tad procesuālā zinātnē nebūtu nepieciešamības tos nodalīt un definēt kā pastāvīgus jēdzienus. Daudzos gadījumos tiešām, operējot ar kriminālprocesā esošajiem pierādījumiem, piemēram, tiesas procesa laikā ir vienkāršāk par pierādījumiem runāt nevis kā par faktiem, bet kā par avotiem, no kuriem šie fakti ir iegūti, taču likt vienādības zīmi starp jēdzieniem *pierādījums* un *pierādīšanas līdzeklis* pēc šī darba autora viedokļa nav pareizi. Uzskatot, ka pierādījums un pierādīšanas līdzeklis ir sinonīmi, zūd jēga arī šajā darbā tālāk analizētajām dažādām pierādījumu klasifikācijām un tādiem pierādīšanas teorijā un procesuālajos likumos izmantotiem jēdzieniem, kā *pierādījumu attiecināmība* un *pierādījumu ticamība* (Kriminālprocesa likuma 129.pants) un *pierādījumu pieļaujamība* (Kriminālprocesa likuma 130.pants). Kā, piemēram, tādā gadījumā saprast liecinieka attiecināmību uz lietu? Ja liecinieks pirmstiesas vai tiesas procesā ir uzaicināts un nopratināts, nevar runāt par to, ka šis liecinieks neattiecas uz lietu, bet var teikt, ka uz lietu neattiecas fakti vai ziņas, par kurām šis liecinieks ir liecinājis. Tas pats ir ar pierādījumu pieļaujamību. Nevar teikt, ka liecinieks nav pieļaujams, bet var teikt, ka nav pieļaujami fakti, vai ziņas par faktiem, kurus šis liecinieks sniedz.

3) Pierādījumi kriminālprocesā ir ziņas

Pierādījumus kā ziņas bija paredzēts definēt vienā no noraidītajiem Latvijas Republikas Kriminālprocesa kodeksa projekta variantiem, kur pierādījumus bija paredzēts definēt vai nu kā likumā noteiktā kārtībā iegūtas ziņas par noziedzīga nodarījuma apstākļiem un izdarītāju, vai vienkārši kā ziņas, uz kuru pamata noskaidro lietai nozīmīgus apstākļus.¹

Šī ir relatīvi jauna pieeja pierādījumu izpratnei un interesanta uzskatu evolūcija šajā jautājumā ir vērojama, piemēram, civilprocesā:

Latvijas PSR un vēlāk Latvijas Civilprocesa kodeksa 50.panta 1.daļā bija noteikts, ka pierādījumi civillietā ir jebkuri fakti, uz kuru pamata tiesa likumā noteiktā kārtībā nosaka tādu apstākļu esamību vai neesamību, uz kuriem pamatoti pušu prasījumi un iebildumu, kā arī citi apstākļi, kam ir nozīme lietas pareizā izlemšanā.²

Civilprocesa likuma pirmajā redakcijā, 92.pantā bija noteikts, ka pierādījumi civillietā ir ziņas par faktiem, uz kuriem pamatoti pušu prasījumi un iebildumi, kā arī citiem faktiem, kuriem ir nozīme lietas izspriešanā.³

Pēdējā Civilprocesa likuma 92.pantā redakcijā (31.10.2002. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2003.) šajā pantā tika izdarītas izmaiņas un tagad šajā Civilprocesa likuma pantā ir noteikts, ka pierādījumi ir ziņas, uz kuru pamata tiesa nosaka tādu faktu esamību vai neesamību, kuriem ir nozīme lietas izspriešanā.⁴

¹ Oficiāli npublicēta Latvijas Republikas Kriminālprocesa kodeksa projekta, kuru bija izstrādājusi darba grupa: V.Jēkabsones, V.Klotiņš un c., 79.pants

² Latvijas Civilprocesa kodekss. –Rīga: Tiesiskās informācijas centrs, 1996, lpp.20, ISBN 9984-541-62-2

³ Civilprocesa likums. Latvijas Civilprocesa kodekss (izvilkums). –Rīga: Firma "AFS", 1999, ISBN 9984-658-01-5

⁴ Civilprocesa likums. –Rīga: Firma "AFS", 2003

Jāpiezīmē, ka šim viedoklim pēc būtības nav lielas atšķirības no nākošā, kur tiek uzskatīts, ka pierādījumi ir ziņas par faktiem, tikai tas, ka šīs ziņas ir par lietai nozīmīgiem faktiem, notikumiem un apstākļiem, netiek speciāli uzvērts, bet jebkurā gadījumā tas tā vai tā šajā gadījumā faktiski tiek noklusējot prezumēts, jo jebkurā gadījumā kriminālprocesā iesaistītas personas ziņas vāc un sniedz nevis pašas par sevi, bet šīs ziņas vāc un sniedz par lietā noskaidrojamajiem faktiem un apstākļiem.

Izziņas izdarītājs vai prokurors pirmstiesas izmeklēšanā nodarbojas nevis ar pierādījumu vākšanu, bet ar ziņu vākšanu un to pārbaudi.¹

Likums nosaka, ka pierādījumu avoti var būt: liecinieku, cietušo, apsūdzēto liecības, ekspertu atzinumi. Visas šīs personas var kļūdīties. Apsūdzētais var sniegt apzināti nepatiesas liecības. Katrs pierādījums ir jānovērtē. Novērtēt pierādījumu nozīmē izdarīt secinājumu par tā patiesumu vai nepatiesumu. Tiesai sprieduma motīvu daļā ir jānorāda pierādījumi, uz kuriem pamatoti tiesas secinājumi, un motīvi, kāpēc tiesa noraidījusi citus pierādījumus. Nevar noraidīt notikušus faktus, var noraidīt nepatiesas ziņas par tiem. Pierādījumi to pārbaudes laikā ir domāšanas priekšmets. Domāt ar faktiem kā ar priekšmetiem nevar. Var domāt ar faktu attēliem, ziņām par faktiem. Patiesība krimināllietā ir izsmeļošas ziņas par noziegumu un visiem tā apstākļiem. Ja patiesība ir ziņas, tad atsevišķi elementi- pierādījumi, ar kuru palīdzību tā tiek noskaidrota, nekas cits, kā ziņas, nevar būt.²

Šāds viedoklis pašreiz ir atrodamas arī, piemēram, 2001.gada 22.novembra Krievijas Federācijas Kriminālprocesa kodeksā, kur 74.panta 1.daļā ir noteikts, ka pierādījumi krimināllietā ir jebkuras ziņas, pamatojoties

¹ Dombrovskis, Reinhards. Kriminālistikas teorētiskie pamati.– Rīga: Biznesa augstskola „Turība”, 2003, lpp.30, ISBN 9984-728-51-X

² Никандров, В.И. Понятие и классификация доказательств.– Владивосток: Изд-во. Дальневост. ун-та, 1985

uz kurām tiesa, prokurors, izmeklētājs, izziņas izdarītājs Krievijas Federācijas Kriminālprocesa kodeksā noteiktajā kārtībā konstatē krimināllietā noskaidrojamo apstākļu pastāvēšanu vai nepastāvēšanu, kā arī citus apstākļus, kuriem ir nozīme krimināllietā.¹

¹ Уголовно-Процессуальный Кодекс Российской Федерации/ [http:// www. hro.org/ docs/ rlex/upk2002/ index_1.php](http://www.hro.org/docs/rlex/upk2002/index_1.php)

4) Pierādījumi kriminālprocesā ir ziņas par faktiem

Šis viedoklis ir tādā vai citādā veidā pazīstams apmēram no 20.gadsimta vidus. Šāds viedoklis, ka pierādījumi ir ziņas par faktiem, tiek pamatots ar to, ka fakti ir tas, kas notiek ar materiālās pasaules priekšmetiem. Ziņas par faktiem ir tas, ko mēs par faktiem zinām. Fakti nevar būt ne patiesi, ne nepatiesi. Fakti ir bijuši vai nav bijuši, fakti ir vai to nav, bet ziņas par šiem faktiem var būt kā patiesas, tā nepatiesas. Ja likums pieļauj pierādījumu nepatiesumu un iespēju pierādījumus noraidīt, tad pierādījumi ir ziņas par faktiem, nevis paši fakti. Faktus nevar noraidīt, bet var noraidīt nepatiesas un kļūdainas ziņas par šiem faktiem.

K.Strada- Rozenberga raksta:

„Pierādījumu satura raksturojumam izmantojams nevis jēdziens “fakti”, bet “ziņas par faktiem”.¹

Līdzīgu viedokli par pierādījumiem, tikai civilprocesā, izteica A.Līcis, kurš rakstīja:

„Rezumējums ir šāds: pierādījumi ir ziņas par faktiem, uz kuriem puses pamato savus prasījumus un iebildumus, kā arī citiem faktiem un apstākļiem, kam ir nozīme pierādīšanā.”²

Viedoklis, ka pierādījumi ir ziņas par faktiem, ir atspoguļots pašreiz spēkā esošā Kriminālprocesa likumā, kur 127.pana 1.daļā ir noteikts, ka pierādījumi kriminālprocesā ir jebkuras likumā paredzētā kārtībā iegūtas un noteiktā procesuālā formā nostiprinātas ziņas par faktiem, ko kuriem kriminālprocesā iesaistītās personas savas kompetences robežas izmanto

¹ Strada-Rozenberga, Kristīne. Pierādīšanas teorija kriminālprocesā. Vispārīgā daļa.– Rīga: Biznesa augstskola "Turība", 2002, lpp.242, ISBN 9984-728-49-8

² Līcis, A. Prasības tiesvedība un pierādījumi. Prof. K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. Mācību līdzeklis tiesību zinātņu studentiem.- Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2003, lpp.64, ISBN 9984-671-61-5

pierādīšanas priekšmetā ietilpstošo apstākļu esamības vai neesamības pamatošanai.¹

Praktiski tāda pati definīcija ir atrodama arī Administratīva procesa likuma 149.pantā, kur ir noteikts, ka pierādījumi administratīvajā lietā ir ziņas par faktiem, uz kuriem pamatoti administratīvā procesa dalībnieku prasījumi un iebildumi, kā arī ziņas par citiem faktiem, kuriem ir nozīme lietas izlemšanā.²

Līdzīgi par pierādījumiem ir teikts arī, piemēram, Krievijas Federācijas Arbitrāžas procesa kodeksā, kur 64.panta 1.daļā noteikts, ka pierādījumi lietā ir šajā kodeksā (Krievijas Federācijas Arbitrāžas tiesas procesa kodeksā) noteiktā kārtībā un citu federālo likumu noteiktā kārtībā iegūtas ziņas par faktiem, pamatojoties uz kuriem arbitrāžas tiesa nosaka to apstākļu pastāvēšanu vai nepastāvēšanu, kas pamato lietas dalībnieku prasības un iebildumus, kā arī citus apstākļus, kam ir nozīme pareizā lietas izlemšanā.³

Tāda pati pierādījumu definīcija ir atrodama arī Krievijas Federācijas Civilprocesa kodeksa 55.panta 1.daļā.⁴

Ir pamats apgalvot, ka šis viedoklis par pierādījumiem ir visbiežāk atrodams dažādos jaunākajos laikos pieņemtajos procesuālajos likumos.

¹ Kriminālprocesa likums// Latvijas Vēstnesis: 11.05.2005. nr.74 (3232)

² Administratīvā procesa likums. -Rīga: Firma „AFS”, 2002, lpp.49, ISBN 9984-658-49-X

³ Арбитражный процессуальный кодекс Российской Федерации от 24 июля 2002 г./ [http:// www.interlaw.ru/ law/ docs/ 12027526- 008.htm](http://www.interlaw.ru/law/docs/12027526-008.htm)

⁴ Гражданский процессуальный кодекс РФ от 14 ноября 2002 г./ [http://www.interlaw.ru/ law/ docs/ 12028809-001.htm](http://www.interlaw.ru/law/docs/12028809-001.htm)

5) Pierādījumi kriminālprocesā ir vienlaicīgi gan fakti, gan ziņas par faktiem

Pierādījumi, pirmkārt, ir fakti, kurus tieši konstatē persona, kura veic izmeklēšanu. Otrkārt, tie ir ziņas par faktiem, kurus vēl ir jāpierāda. Treškārt, pierādījumi ir lietā jau pierādīti fakti.¹

Šī viedokļa piekritējiem pārmet, ka tie apvieno vienā pierādījumu jēdzienā pierādījumu procesuālo un loģisko nozīmi, jo kriminālprocesā faktus no sākuma vajag konstatēt (ar datiem par tiem vai ar tiešu novērošanu) un tikai pēc tam izmantot tos kā loģiskus argumentus. Tiesa, izmeklētājs un prokurors operē nevis ar faktiem, bet ar ziņām par faktiem, kuras atrodamas vai kuras sniedz pierādījumu avoti, tie neoperē ar jau pārbaudītiem un gataviem faktiem.²

Neskatoties uz šādiem pārmetumiem, pēc šī darba autora viedokļa šāda definīcija vispilnīgāk un vispareizāk raksturo kriminālprocesuālo pierādījumu būtību un tā ir saskaņota ar tālāk šajā darbā doto pierādīšanas definīciju.

Pēc darba autora viedokļa pierādījumi kriminālprocesā ir gan jau konstatēti un pierādīti fakti, gan ziņas, ar kuru palīdzību konstatē citus lietai nozīmīgus faktus.

Šajā sakarā interesanti ir atkal atgriezties pie civilprocesa normām par pierādījumiem. Latvijas Civilprocesa kodeksā pierādījumi bija definēti kā fakti. Civilprocesa likuma 92.panta pirmajā redakcijā pierādījumi bija definēti kā ziņas par faktiem, uz kuriem pamatoti pušu prasījumi un

¹ Лукашевич, О.З. О понятии доказательств в советском уголовном процессе// Правоведенье. 1963, № 1, стр.118

² Теория доказательств в советском уголовном процессе. Часть общая. Под ред. Жогина, Н.В. - Москва: Юридическая литература, 1966, стр.267

iebildumi, kā arī citiem faktiem, kuriem ir nozīme lietas izlemšanā. Pēdējā Civilprocesa likuma 92.panta redakcijā ir noteikts, ka pierādījumi ir ziņas, uz kuru pamata tiesa nosaka tādu faktu esamību vai neesamību, kuriem ir nozīme lietas izspriešanā. Tajā pašā laikā vispārīgie noteikumi par pierādījumiem civilprocesā ir izklāstīti Civilprocesa likuma 15.nodaļā no 92. līdz 97.pantam. Civilprocesa likuma 93.panta 1.daļā ir teikts, ka katrai pusei ir jāpierāda tie fakti, uz kuriem tā atsaucas kā uz savu prasījumu un iebildumu pamatojumu, 3.daļā teikts, ka, ja tiesa atzīst, ka par kādu no pušu norādītajiem faktiem nav iesniegti pierādījumi, tā ziņo par to pusēm. Analizējot Civilprocesa likuma normas par pierādījumiem, šā darba autors ir nonācis pie secinājuma, ka arī civilprocesā pierādījumi ir gan ziņas par vēl nepierādītiem faktiem, gan jau agrāk pierādīti (prejudiciāli) un vispārzināmi fakti, kā arī fakti, kurus tiesa nepārbauda un pieņem par patiesiem tāpēc, ka otra puse tos neapstrīd.

Lai gan ir redzamas redakcionālas atšķirības un Civilprocesa likuma, kurš, piemēram, saka, ka pierādījumi ir ziņas, bet Kriminālprocesa likums, savukārt, saka, ka pierādījumi ir ziņas par faktiem, tomēr pavisam būtisku, antagonisku atšķirību šajos abos likumos pierādījumu izpratnē pēc šī darba autora viedokļa nav.

Attiecībā uz to, vai pierādījumu “saturs” ir fakti, vai ziņas par faktiem, autora viedoklis ir, ka pierādījumi ir gan jau konstatēti fakti (noskaidroti, pierādīti), gan ziņas, ar kuru palīdzību konstatē (pierāda, pamato) citus lietai (kriminālprocesam) nozīmīgus faktus. Jau konstatēti fakti, savukārt, var būt kā likumā (Kriminālprocesa likuma 125.pantā) paredzētie legāli prezumējami fakti (vispārzināmi, prejudiciāli fakti, fakts, ka persona zina savus amata pienākumus un c.), tā arī fakti, kurus pierādīšanas procesā šajā

pašā kriminālprocesā šī pati tiesa vai procesa virzītājs ir jau konstatējuši iepriekš.

Ne viss ir jāpierāda. Nav jāpierāda: 1) vispārzināmi fakti, 2) bezstrīdus fakti, 3) fakti, kas pamatoti ar likumīgiem pieņēmumiem jeb prezumpcijām. Vispārzināmi fakti (*notoria*) ir tādi, kuri dotajā vietā ir jāzina katram saprātīgam cilvēkam ar dzīves pieredzi, tajā skaitā tiesājošamies un tiesnešiem. Tie nav jāpierāda (*notorium non eget probatione*), jo to noliegšana ir vai nu muļķīga, vai ir saistīta ar negodprātīgu velēšanos lietu. Nevar prasīt, lai tas, kas tiesājas, pierāda, ka gadā ir 12 mēneši, vai, ka no Maskavas līdz Petrogradai nevar atbraukt pa divām stundām. Vai atzīt faktu par vispārzināmu, vai neatzīt, ir atkarīgs no tiesas, jo noteikt fakta „vispārzināmības” objektīvās pazīmes nav iespējams... Bezstrīdus ir fakti, kurus atzīst otra puse... Par likumīgiem pieņēmumiem (prezumpcijām) sauc ar likumu obligātu slēdzienus par zināmu faktu pierādītību citu faktu gadījumā... Likumīgas prezumpcijas mēz būt divu veidu. Vienas no tām ir absolūta rakstura un nevar tikt apgāztas. Tās sauc par nepieciešamām vai neapgāžamām (*praesumptiones necessariae, juris et de jure*). Citas pieļauj to apgāšanu ar to neatbilstības pierādīšanu. Tās ir vienkārši juridiskas prezumpcijas (*praesumptiones juris*).¹

Līdz ar to pēc šī darba autora viedokļa vispareizākais ir uzskats, ka kriminālprocesuāli pierādījumi ir: 1) legāli prezumējami fakti, kuri procesā nav jāpierāda un kuri pēc likuma tiek uzskatīti par pierādītiem, 2) tie ir kriminālprocesā jau nodibināti un pierādīti fakti, kā arī fakti un lietas apstākļi, kuri noteiktos gadījumos tiek uzskatīti par pierādītiem, ja procesa dalībnieki tos atzīst un neapstrīd, 3) pierādījumi kriminālprocesā ir ziņas par

¹ Васильковский, Е.В. Учебник гражданского процесса. - Москва, 1917 г. // <http://www.allpravo.ru/library/doc2472p/instrum4301/item4379.html>

kriminālprocesā pierādāmajiem faktiem. Šie kriminālprocesā pierādāmie fakti, savukārt, ir jāpierāda ar ziņu par šiem faktiem palīdzību.

Tajā pašā laikā šī darba autors uzskata par nepareizu iepriekš izklāstīto viedokli, kad tiek uzskatīts, ka pierādījumi kriminālprocesā ir vienlaicīgi gan fakti, gan līdzekļi šo faktu pierādīšanai. Šāds viedoklis autora prāt ir vienkāršota un tāpēc nepareiza pieeja pierādīšanas teorijai kriminālprocesā. Tas būtu apmēram tas pats, kas teikt, ka piens ir gan piens pats par sevi, gan trauks, kurā šis piens ir ieliets, nenošķirot trauka saturu no tā formas. Ikdienas dzīvē šāda formas un satura nenošķiršana ir pieļaujama, bet no zinātnes teorijas viedokļa tā ir kļūdaina un nepareiza.

1.2 Pierādījumu uzdevums kriminālprocesā

Kā jau tika atzīmēts iepriekšējā nodaļā, tad kā aksioma ir pieņemts uzskatīt, ka visi noziedzīga nodarījuma izdarīšanas apstākļi kriminālprocesā tiek noskaidroti ar pierādījumu palīdzību un visiem tiesas beigu nolēmumā izteiktajiem secinājumiem tādā vai citādā veidā ir jābalstās uz pierādījumiem, kādēļ nenoliedzami un neapstrīdami ir tas, ka pierādīšana tādā vai citā veidā ir jebkura kriminālprocesa svarīgākā sastāvdaļa, taču tāpat kā līdz šim nav rasts vienots viedoklis par to, kas ir pierādījumi kriminālprocesā, tāpat nav vienota viedokļa arī par to, kas ir pierādīšanas process un kāds ir pierādījumu uzdevums procesā.

Papētot stāvokli civilprocesā, jau iepriekš citētais A.Līcis par šo jautājumu rakstīja šādi:

„Arī par pierādīšanas jēdzienu procesuālajās tiesībās ir konstatējama viedokļu dažādība. Atsevišķi autori par pierādīšanu uzskata procesu, kurā apvienota abstraktā domāšana un praktiskā darbība un kurā ar tagadnes faktiem tiek noskaidroti (pierādīti) pagātnes fakti.¹ Nereti tiek uzsvērts, ka pierādīšanas galvenais uzdevums ir patiesības izzināšana.² Civilprocesā par pierādīšanu tiek uzskatīta arī pušu aktīva darbība tiesas priekšā.³”

Kā jau tika minēts iepriekš, tad par iemeslu tam, ka tiesību zinātnieki nav varējuši nonākt pie vienota viedokļa par to, kas ir pierādījumi un

¹ Meikališa, Ā. Kriminālprocesuālo terminu skaidrojošā vārdnīca.- Rīga: RAKA, 1998, lpp.184/ citēts: Līcis, A. Prasības tiesvedība un pierādījumi. Prof.K.Torgāna zinātniskajā redakcijā.- Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2003, lpp.65, ISBN 9984-671-61-5

² Liede, A. Latvijas PSR kriminālprocess. Vispārīgā daļa. Tiesu pierādījumi.- Rīga: Zvaigzne, 1980, lpp.206.-213/ citēts: Līcis, A. Prasības tiesvedība un pierādījumi. Prof.K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. - Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2003, lpp.65, ISBN 9984-671-61-5

³ Karcevs, B. Pierādīšanas nasta (onus probandi) alimentu prasību lietās.- Rīga: 1939, lpp.2 / citēts: Līcis, A. Prasības tiesvedība un pierādījumi. Prof.K.Torgāna zinātniskajā redakcijā.- Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2003, lpp.65, ISBN 9984-671-61-5

pierādīšana kriminālprocesā, profesors R.Dombrovskis uzskata to, ka zinātnieki līdz šim izmantojuši metafizikas metodes un nav pietiekami izmantojusi dialektisko metodoloģiju.

Par atšķirību starp formālo un dialektisko loģiku kriminālprocesā R.Dombrovskis raksta šādi:

“Filozofijā izveidojas atsevišķa nozare- gnozeologija jeb mācība par izzināšanas likumsakarībām (izzināšanas teorija). Ir zināmas dažādas izzināšanas metodes, bet pašas vispārīgākās ir metafiziskās un dialektiskās domāšanas metodes. Loģiku kā zinātņi veido divi līmeņi. Pirmais līmenis- veselā saprāta vai formāli loģiskā domāšana. Šo domāšanas veidu dēvē arī par ikdienas vai sadzīvisko domāšanu, bet vācu filozofs Hēgelis to nosaucis par metafiziku vai antidialektiku. Šis domāšanas līmenis raksturīgs praktiskajai izzināšanai un šeit pilnīgi pietiekami zināt formālo loģiskās domāšanas kārtulas un veiksmīgi lietot tās praksē. Prokurors vai tiesnesis veiksmīgi lieto formālās loģikas likumus savā darbībā un viņi var iztikt bez dialektiskās loģikas palīdzības. Jebkura teorētiska domāšana, ja tikai viņš grib gūt panākumus zinātniskajā darbībā, nevar iztikt bez dialektikas atziņām.”¹

Platons par pierādījumiem esot teicis, ka pierādījums ir patiess prātojums, kas pamatojas uz slēdzienu.²

Loģikā pierādījums ir arguments, kas apstiprina vai apgāž izvirzītu tēzi, izvirzīta doma, kas apstiprina vai apgāž citu domu. Ar pierādījumu

¹ Dombrovskis, R. Pierādījumu izpratne dialektiskās loģikas skatījumā// Latvijas Vēstnesis, Jurists Vārds: 19.10.2004. nr.40 (345)

² Платон. Определения– Диалоги. -Москва, 1996, стр.433/ citēts: Vedins, Ivans. Loģika. Mācību grāmata juridiskajām augstskolām un fakultātēm. Otrais, papildinātais izdevums. Rīga: Avots, 1998, lpp.360, ISBN 5-401-01036-2

loģikā saprot kāda sprieduma patiesuma pamatošanu ar citu, jau zināmu, par patiesu pieņemtu, spriedumu palīdzību.¹

Pierādījumu var definēt kā jauna sprieduma izvešanu no citiem spriedumiem, atzītiem par patiesiem un acīmredzamiem.²

Pierādījums ir domāšanas process, kurā sprieduma patiesums tiek loģiski pamatots ar citiem patiesiem spriedumiem.³

PSRS laikos pieņemtajā Latvijas PSR Kriminālprocesa kodeksā (vēlāk Latvijas Kriminālprocesa kodeksā) pierādījumu definīcija bija dota kodeksa 49.pantā, kur bija noteikts, ka pierādījumi krimināllietā ir jebkuri fakti, uz kuru pamata izziņas iestāde, prokurors, tiesnesis un tiesa likumā noteiktā kārtībā *nosaka* krimināllietā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāva pazīmju esamību vai neesamību, šo nodarījumu izdarījušas personas vainu un citus apstākļus, kam ir nozīme lietas pareizā izlemšanā.⁴

Šai definīcijai, savukārt, par pamatu bija 1958.gada PSR Savienības un savienoto republiku kriminālprocesa pamatos dotā definīcija, kur 16.pantā pierādījumi kriminālprocesā bija definēti kā jebkuri faktiskie dati (fakti, ziņas par faktiem).⁵

Augstāk citētajā Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 49.pantā pierādījumi bija definēti kā *izzināšanas līdzekļi*, ar kuru palīdzību *nosaka* (noskaidro) noziedzīga nodarījuma sastāva esamību vai neesamību. Pierādīšanas un reizē arī lietas visu apstākļu izzināšanas pienākums šajā likumā bija uzlikts visiem kriminālprocesu veicošajiem subjektiem- izziņas

¹ Треушников, М.К. Судебные доказательства. Монография. - Москва: Юридическое бюро "Городец", 1997, стр.73, ISBN 5-89391-014-1

² Čelpanovs, G. Loģika.- Rīga, 1925, lpp.174

³ Vedins, Ivans. Loģika. Mācību grāmata juridiskām augstskolām un fakultātēm -Rīga.: Avots, 1998, lpp.360, ISBN 5-401-01036-2

⁴ Latvijas Kriminālprocesa kodekss. - Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, lpp.35, ISBN-9984-671-39-9

⁵ PSR Savienības un savienoto republiku kriminālprocesa pamati. Apstiprināti ar 1958.gada 25.decembra likumu // PSRS Augstākās Padomes Ziņotājs, 1959.g., Nr.1

izdarītājam, izmeklētājam, prokuroram un arī tiesai, kuriem visiem ar šo likumu bija uzlikts pienākums vispusīgi un objektīvi izmeklēt lietas apstākļus un noskaidrot noziedzīga nodarījuma esamību un to, kas vainīgs nozieguma izdarīšanā, kā arī citus apstākļus, kam ir nozīme pareizā krimināllietas izlemšanā.¹

Šāds viedoklis un definīcija pēc būtības saskanēja ar senākās-formālās loģiskas atziņām.

Formālās loģikas pamatlicējs Aristotelis jēdzienus pierādījums un izzināšana atsevišķi nenošķīra. Pēc Aristoteļa viedokļa visraksturīgākā cilvēka iezīme ir prasme pierādīt. Šī prasme izpaužas domāšanas un argumentācijas precizitātē.²

Profesors R.Dombrovskis, savukārt, raksta, ka formālajā loģikā ir tikai mācība par pierādījumiem un nav mācības par izzināšanu, bet dialektiskajā loģikā ir mācība par izzināšanu (izziņas teorija) un nav mācības par pierādīšanu, jo pierādīšana ir izzināšanas neatņemama puse.³

Viedoklis, ka pierādījumi kriminālprocesā ir izzināšanas līdzekļi, ir dominējošs arī pašreiz Krievijā, kur vairākums zinātnieku izzināšanu un pierādīšanu kriminālprocesā identificē. Šāds viedoklis ir atspoguļots arī 2001.gada 22.novembra Krievijas Federācijas kriminālprocesa kodeksā, kur 85.pantā noteikts, ka pierādīšana ir pierādījumu vākšana, pārbaude un novērtēšana.⁴

¹ Latvijas Kriminālprocesa kodekss.- Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 19.pants, ISBN-9984-671-39-9

² Vedins, Ivans. Loģika. Mācību grāmata juridiskām augstskolām un fakultātēm. -Rīga: Avots, 1998, lpp.360, ISBN 5-401-01036-2

³ Dombrovskis, R. Vai pierādīšana ir izzināšana: dialektiskās loģikas skatījums// Latvijas Vēstnesis, Jurista Vārds: 09.11.2004. nr.43(348)

⁴ Уголовно- Процессуальный Кодекс Российской Федерации / [http:// www.hro.org/ docs/ rlex/ upk2002/ index_1.php](http://www.hro.org/docs/rlex/upk2002/index_1.php)

Blakus viedoklim, ka pierādījums kriminālprocesā ir izzināšanas līdzeklis, ar kuriem nosaka (noskaidro) visus svarīgākos kriminālprocesā noskaidrojamos jautājumus, mūsu dienās pastāv arī cits, atšķirīgs viedoklis, ka pierādījumi kriminālprocesā ir nevis izzināšanas līdzekļi, bet gan *pamatošanas līdzekļi*, ar kuriem *pamato* noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmju esamību vai neesamību un citus lietai nozīmīgus faktus un apstākļus, tas ir ar pierādījumiem kriminālprocesā pierādīšanas subjekti pamato iepriekš iegūto ziņu patiesumu.

Šādu viedokli ir izteikuši arī Latvijas tiesību zinātnieki R.Dombrovskis un K.Strada- Rozenberga.

Izzināšana un pierādīšana, tas ir, abi šie procesi ir informatīvi procesi. Ziņu nesējs nodod informāciju citai personai un pamato tās patiesumu. Tā ir pierādīšana, bet informācijas saņēmējs ir izzināšanas subjekts un viņa darbība ir izzināšana. Izzināšana un pierādīšana ir nesaraujami saistītas- kā ieelpa un izelpa. Katra no tām nav iedomājama bez savas pretējās formas. Pierādīšana ir saistīta ar ziņu nodošanu citi personai, bet izzināšana- ar ziņu iegūšanu sev.¹

Tajā pašā laikā R.Dombrovskis kategoriski nepiekrīt viedoklim, ka pierādījumi kriminālprocesā ir izzināšanas līdzekļi, un raksta:

„Mūsuprāt kriminālprocesuālajai darbībai ir tikai viena vienīga funkcija- jau noskaidroto noziedzīga nodarījuma apstākļu pierādīšana vai noskaidroto ziņu patiesuma pamatošana, ar ko tiek noskaidrota kriminālprocesa būtība.”²

¹ Dombrovskis, Reinhards. Kriminālistikas teorētiskie pamati.– Rīga: Biznesa augstskola „Turība”, 2003, lpp.31, ISBN 9984-728-51-X

² Dombrovskis, R. Kriminālprocess: forma, saturs un būtība// Latvijas Vēstnesis, Jurista Vārds: 28.12.2004. nr.50 (355)

Noziedzīga nodarījuma apstākļi, savukārt, pēc R.Dombrovskā viedokļa tiek noskaidroti nevis ar kriminālprocesuālajām darbībām, bet gan ar operatīvajām, kriminālistiskajām, organizatoriskajām un citām darbībām. Kriminālprocesuālo darbību uzdevums, savukārt, ir: „jau noskaidroto faktu pierādīšana.”¹

R.Dombrovskis raksta:

„Ir pienācis laiks noskaidrot noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā un iztiesāšanā ietilpstošo katras darbības raksturīgāko pazīmi jeb būtību. Tas nozīmē, ka vajadzētu precizēt katras izmeklēšanas un iztiesāšanas darbības veida un formas īpatnības, kas saistītas ar savu uzdevumu pildīšanu. Piemēram, kriminālistiskās darbības būtību veido noziedzīga nodarījuma apstākļu noskaidrošana jeb izzināšana, tāda pat būtība ir operatīvajai darbībai un ziņas, kas iegūtas šajā darbībā, vēl vajadzētu pārbaudīt procesuālo darbību gaitā. Kriminālprocesuālo darbību būtība ir jau noskaidroto faktu pierādīšana, bet krimināltiesiskā darbības būtība ir likumīga un pareiza kriminālsoda noteikšana. Kriminoloģiskās darbības būtību veido noziedzīgu nodarījumu novēršana jeb profilakse. Savukārt tikumiskās darbības būtība izpaužas izmeklēšanas un iztiesāšanas taisnīgumā, bet organizatoriskās darbības izmeklēšanā un iztiesāšanā- tās efektivitātē.”²

Pēc R.Dombrovskā viedokļa kriminālistiskās un operatīvās darbības uzdevums ir noziedzīga nodarījuma apstākļu noskaidrošana jeb izzināšana, bet kriminālprocesuālo darbību uzdevums ir jau noskaidroto faktu pierādīšana.

¹ Dombrovskis, R. Kriminālprocess: forma, saturs un būtība// Latvijas Vēstnesis, Jurista Vārds: 28.12.2004. nr.50 (355)

² Dombrovskis, R. Kriminālprocess: forma, saturs un būtība// Latvijas Vēstnesis, Jurista Vārds: 28.12.2004. nr.50 (355)

Lai gan sākotnēji šāda teorija var likties pareiza, piekrist pēc būtības šādam viedoklim diez vai var un pavisam šī darba autors nevar piekrist R.Dombrovskā viedoklim, ka kriminālistiskās darbības būtību veido noziedzīga nodarījuma apstākļu noskaidrošana jeb izzināšana, bet kriminālprocesuālo darbību būtība ir tikai un vienīgi jau noskaidroto faktu pierādīšana. Šajā savā teorijā, runājot par kriminālprocesuālās darbības, kriminālistisko un operatīvo darbību būtību, R.Dombrovskis ir ņēmis vērā tikai vienu, iedomātu, idealizētu kāda noziedzīga nodarījuma izmeklēšanas gadījumu, kādi patiesībā reālajā dzīvē vai nu vispār nekad neeksistē, vai arī ir liels retums.

Protams, ka katra priekšmeta pārstāvis savu priekšmetu pasniedz kā pašu svarīgāko un galveno, kam ir vislielākā un noteicošā nozīme noziedzīgo nodarījumu atklāšanā un vainīgo sodīšanā, taču šādai vienas zinātnes izcelšanai diez vai var piekrist. Katrai zinātnei ir sava loma un savi konkrēti uzdevumi. Šī darba autora prāt R.Dombrovskā dotais kriminālistikas, operatīvo darbību un kriminālprocesa uzdevumu norobežojums ir nepareizs un kļūdains. R.Dombrovskis nosauc par pārspīlētu profesora G.Matusovskā grāmatā saskatīto shēmu par kriminālistikas vietu citu zinātņu sistēmā, kas R.Dombrovskā prāt atgādina Saules sistēmu un šajā sistēmā Saules vietā atrodas kriminālistika un citas zinātnes griežas ap kriminālistiku tāpat kā planētas griežas ap Sauli¹, taču pēc būtības paša R.Dombrovskā viedoklis par kriminālistikas vietu starp citām krimināltiesību zinātnēm šādam G.Matusovskā viedokļa atspoguļojumam ir visai tuvs.

¹ Матусовский, Г.А. Криминалистика в месте научных знаний. – Харьков: „Вища школа”, 1976, стр.68/ Dombrovskis, Reinhard. Kriminālistikas teorētiskie pamati.– Rīga: Biznesa augstskola „Turība”, 2003, lpp.39, ISBN 9984-728-51-X

Latvijas Policijas akadēmijas jau kādu laiku atpakaļ izdotajā kriminālistikas mācību grāmatā teikts, ka kriminālistika ir tiesību zinātnes apakšnozare, kura pēta cilvēka noziedzīgās darbības un to atspoguļojuma likumsakarības un uz to izziņāšanas pamata izstrādā tehniskos līdzekļus, taktiskos paņēmienus un metodes pierādījumu atrašanai, apzināšanai, fiksēšanai un izpētei nolūkā noskaidrot patiesību krimināllietā.¹

Šajā pašā grāmatā ir arī teikts sekojošais: „Kriminālistikas tehnikas kā sistēmas elementa pamatā ir zinātniski izstrādātu līdzekļu, paņēmienu un metožu kopums pierādījumu ieguvei un izpētei. Tās galvenās sastāvdaļas ir tiesfotogrāfijas līdzekļi un metodes, videoieraksti, trasoloģija, ieskaitot daktiloskopiju, tiesballistika, habitoloģija, dokumentu pētīšana, kriminālistiskā uzskaitē (kriminālā reģistrācija) un tās izmantošana.

Kriminālistikas taktikas pamatā ir sistēma, kas zinātniski izstrādā ieteikumus pirmstiesas izmeklēšanas organizācijā un plānošanā, nosaka to personu uzvedību, kas veic tiesas izmeklēšanu, kā arī atsevišķu procesuālo darbību paņēmienu īstenošanu. Taktikai pieskaitāmi arī izmeklēšanas situācijas un taktiskie paņēmieni, kriminālistikas versijas un atsevišķu izmeklēšanas darbību plānošana un meklēšanas taktika...

Kriminālistikas metodikas pamatā ir zinātniska sistēma, kas sniedz metodiskus ieteikumus un norādījumus atsevišķu noziegumu veidu un kategoriju izmeklēšanā.”²

2004.gadā Krievijas Federatīvajā republikā izdotajā kriminālprocesa mācību grāmatā izteikts viedoklis, ka kriminālprocesa jēdziens aptver kā izziņas un pirmstiesas izmeklēšanas orgānu, prokuratūras un tiesas noteiktas

¹ Kriminālistika. 1.daļa.– Rīga, LPA izdevums, 1997, lpp.14, ISBN 9984-545-65-2

² Kriminālistika. 1.daļa –Rīga: LPA izdevums, 1997, lpp.37, ISBN 9984-545-65-2

kārtības un sistēmas darbību, tā arī attiecības, kas šīs darbības rezultātā rodas starp visiem, kas tādā vai citādā mērā ir tajā iesaistīti.¹

No šīs krievu zinātnieku dotās kriminālprocesa definīcijas ir redzams, pēc šo autoru viedokļa kriminālprocess: 1) ir izziņas un pirmstiesas izmeklēšanas orgānu, prokuratūras un tiesas kā noteiktas tiesību aizsardzības iestāžu sistēmas darbība, 2) attiecības, kas šīs darbības rezultātā rodas starp kriminālprocesā iesaistītiem subjektiem, tas ir, kriminālprocess šaurākā nozīmē ir konkrētā kriminālprocesa lietas materiāli un darbības, ko šajā konkrētajā kriminālprocesā veic procesa virzītājs, bet kriminālprocess plašākā nozīmē ir attiecības, kuras procesa virzītāja un citu procesa iesaistītu personu starpā rodas laikā, kamēr tiek izmeklēta un iztiesāta tiesā konkrētā kriminālprocesa lieta.

No Latvijas Policijas akadēmijas izdotās kriminālistikas mācību grāmatas, savukārt, redzams, ka kriminālistika kā zinātne pēta tehniskos līdzekļus, taktiskos paņēmienus un metodes, ko kriminālprocesā iesaistītie subjekti izmanto pierādījumu atrašanai. Šī darba autora prāt šeit arī ir rodama kriminālprocesa un kriminālistikas lomas un uzdevumu norobežošana. Nedaudz vulgarizējot tikko citēto grāmatu autoru viedokli var teikt, ka kriminālprocess veido normatīvo bāzi, kas reglamentē kriminālprocesā iesaistīto subjektu darbību un savstarpējo sadarbību, bet kriminālistika sniedz šiem subjektiem tehniskos līdzekļus, taktiskos paņēmienus un metodes, kā atrast kriminālprocesam nepieciešamos pierādījumus, bet R.Dombrovskis, savukārt, uzskata, ka kriminālistiskās un operatīvās darbības būtību veido noziedzīga nodarījuma apstākļu

¹ Уголовный процесс. Учебник для студентов юридических вузов и факультетов. Под ред. К.Ф. Гущенко. Издание 5-е, переработанное и дополненное. – Москва: ИКД „Зерцало-М”, 2004, стр.9, ISBN 5-94373-082-6

noskaidrošana jeb izzināšana, bet kriminālprocesuālo darbību būtība ir tikai un vienīgi jau noskaidroto faktu pierādīšana, tas ir, pēc R.Dombrovska viedokļa kriminālprocesam ar noziedzīga nodarījuma apstākļu noskaidrošanu nav nekāda sakara, bet tas ir vienīgi un tikai kriminālistiskās un operatīvās darbības uzdevums.

Nekāda gadījumā nav pamata un iemesla noniecināt kriminālistikas kā zinātnes un mācību disciplīnas nozīmi, piemēram, izmeklētāju un ekspertu apmācībā un to praktiskajā darbībā noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā, bet, rakstot, ka kriminālistiskās darbības būtību veido noziedzīga nodarījuma apstākļu noskaidrošana jeb izzināšana, bet kriminālprocesuālo darbību būtība jau noskaidroto faktu pierādīšana, R.Dombrovskis vispirms nav ņēmis vērā to, ka normatīvo bāzi, kā izmeklētāji, eksperti, prokurori un tiesneši drīkst rīkoties noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā, nosaka nevis kriminālistikas rokasgrāmatas un metodiskie ieteikumi, bet gan kriminālprocesu reglamentējošās likumu normas. R.Dombrovskis nav ņēmis vērā arī to, ka kriminālistika kā zinātne radās (tika radīta) vispirms konkrētam mērķim- kā pielietojama, praktiska zinātne, lai ar šīs zinātnes metožu un paņēmieni palīdzību palīdzētu sasniegt kriminālprocesa mērķus- noskaidrotu, atrastu un sodītu noziedzīgos nodarījumus izdarījušās personas, tas ir, lai ar kriminālistikas metožu un paņēmieni palīdzību palīdzētu kriminālprocesa mērķu sasniegšanai, nevis otrādi.

R.Dombrovska uzskatiem par kriminālistikas vietu un lomu citu krimināltiesisku zinātņu starpā nepiekrīt Latvijas zinātnieki- E.Nīmande un V.Terehovičs, kuri raksta, ka Latvijā noziedzīgu nodarījumu apstākļu noskaidrošana (izzināšana) notiek kriminālprocesa ietvaros ar mērķi piemērot krimināltiesību normas. Tādējādi arī kriminālistikai kā lietišķai

zinātnei Latvijā būtu jāattīstās krimināltiesību un kriminālprocesa likumu darbības jomā.¹

Nenoliedzami, ka kriminālistika var un bieži palīdz atklāt noziedzīgus nodarījumus un pēc tam pierādīt tiesā tos izdarījušo personu vainu, taču ir jāņem vērā arī tas, ka kriminālistika bez kriminālprocesuālām darbībām pati par sevi noziedzīgu nodarījumu un tā izdarītāju vainu procesuāli noskaidrot nevar. Kriminālistiskās darbības kā likums tiek veiktas pēc kriminālprocesa uzsākšanas un tās tiek noformētas un fiksētas kriminālprocesā paredzētā kārtībā un veidā kriminālprocesuālos dokumentos, kad noziedzīgs nodarījums ir jau noticis. Nebūt ne visu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā ir obligāti nepieciešams izmantot kriminālistikas tehniku. Nenoliedzami, ka izmeklējot konkrētu noziedzīgu nodarījumu, plānojot un izdarot kriminālprocesā izmeklēšanas darbības, procesa virzītājs cenšas rīkoties loģiski un taktiski pareizi, tas ir, viņš piekopj jeb izmanto savā darbā vai nu kādu zinātniski pamatotu, vai vienkāršu „sadzīves jeb ikdienas līmeņa” taktiku un metodiku, taču diez vai var apgalvot, ka izmeklētājs savā profesionālajā darbībā reāli izmanto dialektisko, jeb zinātnisko loģiku.

Arī jautājums par to, cik plaši un kā kriminālprocesā ir izmantojami kriminālistikas taktikas paņēmieni, var būt strīdīgs. Pamatnoteikumi, kā kriminālprocesā ir veicamas konkrētas izmeklēšanas darbības- pratināšanas, konfrontēšanas, apskates, izņemšanas, kratīšanas un t.t., ir atrodami konkrētās kriminālprocesa likumu normās. Izmeklētājam vispirms ir jāvadās pēc šīm rakstītām imperatīva rakstura normām. Šo normu neievērošana pierādījumus var padarīt par ierobežoti pieļaujamiem vai vispār var liegt to izmantošanu pierādīšanā.

¹ Nīmande, E., Terehovičs, V. Kriminālistikas izzināšanas objekta noteikšanas problēma // Latvijas Vēstnesis, Jurista Vārds: 13.11.2007. nr.46 (499)

Pēdējā laikā tiesu praksē ir bijuši gadījumi, kad tiesa ir apšaubījusi liecinieka liecības, piemēram, tāpēc, ka liecinieka pratināšanā izmeklēšanas laikā izmeklētājs ir izmantojis kriminālistiskās taktikas paņēmieni- uzrādījis lieciniekam audioierakstu atšifrējumus un lūdzis liecinieku sniegt liecības par to saturu.¹ Tiesa uzskatīja, ka ar to ir tikušas pārkāptas kriminālprocesa normas un tāpēc šī liecinieka liecības ir apšaubāmas un nav izmantojamas kā pierādījums. Apelācijas instances tiesa pirmās instances tiesas spriedumu ar šādu pierādījumu noraidīšanas pamatojumu atstāja spēkā. No tā var izdarīt secinājumu, ka tā kā tajā brīdī Latvijas Kriminālprocesa kodeksā nebija teikts, ka lieciniekam pratināšanas laikā drīkst uzrādīt kādus lietas materiālus, izmeklētājam šādā situācijā bija jāaprobežojas ar vienkāršu liecinieka stāstītā fiksēšanu un izmeklētājs nedrīkstēja uzdodot lieciniekam papildus jautājumus un prasīt sīkākus papildus liecinieka paskaidrojumus par konkrētu lietā esošu pierādījumu- liecinieka sarunu saturu.

Latvijas Policijas akadēmijas izdotajā kriminālistikas mācību grāmatā, nodaļā par pratināšanu, savukārt, ir teikts, ka pratināšanas sagatavošanā ietilpst: „pratināšanā izmantojamo materiālu, lietisko pierādījumu un dokumentu atlase un sagatavošana”² un, ka „nākamo taktisko paņēmieni kopumu veido... lietā savākto pierādījumu izmantošana. Tā var notikt divējādi- pierādījumus tieši demonstrējot pratināmajam vai informējot viņu par šādu pierādījumu esamību.”³

Lai gan pirmās instances tiesa savu viedokli par kriminālprocesa normu neievērošanu spriedumā ne ar ko reāli nepamatoja, tikai norādīja, ka Latvijas Kriminālprocesa kodeksā nebija paredzēts, ka lieciniekam drīkst

¹ Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2006.gada 11.septembra spriedums lietā nr.K30-179/8 2006.g.

² Kriminālistika. 2.daļa.- Rīga: LPA izdevums, lpp.46-47, 1998, ISBN 9984-545-65-2

³ Kriminālistika. 2.daļa.- Rīga: LPA izdevums, lpp.59, 1998, ISBN 9984-545-65-2

rādīt kādus lietas materiālus, hipotētiski šāda viedokļa izskaidrojumu varētu rast Latvijas Kriminālprocesa kodeksa un Kriminālprocesa likuma normās par liecinieka pratināšanu- Latvijas Kriminālprocesa kodeksā bija paredzēts, kā varēja rīkoties, ja, pratinot liecinieku tiesā, liecinieks bija aizmirsis kādus lietas apstākļus, bet kā šādā gadījumā drīkstētu rīkoties izmeklētājs izmeklēšanas laikā, likums neko neteica. Ja pieturas pie principa, ka izmeklētājs drīkst darīt tikai to, kas ir paredzēts procesuālo likumu normās, tad šādos gadījumos kriminālistiskās taktikas metožu un paņēmieni pielietošana var tikt uzskatīta, ja ne par pilnīgi aizliegtu, tad par vismaz apšaubāmu. Likuma normas par to, ka pratināšanas gaitā pratināmajam var nolasīt lietai pievienotus dokumentus, Latvijas Kriminālprocesa kodeksā tajā laikā nebija un tā parādījās tikai Kriminālprocesa likuma 147.panta „Pratināšanas kārtība” 5.daļā, kur pašreiz ir noteikts, ka pratināšanas gaitā pratināmajam var uzrādīt lietai pievienotus priekšmetus, dokumentus, skaņu ierakstus, par ko izdara atzīmi protokolā.¹

Tā kā agrāk šādas normas procesuālajā likumā nebija, tad no šādas tiesu prakses var izdarīt secinājumu, ka agrāk šāda kriminālistikas taktikas paņēmiena pielietošana izmeklēšanā bija aizliegta. Vai šāds secinājums būtu pareizs? Pēc šī darba autora viedokļa- nē, bet ir jāatzīst, ka izmeklētājs nedrīkst „aizrauties” ar izmeklēšanas taktiku un vispirms viņam vienmēr jārikojas stingri kriminālprocesā reglamentētajā kārtībā.

Runājot par operatīvajām darbībām, R.Dombrovskis nav ņēmis vērā to, ka operatīvās darbības ar kriminālprocesu ir vēl mazāk saistītas kā kriminālistiskās. Tās var tikt uzsāktas un turpinātas neatkarīgi no noziedzīgā nodarījuma un tam sekojošā kriminālprocesa un lielāka daļa izdarītu

¹ Kriminālprocesa likums// Latvijas Vēstnesis: 11.05.2005. nr.74 (3232)

noziedzīgu nodarījumu tiek izmeklēti bez jebkādu operatīvo metožu un darbību veikšanas un, ja kādas operatīvās darbības arī tiek veiktas, tad tās nevar aizstāt izmeklēšanas darbības, ko kriminālprocesā veic izmeklētājs vai prokurors. Lielu un būtisku daļu noziedzīga nodarījuma apstākļu kriminālprocesā var noskaidrot tikai izmeklētājs vai prokurors kriminālprocesā noteiktā kārtībā ar kriminālprocesuālām darbībām un bez šīm darbībām neviens process iztikt nevar. Ja arī eksistē tā saucamā „operatīvā lieta”, tad krimināllietas izmeklētājs, parasti, ar to iepazīstināts netiek. Ja visus lietai svarīgos apstākļus un faktus varētu noskaidrot un nofiksēt ar operatīvajām darbībām, tad kriminālprocess kā tāds pats par sevi kļūtu lieks un nevajadzīgs. Atliktu tikai legalizēt (deklasificēt) „operatīvo lietu” un nosūtīt to uz tiesu, taču tas nav un diez vai tuvākajā nākotne būs iespējams kaut vai tikai tāpēc, ka ziņām, kas tajā atrodamas, ir mazāka ticamības pakāpe kā kriminālprocesa kārtībā iegūtām.

Lai gan R.Dombrovskis citē I.Jakimovu, kurš šī darba autora prāt precīzi rakstīja: „Kriminālistika nav zinātne par tiesu pierādījumiem, bet mācība par noziegumu atklāšanas zinātniskajām metodēm”¹, taču pats R.Dombrovskis to nav ņēmis vērā un nonācis pie kļūdainiem secinājumiem. Šādu R.Dombrovska teoriju šī darba autors raksturotu kā ideālistisku, utopisku un reālai īstenībai neatbilstošu. Šāda teorija ir pretrunā arī ar šā darba autora paša pieredzi ilgstoši kā procesa virzītājam (izmeklētājam un prokuroram) izmeklējot noziedzīgus nodarījumus.

Šādas R.Dombrovska atziņas ir pretrunā arī ar loģikas zinātni, jo kā augstāk atzīmēja pats R.Dombrovskis, tad formālajā loģikā ir mācība par

¹ Якимов, И.Н. Рецензия на работу В.Громова „Дознание и предварительное следствие. Теория и техника расследования преступлений”. – Москва, 1925// Адм.вестник, 1925, №4, стр.72/ citēts: Dombrovskis, Reinhards. Kriminālistikas teorētiskie pamati. – Rīga: Biznesa augstskola „Turība”, 2003, lpp.33, ISBN 9984-728-51-X

pierādījumiem un nav mācības par izzināšanu, bet dialektiskajā loģikā ir mācība par izzināšanu (izziņas teorija) un nav mācības par pierādīšanu, jo pierādīšana ir izzināšanas neatņemama daļa. Izejot no tā R.Dombrovska teorijā, atmetot to, ka pierādījumus vispirms vajag savākt un nofiksēt un tikai pēc tam tos var izmantot kā sava viedokļa pamatošanas līdzekļus, ir vērojama formālloģiska, nevis dialektiska pieeja.

Kā pamatojumu minēšu arī šādu citātu:

„Dažreiz ar pierādījumu saprot pašus īstenības faktus vai arī informācijas avotus par faktiem un notikumiem. Arī tiesību procesuālajā praksē terminu „pierādījums” bieži lieto šaurākā nozīmē, proti- ar to saprot lietas faktiskos apstākļus, kam ir būtiska nozīme pierādījuma procesā (nozieguma pēdas, liecinieku liecības). Pierādījuma loģiskā teorijā viss minētais izpilda *argumentu* lomu.”¹

Faktiski savā teorijā R.Dombrovskis runā par kriminālprocesuālās darbības vienu- galamērķi- pierādīt personas vainu noziedzīgajā nodarījumā, bet apiet to, ka, lai to izdarītu, ir nepieciešams vispirms visus noziedzīga nodarījuma apstākļus noskaidrot. Nevar piekrist R.Dombrovska viedoklim, ka šos noziedzīga nodarījuma apstākļus noskaidro tikai un vienīgi ar operatīvām un kriminālistikas metodēm un pēc tam, kad viss tādā veidā noskaidrots, to pierāda kriminālprocesā. Process šeit ir savādāks- visu noskaidro, nofiksē un pierāda (pamato) ar kriminālprocesuālajām darbībām, bet kriminālistiskās un operatīvās darbības kalpo kā kriminālprocesuālās darbības būtisks palīgs un atbalsts, bet ne otrādi.

Ļoti labi šajā jautājumā ir izteicies profesors A.Liede, kurš rakstīja:

„Pierādījumiem un pierādīšanai tiesvedībā ir tikai zināma līdzība ar

¹ Vedins, Ivans. Loģika. Mācību grāmata juridiskām augstskolām un fakultātēm.- Rīga: Avots, 1998, lpp.366, ISBN 5-401-01036-2

formālajā loģikā pazīstamo pierādīšanas struktūru. Līdzība izriet no tā, ka gan loģikā, gan tiesvedībā pierādīšanas pamats ir cilvēka prāta darbība, loģiskās domāšanas un spriešanas negrozāmie likumi. Tomēr abās jomās pierādījums loģikā un pierādījums tiesvedībā- ir liela atšķirība.

Loģikā pierādīšanas ir prāta darbība, kas vērsta uz to, lai viena sprieduma (tēzes) patiesumu pamatotu ar citiem patiesiem spriedumiem (argumentiem). Loģiskā spriešanā pierādījumi jeb argumenti ir domas, ko izmanto citas domas (tēzes) pamatošanai. Argumentus loģikā lieto kā gatavus neapšaubāmus dotumus, kuru patiesuma pārbaude neietilpst konkrētajā pierādīšanas norisē.

Kriminālprocesā pierādīšanai ir cita struktūra. Šeit pierādījumi ir nevis domas, bet fakti un ziņas par faktiem, kas paši vispirms jākonstatē, praktiski noskaidrojot to patiesumu.¹”

K.Strada-Rozenberga par jēdzieniem *izzināšana* un *pierādīšana* raksta, ka koncentrētā veidā pierādīšanas un izzināšanas pamat atšķirību ir paudis V.Džatijevs, norādīdams, ka „pierādīšana un izzināšana ir dažādi darbības veidi. Izziņa- darbība „sev”, bet pierādīšana- „adresātam”. Pierādīšanas mērķis- adresāta pārliecināšana.”²

Faktiski atšķirība starp izzināšanu un pierādīšanu (pamatošanu), tajā skaitā arī attiecībā uz kriminālprocesu, te tiek saskatīta tajā momentā, ka izzināšanas adresāts nevar būt kāds cits, bet tikai pats šīs izzināšanas veicējs, tas ir nevar izzināt priekš cita, bet kriminālprocesa galamērķis ir ne tikai

¹ Liede, A. Latvijas PSR kriminālprocess. Vispārīgā daļa. Tiesu pierādījumi. 2. izdevums.- Rīga: Zvaigzne, 1980, lpp.160

² Джатиев, В. Доказывание и оценка обстоятельств преступления. - Ростов на Дону, 1995, стр.5/ citēts: Strada- Rozenberga, Kristīne. Pierādīšanas teorija kriminālprocesā. Vispārīgā daļa.- Rīga: Biznesa augstskola „Turība”, 2002, lpp.44, ISBN 9984-728-49-8

noziedzīgo nodarījumu izzināt, bet to arī galarezultātā pierādīt (pamatot) citiem.

Šāda pieeja, kad tiek uzskatīts, ka pierādīšanas mērķis ir pamatot lietai nozīmīgus faktus un apstākļus, varētu tikt atzīta par pareizu attiecībā uz iztiesāšanas stadiju, kur no vairākām iepriekš izstrādātām versijām ir palikusi tikai viena, kuru tad tiesā pamato un pierāda tiesai un visiem procesa dalībniekiem apsūdzības uzturētājs, bet diez vai šādu viedokli var uzskatīt par pareizu attiecībā uz pirmstiesas izmeklēšanu, ko veic izmeklētājs, jo šajā procesa stadijā vēl nekāda „pierādīšanas citiem” nenotiek, bet notiek visu svarīgāko lietas apstākļu izmeklēšana (izzināšana) vispirms pašam sev.

Arī attiecībā uz iztiesāšanas stadiju šāda pieeja, kad tiek uzskatīts, ka kriminālprocesa mērķis ir pamatot jau iepriekš izzinātus faktus (ziņas), ir pareiza tādā gadījumā, ja iztiesāšanas stadijā pati tiesa nav izzināšanas subjekts, tas ir tiesai pašai nav pienākuma būt aktīvai, tai nav pienākuma pašai neko skaidrot un izmeklēt, bet tikai izvērtēt to, ko tiesai iesniedz procesa dalībnieki. Šādā gadījumā faktiski ir runa pār vienu no diviem tiesas procesa pamatveidiem, par ko nedaudz sīkāk ies runa šajā darbā tālāk, par tā saucamo kontradiktorisko (*contradiction*- angļu val.; pretruna) jeb sacīkstes procesa modeli, kas praktiski nemainītā veidā raksturīgs gandrīz visam civilprocesam. Civilprocesā viedoklis, ka ar pierādīšanu tiesas procesā ir jāsaprot iegūto ziņu pamatošana, bija radis savu atspoguļojumu iepriekšējā Civilprocesa likuma 92.panta redakcijā, kas bija spēkā līdz ar 31.10.2002. likumu izdarītajām izmaiņām, kur šajā Civilprocesa likuma redakcijā bija teikts, ka pierādījumi civillietā ir ziņas par faktiem, uz kuriem *pamatoti* pušu

prasījumi un iebildumi, kā arī citiem faktiem, kuriem ir nozīme lietas izlemšanā.¹

Tāds pats viedoklis tagad ir radis savu atspoguļojumu arī Kriminālprocesa likumā, kur Kriminālprocesa likuma 127.panta 1.daļā ir teikts, ka pierādījumi kriminālprocesā ir jebkuras likumā paredzētajā kārtībā iegūtas un noteiktā procesuālajā formā nostiprinātas ziņas par faktiem, kurus kriminālprocesā iesaistītās personas savas kompetences ietvaros izmanto pierādīšanas priekšmetā ietilpstošo apstākļu esamības vai neesamības *pamatošanai*.²

Vai tas, ka tas tagad tādā veidā ir definēts likumā ir pareizi, ir diskutējams jautājums. No likuma teksta saprotamības viedokļa tas ir saprotami un pamatoti, tā ir visvieglāk saprotamā formāloģiskā pieeja, bet vienlaikus būtu arī jāsaprot, ka šādā definīcijā visa kriminālprocesa sarežģītā un komplicētā būtība, kā kriminālprocesā tā subjekti nonāk līdz patiesām, pareizām un ticamām zināšanām, nav atklāta. Šajā definīcijā ir atspoguļots atsevišķu kriminālprocesa subjektu darbības galamērķis- pamatot kriminālprocesā noskaidrotos faktus par notikušu noziedzīgu nodarījumu tiesā. Šādu pieeju šā darba autors uzskata par šauru. Plašāka pieeja šim jautājumam būtu, ja pie visa tā neaizmirstu, ka kriminālprocesā pierādījumi ir vispirms jānoskaidro un jāatrod un tikai pēc tam ar to palīdzību var pamatot pierādīšanas priekšmetā ietilpstošos faktus un apstākļus.

¹ Civilprocesa likums. Latvijas Civilprocesa kodekss (izvilkums).- Rīga, Firma „AFS”, 1999, lpp.33, ISBN 9984-658-01-5

² Kriminālprocesa likums// Latvijas Vēstnesis: 11.05.2005. nr.74 (3232)

2. Kriminālprocesuālā pierādīšana

Kriminālprocesa tiesībām ir divējāds uzdevums, kurā slēpjas šīs tiesību nozares neredzēta sarežģītība: tām jārada procesu formas, kuras ar vislielāko ticamību garantēs vainīgā atmakošanu un tādā veidā aizsargās sabiedrību no noziedznieka, vienlaicīgi tām jārada aizsardzības līdzekļi, lai nenotiesātu nevainīgu un neatņemtu viņam personīgo brīvību vairāk, kā tas nepieciešams cīņai ar noziedzību.¹

Cits vācu profesors K.Folks savā kriminālprocesa mācību grāmatā par kriminālprocesa mērķi raksta šādi:

„Tiesas spriedums, kas ir balstīts uz patiesību, ir tiesisks un rada (nodibina) tiesisku mieru (gandarījumu, līdzsvaru) ir kriminālprocesa mērķis.”²

Sīkāk K.Folks to skaidro šādi:

„Patiesība: Kriminālprocesā ir jānoskaidro (jāatrod) patiesība. Visi materiāli nozīmīgi apstākļi ir jāpierāda.

Tiesiskums: Tiesisks spriedums prasa godīgu, noteikumiem atbilstošu procesu. Patiesība netiek noskaidrota par katru cenu. Ir intereses, kuras stāv ceļā patiesības meklējumiem un kuras tomēr ir jāsargā tiesiskai valstij.

Tiesiskais miers (līdzsvars): kriminālprocess darbojas (uzstājas) kā sociāls traucēklis, nodrošina krimināltiesisko normu darbības spēku un ar to rada tiesisku mieru (līdzsvaru). Spriedumam ir jāatrisina lieta. No vienas puses ir jābūt iespējai revidēt spriedumus, no otras puses nedrīkst ļaut tam bezgalīgi vilkties. Ja arī ne ar mieru, tad tam tomēr ir jābeidzas.”³

¹ Roksi, K.- citēts grāmatā: Уголовно процессуальный кодекс Федеративной Республики Германии. – Рига: Академия полиции Латвии, 1992, стр.3

² Volk, Klaus. Strafprozessrecht/ von Klaus Volk.- München: Beck, 1999, S.183, ISBN 3 406 44966 2

³ Volk, Klaus. Strafprozessrecht/ von Klaus Volk.- München: Beck, 1999, S.3, ISBN 3 406 44966 2

Kriminālprocesa likuma 1.pantā tagad ir noteikts, ka kriminālprocesa likuma mērķis ir noteikt tādu kriminālprocesa- noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanas, kriminālvajāšanas un krimināllietu iztiesāšanas- kārtību, kas nodrošina efektīvu Krimināllikuma normu piemērošanu un krimināltiesisko attiecību taisnīgu noregulējumu bez neattaisnotas iejaukšanas personas dzīvē¹, taču bez šeit definētā Kriminālprocesa likuma mērķa nevajag aizmirst paša kriminālprocesa mērķi kā tādu.

Krievu tiesību zinātnieks S.Kuravļovs par kriminālprocesa mērķi rakstīja šādi:

„Pareizi noskaidrot patiesību krimināllietās ir tiesas pamatuzdevums. Kļūda patiesības noskaidrošanā noved pie nepareizas krimināllikuma piemērošanas, nepareiza sprieduma taisīšanas. Svarīgi ir ne tikai ticami un saprotami noskaidrot patiesību krimināllietā, bet ir svarīgi to noskaidrot tā, lai tā būtu acīm redzama visiem procesa dalībniekiem, tanī skaitā arī tiesājamajam.”²

Nedaudz atkārtojot šajā darbā jau iepriekš teikto- kā aksioma ir pieņemts uzskatīt, ka visiem izmeklētāja un prokurora secinājumiem pirmstiesas kriminālprocesā un tiesas secinājumiem notiesājoša sprieduma gadījumā ir jābalstās uz tiesas droši un objektīvi konstatētiem faktiem. Visi lietai nozīmīgie fakti un apstākļi kriminālprocesā tiek noskaidroti ar pierādījumu palīdzību, tādēļ pierādīšana ir jebkura kriminālprocesa svarīgākā sastāvdaļa. Noskaidrojot ar pierādījumu palīdzību visus lietas apstākļus, no sākuma izmeklētājs, pēc tam prokurors un tad tiesnesis vai tiesa ar loģisku spriedumu palīdzību nonāk pie secinājumiem par notikušo. Tiesas beigu nolēmumā jābūt norādītiem pierādījumiem, ar kuriem pamatoti

¹ Kriminālprocesa likums// Latvijas Vēstnesis: 11.05.2005. nr.74 (3232)

² Куравлев, С.В. Основы теории доказывания в советском правосудии.- Минск, 1969

tiesas secinājumi par notikušo, un procesa dalībnieku iesniegtajiem (izteiktajiem) pierādījumiem (argumentiem), kurus tiesa ir noraidījusi, ar to noraidīšanas motīviem. Šādā veidā, pamatojoties uz kriminālprocesuālo normu noteiktā kārtībā noskaidrotiem un pierādītiem lietas apstākļiem, tiesa vai nu piemēro attiecīgo materiālo tiesību normu (atzīst personu par vainīgu un nosaka tai sodu), vai arī konstatē, ka attiecīgajā procesā materiālo tiesību normu piemērot nav iespējams (nav nepieciešams, vai nav pamata normas piemērošanai), vai arī šīs normas piemērošana nav nepieciešama.

Krievu tiesību zinātnieks E.Vaskovskis pirms 1917.gada oktobra apvērsuma (revolūcijas) Krievijā rakstīja:

“Tiesa nedrīkst ticēt pusēm uz vārda. Tā nevar apmierināt prasību tikai tāpēc, ka uzskata prasītāju par godīgu cilvēku, kurš nav spējīgs izvirzīt prettiesiskas prasības, vai otrādi- noraidīt prasību tāpēc, ka atbildētāja iebildumi ir ņemami vērā viņa morālo īpašību un viņa pilnīgas uzticamības dēļ. Tiesa ievēro pušu apsvērumus un apgalvojumus tikai tādā mērā, kādā ir pārbaudīts to patiesums. Pierādīšana procesuālā nozīmē ir pušu apgalvojumu patiesuma konstatēšana kompetentā tiesā likumā noteiktā formā.”¹

Tiesājošos personu darbību, kuras mērķis ir pārliecināt tiesu tās apgalvojumu un iesniegumu patiesumā, sauc par pierādīšanu (*probatio, Beweisführung*), bet tos līdzekļus, ar kuru palīdzību tiek veikta pierādīšana, sauc par pierādījumiem (*instrumenta, Beweismittel, preuves*). Pierādīšana procesuālā nozīmē ir pušu apgalvojumu patiesuma noskaidrošana kompetentā tiesā likumā noteiktā formā.²

¹ Васильковский, Е.В. Учебник гражданского процесса. Издание 2-е. Москва; 1917г.- Цитируется в книге "Хрестоматия по гражданскому процессу" /Юрид. факультет МГУ им. М.В. Ломоносова; Авт.-сост.: Борисова Е.А. и др.; Под общ. ред. Треушников, М.К.- Москва: Городец,1996, стр.94

² Васильковский, Е.В. Учебник гражданского процесса. § 78. Доказывание и его предмет. - Москва, 1917 г. // <http://www.allpravo.ru/library/doc2472p0/instrum4301/item4379.html>

Cits tā laika krievu tiesību zinātnieks L.Vladimirovs rakstīja:

„Tiesnesis gūst priekš sevis pārliecību par lietu, kas ir nepieciešama, lai izlemtu jautājumu par lietas apstākļu patiesumu, tikai pamatojoties uz tiesā piestādītiem pierādījumiem.”¹

Kā redzams no šiem citātiem, tad vēsturiski gan krimināl, gan arī civilprocesā procesuālo pierādīšanu izprata kā tiesas pārliecināšanu par strīdīgo faktu pastāvēšanu. Šāda pieeja pierādīšanai daudzās valstīs pastāv arī pašreiz: "Pierādīt nozīmē pārliecināt tiesnesi par fakta pastāvēšanu."²

Pierādīšana ir tiesas sapratnes virzīšanās uz priekšu, virzīšanās, izmantojot pagātnes vai tagadnes faktus, ar noteiktiem izmeklējumiem no nezināšanas uz zināšanu.³

Izmeklēšana krimināllietās sastāv no savstarpēji saistītu spriedumu ķēdes, kas noved pie kāda ticama secinājuma. Formālā loģika operē ar gataviem secinājumiem, tiesas pierādīšanā argumenti ir jāatrod, jāizmeklē, jāpārliecinās par to patiesumu. Krimināllietas faktiskos apstākļus tikai ar domāšanas palīdzību noskaidrot nav iespējams.⁴

Jautājums par to, vai pierādīšana ir tikai praktiskas darbības, tikai darbības, kas saistītas ar domāšanu, vai, ka pierādīšanā savijas gan praktiskas darbības, gan domāšana, pierādījumu teorijā ir strīdīgs. Tā, vieni apgalvo, ka pierādīšana ir noteiktu procesuālo darbību kopums. Šīs darbības ir procesuālo tiesību un pienākumu priekšmets. Procesuālo tiesību un

¹ Владимиров, Л.Е. Учение об уголовных доказательствах: Части: Общая и Особенная. 3-е изд., изм. и законч. – Санкт-Петербург: Кн.маг. „Законоведение”, 1910, стр.102/ [http:// www.lawlibrary.ru/0665](http://www.lawlibrary.ru/0665)

² Roxin, Claus. Strafverfahrensrecht: ein Studienbuch/ von Claus Roxin.- 25., völlig neu bearb. Aufl.d. von Eduard Keren begr. Werkes. -München: Beck, , 1998, S.175, ISBN 3 406 44312 5

³ Alsberg-Nüse, Max. Der Beweis Antrag im Strafprozess. 4.Auflage, 1969, S.463

⁴ Копьева, А.Н. Доказывание по уголовным делам в вышестоящем суде.- Иркутск: Изд-во Иркутского университета, 1990, стр.192

pienākumu priekšmets nevar būt domas, spriedumi, tās var būt tikai ārējas darbības.¹

Otrs uzskats ir, ka procesuālā pierādīšanā saplūst kopā praktiskā un prāta darbība un raksta:

"Pierādīšana krimināllietās- izmeklētāja un tiesas prāta darbība, kas saistīta ar pierādījumu savākšanu un vienlaicīgi tā ir arī darbību kopums, kas vērsta uz šo pierādījumu pārbaudi".²

Pēc šā darba autora viedokļa šādas diskusijas atkal līdzinās diskusijai ap tādām filozofiskajām kategorijām "saturs" un "forma". Pierādīšanas ārēja izpausme ir konkrētas procesuālas darbības, kuru forma un veikšanas kārtība noteikta kriminālprocesa likumā. Šīs darbības tiek veiktas ar konkrētu mērķi- pierādīt lietai svarīgo faktu un apstākļu kopumu, ko katrā konkrētā krimināllietā sauc par pierādīšanas priekšmetu. Šīs darbības pakļautas loģikas likumiem, tās nav iespējamās bez aktīvas prāta darbības. Visās kriminālprocesa stadijās tās notiek vienlaicīgi ar procesa virzītāju prāta darbību, kas izpaužas pierādījumu novērtēšanā un pārbaudē.

Jautājumu par objektīvā un subjektīvā faktoru attiecību pierādījumu novērtēšanā kriminālprocesuālās pierādīšanas teorijā var uzskatīt galveno teorijas jautājumu, jo no tā atrisināšanas ir atkarīga ne tikai novērtēšanas sistēmas uzbūve, bet visas pierādījumu sistēmas uzbūve.³

Pierādīšanas teorijā pastāv uzskatu dažādība arī par to, vai ar pierādīšanu jāsaprot darbības, kas saistītas ar tiesas pārliecināšanu par faktu patiesumu, vai darbības, kas saistītas ar lietai nozīmīgu faktu objektīvas pastāvēšanas vai nepastāvēšanas konstatēšanu. Pirmā uzskata piekritēji

¹ Куравлев, С.В. Основы теории доказывания в советском правосудии.- Минск, 1969

² Строгович, М.С. Курс советского уголовного процесса. Т.1. –Москва: Наука, 1968, стр.296

³ Арсеньев, В.Д. Вопросы общей теории судебных доказательств в советском уголовном процессе. – Москва: Юрид. лит., 1964, стр.167-168

pierādījumus uzskata par līdzekļiem tiesas pārliecināšanai, pierādīšanas pienākums sadalās tikai starp pusēm procesā, tiesa nav pierādīšanas subjekts. Otra uzskata piekritēji ar pierādīšanu saprot līdzekli, ar ko tiek noskaidrota faktu esamība vai neesamība, tiesa arī ir pierādīšanas subjekts.¹

Pēc šī darba autora viedokļa pareizāk būtu teikt, ka tiesnesis un tiesa tiek pārliecināti par konkrētu faktu esamību vai neesamību, jeb pastāvēšanu vai nepastāvēšanu, jo fakti var kā pastāvēt, tā arī nepastāvēt, bet ziņas par šiem faktiem var būt kā patiesas, tā arī nepatiesas un kļūdainas. Taču vienlaicīgi nevar novērtēt par zemu arī subjektīvo iespaidu uz tiesu, ko rada pārliecināšana faktu pierādīšana (pamatošana) tiesā, jo tiesu parasti spriež atklātās tiesas sēdēs un atklātuma princips prasa, lai patiesība tiktu noskaidrota acīm redzami un saprotami visiem, gan procesa dalībniekiem, gan klātesošajiem. Tas nepieciešams kaut vai tāpēc, lai vēlāk neradītu klātesošajos neizpratni par tiesas spriedumu.

Kriminālprocesuālās pierādīšanas elementi ir pierādījumu savākšana (formēšana), pārbaude, pierādījumu un to avotu pārbaude.²

Pierādīšana sastāv no trim elementiem: pierādījumu savākšanas, pārbaudes un novērtēšanas. Pierādīšana ir noteikts process, noteiktu darbību secība. Pamatojoties uz jau zināmiem faktiem tiek noskaidroti vēl nezināmi. Pāreju no jau zināmiem faktiem uz nezināmiem nav iespējams sadalīt pa precīziem etapiem, kuri viens otram secīgi seko. Pierādīšanas procesā saplūst gan pierādījumu savākšana un novērtēšana, savākšana un pārbaude, pārbaude un novērtēšana.³

¹ Куравлев, С.В. Основы теории доказывания в советском правосудии.- Минск, 1969

² Михеенко, М.М. Доказывание в советском уголовном судопроизводстве.- Киев: Изд-во при Киевском государственном университете издательского объединения „Вища школа”, 1984, стр.9

³ Копьева, А.Н. Доказывание по уголовным делам в вышестоящем суде.— Иркутск: Изд-во Иркутского университета, 1990, стр.192

Visiem pierādīšanas procesa elementiem: pierādījumu vākšanai, pārbaudei un novērtēšanai ir savas īpatnības atkarībā no kriminālprocesa stadijas, kurā notiek pierādīšana. Tā izmeklēšanā pierādījumus vāc un vērtē izmeklētājs un prokurors, tiesā pierādījumu vākšanā un pārbaude piedalās apsūdzība un aizstāvība, kur abām šīm pusēm ir vienādas tiesības iesniegt un pārbaudīt pierādījumus. Pirmstiesas izmeklēšanā pierādījumu vākšana notiek versiju veidā, tiesas izmeklēšanas laikā no versijām ir palikusi viena galvenā, kuru tiesā pierāda apsūdzētājs.

Apkopojot viedokļus par pierādīšanu un izzināšanu R.Dombrovskis raksta šādi:

“Literatūrā izteikti visdažādākie viedokļi par pierādīšanas izpratni. Tā kriminālprocesuālajā literatūrā visus uzskatus ir iespējams iedalīt trijās grupās:

- (1) izzināšana un pierādīšana ir viens un tas pats, tas ir identiskas darbības vai parādības un tie ir sinonīmi;
- (2) pierādīšana ir plašāka rakstura darbība un tā ietver pierādīšanu kā pierādīšanu sev jeb izzināšanu un pierādīšanu kā pierādīšanu citam;
- (3) izzināšana ir plašāka rakstura darbība un tā ietver izzināšanu kā izzināšanu sev un izzināšanu kā izzināšanu citam”.¹

Par pirmā viedokļa piekritēju tiek uzskatīts krievu procesuālists M.Strogovičs, kurš pierādīšanas izpratnē vadījās no formālās loģikas atziņām, kur identificē izzināšanu un pierādīšanu, un uzskatīja, ka izzināšana

¹ Dombrovskis, R. Vai pierādīšana ir izzināšana: dialektiskās loģikas skatījums// Latvijas Vēstnesis, Jurista Vārds: 09.11.2004. nr.43(348)

vienlaikus ir arī pierādīšana.¹ R.Dombrovskis uzskata, ka M.Strogoviča uzskati mūsu laikos ir atzīstami par kļūdainiem.²

Par otrā uzskata piekritēju tiek uzskatīts A.Ratinovs. Pēc A.Ratinova viedokļa pirmstiesas izmeklēšana un iztiesāšana ir pierādīšana un tā sastāv no 1) pierādīšanas sev jeb izzināšanas un 2) pierādīšanas citam jeb apliecināšanas, jeb iegūto ziņu dokumentēšanas.³

Par trešā uzskata pamatlicēju tiek uzskatīts I.Luzgins. I.Luzgins, pirmkārt, raksturo noziedzīga nodarījuma izmeklēšanu kā izzināšanas un pierādīšanas procesu vienotību. Otrkārt, ziņu iegūšana ir izzināšanas process, bet ziņu nodošana citam- pierādīšanas process. Izzināšanas process vienmēr ir plašāks kā pierādīšanas.⁴

Pēc šī darba autora viedokļa par pareizāku uzskatāms trešais viedoklis, jo: 1) pierādīt citam var tikai to, ko pats pierādīšanas subjekts pirms tam uzzinājis un 2) nevar pierādīt citam kaut ko vairāk, kā pirms tam ir izzinājis pats pierādīšanas subjekts. Gan pirmais, gan arī otrais viedoklis uzskatāmi par formāloģisku pieeju, jo tie abi tā vai citādi, bet faktiski identificē pierādīšanu ar izzināšanu.

Kā tas jau tika minēts iepriekš, tad profesors R.Dombrovskis uzskata, ka pierādīšana ir kriminālprocesa dalībnieku darbība, kuras saturs ir pierādīšanas priekšmetā ietilpstošo faktu pastāvēšanas vai nepastāvēšanas pamatošana.⁵

¹ Строгович, М.С. Курс советского уголовного процесса. Т.1.- Москва, 1968, стр.296

² Dombrovskis, R. Vai pierādīšana ir izzināšana: dialektiskās loģikas skatījums// Latvijas Vēstnesis, Jurista Vārds: 09.11.2004. nr.43(348)

³ Ратинов, А.Р. Вопросы познания в судебном доказывании// Советское государство и право, 1964, №8

⁴ Лузгин, И.М. Расследование как процесс познания.– Москва: Высшая школа МВД СССР, 1969, стр.21

⁵ Домбровский, Р. Понятие доказывание в уголовном процессе// Балтийский юридический журнал.- Рига, 2002, стр.52

Ilgu laiku likumu normās, tajā skaitā Latvijas Kriminālprocesa kodeksā, kas ir pierādīšana, definēts nebija.

Kriminālprocesa likumā relatīvi nesen ir parādījusies legālā pierādīšanas definīcija un Kriminālprocesa likumā 123.pantā tagad ir noteikts, ka pierādīšana ir kriminālprocesā iesaistītās personas darbība, kas izpaužas kā pierādīšanas priekšmetā ietilpstošo faktu esamības vai neesamības pamatošana, izmantojot pierādījumus.¹

Šī darba autors atbalsta viedokli, ka pierādīšana kriminālprocesā sastāv no diviem etapiem, kuri secīgi seko viens otram:

- 1) kriminālprocesuālā pierādīšana ir darbības (prāta un procesuālas), saistītas ar lietai nozīmīgu faktu un apstākļu noskaidrošanu (šī noskaidrošana notiek ar pierādījumu palīdzību),
- 2) kriminālprocesuālā pierādīšana ir tiesas pārliecināšana par lietai nozīmīgu faktu un apstākļu pastāvēšanu vai nepastāvēšanu.

Tātad, no sākuma pierādīšanas subjekts noskaidro lietai nozīmīgus faktus un pēc tam viņš šos faktus un apstākļus stāda priekšā jeb pasniedz citiem un par tiem pārliecina tiesu. Pie tam pirmajā posmā savijas kopā tīra prāta darbība jeb loģiska spriešana, kas pamatota ar empīrisku pieredzi un balstīta uz loģikas likumiem, un procesuālas darbības, saistītas ar pierādīšanas subjekta noskaidroto faktu un apstākļu nostiprināšanu procesuālu pierādījumu formā. Otrajā posmā šo faktu pierādīšana (pamatošana) notiek tiesā, ievērojot vienlīdzīguma, atklātuma, mutiskuma, sacīkstes un citus kriminālprocesa principus.

Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 51.pantā bija noteikts, ka tiesa, tiesnesis, prokurors un izziņas izdarītājs pierādījumus vērtē pēc savas

¹ Kriminālprocesa likums// Latvijas Vēstnesis: 11.05.2005. nr.74 (3232)

iekšējās pārlicības, kas pamatota uz vispusīgi, pilnīgi un objektīvi izskatītiem visiem lietas apstākļiem to kopumā, pēc likuma un tiesiskās apziņas.¹

Atsevišķi autori par pierādījumu vērtēšanu rakstīja:

„Pierādījumu vērtēšana ir prāta darbība un pakļauta loģikas, kā arī psiholoģijas likumiem, un nav kriminālprocesa likuma regulēšanas priekšmets un kriminālprocesa teorijas pētīšanas priekšmets.”²

Nedaudz citādāk par pierādījumu novērtēšanu rakstīja profesors A.Liede, kurš uzskatīja, ka pierādījumu novērtēšana, t.i. to analīze, aptver šādus vērtējumus: 1) pierādījuma pieļaujamība (noskaidro, vai tas atbilst procesuālās formas prasībām); 2) pierādījuma attiecināmība (noskaidro, vai tas ir pieņemams pēc satura); 3) pierādījuma sakars ar citiem lietā jau savāktajiem pierādījumiem (noskaidro šā sakara raksturu un nozīmi); 4) pierādījuma tālākas pielietošanas iespējas.³

Šāda pieeja būtu pilnīgi pareiza, ja pierādījumus neatdala no pierādīšanas līdzekļiem, tas ir, piekrīt šajā darbā jau analizētajam viedoklim, ka pierādījums un pierādīšanas līdzeklis nav uzskatāmi kā pastāvīgi procesuāli jēdzieni un faktiski tie zināmā mērā ir uzskatāmi par sinonīmiem.⁴ Turpretī, ja ar pierādījumiem kriminālprocesā saprot faktus vai ziņas par šiem faktiem, tad nav pareizi runāt par faktu un ziņu pieļaujamību. Izmeklēšanas laikā noskaidroti fakti var attiekties uz lietu (kriminālprocesu) un var uz to neattiekties, tie var ietilpt un var neietilpt pierādīšanas

¹ Latvijas Kriminālprocesa kodekss.– Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2002, lpp.37, ISBN-9984-671-39-9

² Копьева, А.Н. Доказывание по уголовным делам в вышестоящем суде.- Иркутск: Изд-во Иркутского университета, 1990, стр.63

³ Liede, A. Latvijas PSR kriminālprocess (vispārīgā daļa) un tiesu pierādījumi.– Rīga: Zvaigzne, 1971, lpp.255

⁴ Strada-Rozenberga, Kristīne. Pierādīšanas teorija kriminālprocesā. Vispārīgā daļa.– Rīga: Biznesa augstskola „Turība”, 2002. lpp.173, ISBN 9984-728-49-8

priekšmetā, bet nebūtu pareizi runāt par šo faktu pieļaujamību vai nepieļaujamību. Var runāt par pierādījumu avota pieļaujamību un procesuālo likumu normās ir noteikti arī gadījumi, kādus avotus kriminālprocesā pierādīšanā izmantot nedrīkst (par to skatīt nākamajās šī darba nodaļās).

Ziņas par faktiem, kas iegūtas, izmantojot vardarbību, draudus, šantāžu, viltu, spaidus, vai ziņas par faktiem, kuras ar procesuālām darbībām ieguvusi persona, kas nebija tiesīga šādas darbības veikt, un t.t., atbilstoši Kriminālprocesa likuma 130.pantam¹ šādas ziņas par faktiem vai nu vispār nedrīkst izmantot pierādīšanā, vai arī šādas ziņas par faktiem ir uzskatāmas par ierobežoti pieļaujamām. Taču šādos gadījumos, lemjot par šādu ziņu pieļaujamību jeb izmantošanas atļautību vai neatļautību konkrētā procesā, tiek vērtēti nevis šie fakti vai ziņas par tiem, bet gan šo faktu noskaidrošanas procesuālā kārtība un avoti, no kuriem tie ir tapuši zināmi (noskaidroti un pierādīti).

Tiesas secinājumu pamatošana spriedumā ir tiesas prāta darbības ārējā izpausme, pierādījumu vērtēšanas un pārbaudes rezultāts. Vērtējot pierādījumus, jāpārbauda to pieļaujamība, attiecināmība, sakars ar meklējamo faktu, nozīme lietā un šai prāta darbībai jābūt pakļautai loģikas likumiem.

Relatīvi nesen iznākušajā Krievijas zinātnieku pētījumā minēti trīs viedokļi, kas ir kriminālprocesuāla pierādīšana:

- 1) pierādīšana ir domāšanas darbība, kas noskaidro apgalvojuma par nozieguma notikuma un sastāva esamību vai neesamību patiesumu,
- 2) pierādīšana ir pierādīšanas subjektu empīriskā darbība, saistīta ar pierādījumu informācijas vākšanu,

¹ Kriminālprocesa likums// Latvijas Vēstnesis: 11.05.2005. nr.74 (3232)

3) pierādīšana ir izziņas process, ko veic specifiskā procesuālā formā, kas ietver sevī pierādījumu savākšanu, pārbaudi un novērtēšanu.¹

Pēc šo pašu autoru viedokļa pirmā uzskata piekritēji uzskata, ka pierādīšana ir darbības, vērstas uz secinājumu pamatošanu un argumentu priekšā stādīšanu, tas ir uzskata, ka termins "pierādīšana" kriminālprocesa teorijā ir sinonīms loģikas jēdzienam "pierādījums". Šo pieeju ir pieņemts saukt par "šauru". Otra pieeja, kuru ir pieņemts uzskatīt par "plašu", ir, ka pierādīšana kopā ar loģikas operācijām ir arī ārēja priekšmetiska darbība.² Bez tam krievu autori iesaka ar pierādīšanu kriminālprocesā uzskatīt tiesisku attiecību sistēmu, kur attiecību dalībnieki stājas sabiedriskās attiecībās kā pilnvaru (tiesību) un pienākumu subjekti un izpildītāji.³

Pierādīšana ir specifisks procesuāls termins, kurš apzīmē pilnvarota valsts varas jurisdikcijas orgāna izzinošu darbību, kura tiek veikta pēc procesuāliem noteikumiem.⁴

Apkopojot teikto, šī darba autors piekrīt viedoklim, ka *pierādīšana* kriminālprocesā ir specifisks juridisks termins, kurš apzīmē sevišķu, likumā reglamentētu lietā (kriminālprocesā) noskaidrojamo faktu noskaidrošanas (konstatācijas) kārtību.⁵ Šī faktu noskaidrošana (konstatācija) notiek ar pierādījumu palīdzību. Pierādīšanas process kriminālprocesā sastāv no diviem etapiem: 1) no sākuma notiek pierādīšana jeb noskaidrošana

¹ Алиев, Т.Т., Громов, Н.А., Макаров, Л.В. Уголовно- процессуальное доказывание.- Москва: Книга сервис, 2002, стр.7

² Tur pat, lpp.8

³ Ларин, А.М. Доказывание как система правоотношений/ Ларин, А.М., Мельникова, Э.Б., Савицкий, В.М. Уголовный процесс России. Лекции- очерки. Под ред. Савицкого, В.М.- Москва, 1997, стр.114

⁴ Шейфер, С.А. Доказательства и доказывание по уголовным делам: проблемы теории и правового регулирования.- Тольяти, 1998, стр.12

⁵ Черкасов, А.Д., Николайченко, В.В. Соотношение уголовно- процессуального познания и доказывания/ Проблемы реализации судебной реформы в России. Вып.1.- Саратов, 1998, стр.80

(izzināšana) sev un pēc tam tai seko 2) noskaidroto faktu pierādīšana (pamatošana) citiem.

Krievu autori A.Smironovs un K.Kaļinovskis par pierādīšanas procesu raksta šādi:

„Krimināllietas izlemšana reducējas uz divu uzdevumu veikšanu; a) noteikta notikuma pastāvēšanas vai nepastāvēšanas konstatācija, b) šā notikuma salīdzināšanu ar noteiktu tiesību normu, tas ir likuma piemērošanu tam. Pirmais uzdevums tiesību teorijā aizsāk mācību par pierādīšanu un pierādījumiem, otrs- par noziegumu kvalifikāciju. Tajā pašā laikā, kad noziegumu kvalifikācija ir tīri juridisks jautājums, jautājums par pierādīšanu un pierādījumiem ir ar vairāk vispārēju nozīmi un tas tiek stādīts visdažādākajās cilvēku darbības sfērās, kas saistītas ar izzināšanu un izpēti. Šajā plašākajā nozīmē pats jēdziens pierādīšana var tikt apskatīts divās nozīmēs. Tas, pirmkārt, nozīmē izzināšanas līdzekļus, kas ir nepieciešami tam, lai ar to palīdzību izdarītu atzinumu (secinājumu) par nezināmo. Tas ir pierādīšanas materiāls (*factum probans*), kas kalpo, lai noskaidrotu meklējamo apstākli (*factum probandum*). Otrkārt, plašā nozīmē pierādīšana ir pats domāšanas process, ar kura palīdzību meklējamais apstāklis tiek sasaistīts ar jau zināmajiem apstākļiem. Šādā nozīmē pierādījuma jēdziens tiek izmantots loģikā, pēc kuras viedokļa pierādījums ir domāšanas darbība (prāta secinājums) par viena sprieduma (tēzes) patiesuma pamatošanu, izmantojot citu zināmu spriedumu (argumentu). Citādi ir tiesvedības teorijā. Te pierādījums tiek saprasts kā izzināšanas līdzeklis, kas pēc sava satura un nozīmes (kaut arī ar to pilnībā nesakrīt) tuvojas argumentam loģiskā pierādīšanā. To, ko loģikā sauc par pierādījumu, tiesvedības teorijā tas vairāk atbilst pierādīšanas jēdzienam. Tādējādi procesuālā pierādīšana ir nezināmu apstākļu pamatošanas (konstatēšanas) forma tiesvedībā.

Procesuālie pierādījumi te ir tādas pamatošanas līdzeklis. Kopā ar to pierādīšanas procesā tiek izmantots arī loģisks pierādījums kā faktu sasaistes paņēmiens ar domāšanas palīdzību un loģisku secinājumu saņemšanai lietā.”¹

Runājot par procesuālās pierādīšanas saturu, krievu zinātnieks V.Novickis raksta:

„Subjekta procesuālās pierādīšanas strukturālais saturs parādās caur subjektīvo (pierādīšanas subjektīvā puse) un objektīvo (pierādīšanas priekšmets- objekts, pierādīšanas objektīvā puse) pusēm procesuālajā pierādīšanā. Šīs puses veido vienotu procesuālās pierādīšanas strukturālo saturu, kas dinamiski izpaužas speciālā teorētiskā jēdzienā- pierādīšanas mehānismā. Procesuālās pierādīšanas sevišķas īpašības ir to sastādošo elementu veselums un savstarpējā saistība.”²

Šī darba autors pilnībā piekrīt šādam viedokli. Procesuālās pierādīšanas objektīvās puses saturu sastāda šajā darbā tālāk apskatītie jēdzieni- pierādīšanas priekšmets, pierādīšanas līdzekļi un pierādījumu avoti, bet procesuālās pierādīšanas subjektīvo pusi, savukārt, veido personu, kas piedalās pierādīšanā, izzinošā un pamatojošā prāta darbība, kas vērsta uz notikušā noziedzīgā nodarījuma noskaidrošanu (izzināšanu, izmeklēšanu) un tai sekojošu pierādīšanu (pamatošanu). Un šī personu, kas piedalās pierādīšanā, darbība, kā jebkura prāta darbība, tādā vai citādā mērā ir pakļauta loģikas un arī psiholoģijas likumiem, bet loģikas un psiholoģijas

¹ Смирнов, А. В., Калиновский, К. Б. Уголовный процесс: Учебник для вузов / Под общ. ред. А. В. Смирнова. – Питер: СПб, 2004/ [http:// kalinovsky- k.narod.ru/p/ upp/upp7- 1.htm](http://kalinovsky-k.narod.ru/p/upp/upp7-1.htm)

² Новицкий, В.А, Теория российского процессуального доказывания и правоприменения/ [http:// www.auditorium.ru/ books/ 6219/r2-2.pdf](http://www.auditorium.ru/books/6219/r2-2.pdf)

likumi, kā tika atzīmēts iepriekš¹, nav kriminālprocesa likuma un kriminālprocesa teorijas pētīšanas priekšmets.

¹ Копьева, А.Н. Доказывание по уголовным делам в вышестоящем суде.- Иркутск: Изд-во Иркутского университета, 1990, стр.63

2.1 Kriminālprocesuālās pierādīšanas priekšmets

Kad kaut kas ir jāpierāda, rodas šādi trīs pamata jautājumi: 1) kas ir jāpierāda, 2) kādā veidā, ar kādiem līdzekļiem to darīt un 3) kam ir jādara?

Pirmo jautājumu, kas lietā ir jāpierāda, vēsturiski ir pieņemts apzīmēt ar latīņu jēdzienu *thema probandi*, retāk kā sinonīmu šī paša termina apzīmēšanai lieto nosaukumus *quid probandum*, jeb tas, kas jāpierāda, un *facta probanda*, jeb fakti, kas jāpierāda.

Latviešu valodā lietā pierādāmo faktu un apstākļu kopumu ir pieņemts apzīmēt ar jēdzienu *pierādīšanas priekšmets*, krievu valodā šo terminu apzīmē ar jēdzienu *предмет доказывания*, bet vācu valodā ar *das Beweisthema*, vai arī *der Beweisgegenstand*.¹

Atkārtojoties, jau iepriekš citētais Klaus Folks, rakstot: „Visiem faktiem, uz kuriem balstās spriedums, ir jābūt pierādītiem”², norāda ne uz ko citu, kā uz pierādīšanas priekšmetā ietilpstošiem faktiem.

Pirmais jautājums, uzskata angļu juristi, kuru sev ir jānoskaidro pusēm, uzsākot pierādījumu vākšanu, un kurš ir jāatrisina tiesai pirms sākt lietas izpēti, ir jautājums par pierādīšanas priekšmetu (*thema probandi*).³

Pierādījumu priekšmeta nozīme slēpjas tajā, ka pareiza tā noteikšana optimizē visu tiesvedības procesa norisi, padara to organizētu un rezultatīvu.⁴

¹ vācu val. *Beweisgegenstand*, der (Rechtsspr.): Gegenstand eines →Beweises (1); dasjenige, was in der Beweisaufnahme ermittelt werden- pierādījumu priekšmets, tas pats, kas tiek izmeklēts tiesas izmeklēšanā. Jēdziena skaidrojums ņemts no: Duden: Das große Wörterbuch der deutschen Sprache in 10 Bänden. Aktualisierte Online-Ausgabe. Mannheim, Leipzig, Wien, Zürich: Dudenverlag 1999- 2004/ <http://www.duden.de>

² Volk, Klaus. *Strafprozessrecht/ von Klaus Volk.*– München: Beck, 1999, S.179, ISBN 3 406 44966 2

³ Wigmore's Code of the rules of evidence in trials at Law/ What facts may be and what may not be proved.- Boston, 1935, P.16-23

⁴ Девицкий, Э.И. К вопросу о понятии предмета доказывания в российском гражданском процессе/ Академический юридический журнал № 4 (6) (октябрь - декабрь) 2001 г./ [http:// izpi.ru/ aum.php? n=12](http://izpi.ru/aum.php?n=12)

Pierādīšanas priekšmetā ietilpst tikai pieņēmumi par tādu faktu pastāvēšanu, kuriem ir nozīme lietas izlemšanā. Procesuālajā literatūrā fakti, kuriem ir nozīme lietas izlemšanā, tradicionāli tiek saprasti kā juridiski fakti. Juridisks fakts atšķiras no parasta fakta ar to, ka ar juridisku faktu tiesību normas saista tiesisko attiecību iestāšanos, izmaiņas vai izbeigšanos.¹

Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 47.pantā bija noteikts, ka krimināllietā pirmstiesas izmeklēšanā un iztiesāšanā pierādāmi šādi apstākļi:

- 1) noziedzīga nodarījuma notikums (noziedzīga nodarījuma izdarīšanas laiks, vieta, veids un citi noziedzīga nodarījuma izdarīšanas apstākļi);
- 2) apsūdzētā vaina noziedzīga nodarījuma izdarīšanā;
- 3) apstākļi, kas ietekmē apsūdzētā atbildības pakāpi un raksturu;
- 4) ar noziedzīgu nodarījumu nodarīto zaudējumu radītā kaitējuma raksturs un apmēri.²

Šāda definīcija pēc būtības bija tradicionāla, kad ar pierādīšanas priekšmetu saprata un apzīmēja visu lietā pierādāmo apstākļu kopumu, kas attiecās uz noziedzīgā nodarījuma notikumu, apsūdzētā vainu un sodu.

Procesuālajā teorijā tradicionāli ar pierādīšanas priekšmetu saprot faktu kopumu, kam ir materiāli- tiesiska nozīme, kuru noskaidrošana ir nepieciešama, lai tiesa varētu pieņemt lietā pamatotu nolēmumu.³

*Quid probandum*⁴ ietilpst jautājumi par to, vai ir noticis nozieguma notikums, vai to ir izdarījis apsūdzētais un vai pēdējais ir pieskaitāms. Ja nozieguma notikums nav pilnībā noticis, tad ir jāizmeklē jautājums par

¹ Девицкий, Э.И. К вопросу о понятии предмета доказывания в российском гражданском процессе/ Академический юридический журнал № 4 (6) (октябрь - декабрь) 2001 г./ [http:// izpi.ru/ aum.php? n=12](http://izpi.ru/aum.php?n=12)

² Latvijas Kriminālprocesa kodekss.- Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, lpp.35, ISBN-9984-671-39-9

³ Арбитражный процесс: учебник для вузов. Под редакцией Треушниковой, М.К.- Москва: Издательство БЕК, 1995, стр.17

⁴*Quid probandum*- (lat) Tas, kas pierādāms, kas jāpierāda

ļauņā nodoma izdarīšanas pakāpi. Ja noziegumā ir piedalījušās vairākas personas, tad ir jāizmeklē katra daļība atsevišķi. Apstākļi, kas mīkstina vai pastiprina atbildību, arī ir jānoskaidro.¹

Thema probandi apņem visu to, kas attiecas uz apsūdzētā personu un nodarījumu.²

Par lietas, kuru izskata kriminālā tiesā, „apstākļiem” tiek atzīti: a) visi fakti, kuri sastāda jautājuma saturu par vainu katrā atsevišķā gadījumā un b) visi fakti, kuri tieši vai netieši ir atsevišķu vainas jautājumu pierādījumi.³

Igaunijas Kriminālprocesa kodeksā, kas tika pieņemts Igaunijas parlamentā *Riigikogu* 2003.gada 12.februārī un stājās spēkā 2004.gada 01.jūlijā, 62.pantā, kas saucas „Pierādīšanas priekšmets”, ir definēts, ka pierādīšanas priekšmetā ietilpst:

- 1) nozieguma laiks, vieta, izdarīšanas veids un citi nozieguma izdarīšanas apstākļi,
- 2) nozieguma sastāvs,
- 3) personas, kura izdarījusi noziegumu, vaina,
- 4) noziegumu izdarījušo personu raksturojošie dati un citi apstākļi, kas ietekmē tās atbildību.⁴

Atsevišķi autori lietai materiāli nozīmīgu faktu kopumu sīkāk sadala šādā veidā:

¹ Владимиров, Л.Е. Учение об уголовных доказательствах. Общая часть. Книга вторая. Общие условия представления доказательств/ <http://yurpsy.by.ru/biblio/vladim/04.htm>

² Kriminālprocess pēc lekcijām lasītām Latvijas Universitātē 1931.g. – Rīga: Augstskola mājā, nr.82, lpp.107

³ Владимиров, Л.Е. Учение об уголовных доказательствах: Части Общая и Особенная. -3-е изд., изм. и законч. –Санкт-Петербург: Кн.маг. „Законоведение”, 1910, стр.144/ <http://www.lawlibrary.ru/0665.htm>

⁴ Уголовно- процессуальный кодекс Эстонии/ ПАЭ, 2003, 18, 166

„Pierādīšanas priekšmetā ir jāatšķir fakti, kuri ir pamats likumā (dispozīcijā vai sankcijā) noteiktām juridiskām sekām un fakti, uz kuru pamata, vadoties no konkrētiem lietas apstākļiem, nosaka šīs juridiskās sekas, piemēram, nosaka soda veidu un mēru. Fakti, kuri ir pamats, lai rastos noteiktas juridiskas sekas, ir obligāta pierādīšanas priekšmeta sastāvdaļa, fakti, pamatojoties un kuriem tiek noteikts sods, ir fakultatīva sastāvdaļa.”¹

Šāda materiāli nozīmīgu faktu tālāku sadalīšanu principā ir jāatzīst par pareizu, bet ir jāņem vērā tas, ka pierādīšanas priekšmetam ne vienmēr ir lietā stingri noteikts un nemainīgs saturs, bet tas var arī mainīties. Fakti, kuri ietilpst pierādīšanas priekšmetā, no sākuma tiek noteikti, vadoties no materiālo tiesību normas hipotēzes, kura tiek piemērota konkrētā gadījumā, bet, izmeklējot lietas apstākļus, var izrādīties, ka kāds no šiem faktiem īstenībā nepastāv un, otrādi, pastāv fakti, kam ir juridiska nozīme, bet tie paredzēti citas normas hipotēzē. Pierādīšanas priekšmets šinī gadījumā var mainīties atbilstoši jaunās normas prasībām.

Pie tam ir jāņem vērā, ka Krimināllikumā praktiski nav absolūti noteiktu sankciju, kādēļ praktiski vienmēr ir jāizmeklē apstākļi, kas ietekmē soda noteikšanu, un likumā noteiktos gadījumos pierādīšanas priekšmetā tieši ietilpst fakti, kuri ir pamats, lai diferencētu juridiskās sekas, piemēram, tiesājamā personību raksturojoši fakti- agrākās sodāmības u.c., kuri visi ir jāpierāda. Vadoties no procesuālo līdzekļu ekonomijas principa, fakti, kuri ir pamats juridiskai atbildībai, pierādīšanai ir jānotiek pirms fakti, kuri ir pamats soda diferencēšanai, pierādīšanai, jo, ja netiek konstatēti pirmie, nav nepieciešams pierādīt otru.

¹ Куравлев, С.В. Основы теории доказывания в советском правосудии. -Минск, 1969

Taču tradicionālā pierādīšanas priekšmeta izpratne kriminālprocesā, kad ar pierādīšanas priekšmetu saprot lietai materiāli nozīmīgu faktu kopumu, pēdējā laikā arvien vairāk sāk mainīties. Arvien vairāk parādās autori, kas uzskata, ka pierādīšanas priekšmets gan civillietās (citās valstīs arī arbitrāžas tiesas procesos), kā arī krimināllietās neaprobežojas ar materiāli nozīmīgiem faktiem, bet bez tiem pierādīšanas priekšmetā var ietilpt un ietilpst arī lietai procesuāli nozīmīgi fakti.

Juridisku faktu ar materiāli- tiesisku nozīmi konstatācija ir nepieciešama, lai pareizi piemērotu materiālo tiesību normu vai normas lietas izlemšanai pēc būtības. Pierādījumu fakti dažreiz tiek saukti arī par pamatojošiem pierādījumiem. Tas nozīmē, ka, lai tos konstatētu, obligāti tiek izmantoti tiesas pierādījumi. Fakti, kuriem ir tikai procesuāla nozīme, ir nepieciešami procesuālu darbību izdarīšanai. Fakti, kuru konstatācija nepieciešama audzinošiem un pārkāpumu novēršanas mērķiem, ir nepieciešami, lai tiesa varētu pieņemt blakuslēmumu vai piemērot profilaktiska rakstura līdzekļus.¹

Šis pats autors (M. Treušņikovs) uzskata, ka visi šie fakti ir jāpierāda ar tiesas pierādījumiem, taču saskaņā ar tradicionālo pierādījumu priekšmeta definīciju, pierādījumu priekšmetā ietilpst tikai fakti, kuri norāda uz materiālo tiesību normu, kuru ir jāpiemēro, bet visu pierādāmo faktu kopuma apzīmēšanai tiek izmantots termins *pierādīšanas robežas*.² Krieviski te tiek lietots termins *пределы доказывания*, vāciski *der Umfang der Beweisen* jeb *pierādīšanas apjoms*.

¹ Треушников, М.К. Судебные доказательства. Монография.- Москва: Юридическое бюро "Городец", 1997, стр.9-10, ISBN 5-89391-014-1

² Треушников, М.К. Судебные доказательства. Монография.- Москва: Юридическое бюро "Городец", 1997, стр.11, ISBN 5-89391-014-1

Visi fakti, kuriem ir nozīme procesuāliem jautājumiem un spriedumam kā tādām, ir jānoskaidro. Faktiem, kuriem ir nozīme vainas un soda jautājumu izlemšanai, procesuālais robežas nosaka nozieguma jēdziens. Kas iziet ārpus tā, varbūt ir arī interesanti, bet tas ir nenozīmīgi.... Par to atklātumam (publiskumam) nav nekādas daļas. Kriminālprocess nav vēsturiski kritisks forums (apspriede, diskusija) par pagātnes notikumiem. „Pāršauta (pārspīlēta) izmeklēšana” iziet ārpus kriminālprocesa mērķim.¹

Citi autori, savukārt, uzskata, ka termins *pierādīšanas robežas* tiek pielietots nepareizi. Pierādīšanas robežas nozīmē lietas faktisko apstākļu izpētes dziļumu, nevis to apjomu.²

Jebkurš apstākļis (fakts), kurš ir jānoskaidro krimināl vai civilprocesā, ietilpst pierādīšanas priekšmetā lietā, jo jebkurš fakts izmeklēšanas iestādēm un tiesai ir jānoskaidro likumā paredzētā kārtībā. Par procesuālās pierādīšanas priekšmetu ir jāatzīst notikušie un pastāvošie, juridiskie un pierādījumu fakti un apstākļi, kuriem ir nozīme pareizā lietas izlemšanā.³

Procesuālajā zinātnē ir izveidojusies šaura un plaša pierādījumu priekšmeta izpratne. Saskaņā ar šauru pierādījumu priekšmeta izpratni tajā ietilpst materiāli- tiesiski apstākļi. Saskaņā ar plašo pierādījumu priekšmeta izpratni, tajā ietilpst visi apstākļi, kuriem ir nozīme lietas izlemšanā: materiāli- tiesiski un procesuāli fakti, pierādījumu fakti.⁴

Arbitrāžas procesa kodekss paredz ne tikai to apstākļu noskaidrošanu, kas pamato lietas dalībnieku prasījumus un iebildumus, bet arī citus

¹ Volk, Klaus. Strafprozessrecht/ von Klaus Volk. – München: Beck, 1999, S.183, ISBN 3 406 44966 2

² Фаткулин, Ф.Н. Общие проблемы процессуального доказывания/ Науч. ред. Аврах, Я.С. -2-е изд., доп.- Казань: Изд-во. Казанского ун-та, 1976, стр.65

³ Фаткулин, Ф.Н. Общие проблемы процессуального доказывания/ Науч. ред. Аврах, Я.С. -2-е изд., доп.- Казань: Изд-во. Казанского ун-та, 1976, стр.48, 55

⁴ Восточный институт экономики управления и права. Юридический факультет. Кафедра гражданского процесса. Потапчук, Д.В. Дипломная работа, Уфа, 2002 / [http:// allrefs. ru](http://allrefs.ru)

apstākļus, kuriem ir nozīme pareizā lietas izlemšanā. Tas ir ļoti svarīgs pierādīšanas priekšmeta aspekts. Sakarā ar to diez vai drīkst atmet procesuālus faktus, jo bez to ievērošanas lietu bieži pareizi izlemt nevar. Tā, piemēram, ja tiesa ignorē apstākļus, kas Arbitrāžas procesa kodeksā ir paredzēti, kā lietas lietvedības izbeigšanas iemesls, tad tas diez vai var novest pie pareizas lietas izlemšanas.¹

Procesuālie fakti ir jāpierāda, ja tiem ir nozīme pareizā lietas vai kāda atsevišķa procesuāla jautājuma izlemšanā. Pie citiem apstākļiem būtu jāattiecina tos apstākļus, kurus ir jākonstatē, lai pieņemtu tiesas blakuslēmumu.²

Attiecībā par pierādīšanas priekšmetu tikko citētais autors beigās secina, ka pierādīšanas priekšmets ir materiāli tiesisku apstākļu kopums, ar kuriem pamato procesa dalībnieku prasījumus un iebildumus, kā arī citi apstākļi, kam ir nozīme lietas pareizā izlemšanā.³

M. Treušņikovs, faktus, kuri ir tiesai jānoskaidro, iedala četrās grupās:

- 1) juridiski fakti ar materiāli- tiesisku nozīmi,
- 2) pierādījumu fakti,
- 3) fakti, kuriem ir tikai procesuāla nozīme,
- 4) fakti, kuru konstatācija nepieciešama audzinošiem un pārkāpumu novēršanas mērķiem.⁴

Cits autors, savukārt, uzskata, ka pierādīšanas priekšmetā ietilpst šādi fakti:

¹ Восточный институт экономики управления и права. Юридический факультет. Кафедра гражданского процесса. Потапчук, Д.В. Дипломная работа, Уфа, 2002 / <http://allrefs.ru>

² Восточный институт экономики управления и права. Юридический факультет. Кафедра гражданского процесса. Потапчук, Д.В. Дипломная работа, Уфа, 2002 / <http://allrefs.ru>

³ Восточный институт экономики управления и права. Юридический факультет. Кафедра гражданского процесса. Потапчук, Д.В. Дипломная работа, Уфа, 2002 / <http://allrefs.ru>

⁴ Треушников, М.К. Судебные доказательства. Монография. – Москва: Юридическое бюро "Городец", 1997, стр.9-10, ISBN 5-89391-014-1

- 1) meklējami fakti jeb juridiski fakti ar materiāli tiesisku nozīmi,
- 2) pierādījumu fakti,
- 3) fakti, kuriem ir procesuāla nozīme,
- 4) fakti, kuri tiesai ir jākonstatē, lai veiktu tiesvedības audzinošas un pārkāpumu novēršanas funkcijas.¹

Vēl cits autors uzskata, ka pierādīšanas priekšmets ir materiāli un procesuāli nozīmīgu apstākļu kopums, kuru konstatācija ir nepieciešama pareizai civillietas izlemšanai. Pierādīšanas priekšmetā pēc šī autora viedokļa ietilpst:

- 1) galvenie materiāli tiesiskie fakti,
- 2) palīgfakti (pierādījumu fakti, fakti, kuru konstatēšana ir nepieciešama blakus lēmumu pieņemšanai),
- 3) procesuāli fakti, kuriem ir nozīme lietas izlemšanā,
- 4) pārbaudes fakti.²

No tā ir jāsecina, ka pēdējā laikā Krievijā ir vērojama pakāpeniska, bet noteikta un apzināta atkāpšanās no tradicionālajiem priekšstatiem par to, kas ir jāpierāda gan civil, gan kriminālprocesā. Lietā pierādāmo faktu un apstākļu kopumā arvien biežāk līdzās lietai materiāli nozīmīgiem faktiem un apstākļiem tiek atzīta atsevišķas pierādījumu grupas- procesuāli nozīmīgu faktu pierādījumu grupas pastāvēšana un šādi pierādījumi arī tiek iekļauti lietā pierādāmo apstākļu kopumā. Atšķirība no citām valstīm Krievijā ir vairāk tajā apstākļī, ka tur pie šādiem secinājumiem ir nonākuši par pamatu

¹ Коваленко, А.Г. Формирование предмета доказывания в гражданском судопроизводстве// Вестник Саратовской государственной академии права. 1996. № 1. С. 92/ citēts: Девицкий, Э.И. К вопросу о понятии предмета доказывания в российском гражданском процессе/ Академический юридический журналу № 4 (6) (октябрь - декабрь) 2001 г./ [http:// izpi.ru/ aum.php? n=12](http://izpi.ru/aum.php?n=12)

² Решетникова, И.В. Курс доказательственного права в российском гражданском судопроизводстве. -Москва, 2000/ citēts: Девицкий, Э.И. К вопросу о понятии предмета доказывания в российском гражданском процессе/ Академический юридический журналу № 4 (6) (октябрь - декабрь) 2001 г./ [http:// izpi.ru/ aum.php? n=12](http://izpi.ru/aum.php?n=12)

ņemot jēdziena pierādīšanas priekšmets padziļinātu izpēti, bet citās valstīs, piemēram, Vācijā pie atziņas par procesuāli nozīmīgu faktu pierādījumu esamību tiesību zinātnieki bija nonākuši nedaudz citādā ceļā, par ko sīkāk tiks runāts šajā darbā tālāk.

Latvijā Kriminālprocesa likuma 124.panta „Pierādīšanas priekšmets” 1.daļā tagad ir noteikts, ka pierādīšanas priekšmets ir visu kriminālprocesā pierādāmo apstākļu kopums un ar tiem saistītie fakti un palīgfakti, bet šā panta 2.daļā ir noteikts, ka kriminālprocesā ir pierādāma Krimināllikumā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāva esamība vai neesamība, kā arī citi Krimināllikumā un Kriminālprocesa likumā paredzētie apstākļi, kuriem ir nozīme konkrēto krimināltiesisko attiecību taisnīgā noregulējumā.¹

Šī definīcija parāda, ka Kriminālprocesa likumā faktiski ir notikusi atteikšanās no tradicionālās pierādīšanas priekšmeta definīcijas par labu tendencei pierādīšanas priekšmetu paplašināt un ietvert tajā ne tikai lietai materiāli nozīmīgus faktus un apstākļus, bet arī faktus un apstākļus, kas ir saistīti ar šiem lietai materiāli nozīmīgiem faktiem un apstākļiem, un pierādīšanas priekšmetā faktiski tiek ietverti arī lietai procesuāli nozīmīgi apstākļi (fakti).

Kriminālprocesa likuma 124.panta 3.un 4. daļā ir runa par saistītiem faktiem un palīgfaktiem. Saistītie fakti pēc Kriminālprocesa likuma 124.panta 3.daļā dotās definīcijas nav kriminālprocesā pierādāmie apstākļi, bet ir ar tiem saistīti un dod pamatu izdarīt secinājumus par kriminālprocesā pierādāmiem apstākļiem. Palīgfakti, savukārt, ir domāti, lai ar tiem pamatotu kāda cita pierādījuma ticamību, neticamību, iespējamību vai neiespējamību šo faktu izmantot pierādīšanā.

¹ Kriminālprocesa likums// Latvijas Vēstnesis: 11.05.2005. nr.74 (3232)

Sevišķi neiedziļinoties šajā jautājumā var teikt, Kriminālprocesa likumā paredzētie saistītie un palīgfakti pēc būtības ir tie paši pierādījumu fakti, par kuriem runā krievu zinātnieki, tikai vienā gadījumā tie ir domāti, lai pamatojoties uz tiem izdarītu secinājumus par lietai materiāli (un arī procesuāli) nozīmīgiem faktiem un apstākļiem, bet otrā gadījumā, lai pamatojoties uz tiem pārbaudītu šo materiāli (un arī procesuāli) nozīmīgu faktu un apstākļu ticamību un iespējamību.

Tas saskan arī ar Vācijas kriminālprocesuālajās tiesībās atrodamo pierādījumu iedalījumu: pamatfaktos (*Haupttatsachen*), indicēs (*Indizien*) un palīgfaktos (*Hilfstatsachen*), kur pamatfakti ir fakti, kurus nosaka nozieguma sastāva pazīmes (*Tatbestandmerkmal*), un kuriem ir nozīme izvērtējot, vai pastāv nozieguma sastāva pazīmes. Indices atrodas iedomātu soli tālāk no nozieguma sastāva pazīmēm. No indicēm izdara slēdzienus par pamatfaktiem. Indices var būt viena ar otru saistītas („indiču ķēde”). Biežāk ir, ka vairākas, neatkarīgas indices no dažādiem virzieniem noslēdzas ar noskaidrojamo faktu. Indiču pierādījumu gadījumā pierādījuma fakts ir indice un pierādīšanas mērķis ir fakts, kuru izsecina no indices. Palīgfakti ir indiču paveids, kuri parādās nevis tad, kad tie norāda uz beigu slēdzieniem, bet gadījumos, kad ar tiem pārbauda beigu slēdzienu pierādījumu spēku.¹

Kriminālprocesa likumā paredzētie apstākļi, par kuriem ir runa Kriminālprocesa likuma 124.panta 2.daļā, savukārt, pēc būtības ir tie paši procesuālie (kriminālprocesa) fakti, par kuriem runā krievu zinātnieki. Šie fakti ir nepieciešami kriminālprocesa uzsākšanai, turpināšanai un veikšanai. Tāpat kā kriminālprocess nav iespējams, ja nav noticis noziedzīgs nodarījums, tāpat to nav iespējams uzsākt, turpināt un veikt, ja netiek

¹ Volk, Klaus. Strafprozessrecht/ von Klaus Volk.- München: Beck, 199, S.180-181, ISBN 3 406 44966 2

noskaidroti un konstatēti šādi tikai pašam procesam procesuāli nozīmīgi fakti.

2.2 Kriminālprocesuālās pierādīšanas līdzekļi

Bez jēdzieniem pierādīšanas priekšmets un pierādīšanas apjoms pierādījumu (pierādīšanas) teorijā tiek plaši izmantoti arī jēdzieni *pierādījumu avoti* un *pierādīšanas līdzekļi*, bez kuru kaut nelielas iztīrāšanas nav iespējams apskatīt arī šī darba galveno jautājumu-kriminālprocesam procesuāli nozīmīgus pierādījumus.

Uz otro augstāk uzstādīto jautājumu- kādā veidā, ar kādiem līdzekļiem pierādīt, bijušās PSRS tiesību zinātnē un arī Latvijas kriminālprocesā līdz šim oficiāli valdīja viedoklis, ka visi lietā pierādāmie fakti un apstākļi tiek pierādīti (pamatoti) ar kriminālprocesa likumos paredzētiem pierādīšanas līdzekļiem. Bez tā, ka kriminālprocesā ir vairāk vai mazāk precīzi noteikts lietā pierādāmo faktu un apstākļu loks, kriminālprocesā ir noteikts arī izmeklētājam, prokuroram un tiesai doto procesuālo līdzekļu loks, kurus tie drīkst izmantot lietā pierādāmo (noskaidrojamo) faktu un apstākļu pierādīšanai (pamatošanai).

Tiesas procesā var izdarīt tikai tās procesuālās darbības, izmantot tikai tos pierādījumus, kuri paredzēti procesuālo tiesību normās. Pazīstamā formula “var darīt visu, kas nav aizliegts ar likumu” tiesas procesā netiek izmantota.¹

Izņemot vispārzināmus faktus, kurus tiesā vispār nepierāda, tiesnešiem lietas nav jālemj, pamatojoties uz personīgu ārpus tiesas lietu zināšanu. Tiesnešiem lietas ir jālemj tikai no tiesas avotiem: *Non refert quid notum sit judici, si notum non sit in forma judici.*² Šis pats princips tiek

¹ Треушников, М.К. Судебные доказательства. Монография.– Москва: Юридическое бюро "Городец", 1997, стр.92, ISBN 5-89391-014-1

² *Non refert quid notum sit judici, si notum non sit in forma judici-* (lat.) Nav nozīmes tam, ko tiesa zina, ja tiesa to nav uzzinājusi procesa kārtībā

izteikts arī sekojošos noteikumos: *De non apparentibus et non existentibus eadem est ratio....*,¹ *Quod non apparet non est*² un *Incerta pro nullis habentur*³. Visu šo noteikumu jēga ir tanī, ka pierādījumiem pie tienešiem ir jānonāk tikai pa zināmiem likumā noteiktiem kanāliem noteiktos apstākļos, kas ir kriminālprocesa paņēmieni.⁴

Tā kā pierādīšanas līdzekļu skaits kriminālprocesa likumu normās ir stingri ierobežots, tad visus likumā atļautos pierādīšanas līdzekļus var apzīmēt arī ar terminu *numerus clausus*⁵.

Kriminālprocesuālus pierādījumus no jebkuriem citiem pierādījumiem, pirmkārt, atšķir šādas būtiskas to pazīmes: 1) kriminālprocesuāli pierādījumi ir iegūti kriminālprocesā paredzētā kārtībā, 2) tie tiek nofiksēti ar kriminālprocesā paredzētiem pierādīšanas līdzekļiem.

Pierādīšanas līdzekļu skaits dažādos procesuālos likumos dažādos laikos ir bijis un ir dažāds.

Latvijas Kriminālprocesa kodeksā, kurš Latvijā darbojās laikā no 1961.gada 1.aprīļa līdz 2005.gada 1.oktobrim, kā pierādīšanas līdzekļi bija paredzēti: liecinieku, cietušā, aizdomās turētā, apsūdzētā liecības, eksperta atzinumi, lietiskie pierādījumi, izmeklēšanas un tiesu protokoli, tehniskie līdzekļi un citi dokumenti.⁶

Civilprocesa likumā⁷ pašreiz ir paredzēti šādi pierādīšanas līdzekļi:

1) pušu un trešo personu paskaidrojumi (likuma 104.pants),

¹ *De non apparentibus et non existentibus eadem est ratio-* (lat.) Par to, kas nav redzams, vai neeksistē, spriež vienādi

² *Quod non apparet non est-* (lat.) Kas nav saprotams, neeksistē

³ *Incerta pro nullis habentur-* (lat.) Neskaidrais netiek ņemts vērā

⁴ Владимиров, Л.Е. Учение об уголовных доказательствах: Части Общая и Особенная. -3-е изд., изм. и законч.- Санкт-Петербург: Кн.маг. „Законоведение”, 1910, стр.144/ [http:// www.lawlibrary. ru/ 0665.htm](http://www.lawlibrary.ru/0665.htm)

⁵ lat. *numerus clausus*- ierobežots skaits, ierobežota grupa

⁶ Latvijas Kriminālprocesa kodekss,- Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 49.p.2.d., ISBN-9984-671-39-9

⁷ Civilprocesa likums. - Rīga: Firma „AFS”, 2003

- 2) liecinieku liecības (105.pants),
- 3) rakstveida pierādījumi (110.pants),
- 4) lietiskie pierādījumi (115.pants),
- 5) ekspertu atzinumi (121.pants),
- 6) valsts vai pašvaldības iestādes atzinumi (126.pants)

Administratīvā procesa likumā¹ kā pierādīšanas līdzekļi ir paredzēti:

- 1) paskaidrojumi (likuma 161.pants),
- 2) liecinieku liecības (161.pants),
- 3) rakstveida pierādījumi (167.pants),
- 4) lietiskie pierādījumi (171.pants),
- 5) eksperta atzinums (181.pants),
- 6) personu apvienības viedoklis (*Amicus curiae*) (183.pants).

Kriminālprocesa likums, savukārt, pašreiz paredz šādus pierādīšanas līdzekļus:

- 1) liecības (likuma 131.pants), kuras var sniegt sekojoši avoti:
 - liecinieks,
 - cietušais,
 - persona, pret kuru uzsākts process,
 - aizturētais,
 - aizdomās turētais,
 - apsūdzētais,
 - eksperts vai revidents,
 - persona, pret kuru uzsākts process medicīniska rakstura piespiedu līdzekļu noteikšanai,

¹ Administratīvā procesa likums.- Rīga: Firma „AFS”, 2002, ISBN 9984-658-49-X

- persona (nepilngadīgais), pret kuru tiek piemēroti audzinoša rakstura piespiedu līdzekļi.
- 2) eksperta vai revidenta atzinumus, (132.pants)
- 3) kompetentas institūcijas atzinumus, (133.pants)
- 4) lietiskais pierādījumus, (134.pants)
- 5) dokumentus, (135.pants)
- 6) elektroniskus pierādījumus (136.pants)
- 7) izmeklēšanas darbības protokolus (137.pants).

Lai gan varētu teikt, ka Kriminālprocesa likumā definētie pierādīšanas līdzekļi faktiski lielā mērā ir tie paši vecie, tikai paslēpti zem dažiem jauniem nosaukumiem, attiecībā uz likumā paredzēto pierādīšanas līdzekļu daudzveidību pēdējā laikā tomēr ir saskatāma tendence atļaut pierādīšanas līdzekļu skaitu arvien palielināt, pieļaujot un ieviešot likumu normās arvien jaunus, agrāk nedefinētus pierādīšanas līdzekļus. Ja šāda tendence saglabāsies arī nākotnē, tad teorētiski kriminālprocess kādreiz var nonākt arī līdz tādai situācijai, kad pierādīšanas līdzekļu skaits un veids vairs nebūs stingri noteikts un kriminālprocesā procesā tiks bez ierobežojumiem pieļauti jebkuri pierādīšanas līdzekļi.

Beļģijā, piemēram, ir ieviests jauns kriminālprocesa princips- *principi brīvi izvēlēties pierādījumu ieguves veidus*, kas tur ir ticis izsecināts no Beļģijas Kriminālprocesa kodeksa 154.panta, kur ir dots nenoslēgts procesuālo darbību, kas vērstas uz pierādījumu savākšanu un pārbaudi, uzskaitījums.¹

¹ Гущенко, К.Ф., Головки, Л.В., Филимонов, Б.А. Уголовный процесс западных государств.– Москва: Зерцало- М, 2002, стр.19, ISBN 5-94373-054-0

Līdzīgi tas mūsu dienās ir arī Itālijā, kur šis valsts Kriminālprocesa kodeksa 189.pants, piemēram, atļauj tiesai izmantot pierādījumus neatkarīgi no to iegūšanas veida ar noteikumu, ka tie ir derīgi lietai un negatīvi neietekmē indivīda morālo brīvību.¹

Interesants šajā jautājumā ir mūsu kaimiņu valsts Igaunijas Kriminālprocesa kodekss, kas Igaunijā ir spēkā no 2004.gada 01.jūlija. Igaunijas Kriminālprocesa kodeksa 60.pantā, kura nosaukumu varētu tulkot kā „Pierādītība un vispārzinātība”, ir teikts, ka, izlemjot lietu, tiesa vadās no apstākļiem, kurus tā atzīst par pierādītiem un vispārzināmiem. Pierādītība ir pierādīšanas rezultātā tiesai radusies pārliecība par ar pierādīšanas priekšmetu saistīto apstākļu pastāvēšanu vai nepastāvēšanu. Tiesa var atzīt par vispārzināmu apstākli, ticama informācija par kuru var tikt iegūta no neprocesuāliem avotiem. Šā paša kodeksa 63.pantā, kas saucas „Pierādījumi”, 1.daļā ir teikts, ka pierādījumi ir aizdomās turētā, apsūdzētā, cietušā un liecinieka liecības, ekspertu atzinums, eksperta liecības, kuras izskaidro ekspertīzes aktu, lietiskie pierādījumi, izmeklēšanas darbību, tiesas sēdes un operatīvās meklēšanas pasākumu protokoli un citi dokumenti, kā arī fotouzņēmumi, kinolentes un citi informācijas ieraksti. Klāt pie tā šā paša Igaunijas Kriminālprocesa kodeksa 63.panta 2.daļā ir teikts, ka kriminālprocesa apstākļu pierādīšanai var izmantot arī pierādījumus, kas nav uzskaitīti šī panta 1.daļā.²

Faktiski tas nozīmē to, ka dažādu valstu kriminālprocesos pēdējā laikā tiek pieļauta atkāpšanās no publiskām personām noteiktā principa, ka kriminālprocesā *drīkst darīt visu, kas tām ir atļauts likumā*, par labu

¹ Гущенко, К.Ф., Головки, Л.В., Филимонов, Б.А. Уголовный процесс западных государств.– Москва: Зерцало-М, 2002, стр.19, ISBN 5-94373-054-0

² Уголовно- процессуальный кодекс Эстонии/ ПАЭ, 2003, 18, 166

principam: *drīkst darīt visu, kas nav aizliegts ar likumu*, un kriminālprocesā kā pierādīšanas līdzekļi ar zināmiem nosacījumiem, bet tiek pieļauti arī likumā neparedzēti pierādīšanas līdzekļi un neprocesuāli avoti.

2.3 Kriminālprocesuālo pierādījumu avoti

Runājot par pierādījumiem kriminālprocesā, nevar apiet un neminēt arī vēl vienu plaši kriminālprocesa zinātnē pielietotu jēdzienu- *pierādījumu avoti*.

Kriminālprocesuālus pierādījumus no jebkuriem citiem pierādījumiem bez augstāk minētajām divām pazīmēm, ka: 1) kriminālprocesuāli pierādījumi ir iegūti kriminālprocesā paredzētā kārtībā un 2) nofiksēti ar kriminālprocesā paredzētiem līdzekļiem, atšķir arī trešā to pazīme: 3) kriminālprocesuālie pierādījumi nāk (tos uzzina, iegūst) no kriminālprocesā atļautiem avotiem, jo ne visus iespējamus avotus var izmatot pierādīšanai.

Ar pierādījuma avotiem saprot: 1) materiālas dabas priekšmetus, ar kuriem ir notikušas vai kuros ir atspoguļojušās un saglabājušās noteiktas parādības, noziedzīgu nodarījumu notikumu „pēdas”, 2) ar pierādījumu avotiem saprot dzīvus cilvēkus- lieciniekus, cietušos, ekspertus, arī aizturētos, aizdomās turētos un apsūdzētos, kuri ziņas par notikušo sniedz savās liecībās.

Pierādīšanas līdzeklis, kā pierādījuma procesuālā forma, satur: a) informācijas avotu un b) noteiktu informācijas nodošanas veidu tiesai. Vienu pierādījumu (liecinieka liecību u.c.) avoti ir cilvēki, citu pierādījumu (rakstiski, lietiski pierādījumi) avoti ir nedzīvās dabas priekšmeti. Izejot no avota un tā specifikas tiek noteikts arī veids, kādā informācija tiek novadīta līdz tiesai, tā izpēte un novērtējums.”¹

Pierādījumu avotu veidi ļoti labi un saprotami jau ļoti sen ir tikuši skaidroti Vācijas Federatīvās Republikas 1871.gada kriminālprocesa

¹ Треушников, М.К. Судебные доказательства. Монография.- Москва: Юридическое бюро "Городец", 1997, стр.94-95, ISBN 5-89391-014-1

kodeksā (*die Strafprozessordnung/ StPO*)¹, kas ir spēkā arī pašreiz. Šajā jau ļoti vecajā likumā, kurš ir atstājis savu iespaidu arī uz citu valstu vēlāk pieņemtajiem procesa likumiem, ir definēti četrus veidu pierādījumu avoti:

- 1) liecinieki (kodeksa 48.-71.pagrāfi),
- 2) eksperti (72.-93.pagrāfi),
- 3) dokumenti (249.-256.pagrāfi)- te pieder visvisādi rakstveida dokumenti, fotogrāfijas un t.t. arī, piemēram, liecinieku, ekspertu, citu apsūdzēto nopratināšanas protokoli,
- 4) das Augenscheinbeweis (86.pagrāfs)- tas ir tas, ko ar acīm var apskatīt, tas ir viss tas, ko tiesnesis var apskatīt ar acīm, un arī, piemēram, noklausīties ierakstā un uztvert ar citiem maņu orgāniem. Pēc Latvijā pieņemtās klasifikācijas te runa ir par lietiskajiem pierādījumiem.

Pirmie divi no šiem avotiem tiek klasificēti kā tā sauktie „personiskie pierādījumi”, jeb tie ir pierādījumi, kuri liecina, un pierādījums šo avotu gadījumā ir šo personu sniegtās liecības.

Nākošie divi tiek klasificēti kā tā saucamie „priekšmetiskie pierādījumi”. Dokumentus var nolasīt un tādējādi no tiem iegūt (uzzināt) lietai svarīgas ziņas un faktus, bet *die Augenscheinbeweise* jeb lietiskos pierādījumus var apskatīt vai noklausīties.

Tātad ar pierādījumu avotiem ir pieņemts apzīmēt informācijas (ziņu) avotus, no kuriem uzzina ziņas (faktus), kuriem ir nozīme lietā, tas ir tos faktus, kas ietilps pierādīšanas priekšmetā. Pierādījuma avots atbild uz jautājumu, no kurienes iegūts konkrētais pierādījums. Pierādījumus var konstatēt no dažādiem avotiem. Pierādījumu avoti ir cietušie, liecinieki, aizdomās turētie, apsūdzētie, eksperti, dokumenti un lietiskie pierādījumi,

¹ Strafprozessordnung. Gerichtsverfassungsgesetz, Nebengesetze und ergänzende Bestimmungen. Erläutert von Dr.Lutz Meyer-Grossner. 45., neu bearbeitete Auflage.- München: Beck, 2001, ISBN 3 406 47733X

tas ir priekšmeti, kuri ir izmantoti noziedzīgo nodarījumu izdarīšanai (noziedzīgu nodarījumu rīki) un priekšmeti vai lietas, kurās ir atspoguļojušās noteiktas parādības.

Pie tam ir jāņem vērā, ka viens liecinieks var sniegt ziņas par vairākiem patstāvīgiem noziegumiem, vai par vairākiem faktiem (apstākļiem), kas jāpierāda vienā krimināllietā, un vienā priekšmetā var atspoguļoties dažādas parādības. Ja liecinieks sniedz ziņas par vairākiem atsevišķiem noziegumiem, tad tie ir pierādījumi katram atsevišķam noziegumam.

Šīs ziņas (fakti), kurus paziņo cietušie, liecinieki, aizdomās turētie, apsūdzētie, eksperti, tiek atspoguļoti, nofiksēti un saglabāti pierādīšanas līdzekļos- procesuālos dokumentos- nopratināšanas protokolos un ekspertu, revidentu atzinumos. Ziņas, parādības, kas atspoguļojušās lietās un priekšmetos tiek saglabātas, uzglabājot šos priekšmetus un lietas kriminālprocesā kā lietiskos pierādījumus.

Tā kā kriminālprocesa mērķis tomēr ir un paliek noskaidrot patiesību, taču ne par katru cenu un ne ar visiem iespējamiem līdzekļiem un metodēm, tad vienlaikus likumā tiek noteikts, kādus avotus kriminālprocesā pierādīšanā izmantot nedrīkst. Tāpēc Kriminālprocesa likumā, piemēram, nav atļauts pratināt garīdzniekus par grēksūdzē uzzināto (Kriminālprocesa likuma 121.panta 1.daļas 1.punkts), nav atļauts pratināt advokātu kā liecinieku par faktiem, kas viņam kļuvuši zināmi, sniedzot juridisko palīdzību (Kriminālprocesa likuma 121.panta 1.daļas 2.punkts), liecinieks drīkst neliecināt pret sevi un sev tuviem radiniekiem (Kriminālprocesa likuma 110.panta 3.daļas 2.punkts), speciālos likumos, piemēram, Zemesgrāmatu likumā ir noteikti ierobežojumi atsevišķu dokumentu

izņemšanai¹, bet kopumā, atšķirībā no pierādīšanas līdzekļu loka, pierādījumu avotu skaits dažādu kriminālprocesa likumu normās nav stingri definēts.

¹ Zemesgrāmatu likuma 100.pantā ir noteikts, ka zemesgrāmatas, nostiprinājumu žurnālus, nekustamu īpašumu lietas, dokumentu grāmatas un atsevišķus dokumentus nevar izsniegt ārpus nodaļas telpām pat uz tiesu vai citu iestāžu pieprasījumu. Ja ir ierosināta krimināllieta par viltojumu, uz izmeklēšanas iestāžu lēmumu pamata var tikt izņemti attiecīgi zemesgrāmatu nodalījumi, atsevišķi dokumenti no nekustamo īpašumu lietām vai nostiprinājumu žurnāli, to vietā atstājot zemesgrāmatu nodaļas tiesneša apliecinātus dublikātus. Pēc ekspertīzes izdarīšanas vai lietas izskatīšanas tiesā izņemtie dokumenti atdodami atpakaļ zemesgrāmatu nodaļai/ Zemesgrāmatu likums/ www.likumi.lv

2.4 Kriminālprocesuālās pierādīšanas uzdevums

Angļu autors Stīvens uzskatīja, ka noteikumi par pierādījumiem ir procesa daļa, kurā lemj sekojošus jautājumus:

- 1) Kādi fakti ir jāpierāda?
- 2) Kādas veida pierādījumus var atrast, lai pamatotu pierādāmos faktus?
- 3) Kam un kādā veidā ir jāpiestāda pierādījumi, kas pierāda pierādāmos faktus (*facta probanda*)?¹

Trešo jautājumu, kam ir jāpierāda, vēsturiski ir pieņemts apzīmēt ar latīņu terminu *onus probandi*, jeb pierādīšanas (pierādījumu) nasta.² Krieviski šo terminu apzīmē ar nosaukumu *бремя доказывания*, angļu valodā ar *burden of proof*³, vācu valodā vecākā literatūrā šo terminu apzīmēja ar vārdiem *der Behauptungslast* un *Feststellungslast*⁴, bet jaunāko laiku vācu literatūrā šī termina apzīmēšanai lieto vārdu *der Beweislast*⁵.

A.Liede šī termina apzīmēšanai izmantoja nosaukumu *pierādīšanas pienākums*.⁶ Arī Kriminālprocesa likumā, likuma 126.pantā ir izmantots nosaukums *pierādīšanas pienākums*.⁷

¹ Stīvens. A digest of the law of evidence, 1877, P. IX/ citēts darbā: Владимиров, Л.Е. Учение об уголовных доказательствах: Части Общая и Особенная. -3-е изд., изм. и законч. Санкт-Петербург: Кн.маг. „Законоведение”, 1910, стр.144/ [http:// www.lawlibrary.ru/0665.htm](http://www.lawlibrary.ru/0665.htm)

² [http:// www.lingvo.ru/ lingvo/ IETranslate.asp? words= Onus;](http://www.lingvo.ru/lingvo/IETranslate.asp?words=Onus)
<http://dict.ipprolaw.com/index.php?id=3891&w=onus>

³ Stīvens. A digest of law of evidence. -London, 1906, P. 108/ citēts grāmatā: Владимиров, Л.Е. Учение об уголовных доказательствах: Части Общая и Особенная. -3-е изд., изм. и законч.– Санкт-Петербург: Кн.маг. „Законоведение”, 1910, стр.144/ [http:// www.lawlibrary.ru/0665.htm](http://www.lawlibrary.ru/0665.htm)

⁴ Попов, Б.В. Распределение доказательств между сторонами в гражданском процессе: Критико-догматическое исследование.- Харьков: Тип. и лит. М.Зелинберг и с-вья, 1905, стр.11-13/ <http://www.lawlibrary.ru/0520.htm>

⁵ Volk, Klaus. Strafprozessrecht/ von Klaus Volk. –München: Beck, 1999, S.145, ISBN 3 406 44966 2

⁶ Liede, A. Latvijas PSR kriminālprocess (vispārīgā daļa) un tiesu pierādījumi.– Rīga: Zvaigzne, 1971, lpp.262

⁷ Kriminālprocesa likums// Latvijas Vēstnesis: 11.05.2005. nr.74 (3232)

Šī darba autors izskata, ka šo terminu latviešu valodā pareizāk būtu apzīmēt ar nosaukumu *pierādīšanas uzdevums*, jo nosaukums pierādīšanas nasta jeb *onus probandi*, lai gan ir Anglijā, ASV un citās valstīs arī mūsu dienās paliek plaši izplatīts un vispāratzīts, pašreiz tas ir jau valodnieciski novecojis, bet likumā izmantotais apzīmējums- pierādīšanas pienākums, kas faktiski Latvijā ir pārņemts no bijušās PSRS tiesību skolas, pēc šī darba autora viedokļa nav pareizs.

PSRS tiesību zinātnieks M.Strogovičs uzskatīja, ka termini pierādīšanas nasta un pierādīšanas pienākums ir juridiskā nozīmē identiski un var tikt lietoti vienā nozīmē¹, bet cits tā laika PSRS tiesību zinātnieks- N.Poļanskis uzskatīja, ka termini pierādīšanas nasta un pierādīšanas pienākums nav viens un tas pats.²

Procesuāls pienākums ir ar tiesību normu noteikti nepieciešamās uzvedības noteikumi. Personai, kurai tas uzlikts, ir aizliegts izvairīties no noteiktas uzvedības. Procesuālajam pienākumam ir raksturīgs kategorisms, tas tiek nodrošināts ar valsts piespiedu līdzekļiem.³

Tātad ar vārdu *pienākums* apzīmē juridiski saistošu uzdevumu, kura neizpildes gadījumā pret pienākumu neveikušo vai nepienācīgi veikušo jāpiemēro procesuālas sankcijas, bet *uzdevums* jeb nasta apzīmē ar tiesību normu noteiktu personas uzvedību, kas nav tik kategoriska kā pienākums un kuras nepieciešams atribūts nav valsts piespiedu līdzekļu (sankciju) piemērošana.

¹ Строгович, М.С. Материальная истина и судебное доказывание в советском уголовном процессе.– Москва: Изд-во. АН СССР, 1955, стр.224

² Полянский, Н.Н. Очерк развития советской науки уголовного процесса.– Москва: Изд-во. МГУ, 1960, стр.95

³ Алексеев, С.С. Проблемы теории права: Курс лекций в двух томах. Том первый, Основные вопросы общей теории социалистического права/ Науч. ред. Русинов, Р.К.; Отв. за вып. Семенов, В.М.– Свердловск: Свердловский юридический институт, 1972, стр.316-318

Tā, piemēram, lieciniekam, ir likumā noteikti procesuālie pienākumi: Lieciniekam, atbildot uz uzdotajiem jautājumiem, jāsniedz tikai patiesas ziņas un jāliecina par visu, kas viņam zināms saistībā ar konkrēto noziedzīgo nodarījumu. Lieciniekam ir pienākums ierasties kriminālprocesu veicošās amatpersonas norādītajā laikā un vietā un piedalīties izmeklēšanas darbībā, ja ir ievērota uzaicināšanas kārtība. Liecinieks nedrīkst izpaust aptaujas un pratināšanas saturu, ja par tā neizpaušanu ir īpaši brīdināts.¹

Par šo procesuālo pienākumu neveikšanu- par neierašanos pie procesa virzītāja liecinieku var atvest piespiedu kārtā, par apzināti nepatiesu liecību sniegšanu, atteikšanos no liecību sniegšanas un pirmstiesas izmeklēšanas datu izpaušanu liecinieku var saukt pie kriminālatbildības un t.t.

Bet pret prokuroru, kuram nav izdevies pierādīt tiesā apsūdzētā vainu, vai aizstāvi, kuram nav izdevies pierādīt (pamatot) apsūdzētā nevainīgumu, procesuālas sankcijas nav paredzēts un nevar pielietot. Tiesa attaisno apsūdzēto, ja ir pierādīts viņa nevainīgums vai nav pierādīta viņa vaina, bet nevis tāpēc, ka apsūdzētais nav izdarījis visu iespējamo, lai pierādītu apsūdzētā vainu. Tāpat ir ar notiesāšanu- tā notiek tāpēc, ka ir pierādīts noziedzīgs notikums un apsūdzētā vaina, nevis tāpēc, ka aizstāvim nav izdevies pārliecināt tiesu par sava aizstāvamā nevainīgumu.

Tāpēc pēc šī darba autora viedokļa pareizāk būtu teikt, ka pirmstiesas kriminālprocesā un tiesā apsūdzības uzturētājam, kā arī aizstāvim ir nevis procesuāls pienākums, bet uzdevums piedalīties pierādīšanā (pamatošanā).

Tālāk, runājot par pierādīšanas uzdevumu, vietā ir atcerēties to, ka vēsturiski ir izveidojušies, pastāvējuši un tādā vai citādā veidā arī mūsdienās pastāv divi procesa pamata modeļi, kuri tādā vai citā mērā dominē krimināl,

¹ Kriminālprocesa likums// Latvijas Vēstnesis: 11.05.2005. nr.74 (3232)

civil, administratīvajā, šķīrējtiesu un visos citos tiesu procesos: 1) kontradiktoriskais (*contradiction*- angļu val.; pretruna) procesa modelis un 2) tā saucamais inkvizīcijas (*inquirere*- latīņu val.; izpētīt, izmeklēt, noskaidrot) jeb izmeklēšanas procesa modelis.

Šo divu procesa metožu jeb procesa veidu atšķirību savā 1933.gadā izdotajā mācību grāmatā Latvijas Universitātes profesors Vladimirs Bukovskis skaidroja šādi:

„Attiecībā par sacīkstes principu tiek ievērots sens romiešu princips: *Principium instruedi processus ad instandim partim*, tas ir, prāvnieku strīdīgās attiecības tiesa spriež pēc tiem datiem, kurus puses iesniegušas tiesai, un vienīgi šie dati ir tiesai nepieciešamais pierādījumu materiāls.

Šos datus var ievākt:

- 4) pati tiesa,
- 5) tikai prāvnieki,
- 6) tiesa un prāvnieki.

Pirmajā gadījumā ir darīšana ar izmeklēšanas vai inkvizīcijas principu (*следственное, сыскное начало, Untersuchungsmaxime*), kas tagad izteicās krimināltiesā, kas pati visu ievāc, bet puses ir vienīgi līdzekļi materiālu iegūšanai.

Otrajā gadījumā (sacīkstes princips) puses ievāc visu materiālu, bet tiesa materiālu ievākšanā ir pilnīgi pasīva, viņa tikai pārbauda pušu iesniegto materiālu.

Trešajā gadījumā izmeklēšanas un sacīkstes principi apvienoti; tiesa kopā ar pusēm ievāc visu nepieciešamo procesuālo materiālu.

Vēsturiskā attīstības gaitā no sākuma valdīja sacīkstes princips arī kriminālprocesā, sakarā ar valsts varas vājumu. Ar valsts varas nostiprināšanos pamazām notiek pāreja uz inkvizīcijas, izmeklēšanas

principu, pat civilā procesā. Vēlāk ar tiesību attīstību sākas dalīšanās: civilprocesā ņem virsroku sacīkstes princips, bet kriminālā- izmeklēšanas, inkvizīcijas kārtība.”¹

Tāpat jautājums par to, kam kriminālprocesā ir jāpierāda (jāpamato) lietai nozīmīgie fakti un apstākļi, faktiski ir jautājums par to, kurš no procesuālajiem modeļiem dominē konkrētajā laikā, konkrētajā tiesību nozarē. Kriminālprocesā lielāko laiku tā vai citādi ir dominējis un dominē izmeklēšanas jeb inkvizīcijas procesa modelis, princips vai metode.

Pierādīšanas nasta gulstas uz apsūdzētāju, tas ir, pēdējam ir jāpierāda izvirzītā apsūdzība. Apsūdzētajam nav pienākums neko pierādīt un viņš var pat vispār neatbildēt uz tam uzdotajiem jautājumiem. Franču advokāti to izteica ar sekojošu frāzi: „Prokurora kungs, es te neesmu, lai pierādītu, es te esmu, lai parādītu, ka Jūs neko neesat pierādījis.”²

Apsūdzētajam nav pienākums palīdzēt valstij savas paša vainas atmaskošanā.³

Tajā pašā laikā jau pirms vairāk kā simts gadiem uzskatīja, ka pierādīšanas nasta kriminālprocesā var pāriet arī uz apsūdzēto: Tā pāriet uz apsūdzēto tad, ja tam ir zināms vai tam ir jāzina tuvāk fakts, kurš tiesā ir jāpierāda.⁴ Kāda apstākļa, kurš iepriekš ir jāpierāda, lai tiesa pieļautu kāda

¹ Bukovskis, V. Civilprocesa mācību grāmata. -Rīga: Autora izdevums, 1933, lpp.235

² Познышев, С.В. Элементарный учебник русского уголовного процесса.– Москва, 1913/ [http:// allpravo.ru/library/doc1897p0](http://allpravo.ru/library/doc1897p0)

³ Владимиров, Л.Е. Учение об уголовных доказательствах: Части Общая и Особенная. -3-е изд., изм. и законч.– Санкт-Петербург: Кн.маг. „Законоведение”, 1910, стр.139/ [http:// www.lawlibrary.ru/ 0665.htm](http://www.lawlibrary.ru/0665.htm)

⁴ Владимиров, Л.Е. Учение об уголовных доказательствах: Части Общая и Особенная. -3-е изд., изм. и законч.– Санкт-Петербург: Кн.маг. „Законоведение”, 1910, стр.124, 125/ [http:// www.lawlibrary.ru/ 0665.htm](http://www.lawlibrary.ru/0665.htm)

fakta pierādīšanu, pierādīšanas nasta ir tam, kas lūdz šā apstākļa ņemšanu vērā.¹

Faktiski kā pirmais princips gan civil, gan krimināl, gan administratīvajā procesā arī mūsu dienās saglabājas romiešu princips, kuru raksturo latīņu teiciens: *actori incumbit onus probandi*, jeb pierādīšanas pienākums ir prasītājam, un *ei incumbit probatio, qui dicit, non qui negit*, jeb pierādīšanas smagums ir tam, kurš apgalvo, nevis tam, kurš noliedz.²

¹ Владимиров, Л.Е. Учение об уголовных доказательствах: Части Общая и Особенная. -3-е изд., изм. и законч. –Санкт-Петербург: Кн.маг. „Законоведение”, 1910, стр.138-139/ <http://www.lawlibrary.ru/0665.htm>

² Сборник латинских крылатых фраз и выражений/ <http://www.fags.ru/lang/latin.htm>

3. Kriminālprocesuālo pierādījumu klasifikācija

Lai varētu tālāk runāt un analizēt šī darba galveno tēmu un atrast brīvo jeb pierādījumu ar procesuālu vietu starp visiem citiem pierādījumiem kriminālprocesā, ir jārunā arī par pierādījumu klasifikāciju, jo kā pareizi atzīmēja viens no krievu autoriem, tad liela praktiska nozīme ir pierādījumu klasifikācijai. Tā palīdz pareizi organizēt to vākšanas, pārbaudes un novērtēšanas procesu, palīdz noteikt katra pierādījuma vietu pierādījumu sistēmā.¹

A.Liede par pierādījumu klasifikāciju rakstīja:

„Kriminālprocesā, tāpat kā ikvienā citā juridisko zināšanu un tiesību nozarē, ir nepieciešama jēdzienu, normu un institūtu klasifikācija, lai piešķirtu tiem pārskatāmību, savienotu tos noteiktā sistēmā, atvieglotu to izpratni un praktisku pielietojumu. Kā raksturīgākos klasifikācijas piemērus kriminālprocesā var nosaukt procesuālo normu iedalījumu principiālajās, vispārējās un speciālajās normās, izmeklēšanas darbību iedalījumu veidos, procesuālo piespiedu līdzekļu iedalījumu grupās un veidos, pierādījumu iedalījumu grupās un veidos un t.t.”²

Pierādījumu klasifikācija ir to zinātniska sagrupēšana, grupēšana atkarīgā no būtiskām to pazīmēm. Pierādījumu klasifikācijai nav nekā kopīga ar to dalījumu labākos un sliktākos.³

Ir pastāvējušas un pastāv dažādas pierādījumu, to avotu un līdzekļu klasifikācijas. Krievu zinātnieks V.Ņikandrovs pierādījumus iedalīja: 1)

¹ Белкин, Р.С. Собрание, исследование и оценка доказательств. Сущность и методы.— Москва: Наука, 1966

² Liede, A. Latvijas PSR kriminālprocess (vispārīgā daļa) un tiesu pierādījumi.- Rīga: Zvaigzne, 1971, lpp.264

³ Никандров, В.И. Понятие и классификация доказательств.- Владивосток: Изд-во. Дальневост.ун-та, 1985

atkarībā no to sakara ar pierādīšanas priekšmetu pierādījumus iedala tiešos un netiešos pierādījumos, 2) atkarībā no tā vai pastāv vai nepastāv informācijas nodošanas starposms pierādījumus iedala sākotnējos un atvasinātos, 3) atkarībā no pierādījumu attiecības pret apsūdzību- apsūdzošos un attaisnojošos, 4) atkarībā no to avota- liecinieku liecībās, eksperta atzinumos, lietiskos pierādījumos un t.t.¹

Monogrāfijā "Теория доказательств в советском уголовном процессе" pierādījumu klasifikācija veidota balstoties un 6 dažādiem pamatiem: 1) atkarībā no pierādījumu veidošanas mehānisma pierādījumi iedalīti personīgajos un lietiskajos pierādījumos; 2) atkarībā no avotu veidiem (avoti uzskaitīti likumā)- liecinieku, cietušo liecības, aizdomās turēto liecības, eksperta atzinums, lietiskie pierādījumi, izmeklēšanas darbību un tiesas protokoli, dokumenti; 3) lietiskie pierādījumi iedalīti atkarībā no priekšmeta sakara ar nozieguma notikumu- nozieguma izdarīšanas priekšmeti, apdraudējuma objekti un c.; 4) atkarībā no starposma pastāvēšanas vai nepastāvēšanas- sākotnējie un atvasinātie; 5) atkarībā no dažādām pierādīšanas struktūrām- tiešie (vienpakāpju) un netieši (daudzpakāpju); 6) atkarībā no apsūdzības formulējuma- apsūdzošie un attaisnojošie.²

A.Liede uzskatīja, ka pierādījumu avotu, pierādīšanas līdzekļu un pierādījumu klasifikācija izpaužas šādā sistēmā: 1) pierādījumu avoti iedalāmi sākotnējos un atvasinātos; 2) pierādīšanas līdzekļi iedalāmi

¹ Никандров, В.И. Понятие и классификация доказательств.- Владивосток: Изд-во. Дальневост.ун-та, 1985

² Теория доказательств в советском уголовном процессе. Под ред Жогина, Н.В.- Москва, 1973

personiskos un lietiskos; 3) pierādījumi iedalāmi apsūdzēšos un attaisnojošos, tiešos un netiešos.¹

Anglijas un ASV pierādījumu teorijā pierādījumi iedalās, pirmkārt, tiesas (*judicial*) un ārpus tiesas (*extrajudicial*). Tiesas pierādījumi ir tie, kurus izmanto tiesa faktu izpētes procesā, vai piesēdētāji. *Extrajudicial* (ārpus tiesas pierādījumi) ir pierādījumi, kurus cilvēki izmanto ikdienas dzīvē un ārpus tiesas, lai pārliecinātu atsevišķas personas gadījumos, kad fakts jāpierāda.

Anglijas un ASV pierādījumu tiesības satur vairākus pierādījumu klasifikācijas noteikumus. Tiesas pierādījumi iedalās mutiskos un rakstiskos (*oral evidence and documentar evidence*), tiešos un netiešos (*direct and circumstantial*), sākotnējos un atvasinātos (*primary and secondary*), labos un sliktos, īstos un neīstos, labākos pierādījumos (*best evidence*) un t.t. Amerikas tiesībās ir jēdziens "aizstāvības pierādījumi" (*rebutal evidence*). Vēl angļu tiesībās pierādījumi iedalās acīmredzamos (*intrinsic*) un neacīmredzamos (*paral evidence*).²

Vācijas kriminālprocesā, savukārt, pierādījumus dala Latvijai pavisam neraksturīgi- "stingrajos" un "brīvajos" pierādījumos. Ar stingrajiem pierādījumiem saprot tos, kas iegūti procesuālā kārtībā. Brīvie pierādījumi nav pierādījumi "bez likuma", bet pierādījumi, kuri nelielu formalitāšu dēļ nevar būt stingrie pierādījumi.³ Par to, ko sīkāk nozīmē šāds iedalījums, darbā sekos nedaudz tālāk.

¹ Liede, A. Latvijas PSR kriminālprocess (vispārīgā daļa) un tiesu pierādījumi.– Rīga: Zvaigzne, 1971, lpp.269

² Треушников, М.К. Судебные доказательства. Монография.– Москва: Юридическое бюро "Городец", 1997. С.114-115, 118-119, ISBN 5-89391-014-1

³ Karsruher Kommentar zur Strafprozessordnung von Prof. Dr. Gerd Pfeiffer.– München: Beck, 1982, S.743, 745

3.1 Apsūdzoši un attaisnojoši pierādījumi

Pierādījumus apsūdzošos un attaisnojošos ir pieņemts iedalīt atkarībā no to attieksmes pret apsūdzību.

Apsūdzoši pierādījumi ir tādi pierādījumi, kuri noskaidro apsūdzētā apsūdzošos apstākļus vai viņa atbildību pastiprinošus apstākļus. *Attaisnojoši pierādījumi* ir tādi pierādījumi, kuri attaisno apsūdzēto vai mīkstina viņa atbildības pakāpi.¹

Attaisnojošos pierādījumus senāku laiku literatūrā mēdza dažreiz apzīmēt ar nosaukumu *favour defensionis*.²

Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 19.panta 3.daļā bija noteikts, ka ir jānoskaidro un jāņem vērā gan apsūdzēto (tiesājamo) apsūdzošie un atbildību pastiprinošie apstākļi, gan arī attaisnojošie un atbildību mīkstinošie apstākļi. Tāds pierādījumu iedalījums apsūdzošos un attaisnojošos atbilda arī Latvijas Kriminālprocesa kodeksā ietvertajai prasībai par izmeklēšanas vispusību, pilnību un objektivitāti.

No loģikas mācības apsūdzošie pierādījumi ir argumenti (pierādījumi), bet attaisnojoši pierādījumi- atspēkojumi.

Atspēkojums ir tēzes aplamības vai nepamatotības pierādījums. No loģiskās puses starp atspēkojumu un pierādījumu principiālas atšķirības nav. Šajā ziņā atspēkojums ir savdabīgs pierādījuma spoguļattēls.³

Atspēkojuma paņēmieni ir cieši saistīti ar polemikas (diskusijas) mākslu. Polemikas dalībnieki ir proponents (kas aizstāv noteiktu tēzi) un

¹ Трусов, А.И. Основы теории судебных доказательств.- Москва, 1960, стр.53

² Владимиров, Л.Е. Учение об уголовных доказательствах: Части Общая и Особенная. -3-е изд., изм. и законч.- Санкт-Петербург: Кн.маг. „Законоведение”, 1910, стр.124, 125/ [http:// www. lawlibrary.ru/ 0665. htm](http://www.lawlibrary.ru/0665.htm)

³ Vedins, Ivans. Loģika. Mācību grāmata juridiskām augstskolām un fakultātēm.- Rīga: Avots, 1998, lpp.375, ISBN 5-401-01036-2

opponents (kas šo tēzi atspēko). Piemēram, doktora disertācijas aizstāvēšanā zinātniskā grāda pretendents, kas ir proponenta lomā, pretī stāv oponenti. Krimināllietas izskatīšanā tiesā proponenta loma ir prokuroram, oponenta-advokātam.¹

Pierādījumu iedalījums apsūdzošos un attaisnojošos ticis arī apstrīdēts. Tā, piemēram, PSRS Staļina laika tieslietu darbinieks A.Višinskis, iebilda pret pierādījumu iedalījumu apsūdzošos un attaisnojošos, jo uzskatīja, ka "pie pierādījumu attiecināšanas pie vienas vai otras kategorijas ļoti liela nozīme ir subjektīvajam izmeklētāja, prokurora, advokāta un tiesneša viedoklim".²

Pretējs uzskats ir, ka pierādījumus apsūdzošos un attaisnojošos padara to īpašības, to sakars ar lietas apstākļiem, kas nemainās atkarībā no vērtētāja subjektīvās attieksmes pret pierādījumu, bija, piemēram, A.Liedem, kurš uzskatīja, ka attieksme pret pierādījumiem sākotnēji var būt kļūdaina, vēlāk tā var grozīties un kļūt pareiza, bet tā negroza fakta dabu. Pierādījumu fakti ir vai nu apsūdzoši, vai attaisnojoši. A.Liede arī kritizēja viedokli, ka pierādījumi var „pārvērsties” no apsūdzošiem attaisnojošos un otrādi.³

Pašreiz Kriminālprocesa likuma 500.pantā ir teikts, ka pierādījumu pārbaudi tiesa uzsāk, noklausoties cietušā liecību un prokurora norādīto liecinieku liecības, kā arī pārbauda citus prokurora iesniegtos pierādījumus. Pēc prokurora norādīto pierādījumu pārbaudes tiesa noklausās apsūdzētā un viņa aizstāvja norādītos lieciniekus un pārbauda citus viņu iesniegtos pierādījumus.

¹ Vedins, Ivans. Loģika. Mācību grāmata juridiskām augstskolām un fakultātēm.- Rīga: Avots, 1998, lpp.375, ISBN 5-401-01036-2

² Вышинский, А.Я. Теория судебных доказательств в советском праве. -3-е изд., доп.- Москва: Госюриздат, 1950, стр.254

³ Liede, A. Latvijas PSR kriminālprocess (vispārīgā daļa) un tiesu pierādījumi.- Rīga: Zvaigzne, 1971, lpp.268, 273

No tā varētu izdarīt tālākus secinājumus, ka kriminālprocesā pastāv gan prokurora (apsūdzības) liecinieki un pierādījumi, gan arī savi apsūdzētā un viņa aizstāvja (aizstāvības) liecinieki un pierādījumi. Lai gan ir skaidrs, ka faktiski te ir runa nevis par pierādījumiem, bet gan par pierādījumu avotiem, kuri vai nu paši satur ziņas (informāciju) par lietai nozīmīgiem faktiem un apstākļiem, vai arī tādu informāciju tie var sniegt liecību vai savu atzinumu veidā, un šie pierādījumi var būt kā tīri materiālas dabas, tas ir attiekties uz noziedzīgo nodarījumu un vainīgam piespriežamo sodu, bet var būt arī tīri procesuālas dabas un attiekties tikai uz tīri procesuāliem jautājumiem, kādi, piemēram, ir pierādījumi, kas pierāda un pamato kādu iemeslu, kas nepieļauj kriminālprocesa turpināšanu vai kāda sodīšanu, šie jautājumi nemaina jautājuma būtību jautājumā par šādu pierādījumu kā tādu pastāvēšanu vai nepastāvēšanu no pierādījumu (pierādīšanas) teorijas viedokļa.

Pēc šī darba autora viedokļa daudzus gadus atpakaļ pastāvējusi polemika ap jautājumu, cik tad pamatots ir pastāvošais un pieņemtais pierādījumu iedalījums apsūdzēšos un attaisnojošos, nav bijusi pavisam bez pamata un šī diskusija nav viennozīmīgi vērtējama.

Tam par pamatu pēc autora viedokļa ir šādi apsvērumi: Pirmkārt, kā zināms, tad pierādījumi var būt apsūdzēši vai attaisnojoši tikai attiecībā pret konkrētu apsūdzību, bet tie nevar būt apsūdzēši un attaisnojoši vispār kā tādi un te A.Liedem un citiem nenoliedzami ir bijusi taisnība tajā apstākļī, ka pierādījumus par apsūdzēšiem vai attaisnojošiem padara to īpašības, tas ir to spēja pierādīt (pamatot) vai nu izvirzītās (celtās) apsūdzības pareizību, vai arī pamatot celtās apsūdzības neatbilstību lietas patiesajiem apstākļiem, pierādīt apsūdzības nepamatotību, to spēja pierādīt (pamatot) tādus apstākļus, kas padara par nederīgiem citus pierādījumus vai pierāda

(pamato) to, ka kādu iemesla dēļ procesa tālāka turpināšana nav turpmāk pieļaujama.

Otrkārt, ir jāatzīmē tas, ka visos gadījumos lietai svarīgi fakti un apstākļi ir notikuši (bijuši, pastāvējuši) neatkarīgi no vēlāk kriminālprocesā iesaistīto un darbojošos personu (cietušo, aizturēto, aizdomās turēto, apsūdzēto, apsūdzības un aizstāvības pārstāvju) gribas. Lietā šie pierādījumi par *apsūdzības* vai *aizstāvības* pierādījumiem nokļūst un parādās pēc tam, kad izmeklētājs vai kāda procesa iznākumā tādā vai citādā mērā ieinteresēta persona veic noteikta rakstura darbības, lai šādi pierādījumi lietā parādītos un vēlāk tie tiktu izmantoti un vērtēti vai nu lai apsūdzību pamatotu, vai arī, lai apsūdzību apgāztu un personu attaisnotu.

Jāatzīmē, ka praktiski iedalīt pierādījumus apsūdzošos un attaisnojošos ne vienmēr ir vienkārši, jo var būt pierādījumi, kuri vienā daļā apsūdz, bet otrā atkal tajā pašā laikā attaisno. Pastāv arī tādi fakti un apstākļi, kuri vai nu neinteresē ne apsūdzības, ne aizstāvības pārstāvjus, vai arī vienlīdz interesē gan vienus, gan otrs, tikai vieni ar tiem pamato celtās apsūdzības pareizību un pamatotību, bet citi ar tiem pašiem pierādījumiem (faktiem) kā saviem argumentiem pamato pretējo viedokli, tas ir šīs apsūdzības nepareizību, nepamatotību vai arī kādus apstākļus, kas nepieļauj kriminālprocesa turpināšanu. Pie tam, ja pie aizstāvības pierādījumiem varētu pieskaitīt pierādījumus, kas pierāda apsūdzētā nevainīgumu, tad būtu jāatzīmē arī, ka diez vai pie aizstāvības pierādījumiem varētu visos gadījumos pieskaitīt arī pierādījumus, kas pierāda (pamato) vai apgāž noziedzīga nodarījuma notikuma faktu kā tādu, jo var būt arī gadījumi, kad apsūdzētais un viņa aizstāvis vai aizstāvji neapstrīd noziedzīga notikuma faktu kā tādu, bet tikai noliedz apsūdzētā dalību vai līdzdalību šajā nodarījumā.

Šeit ir vietā vēl reizi atcerēties to, ka līdz šim vēsturiski ir izveidojušies, ir pastāvējuši un tādā vai citādā veidā arī mūsu dienās pastāv divi procesa pamata modeļi, kuri tādā vai citā mērā dominē krimināl, civil, administratīvajā, šķīrējtiesu un citos tiesu procesos : 1) kontradiktoriskais (*contradiction*- angļu val.; pretruna) procesa modelis un 2) tā saucamais inkvizīcijas (*inquirere*- latīņu val.; izpētīt, izmeklēt, noskaidrot) jeb izmeklēšanas procesa modelis.

Pašreiz civilprocesā dominē pušu, pretrunu jeb sacīkstes princips, bet kriminālprocesā turpretī Latvijā vairāk vai mazāk arī pašreiz dominē izmeklēšanas jeb inkvizīcijas princips, taču ne pilnībā, bet ar sacīkstes elementiem, sevišķi iztiesāšanas stadijā.

Uz to, ka Latvijā kriminālprocesā tiesā pašreiz ar likumu ir nostiprināta sacīkstes procesa modeļa dominante norāda, piemēram, Kriminālprocesa likuma 126.panta „Pierādīšanas subjekti un pierādīšanas pienākums” 2.daļa, kur ir noteikts, ka pierādīšanas pienākums tiesā ir apsūdzības uzturētājam, un Kriminālprocesa likuma 455.panta „Procesuālās tiesības iztiesāšanā” 2.daļa, kur ir noteikts, ka tiesa ir tiesīga pēc savas iniciatīvas iegūt pierādījumus un tos pārbaudīt tiesas sēdē tikai tad, ja apsūdzētais aizstāvību īsteno pats, bet tiesai rodas pamatotas šaubas par viņa pieskaitāmību vai iespējamo vainu apsūdzībā.¹

Pierādījumu iedalījums apsūdzības un aizstāvības pierādījumos ir viens no procesuālās sacīkstes elementiem, kas vairāk raksturīgs nevis izmeklēšanas, bet pušu, pretrunu vai sacīkstes procesa modelim, un arī gadījumā, kad procesā agrāk dominēja vai arī pašreiz turpina dominēt izmeklēšanas procesa princips, kas iespējams, piemēram, ja lietā nav

¹ Kriminālprocesa likums// Latvijas Vēstnesis: 11.05.2005. nr.74 (3232)

aizstāvības un apsūdzētais savu vainu pilnībā atzīst (lietā ir tikai proponents, nav oponenta un nekas netiek atspēkots), tas nekādā gadījumā nedrīkstētu novest pie tā, ka izmeklētājam un arī tiesai nebūtu jāpārbauda, vai tiešām šī persona ir vainīga un vai nepastāv atbildību mīkstinoši apstākļi, vai tādi apstākļi, kas vispār nepieļauj šīs personas notiesāšanu, jo tādos gadījumos vienmēr pastāv iespēja, ka, atzīstot sevi par vainīgu, apsūdzētais vai nu labticīgi maldās, vai arī apzināti uzņemas kāda cita vainu.

Tātad, šādiem apstākļiem (pierādījumi), kas noteiktos gadījumos nepieļauj notiesāšanu, jāpastāv neatkarīgi no kādas personas gribas vai subjektīvās attieksmes pret apsūdzību un te A.Liedem un citiem ir bijusi pilnīga taisnība, ka pierādījumu iedalījums apsūdzēšos un attaisnojošos raksturo nevis personu subjektīvo viedokli par tiem, bet gan šo pierādījumu faktiskā daba, tas ir spēja pierādīt (pamatot) vai nu faktus un apstākļus, kas var būt par pamatu personas notiesāšanai, vai arī tādos faktus vai apstākļus, kas personas notiesāšanu vai nu nepieļauj vai arī mīkstina tās atbildības pakāpi.

Bet kā tad ir ar Kriminālprocesa likuma 500.pantā atrodamo pierādījumu avotu (arī faktu, ziņu par faktiem) iedalījumu prokurora iesniegtajos pierādījumos un apsūdzētā vai viņa aizstāvja norādītajos pierādījumos¹? Pēc būtības šāda Kriminālprocesa likumā izmantotā terminoloģija Latvijas kriminālprocesā ir pārņemta no angļu- sakšu jeb Anglijas un Amerikas Savienoto Valstu tiesību sistēmas, kur procesuālajās tiesībās eksistē “aizstāvības pierādījumi” (*rebutal evidence*) un „apsūdzības pierādījumi” (*accusatory evidence*) un šeit šāds pierādījumu dalījums ir veidots nevis, pamatojoties uz pierādījumu īpašībām, bet gan pamatojoties

¹ Kriminālprocesa likums// Latvijas Vēstnesis: 11.05.2005. nr.74 (3232)

uz procesa subjektu attieksmi pret tiem, un, ja apsūdzošie un attaisnojošie pierādījumi ir tie paši apsūdzības un aizstāvības pierādījumi, tad A.Višinskim ir bijusi taisnība, ka šāds pierādījumu iedalījums ir pamatots nevis ar pierādījumu īpašībām, tas ir ar to spēju pierādīt (pamatot) vai apgāzt lietai nozīmīgus faktus un apstākļus, bet gan vispirms tas ir pamatots ar „subjektīvu izmeklētāja, prokurora un advokāta viedokli” (šo personu attieksmi pret šiem pierādījumiem).

Kriminālprocesa likumā izmantotais pierādījumu iedalījums apsūdzības un aizstāvības pierādījumos varētu būt attaisnojums ar šāda iedalījuma vieglāku izprotamību un ērtu izmantošanu likuma teksta uzrakstīšanā, bet tas diez vai būtu atzīstams par pareizu no kriminālprocesa pierādīšanas (pierādījumu) teorijas viedokļa, vismaz tādā stāvoklī, kāds tajā Latvijā bija izveidojies A.Liedes laikos, jo tajā laikā visa pierādījumu teorija (tādā veidā kā tā bija veidota toreiz) balstījās tieši uz pierādījumu objektīvajām īpašībām, tas ir, uz to spēju kaut ko pierādīt vai pamatot un to, kādā veidā ar šo pierādījumu palīdzību, var pierādīt vai pamatot lietai nozīmīgus faktus un apstākļus, nevis uz kādu personu subjektīvo attieksmi pret šiem pierādījumiem.

3.2 Personiski un lietiski pierādījumi

Pierādījumu iedalījums lietiskos pierādījumos (lietās) un personiskas dabas jeb personiskos pierādījumos ir ļoti sens. Par to liecina kaut vai tādi sakāmvārdi, kā, piemēram: *Briefe sind besser als Zeugen* – vēstules ir labākas par lieciniekiem. Te uzreiz ir jāatzīmē, ka vēstules ir lietas, bet tās ne vienmēr būs lietiski pierādījumu Kriminālprocesa likuma izpratnē. Vēstules sīkāk sadalot atkarībā no tā, vai tās tiek izmantotas pierādīšanā sakarā ar tajās ietverto saturisko informāciju, vai sakarā ar to, ka tās saglabājušas nozieguma pēdas, atbilstoši Kriminālprocesa likumam var būt kā dokumenti, tā lietiski pierādījumi.

Pierādīšanas līdzekļi tiek iedalīti personiskos un lietiskos, vadoties no to avota rakstura. Nozieguma notikums atspoguļojas to cilvēku apziņā, kas ir bijuši tieši tā līdzdalībnieki vai to novērojuši kā liecinieki, vai arī kādā veidā par to uzzinājuši, kā arī tas atspoguļojas apkārtējos materiālajos priekšmetos dažādu pēdu veidā. Mehānisms, kādā veidā nozieguma notikums atspoguļojas cilvēku apziņā, atšķiras no tā, kā tas atspoguļojas materiālas dabas priekšmetos. Dažāda ir šo pierādījumu procesuālā nostiprināšana un novērtēšana. Personiskajos pierādīšanas līdzekļos tiek procesuāli nostiprināta informācija, kas iegūta no fiziskām personām. Personiskie pierādījumi ir ziņojumi. Ziņojums ir informācijas, kuru uztvēris un psihiski pārstrādājis cilvēks, nodošana.¹

Pierādīšanas līdzeklis, kā pierādījuma procesuālā forma, satur: a) informācijas avotu un b) noteiktu informācijas nodošanas veidu tiesai... Vienu pierādījumu (liecinieka liecību u.c.) avoti ir cilvēki, citu pierādījumu

¹ Теория доказательств в советском уголовном процессе/ Авт.кол.: Белкин, Р.С., Винберг, А.И., Дорохов, А.Я. и др.; отв.ред. Жогин, Н.В. -2-е изд., испр. и доп. –Москва: Юрид. лит., 1973, стр.259

(rakstiski, lietiski pierādījumi) avoti ir nedzīvās dabas priekšmeti. Izejot no avota un tā specifiskas tiek noteikts arī veids, kādā informācija tiek novadīta līdz tiesai, tā izpēte un novērtējums.¹

Pierādījumu avotu iedalījums personiskos un lietiskos ir atrodams arī jau pieminētajā Vācijas Federatīvās Republikas 1871.gada Kriminālprocesa kodeksā (StPO)², kur ir paredzēti četru veidu pierādījumu avoti:

- 1) liecinieki (StPO 48.-71.paragrāfi),
- 2) eksperti (StPO 72.-93.paragrāfi),
- 3) dokumenti (StPO 249.-256.paragrāfi)
- 4) lietiskie pierādījumi (StPO 86.paragrāfs),

un Latvijas Republikas likumu normās- 2005.gada Kriminālprocesa likumā, kur ir paredzēti sekojoši pierādījumu veidi:

- 1) liecības (Kriminālprocesa likuma 131.pants),
- 2) ekspertu vai revidentu atzinumi (Kriminālprocesa likuma 132.pants),
- 3) kompetentu institūciju atzinumi (Kriminālprocesa likuma 133.pants),
- 4) lietiskie pierādījumi (Kriminālprocesa likuma 134.pants),
- 5) dokumenti (Kriminālprocesa likuma 135.pants),
- 6) elektroniskie pierādījumi (Kriminālprocesa likuma 136.pants),
- 7) izmeklēšanas darbību protokoli (Kriminālprocesa likuma 137.pants).

Gan Vācijas Federatīvās Republikas 1871.gada Kriminālprocesa kodeksā (StrPO), gan Latvijas 2005.gadā Kriminālprocesa likumā termins „liecības” faktiski nozīmē neko citu, kā šos personiskos pierādījumus, kur pierādījumu avoti ir: liecinieki, cietušie, aizturētie, personas, pret kurām

¹ Треушников, М.К. Судебные доказательства. Монография.– Москва: Юридическое бюро "Городец", 1997. С.94-95, ISBN 5-89391-014-1

² Strafprozessordnung. Gerichtsverfassungsgesetz, Nebengesetze und ergänzende Bestimmungen. Erläutert von Dr.Lutz Meyer- Grossner. 45., neu bearbeitete Auflage.– München: Beck, 2001, ISBN 3 406 47733X

uzsākts process, aizdomās turētie, apsūdzētie, amatpersonas, kuras izmeklēšanas laikā bija pilnvarotas veikt procesu.

Pierādījumu avoti procesā ir šie liecinieki, cietušie, aizturētie, personas, pret kurām uzsākts process, aizdomās turētie, apsūdzētie, amatpersonas, kuras pirmstiesas izmeklēšanas laikā bija pilnvarotas veikt procesu, bet pierādījumi ir šo personu (tāpēc šo pierādījumus arī sauc par „personiskiem”) izmeklēšanas un tiesas laikā sniegtās liecības, bet vēl precīzāk runājot pierādījumi ir šo personu liecību sniegšanas laikā sniegtās ziņas par lietai nozīmīgiem faktiem, tas ir par faktiem, kas ietilpst pierādīšanas priekšmetā.

Lai gan vienota viedokļa šajā jautājumā nav un laikam arī nekad nebūs, pie personiskajiem pierādījumiem tiek pieskaitīti arī izmeklēšanas darbību protokoli, atzinumi un arī dokumenti.

Personiskos pierādījumus ir pieņemts iedalīt arī trijās lielās grupās:

- 1) Personisko pierādījumu pirmo grupu veido apsūdzēto tiesājamo, cietušo, liecinieku un c. liecības. Šīs liecības var būt divās formās: mutiskā un rakstiskā. Kriminālprocesa likums nosaka, ka pirmstiesas un tiesas izmeklēšanas laikā liecības sniedzamas mutiski un šīs liecības fiksējamas attiecīgajā nopratināšanas protokolā. Bet, ja liecinieks lūdz, viņam atbilstoši Kriminālprocesa likuma 148.pantam pirmstiesas izmeklēšanas laikā ir tiesības savas liecības pratināšanas protokolā uzrakstīt arī pašrocīgi. Atbilstoši Kriminālprocesa likuma 131.panta 1.daļai tagad liecības ir arī pirmstiesas izmeklēšanas iestādei vai tiesai adresēts personas pašas uzrakstīts un parakstīts paskaidrojums par konkrētiem faktiem vai apstākļiem. Arī tiesas izmeklēšanas laikā lieciniekam ir tiesības izmantot savus dokumentus un rakstveida pierakstus (Pēc būtības tādas pašas normas kriminālprocesā bija arī iepriekš);

- 2) Attiecībā par to, kas ietilpst otrā personisko pierādījumu grupā, pastāv dažādi viedokļi. Viens viedoklis ir, ka otru personisko pierādījumu grupu veido izmeklēšanas darbību protokoli: apskates, aplūkošanas, izņemšanas, kratīšanas, aizturēšanas un uzrādīšanas atpazīšanai, izmeklēšanas eksperimenta, liecību pārbaudes uz vietas. Otrs viedoklis ir, ka, piemēram, apskates, aplūkošanas, izņemšanas, kratīšanas un uzrādīšanas atpazīšanai avots ir nevis cilvēks, bet materiāla vide un dokumenti. Procesa virzītājs (izmeklētājs) apskates laikā notikuma vietas apstākļus, kā arī lietas apstākļus citu izmeklēšanas darbību laikā uztver tieši (tāpat kā lietas dalībnieki, liecinieki). Šos savas uztveres rezultātus viņš atspoguļo un nostiprina izmeklēšanas darbību protokolā.¹ Pierādījumu avots šeit ir šis izmeklēšanas darbību protokols. Kriminālprocesa likums neprasa šo izmeklēšanas darbību izdarīšanu tiesā, kā tas prasa tiesājamā, cietušā, liecinieku liecību mutisku noklausīšanos. Personisks pierādījums ir arī eksperta atzinums. Lietai svarīgus faktus eksperts paziņo savā atzinumā.
- 3) Trešo personisko pierādījumu grupu veido dokumenti, kuri arī satur informāciju, kura nāk no fiziskām personām.

Turpretī: „lietisko pierādīšanas līdzekļu grupā ietilpst tikai lietas, kas informāciju glabā kā priekšmeti, fiziski objekti: nozieguma izdarīšanas rīki, dažādas nozieguma pēdas, dokumenti, kas kaut ko apliecina nevis jēdzieniski, bet ar savām objektīvajām īpašībām. Tātad lietisko pierādīšanas līdzekļu grupā ietilpst tikai lietiskie pierādījumi.”²

¹ Strafprozessordnung. Gerichtsverfassungsgesetz, Nebengesetze und ergänzende Bestimmungen. Erläutert von Dr.Lutz Meyer- Grossner. 45., neu bearbeitete Auflage.– München: Beck, 2001, ISBN 3 406 47733X

² Liede, A. Latvijas PSR kriminālprocess (vispārīgā daļa) un tiesu pierādījumi.– Rīga: Zvaigzne, 1971, lpp.271

Ziņas (faktus), kuras paziņo cietušie, liecinieki, aizdomās turētie, apsūdzētie, eksperti, tiek atspoguļotas un nofiksētas pierādīšanas līdzekļos- dažādos procesuālos dokumentos- nopratināšanas protokolos un ekspertu atzinumos un t.t., bet parādības, ziņas par notikumiem, kas atspoguļojušās lietās un priekšmetos, turpretī, tiek saglabātas, uzglabājot šos priekšmetus un lietas kā lietiskos pierādījumus.

Te atsevišķi ir jārunā par to, kāpēc pie personiskajiem pierādījumiem tiek pieskaitīti arī dokumenti, kuru sastādītāji nav procesā iesaistītas personas, jo no pirmā acu uzmetiena šādu dokumentu attiecināšana uz personiskajiem pierādījumiem var tikt uzskatīta arī par kļūdainu.

To var pamatot šādi:

Vārds *dokuments* cēlies no latīņu *documentum*, kas nozīmē pierādījums vai apstiprinājums. *Documento esse* -kalpot par pierādījumu. Dokuments- tas ir "raksts ar tiesisku nozīmi, rakstīts pierādījums".¹

Dokumenti var būt gan pierādījumu avoti, gan pierādīšanas līdzekļi. Procesuālie dokumenti, parasti, ir pierādīšanas līdzekļi, bet par pierādījumu avotiem tie kļūst tajos gadījumos, kad to saturu nolasa tiesas izmeklēšanas laikā. Pārējie dokumenti, kuru saturam ir pastāvīga pierādījumu nozīme krimināllietā, parasti, ir pierādījumu avoti.

Kriminālprocesa zinātnē dokumentus atkarībā no to informācijas dabas pieņemts dalīt arī: 1) dokumentos, kuriem ir pastāvīga pierādījumu nozīme (Šajos dokumentos pierādījumu nozīme ir to saturam) un dokumentos- lietiskos pierādījumos.

Kaut gan abām dokumentu grupām ir daudz kas kopīgs, tās būtiski atšķiras viena no otras, pirmkārt, pēc informācijas, ko tie satur, otrkārt, pēc

¹ Latvju mazā enciklopēdija Birmaņa A. virsredakcijā.– Rīga: Grāmatu draugs [b.g.], lpp.532

to procesuālās noformēšanas lietā. Pirmās grupas dokumentiem galvenais ir to saturs, bet nozīme ir arī to formai (galvenokārt nozīme ir to rekvizītiem). Tikai tad, ja ir ievērotas formas prasības, tie ar savu saturu apstiprina noteiktus faktus. Izziņa no dzīves vietas, piemēram, nevar tikt izmantota faktu apstiprināšanai, ja tā nav attiecīgā veidā noformēta un nesatur visus nepieciešamos rekvizītus, to nav parakstījusi attiecīgā amatpersona.

Otrās grupas dokumenti arī satur faktus, kuriem ir nozīme lietā, bet to formai nav praktiskas nozīmes. Tādi, piemēram, ir notikuma vietā noziedznieka rakstītas zīmītes, viņa atstāti personas dokumenti, vēstules u.c.

Agrāk šī atšķirība dokumentos likumā nebija uzsvērtā, bet Kriminālprocesa likuma 135.panta 1.daļā atbilstoši procesuālās zinātnes atziņām, ir precizēts, ka par pierādījumu kriminālprocesā var būt dokuments, ja tas pierādīšanā izmantojams sakarā ar tajā ietverto saturisko informāciju, bet atbilstoši Kriminālprocesa likuma 134.pantam par lietisko pierādījumu kriminālprocesā var būt jebkura lieta, kas izmantota kā noziedzīga nodarījuma izdarīšanas rīks vai saglabājusi noziedzīga nodarījuma pēdas, vai arī jebkādā citā veidā satur ziņas par faktiem un ir izmantojama pierādīšanā. Ja lieta pierādīšanā izmantojama sakarā ar tajā ietverto saturisko informāciju, tā uzskatāma nevis par lietisko pierādījumu, bet par dokumentu.

Pavisam jauns un līdz šim nebijis Latvijas kriminālprocesā ir Kriminālprocesa likuma 135.panta 2.daļas norma, ka par dokumentiem pierādījuma nozīmē uzskatāmi arī datorizētās informācijas nesēji, ar skaņu un attēlu fiksējošiem tehniskajiem līdzekļiem izdarīti ieraksti, kuros saturiski fiksēto informāciju var izmantot kā pierādījumus.¹ Šeit ir vērojama kriminālprocesa un kriminālistikas uzskatu tuvināšanās dokumentu izpratnē.

¹ Kriminālprocesa likums// Latvijas Vēstnesis: 11.05.2005. nr.74 (3232)

Krimināltiesībās ar dokumentiem saprot valsts un sabiedrisko organizāciju izdotas apliecības, pases, diplomus, pensiju grāmatiņas un citus rakstiskus aktus, kas piešķir tiesības vai atbrīvo no pienākumiem. Atšķirībā no tā kriminālistikā ar dokumentiem saprot jebkurus rakstiskus aktus, kuri satur pierādījumu informāciju, tanī skaitā arī personīgos dokumentus (vēstules, pierakstus, dienasgrāmatas u.c.). Tie var būt izgatavoti ar roku, mašīnrakstā, tipogrāfiskā vai citā veidā, ar rakstu vai citu zīmju palīdzību, izpildīti ar zīmuli, tinti, tušu vai ar jebkuru citu vielu. Kā materiāls dokumentu izgatavošanai var būt papīrs, kartons, koks, stikls un citi priekšmeti.¹

Dokumenti, kuri ir kriminālistiskās izpētes objekts, var būt dažādās formās: 1) rakstiski teksti (rokrakstā vai drukāti, izpildīti uz papīra vai cita materiāla); 2) grafiski attēli- rasējumi, shēmas, zīmējumi; 3) fotodokumenti; 4) kinodokumenti- magnetofonu ieraksti u.c.²

P.Mincs par dokumentiem rakstīja, ka dokumentu viltošanā var būt atšķirības no iekšējās puses, skatoties pēc tā, vai meli aizskar dokumenta īstenību, vai tā satura patiesīgumu. Arī īsts oriģināldokuments var būt nepatiess, kad tas, lai gan pēc formas pareizs, bet pēc satura neatbilst patiesībai.³

Ja īstā dokumentā ar pierakstīšanu vai labojumiem izdarītas tā sākotnējā satura izmaiņas, tad ir izdarīts tā saucamais “materiālais” viltojums, tad tāds dokuments skaitās daļēji viltots. Pilns viltojums ir visa dokumenta izgatavošana (visi dokumenta rekvizīti neatbilst oriģinālam).

¹ Глотов, О.М. Понятие документов в криминалистике // Криминалистика. Под ред. Крылова И.Ф. - Ленинград, 1976, гл.8, §1.

² Криминалистика социалистических стран. Под ред. Колдина, В.Я.- Москва, "Юридическая литература", 1986, с.433-434.

³ Mincs, P. Krimināltiesības. Sevišķā daļa.– Rīga: Latvijas Universitāte, 1939, lpp.179

Krimināltiesībās pastāv “intelektuālā viltojuma” jēdziens, kad atsevišķi dokumenta rekvizīti var būt īsti, bet tā saturs apzināti nepatiess.¹

Būtiskā atšķirība starp dokumentiem kā pastāvīgiem pierādījumiem un dokumentiem- lietiskiem pierādījumiem ir tam, cik pareizi tie gan ar savu saturu, gan ar savu formu atspoguļo lietai nozīmīgus ziņas. Dokumentiem kā pastāvīgiem pierādījumiem visos gadījumos gan pēc to satura, gan pēc formas ir pareizi jāatspoguļo fakti (apstākļi), kuriem ir nozīme lietā, bet dokumentiem- lietiskiem pierādījumiem nav patiess vai nu to saturs, vai tiem ir kādi formas trūkumi, bet var būt arī gan viens, gan otrs gadījums.

Attiecībā par to, kādus faktus pierāda (pamato) ar dokumentiem, jautājums ir visai sarežģīts. Autora prāt tādi var būt gan fakti ar materiāli tiesisku, gan procesuālu nozīmi procesā, bet diez vai dokumentiem kā lietiskiem pierādījumiem var būt nozīme procesuāli nozīmīgu faktu pierādīšanā.

¹ Самончик, А.Н. Документы как объект криминалистического исследования/ Криминалистика: Авт.кол.: Аханов, В.С., Белкин, Р.С., Зуйков, Г.Г. и др.; Под ред. Белкина, Р.С., Зуйкова, Г.Г.- Москва : Высшая школа МВД СССР,1969, Т.1, гл.15, §1

3.3 Tieši un netieši pierādījumi

Attiecībā pa pierādījumu iedalījumu tiešos un netiešos pierādījumos ir zināmas vairākas definīcijas:

1) „Liela praktiska nozīme ir pierādījumu iedalījumam tiešos un netiešos pierādījumos. Šis dalījums attiecas kā uz pierādījumu avotiem, tā uz pierādījumu faktiem. Pierādījumu dalījums attiecībā uz pierādījumu faktiem pamatojas uz pierādījumu sakaru ar pierādīšanas priekšmetu. Sastopamas atšķirīgas tiešo un netiešo pierādījumu definīcijas. Pirmkārt, pierādījumus definē kā tiešus, ja tie tieši norāda uz faktu, kas ietilpst pierādīšanas priekšmetā, netieši pierādījumi ir tie, kas tieši nenorāda uz faktu, kas ietilpst pierādīšanas priekšmetā, bet uz faktu, kas kaut kādā veidā ir saistīts ar faktu, kas ietilpst pierādīšanas priekšmetā.”¹

2) Otra definīcija, piemēram, ir šāda: „Pierādījumus tiešos un netiešos iedala atkarībā no saišu veida starp pierādījumu un juridisku faktu, kurš ir jāpierāda. Vienpusīga saite ir tāda saite, kura notiek tikai vienā virzienā. Vienpusīga saite ļauj izdarīt tikai vienu secinājumu par meklējamo faktu. Daudzpusīga saite ir tāda, kura var notikt vairākos virzienos. Tiešs pierādījums ir tāds zināms fakts, kas sakarā ar tā vienpusīgo saiti ar nezināmu faktu ļauj izdarīt tikai vienu secinājumu par nezināmo faktu, par tā pastāvēšanu vai nepastāvēšanu. Netiešs pierādījums ir fakts, kas sakarā ar tā daudzpusīgo saiti ļauj izdarīt dažādus secinājumus. Tādēļ secinājums par

¹ Трусов, А.И. Основы теории судебных доказательств: Краткий очерк. –Москва: Госюриздат, 1960, стр.54; Никандров, В.И. Понятие и классификация доказательств.- Владивосток: Изд-во. Дальневост.ун-та, 1985

meklējamo faktu nav vienīgais iespējamais, bet tam ir lielāka vai mazāka varbūtība.”¹

3) „Pierādījumu dalīšana tiešos un netiešos ir atkarīga no tā, vai pierādījumus dod iespēju izdarīt noteiktu secinājumu par fakta pastāvēšanu vai nepastāvēšanu, vai vairākus varbūtējus secinājumus.”²

Šīs it kā atšķirīgās definīcijas tomēr nav pretrunā viena ar otru. Pirmā attiecas tikai uz pierādījumiem kriminālprocesā, otra uz pierādījumiem vispār. Otra definīcija ir sarežģītāka un reizē arī precīzāka. Pie aizdomās turētā atrastais noziedzīga nodarījuma izdarīšanas rīks tieši ietilpst pierādīšanas priekšmetā, bet tas viens pats nav tiešs viņa vainas pierādījums. Ir nepieciešami vēl citi pierādījumi, kas izslēdz šī rīka nokļūšanu pie viņa jau pēc nozieguma izdarīšanas.

Pierādījumu iedalījums tiešos un netiešos Anglijas un ASV pierādījumu teorijā ir šāds: „Pierādījums ir tiešs (*direct*), ja fakts, kuru pierāda ar šo pierādījumu, ir fakts, kurš ir jāizlemj tiesai, vai fakts, kurš ir jāpierāda. Pierādījums ir netiešs (*indirect*), ja fakta pastāvēšana, kurš ir jāizlemj, tiek izsecināta no cita fakta.”³

No dažādiem sakaru veidiem, kas var pastāvēt starp tiesas pierādījumu un faktu, kurš ir jāpierāda, var izdalīt: 1) laika sakaru, 2) telpas sakaru, 3) parādības sakaru ar tās rašanās un pastāvēšanas apstākļiem, 4) parādību cēloņsakarību. Jebkura dabas un sabiedrības parādība ir ne tikai cēloņa, bet arī citu nepieciešamo apstākļu rezultāts. Apstākļi arī ir saistīti ar cēloņa darbības rezultātu. Bezdarbība arī var būt nepieciešams noteikums, lai rastos

¹ Куравлев, С.В. Основы теории доказательств в советском правосудии.- Минск, 1969; Юдельсон, К.С. Судебные доказательства и практика их использования в советском гражданском процессе.- Москва: Госюриздат, 1953

² Треушников, М.К. Судебные доказательства. Монография.- Москва: Юридическое бюро "Городец", 1997, стр.108, ISBN 5-89391-014-1

³ The Dictionary Of English Law. Vol.1.- London, 1959, P.741-742

noteiktas sekas. Par atbildības pamatu noteiktos gadījumos var būt ne tikai cēloņsakarība, bet arī sakars starp noteiktām sekām un apstākļiem, kas tās radījuši.¹

Jau iepriekš citētais A.Višinskis par netiešiem pierādījumiem teica, ka netiešu pierādījumu savstarpējai saitei (ķēdei) jābūt tādai, lai visi viņi būtu vienas ķēdes locekļi: izkrītot vienam posmam izjūk visa ķēde, zaudē savu nozīmi katrs atsevišķs pierādījums.²

Netiešu pierādījumu apzīmēšanai vācu valodā lieto nosaukumu *Indizien*, krievu valodā dažkārt lieto vārdu *улики*.

Tiešs pierādījums ir tāds, kurš balstās uz tiesneša paša uztveri vai citu cilvēku uztveri, kas par to paziņojuši tiesnesim. Netiešs pierādījums, *улика*, ir tāds apstāklis, ar kuru izdara secinājumu par meklējamo faktu.³

Par *улику* sauc katru pierādītu apstākli, no kura var izdarīt secinājumu par nepierādītu priekšmetu, kas ietilpst procesuālās izpētes *quid probandum*.⁴

Indices (*Indizien*) atrodas soli tālāk no nozieguma pazīmēm; tām ir tikai netieša nozīme. No indicēm izdara secinājumus par galvenajiem faktiem.⁵

Улики vai nozieguma pazīmes pašas par sevi nav pilnīgi pierādījumi, bet to spēks palielinās: 1) kad daudzas pazīmes savienojas kopā, 2) kad apsūdzētais pienācīgā veidā tās neapgāj (341.pants). *Улику* spēks, turpretī,

¹ Куравлев, С.В. Основы теории доказательств в советском правосудии.- Минск, 1969

² Вышинский, А.Я. Теория судебных доказательств в советском уголовном праве. -3-е изд., доп.- Москва: Госюриздат, 1950, стр.293

³ Владимиров, Л.Е. Учение об уголовных доказательствах: Части Общая и Особенная. -3-е изд., изм. и законч.- Санкт-Петербург: Кн.маг. „Законоведение”, 1910/ [http:// www. lawlibrary. ru/](http://www.lawlibrary.ru/)

⁴ Владимиров, Л.Е. Учение об уголовных доказательствах: Части Общая и Особенная. -3-е изд., изм. и законч.- Санкт-Петербург: Кн.маг. „Законоведение”, 1910/ [http:// www. lawlibrary. ru/](http://www.lawlibrary.ru/)

⁵ Volk, Klaus. Strafprozessrecht/ von Klaus Volk.- München: Beck, 1999, S.180, ISBN 3 406 44966 2

mazinās, kad apsūdzētā iebildumi tiek atrasti par ievēribas cienīgākiem, par viņu apsūdzošām *уликām* (342.pants).¹

Par indiču jeb netiešo pierādījumu ķēdi runā arī, piemēram, jau iepriekš citētais K.Folks, kurš raksta, ka indices var būt saistītas viena ar otru („indiču ķēde”). Visbiežāk ir, ka vairākas, savstarpēji neatkarīgas indices no dažādiem virzieniem ļauj izdarīt slēdzienu par meklējamo faktu („indiču saite”). Indiču pierādījumu gadījumā pierādījumu fakts ir indice un pierādīšanas mērķis ir fakts, kurš ir jāizsecina no indices.²

Loģikā ir pazīstami divi netiešo pierādījumi veidi: 1) apagoģisks pierādījums un 2) sadalāmais pierādījums.

Apagoģiskā (gr.*apagogos*- novērst uzmanību) pierādījumā tēzes patiesumu pamato, pierādot antitēzes aplamību. Par antitēzi sauc atzinumu, kas ir pretrunīgs tēzei. Tātad, pierādot, ka pretrunīgs pieņēmums tēzei (antitēze) nav iespējams, varam secināt, ka tēze ir patiesa.³

Sadalāmais pierādījums balstās uz visu diskusijas locekļu pakāpenisku atspēkojumu, izņemot vienu, kas ir pierādāmā tēze. Tas ir pierādījums ar izslēgšanas metodi.⁴

Jebkura parādība vienlaikus atrodas dažādos sakaru veidos, bet, parasti, izšķiroša nozīme ir tikai vienai saitei. Lai konstatētu kādu faktu, nepietiek ar vienu netiešu pierādījumu. Visu saišu daudzējādība, izslēdzot pārējās, jānoved pie vienas saites starp meklējamo faktu un pierādījuma faktu. Šādu izslēgšanu izdara, piestādot citus pierādījumus, kuru

¹ Владимиров, Л.Е. Учение об уголовных доказательствах.– Харьков, 1881/ [http:// yurpsy.by.ru/biblio/vladim/03.htm](http://yurpsy.by.ru/biblio/vladim/03.htm)

² Volk, Klaus. Strafprozessrecht/ von Klaus Volk.– München: Beck, 1999, S.180, ISBN 3 406 44966 2

³ Vedīns, Ivans. Loģika. Mācību grāmata juridiskām augstskolām un fakultātēm.- Rīga: Avots, 1998, lpp.371, ISBN 5-401-01036-2

⁴ Vedīns, Ivans. Loģika. Mācību grāmata juridiskām augstskolām un fakultātēm.- Rīga: Avots, 1998, lpp.373, ISBN 5-401-01036-2

nepieciešamo minimumu nosaka atkarībā no katra konkrētā gadījuma. Tiešo pierādījumu attiecināmība parasti neizsauc šaubas, darbs ar tiem reducējas uz to patiesuma pārbaudi. Darbā ar netiešiem pierādījumiem to patiesuma pārbaude nav mazāk svarīga, bet ar to nepietiek, jāpārbauda sakara un tā rakstura pastāvēšana starp apstākļiem, kas sastāda pierādīšanas priekšmetu un faktu uz kuru norāda netiešie pierādījumi. Ja tāda sakara vispār nav vai tam ir gadījuma raksturs, fakts nebūs attiecināms un vispār nebūs pierādījums.¹

Atšķirībā no netiešiem pierādījumiem, izmeklējot un pārbaudot tiešos pierādījumus, galveno vērību jāpievērš to patiesuma pārbaudei, bet netiešiem, izslēdzot blakus saites, vispirms jākonstatē to sakars ar pierādāmo faktu.

Tiešs pierādījums ir tāds zināms fakts, kas sakarā ar tā vienpusīgu saistību ar nezināmu faktu, dod iespēju izdarīt par šo faktu tikai vienu secinājumu.

Netiešs pierādījums ir tāds fakts, kurš sakarā ar tā daudzpusīgām saitēm, pieļauj dažādus secinājumus. Tādēļ secinājums, kas balstīts uz to, ir nevis viennozīmīgs, bet tam ir lielākas vai mazākas varbūtības raksturs.

Angļu juristi netiešus pierādījumus sīkāk iedala: a) pārliecinošos un b) prezumējamos. Netieši pierādījumi ir pārliecinoši tad, kad fakta pastāvēšana seko no pierādījuma kā nepieciešamas sekas no dabas likumiem vai tiesas prakses normām, kad, piemēram, alibi ir pierādīts. Netieši pierādījumi ir prezumējami, kad tie balstās uz lielāku vai mazāku varbūtību (*propability*).²

¹ Никандров, В.И. Понятие и классификация доказательств.– Владивосток: Изд-во. Дальневост.ун-та, 1985

² Треушников, М.К. Судебные доказательства. Монография.– Москва: Юридическое бюро "Городец", 1997, стр.116, ISBN 5-89391-014-1

Taču no teiktā uzreiz nevajag izdarīt secinājumu, ka tieši pierādījumi paši par sevi ir labāki un pārāki par netiešajiem. Ir jāsaprot atšķirība šajos abos pierādījumu veidos, bet tos pretstatīt nav pamata.

Vai ir pamats uzskatīt, ka tieši pierādījumi ir “labāki” pierādījumi, bet netieši “sliktāki”? Vai var pretstatīt vienu un otru pierādījumu pierādīšanas īpašības? Procesuālo tiesību teorijā tādai pretstatīšanai nav vietas. Netieši pierādījumi atsevišķos gadījumos kalpo kā nepieciešami līdzekļi, lai apstiprinātu vai apgāztu tiešu pierādījumu patiesumu, piemēram, atzīšanās.¹

Lietas dalībnieka, liecinieka un eksperta paziņojums par faktu ir paziņojamā fakta tiešs pierādījums, bet pats fakts, par kuru tiek paziņots, var būt kā meklējamā fakta elements, tā cits fakts, saistīts ar meklējamo faktu noteiktā sakarībā, un, pateicoties šai sakarībai ar to, tas var būt kā līdzeklis meklējamā fakta pierādīšanai. Paziņojamais fakts tiek izzināts ar liecinieka paziņojuma fakta palīdzību, bet pēc tam tas pats kļūst par līdzekli nākošā fakta izpētei un t.t. līdz meklējamajam faktam. Pie tam visi starpfakti var būt kā tieši, tā netieši pierādījumi, atkarībā no to sakara ar meklējamo faktu.²

¹ Треушников, М.К. Судебные доказательства. Монография.– Москва: Юридическое бюро "Городец", 1997, стр.109, ISBN 5-89391-014-1

² Куравлев, С.В. Основы теории доказательств в советском правосудии.- Минск, 1969

3.4 Sākotnēji un atvasināti pierādījumi

Pamats pierādījumu dalījumam sākotnējos un atvasinātos ir starpposma pastāvēšana satup ziņu sākuma avotu, kas tieši saskāries ar notikumu (faktu, parādību), un izmeklēšanas orgānu (tiesu).¹

Par šādiem pierādījumiem ir zināmi dažādi dažādu tautu sakāmvārdi, kā, piemēram: *Ein Augenzeuge gilt mehr als zehn Ohrenzeugen*- viens acu liecinieks ir vairāk vērtīgs par desmit dzirdējušiem; *Die Augen glauben sich selbst, die Ohren andern Leuten*- acis tic pašam, ausis citiem ļaudīm; latviešu sakāmvārds- *labāk vienu reizi redzēt, nekā simts reizes dzirdēt*.

Tajā pašā laikā arī šāds pierādījumu iedalījums pat vairāk kā jebkurš cits ir ticis arī apšaubīts:

Pierādījumi krimināllietās var būt tikai fakti un par pierādījumiem nevar uzskatīt pierādīšanas līdzekļus, iedalījums sākotnējos un atvasinātos ir pierādīšanas līdzekļu iedalījums.²

Arī loģikā pierādījumu iedalījums sākotnējos un atvasinātos pierādījumos nav pazīstams un tā vietā tiek runāts par netiešiem pierādījumiem.

Juridiskajā nozīmē aculiecinieku liecības dažreiz sauc par tiešiem, bet pārējo liecinieku liecības- par netiešiem pierādījumiem. Pierādījuma loģiskā teorijā jebkurām liecībām ir argumentu nozīme.³

¹ Теория доказательств в советском уголовном процессе. Часть особенная/ Авт.кол. Гродзинскийц, М.М., Миньковский, Г.М., Эйсман, А.А. и др.; отв.ред. Жогин, Н.В.– Москва: Юридическая литература, 1967, стр.12

² Чельцов, М.А. Советский уголовный процесс.- Москва, 1962, стр.134, 143-146

³ Vedins, Ivans. Loģika. Mācību grāmata juridiskām augstskolām un fakultātēm.- Rīga: Avots, 1998, lpp.369, ISBN 5-401-01036-2

Tomēr šāds pierādījumu iedalījums ir bijis pazīstams jau senajā Romā. Kā piemērus tam var minēt pazīstamos romiešu teicienus: *dictum de dicto*¹ un *testis ocularis pluris est quam auriti decem*.²

Arī pēc angļu klasifikācijas tiesas pierādījumi iedalās tiešos un netiešos atkarībā no sakara veida ar to avotu. Sākotnēji (*original*) pierādījumi ir tie, kurus iegūst no to avota bez kādiem starpkanāliem. Tā ir, kad liecinieks (*witness*) sniedz liecības (*deposes*) par faktu, kas atrodas viņa paša zināšanā, vai kad lieta ir iesniegta tiesai. Ar atvasinātiem pierādījumiem saprot tādu informāciju par faktiem, kura tiek nodota, caur otrajām rokām (*second-hand*). Atvasināti ir pierādījumi, kas, izejot no to avota, iet caur starpkanāliem.³

Par pirmreizēju (*доказательством первостепенным*) sauc tādu pierādījumu, kurš iesniegts tiesai tā pirmavotā. Par otrreizēju (*доказательством второстепенным*) sauc tādu pierādījumu, kurš iesniegts tiesai „otrās rokas” avotā (*в источнике второй руки*).... Pierādījumu iedalījums pirmreizējos un otrreizējos (pirmatnējos un atvasinātos) iziet cauri kā sarkans diegs cauri visai tiesas atbilstības (ticamības) teorijai. Par šā iedalījuma nozīmīgumu diez vai ir vērts ilgi runāt.⁴

Sākotnēji ir pierādījumi, kas ir iegūti no pirmavota. Piemēram, liecinieka liecības, kurš bijis notikuma aculiecinieks, tiesājamā paša liecības, dokumentu oriģināli un t.t., tā ir faktiskā informācija, kura saņemta no

¹ *Dictum de dicto*- (lat.) Atstāstīts pēc cita stāstītā

² *Festis ocularis pluris est quam auriti decem*- (lat.) Viens liecinieks, kas redzējis, ir vairāk kā desmit, kas dzirdējuši

³ Треушников, М.К. Судебные доказательства. Монография.- Москва: Юридическое бюро "Городец", 1997, стр.117, ISBN 5-89391-014-1

⁴ Владимиров, Л.Е. Учение об уголовных доказательствах: Части Общая и Особенная. -3-е изд., изм. и законч.- Санкт-Петербург: Кн.маг. „Законоведение”, 1910, стр.124, 125/ [http:// www. lawlibrary.ru/ 0665.htm](http://www.lawlibrary.ru/0665.htm)

personas, kura tieši novēroja notikumu (faktus, parādības), lietiskais pierādījums- notikuma pēdas. Atvasināti pierādījumi ir faktiskā informācija, kas nav iegūta no personām, kas tieši sakārušās ar notikumu, bet kuras to uzzinājušas no citu vārdiem, dokumentu kopijas un c. Atvasinātie pierādījumi pierāda faktu nevis tieši, bet ar citu avotu palīdzību. Izmantojot atvasinātus pierādījumus, palielinās faktu izkropļošanas varbūtība, bet nav pamata noniecināt atvasinātos pierādījumus. Tos vajag tikai labi pārbaudīt. Kad pirmavots ir zudis vai to grūti iegūt, pareizu nolēmumu lietā var pieņemt arī pamatojoties uz atvasinātiem pierādījumiem.¹

Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 52.pantā bija ietverta prasība, ka nevar uzlūkot par pierādījumu liecības, kas pamatotas uz ziņām, kuru avots nav zināms.² Nevarēja uzlūkot kā pierādījumus atvasinātus pierādījumus, ja nebija zināms to sākotnējais avots. Lai izmantotu šādus pierādījumus, arī Kriminālprocesa likums prasa noskaidrot informācijas jeb ziņu avotu. Kriminālprocesa likuma 369.panta 3.daļā, piemēram, ir noteikts, ka kriminālprocesa uzsākšanas iemesls nevar būt anonīma informācija vai informācija, kuras iesniedzējs atsakās atklāt informācijas avotu.³

Pierādījumu iedalījumam sākotnējos un atvasinātos pierādījumos sevišķi liela nozīme ir attiecībā uz dokumentiem. Dokumenta oriģināls ir sākotnējais pierādījums, bet dokumenta kopija- atvasināts pierādījums. Atvasinātiem pierādījumiem kriminālprocesā tāpat kā sākotnējiem ir liela nozīme, jo ar atvasināto palīdzību var atrast sākotnējos pierādījumus, piemēram, pēc dokumenta kopijas var atrast oriģinālu, kā arī, zinot sākotnējos pierādījumus, var atrast atvasinātos un tādējādi palielināt

¹ Трусов, А.И. Основы теории судебных доказательств: Краткий очерк.– Москва: Госюриздат, 1960, стр.54

² Latvijas Kriminālprocesa kodekss.– Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2002, 52.pants, ISBN 9984-671-39-9

³ Kriminālprocesa likums// Latvijas Vēstnesis: 11.05.2005. nr.74 (3232)

pierādījumu skaitu. Ar atvasināto pierādījumu palīdzību var arī pārbaudīt citus pierādījumus.

3.5 Pierādījumi ar materiālu un pierādījumi ar procesuālu nozīmi

Šāds kriminālprocesuālo pierādījumu iedalījums tradicionālajās, tajā skaitā, šajā darbā iepriekš aplūkotajās pierādījumu klasifikācijās nav atrodams. Šā darba viens no pamata uzdevumiem ir parādīt un pamatot šāda kriminālprocesuālo pierādījumu iedalījuma pamatotību un nepieciešamību.

Šeit tālāk uzskaitīšu atsevišķus īsus selektīvus izvilkumus no dažu šajā darbā jau citēto autoru domām:

Faktus, kuri tiesai ir jānoskaidro, iedala četrās grupās:

- 1) juridiski fakti ar materiāli- tiesisku nozīmi,
- 2) pierādījumu fakti,
- 3) fakti, kuriem ir tikai procesuāla nozīme,
- 4) fakti, kuru konstatācija nepieciešama audzinošiem un pārkāpumu novēršanas mērķiem.¹

Juridiski fakti ar materiāli- tiesisku nozīmi šeit acīm redzot ir tie fakti un apstākļi, kas ietilpst pierādīšanas priekšmetā tā „šaurā” jeb „tradicionālajā izpratnē”. Tie ir tie fakti un lietas apstākļi, kas ir par pamatu materiālo tiesību normu piemērošanai.

Procesuālajā zinātnē ir izveidojusies šaura un plaša pierādījumu priekšmeta izpratne. Saskaņā ar šauro pierādījumu priekšmeta izpratni tajā ietilpst materiāli- tiesiski apstākļi. Saskaņā ar plašo pierādījumu priekšmeta izpratni, tajā ietilpst visi apstākļi, kuriem ir nozīme lietas izlemšanā: materiāli- tiesiski un procesuāli fakti, pierādījumu fakti.²

¹ Треушников, М.К. Судебные доказательства. Монография.— Москва: Юридическое бюро "Городец", 1997, стр.9-10, ISBN 5-89391-014-1

² Восточный институт экономики управления и права. Юридический факультет. Кафедра гражданского процесса. Потапчук, Д.В. Дипломная работа, Уфа, 2002 / <http://allrefs.ru>

Atbilstoši Latvijas Kriminālprocesa kodeksā noteiktajam, fakti ar materiāli tiesisku nozīmi bija: noziedzīgā nodarījuma notikums (noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas laiks, vieta, veids, apsūdzētā vaina, apstākļi, kas ietekmē apsūdzētā atbildības pakāpi, ar noziedzīgo nodarījumu radītā kaitējuma raksturs un apmēri.¹ Atbilstoši Kriminālprocesa likuma 124.panta 2.daļai, tie ir fakti, kas pamato noziedzīga nodarījuma sastāva esamību vai neesamību, kā arī citi Krimināllikumā paredzētie apstākļi.²

Pierādījumu fakti ir fakti, kurus izmanto materiāli- tiesiski nozīmīgu faktu pierādīšanai. Atbilstoši Kriminālprocesa likuma 124.panta 3.un 4.daļai, tie ir ar pierādāmajiem apstākļiem saistītie fakti un palīgfakti, ar kuriem tiek pamatota citu pierādījumu ticamība.³ Savukārt, fakti, kuriem ir tikai procesuāla nozīme, ir par pamatu procesuālu darbību izdarīšanai un procesuālu nolēmumu pieņemšanai.

Procesuālie fakti ir jāpierāda, ja tiem ir nozīme pareizā lietas vai kādam atsevišķa procesuāla jautājuma izlemšanā.⁴

Juridisku faktu ar materiāli- tiesisku nozīmi konstatācija ir nepieciešama, lai pareizi piemērotu materiālo tiesību normas un lietas izlemšanai pēc būtības. Pierādījumu fakti dažreiz tiek saukti arī par pamatojošiem pierādījumiem. Tas nozīmē, ka, lai tos konstatētu, obligāti tiek izmantoti tiesas pierādījumi. Fakti, kuriem ir tikai procesuāla nozīme, ir nepieciešami procesuālu darbību izdarīšanai.⁵

¹ Latvijas Kriminālprocesa kodekss.– Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2002, 47.pants, ISBS 9984-671-38-9

² Kriminālprocesa likums// Latvijas Vēstnesis: 11.05.2005. nr.74 (3232)

³ Kriminālprocesa likums// Latvijas Vēstnesis: 11.05.2005. nr.74 (3232)

⁴ Восточный институт экономики управления и права. Юридический факультет. Кафедра гражданского процесса. Потапчук, Д.В. Дипломная работа, Уфа, 2002 / <http://allrefs.ru>

⁵ Треушников, М.К. Судебные доказательства. Монография.- Москва: Юридическое бюро "Городец", 1997, стр.9-10, ISBN 5-89391-014-1

Arbitrāžas procesa kodekss paredz ne tikai to apstākļu noskaidrošanu, kas pamato lietas dalībnieku prasījums un iebildumus, bet arī citus apstākļus, kuriem ir nozīme pareizā lietas izlemšanā. Tas ir ļoti svarīgs pierādīšanas priekšmeta aspekts. Sakarā ar to diez vai drīkst atņemt procesuālus faktus, jo bez to ievērošanas lietu bieži pareizi izlemt nevar. Tā, piemēram, ja tiesa ignorē apstākļus, kas Arbitrāžas procesa kodeksā ir paredzēti, kā lietas lietvedības izbeigšanas iemesls, tas diez vai var novest pie pareizas lietas izlemšanas.¹

Lai gan augstāk minētie dažādu autoru citāti ir par dažādiem procesiem un dažādiem, atšķirīgiem pierādījumu (pierādīšanas) teorijas un jautājumiem, taču visos šajos gadījumos šajos citātos parādās šo autoru diezgan skaidri formulēta doma, ka gan civilprocesā, gan arbitrāžas procesā, gan citos procesos blakus pierādījumiem ar materiāli tiesisku nozīmi pastāv un procesā ir nepieciešami arī pierādījumi ar tīri procesuālu nozīmi.

Pierādījumi to tradicionālā izpratnē, jeb pierādījumi ar krimināltiesisku jeb materiālu nozīmi kriminālprocesā ir nepieciešami, lai pamatojoties uz ar šiem pierādījumiem konstatētiem faktiem un apstākļiem tiesa piemērotu materiālo tiesību normas, bet bez šādiem pierādījumiem lietās ir nepieciešami arī pierādījumi ar kriminālprocesuālu nozīmi, tas ir atsevišķi pierādījumi, ar kuriem procesa dalībnieki pierāda (pamato) lietai procesuāli nozīmīgus faktus un apstākļus un šie fakti un apstākļi ir par pamatu procesuālo darbību izdarīšanai un atsevišķu procesuālo normu piemērošanai.

¹ Восточный институт экономики управления и права. Юридический факультет. Кафедра гражданского процесса. Потапчук, Д.В. Дипломная работа, Уфа, 2002 / <http://allrefs.ru>

Vēl viens jau iepriekš citēts autors (prof.R.Dombrovskis) par divu veidu faktiem- krimināltiesiskiem un kriminālprocesuāliem faktiem raksta šādi:

„Visus faktus, kas veido pierādījumus, ir iespējams iedalīt divās grupās: 1) krimināltiesiskie fakti, 2) kriminālprocesuālie fakti, turklāt krimināltiesiskie fakti veido pierādījumu saturu, bet kriminālprocesuālie- tā formu.”¹

Pēc šāda viedokļa sanāk apmēram tā, ka lietā ir jāpierāda (jāpamato) krimināltiesiski fakti, jeb fakti ar materiāli tiesisku nozīmi, bet procesuālā forma, kā šādus faktus pierāda (pamato) ir kriminālprocesuāli fakti. Šādu viedokli varētu uzskatīt par tradicionālā viedokļa, ka pierādījumi kriminālprocesā ir fakti, vienu no paveidiem, kad uzskata, ka viens pierādījums ir vienlaicīgi divi fakti- materiāli tiesisks fakts, tas ir fakts, kas lietā ir jāpierāda, un kriminālprocesuāls fakts, tas fakts, ka materiāli tiesisks fakts ir nofiksēts kā pierādījumus kriminālprocesuālā formā. Bet, ja analizē šādu viedokli tālāk, tad jājautā, kāpēc uzskatīt, ka vienam krimināltiesiskam faktam var būt tikai viena kriminālprocesuāla forma? Tad būtu jāatzīst, ka vienam krimināltiesiskam faktam var būt vairākas dažādas kriminālprocesuālas formas, jeb var būt vairāki dažādi kriminālprocesuāli fakti. Piemēram, var būt vairāku dažādu liecinieku liecības par vienu un to pašu faktu, vai arī dažādos procesuālos dokumentos, piemēram, nopratināšanas protokolā, konfrontēšanas protokolā, protokolā par liecību pārbaudi uz vietas, tiesas sēdes protokolā un citos procesuālos dokumentos ietvertas vienas personas sniegtas ziņas par vienu un to pašu faktu ar

¹ Dombrovskis, R. Pierādījumu izpratne dialektiskās loģikas skatījumā// Latvijas Vēstnesis, Jurista Vārds: 19.10.2004. nr.40 (345)

materiāli tiesisku nozīmi lietā. Vai tādā gadījumā katrs šāds fakts kriminālprocesā būtu jāuzskata par atsevišķu pierādījumu?

Pēc šī darba autora viedokļa tādā gadījumā pamatots ir jau iepriekš izteiktais pārmetums, ka, uzskatot, ka pierādījumi kriminālprocesā ir fakti, zūd starpība starp pierādījumiem un pierādīšanas priekšmetu, un vispareizākais veids, kā iziet no šādas „situācijas”, būtu piekrist viedoklim, ka pierādījumi kriminālprocesā ir nevis fakti kā tādi, bet gan ziņas par šiem faktiem. Būtu jāuzskata, ka fakts, kurš ir jāpierāda (jāpamato), var būt viens, bet ziņas par šo faktu var sniegt dažādi avoti un šādas ziņas var fiksēt ar dažādiem procesuāliem līdzekļiem.

Pēc šī darba autora viedokļa ar kriminālprocesuāliem faktiem būtu jāapzīmē fakti, kuriem (lietā) kriminālprocesā ir procesuāla nozīme, tas ir fakti, kuri kriminālprocesā ir par pamatu dažādu procesuālu darbību izdarīšanai un procesuālu nolēmumu pieņemšanai, bet kriminālprocesuāli fakti, par kādiem runā prof.R.Dombrovskis, ir nekas cits, kā procesuālās pierādīšanas līdzekļi.

4. Pierādījumu ar procesuālu nozīmi vieta starp citiem pierādījumiem

Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 47.pantā “Krimināllietā pierādāmie apstākļi” bija noteikts, ka krimināllietas pirmstiesas izmeklēšanā un iztiesāšanā ir pierādāmi šādi apstākļi:

- 1) noziedzīga nodarījuma notikums (noziedzīga nodarījuma izdarīšanas laiks, vieta, veids un citi noziedzīga nodarījuma izdarīšanas apstākļi);
- 2) apsūdzētā vaina noziedzīga nodarījuma izdarīšanā;
- 3) apstākļi, kas ietekmē apsūdzētā atbildības pakāpi un raksturu;
- 4) ar noziedzīgu nodarījumu nodarīto zaudējumu un radītā kaitējuma raksturs un apmēri.¹

Tā bija tradicionālā pierādīšanas priekšmeta definīcija, kura paredzēja, ka kriminālprocesā ir jāpierāda viss, kas attiecas uz noziedzīgo notikumu un apsūdzētā vainu. Bez tā Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 48.pantā bija noteikts, ka krimināllietas pirmstiesas izmeklēšanā un iztiesāšanā izziņas iestādei, prokuroram un tiesai jāatklāj arī cēloņi un apstākļi, kas veicinājuši noziedzīga nodarījuma izdarīšanu.²

Nekādus citus apstākļus kriminālprocesā noskaidrot un pierādīt (pamatot) šajā procesuālajā likumā likumdevējs nebija paredzējis. Arī pierādīšanas līdzekļu loks kriminālprocesā bija un arī pašreiz ir ierobežots ar likumā paredzētiem pierādīšanas līdzekļiem. Tajā pašā laikā krimināllietu materiālos bieži atradās un arī pašreiz krimināllietām tiek pievienoti dažādi rakstveida dokumenti, dažādu iesniegumu, izziņu, dienesta ziņojumu, telefonogrammu, slēdzienu, avīžu izgriezumu un citādu rakstveida

¹ Latvijas Kriminālprocesa kodekss.- Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, ISBN 9-9984-671-39-9

² Latvijas Kriminālprocesa kodekss.- Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, ISBN 9-9984-671-39-9

dokumentu veidā, kuri satur informāciju (ziņas), kuras uz noziedzīga nodarījuma notikumu, aizdomās turētā (apsūdzētā) vainu un noziedzīga nodarījuma rezultāta nodarīto kaitējumu neattiecas. Šādus pierādījumus bieži pie kādas no procesuālo likumu normās definētām pierādīšanas līdzekļu grupām pieskaitīt var visai nosacīti. Līdz šim šādus pierādījumus parasti pieskaitīja pie tādiem likumu normās- Latvijas Kriminālprocesa kodeksā paredzētiem pierādīšanas līdzekļiem, kā “citi dokumenti” jeb vienkārši “dokumenti”.

Kā piemēri šādiem „dokumentiem” šim darbam pielikumos ir pievienotas atsevišķas kriminālprocesa lietu dokumentu kopijas. Šādiem dokumentiem agrāk visiem bija beigās jānonāk kriminālprocesa lietas materiālos. Pēc Kriminālprocesa likuma stāšanās spēkā daļa šādu dokumentu pēc pirmstiesas kriminālprocesa pabeigšanas nonāk arhīva lietas materiālos, bet daļa tāpat paliek kriminālprocesa lietas materiālos. Kā redzams no šiem dokumentiem, procesa virzītājam pirmstiesas kriminālprocesā bieži nākas nodarboties, piemēram, ar tādiem jautājumiem, kā panākt un nodrošināt procesā iesaistīto personu ierašanos un nogādāšanu izmeklēšanas darbību veikšanai, kā arī ar citiem organizatoriska rakstura jautājumiem, kuri ir visai darbietilpīgi. Šie visi jautājumi maz ietekmē procesā noskaidrojamos ar noziedzīga nodarījuma notikumu un apsūdzētā vainu saistītos jautājumus, bet gandrīz katru šādu procesa virzītāja darbību un rīcību procesā iesaistītās personas var apstrīdēt un pārsūdzēt. Šāda rakstura dokumenti bieži tiek iesniegti pievienoti lietas materiāliem arī tiesā. Arī tiesu sēdēs bieži procesa dalībnieki un pati tiesa operēja un operē ar faktiem (ziņām par faktiem), kuriem nav sakara ar lietā pierādāmajiem apstākļiem pierādīšanas priekšmeta tradicionālajā izpratnē.

Kā dažus piemērus šādiem gadījumiem var minēt, piemēram, to, ka, lemjot par to, ir vai nav pamats krimināllietas ierosināšanai (kriminālprocesa uzsākšanai), ar procesuāli nostiprinātiem pierādījumiem bieži vēl neoperēja un varēja un bieži var izrādīties, ka noziedzīgs nodarījums nemaz nav noticis. Tāpat ar procesuāliem pierādījumiem ne vienmēr operēja un operē tad, kad pieņem lēmumu par personas aizturēšanu uz aizdomu pamata par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu.

Pašreiz Kriminālprocesa likumā, piemēram, ir paredzēti šādi aizturēšanas nosacījumi:

- 1) persona pārsteigta tieši noziedzīga nodarījuma izdarīšanas brīdī, tūlīt pēc tam vai arī bēgot no noziedzīga nodarījuma izdarīšanas vietas;
- 2) uz personu kā noziedzīga nodarījuma izdarītāju norāda cietušais vai cita persona, kura redzējusi notikumu vai citādā veidā tieši ieguvusi šādu informāciju;
- 3) pie personas pašas vai tās lietošanā esošajās telpās vai citos objektos atrastas acīmredzamas noziedzīga nodarījuma izdarīšanas pēdas;
- 4) noziedzīga nodarījuma izdarīšanas vietā atrastas šīs personas atstātas pēdas;
- 5) izsludināta personas meklēšana saistībā ar noziedzīga nodarījuma izdarīšanu.¹

Jo, piemēram, aizturot personu tieši noziedzīga nodarījuma izdarīšanas brīdī, vai tūlīt pēc tam, vai arī bēgot no noziedzīga nodarījuma izdarīšanas vietas, kriminālprocess kā likums vēl vispār nav uzsākts, līdz ar to aizturēšanas brīdī vēl nevar būt procesuāli pierādījumi, ka šī persona ir izdarījusi konkrētu noziedzīgu nodarījumu, un šādos gadījumos likums

¹ Latvijas Kriminālprocesa kodekss. 264.pants. - Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, ISBN 9-9984-671-39-9

paredz citādu pierādīšanas kārtību (procesu), kā tas ir paredzēts lietai materiāli nozīmīgu faktu pierādīšanai.

L.Vladimirovs pirms vairāk kā 125 gadiem to skaidroja šādi:

„Mūslaiku tiesvedības kodeksos, kas noraida formālo pierādījumu teoriju, „nepilnīgi” pierādījumi, protams, vairs nav sastopami, taču ir gadījumi, kad likums runā nevis par faktu ticamību, bet par kādu nelielu varbūtības pakāpi, kura ir pamats, lai veiktu atsevišķas procesuālas darbības. Pie šādiem gadījumiem, piemēram, pieder šādi mūsu Kriminālās tiesvedības kodeksa gadījumi:

a) Likumīgie iemesli, lai uzsāktu iepriekšējo izmeklēšanu, kas paredzēti Kriminālās tiesvedības kodeksā. Visi šie iemesli ir pierādījumi, kas ir pietiekami, lai uzsāktu lietu. Likums tiesvedības mērķa sasniegšanai tiem atzīst tādu kā īslaicīgu spēku. Pie šādiem likumīgiem iemesliem pieder: 1) privātpersonu sludinājumi un sūdzības; 2) policijas un citu amatpersonu ziņojumi; 3) brīvprātīga pieteikšanās par vainīgu; 4) gadījumi, kad lietu ierosina prokurors, un 5) gadījumi, kad lietu ierosina tiesas izmeklētājs. Visi tie ir likumīgi iemesli iepriekšējās izmeklēšanas uzsākšanai, *fundamenta inquisitions*, pastāvīgi apstākļi, kuriem noteiktos apstākļos likums piešķir tādas varbūtības nozīmi, ka katrā tādā gadījumā izmeklētājs saņem atļauju sākt darboties. Raksturīgs te ir tas, ka ticamība šeit ir kaut kāda neliela un tā tiek atzīta uz laiku noteikta mērķa sasniegšanai. Visi augstāk izklāstītie apstākļi pēc to motīvu izklāsta ir stipri aizdomīgi.

b) Arī, nododot tiesai, tāpat tiek vērtēts pierādījumu spēks, tā teikt, aptuveni.

c) Izraugoties apsūdzētajam pret izvairīšanos no izmeklēšanas drošības līdzekli, starp citu, tiek ņemts vērā arī „pret apsūdzēto izvirzīto pierādījumu spēks” (421.pants). Te mēs atkal saduramies ar varbūtības pakāpes noteikšanu īslaicīgam mērķim.

d) 710.pants: „Par liecinieku noraidījumu iemesliem tiesa neveic izmeklēšanu, bet noraidījuma pamatotība vai nepamatotība tiek noteikta pēc lietā esošajām ziņām, pēc pušu iesniegtajiem pierādījumiem un pēc noraidāmo personu paskaidrojumiem. Šaubīgos gadījumos noraidāmās persona tiek nopratinātas bez zvēresta.” Te mēs atkal atduramies pret gadījumiem, kad ticamība tiek noteikta sevišķā veidā, bet ne tādā, kādā vispār tiek panākta to faktu ticamība, kas sastāda tiesas izmeklēšanas priekšmetu. Protams, ka tādu īpašu kārtību nosaka nepieciešamība. Kasācijas lēmuma 68/577 motīvos teikts: „Veicot mutvārdu tiesas izmeklēšanu tiesas sēdē noraidījuma pamatotība vai nepamatotība ir jānosaka pēc pušu iesniegtajiem pierādījumiem un noraidāmo personu paskaidrojumiem, neveicot jebkādu izpēti par noraidījuma iemesliem; citādi katra tiesas sēde tiktu pārtraukta, lai bez kādas nepieciešamības uzsāktu šādu procesu, kam nebūs sevišķas nepieciešamības, ja pieņems kā noteikumu, ka šaubīgos gadījumos personas pratina bez zvēresta.”¹

Augstāk dotie piemēri nav vienīgie gadījumi, kad kriminālprocesa laikā operē ar pierādījumiem, kuriem lietā ir tikai tīri procesuāla nozīme. Ļoti līdzīga ir, piemēram, jautājuma izlemšana par to, kāda iemesla dēļ kāda persona nav ieradusies uz tiesas sēdi. Tiesā šā jautājuma apspriešanai netiek tam speciāli saukti un procesā paredzētā veidā un kārtībā pratināti liecinieki un eksperti, lai tie sniegtu liecības par kādas personas neierašanās iemesliem. Citi šādi piemēri ir, piemēram, jautājumu izlemšana par to, ir vai nav pamats tiesā nolasīt kādas uz tiesu neieradušās personas liecības pirmstiesas izmeklēšanas laikā, uz tiesu ieradušās personas valodas zināšanu

¹ Владимиров, Л.Е. Учение об уголовных доказательствах: Части Общая и Особенная. -3-е изд., изм. и законч.- Санкт-Петербург: Кн.маг. „Законоведение”, 1910, стр.124, 125/ [http:// www. lawlibrary.ru/ 0665.htm](http://www.lawlibrary.ru/0665.htm)

novērtēšana un citi līdzīgi jautājumi, kuros tiesai ir jāpieņem lēmums, nebalstoties un nepamatojot to tikai ar procesuālā kārtībā iegūtiem un nostiprinātiem pierādījumiem. Šādus apstākļus gan tiesā, gan pirmstiesas procesā (izmeklēšanā) bieži noskaidro un pierāda (pamato) citāda veidā, kā tos faktus un apstākļus, kam likumā ir paredzēti tradicionāli procesuāli pierādīšanas līdzekļiem, kas kriminālprocesā ir paredzēti, lai noskaidrotu un pierādītu noziedzīgu nodarījumu, apsūdzētā vainu un noziedzīga nodarījuma rezultātā nodarītā kaitējuma apmēru.

Tikko citētais L.Vladimirovs šādus gadījumus raksturoja, kā pierādījumus, kuriem „likums tiesvedības mērķa sasniegšanai atzīst īslaicīgu spēku.” L.Vladimirovs skaidri norādīja, ka šādu pierādījumi ticamība tiek noteikta sevišķā veidā, bet ne tādā, kādā vispār tiek panākta to faktu ticamība, kas sastāda tiesas izmeklēšanas priekšmetu.¹

2005.gada 21.aprīlī Saeimā pieņemtā Kriminālprocesa likuma 124.panta 2.daļā, kurā pašreiz ir dota legālā pierādīšanas priekšmeta definīcija, ir noteikts, ka kriminālprocesā ir pierādāma noziedzīga nodarījuma sastāva esamība vai neesamība, kā arī citi Krimināllikumā un Kriminālprocesa likumā paredzētie apstākļi, kuriem ir nozīme konkrēto krimināltiesisko attiecību taisnīgā noregulējumā.²

Līdzīga definīcija ir atrodamā arī, piemēram, 2002.gada 22.novembrī pieņemtā Krievijas Federācijas Kriminālprocesa kodeksa 74.panta 1.daļā, kur ir noteikts, ka pierādījumi krimināllietā ir jebkuras ziņas, pamatojoties uz kurām tiesa, prokurors, izmeklētājs, izziņas izdarītājs Krievijas Federācijas kriminālprocesa kodeksa noteiktā kārtībā nosaka krimināllietā

¹ Владимиров, Л.Е. Учение об уголовных доказательствах: Части Общая и Особенная. -3-е изд., изм. и законч.- Санкт-Петербург: Кн.маг. „Законоведение”, 1910, стр.124, 125/ [http:// www. lawlibrary.ru/0665.htm](http://www.lawlibrary.ru/0665.htm)

² Kriminālprocesa likums// Latvijas Vēstnesis: 11.05.2005. nr.74 (3232)

pierādāmo apstākļu pastāvēšanu vai nepastāvēšanu, kā arī citus apstākļus, kuriem ir nozīme krimināllietā.¹

Abos šajos relatīvi nesen pieņemtajos likumos ir paplašināta tradicionālā pierādīšanas priekšmeta definīcija, paredzot, ka kriminālprocesā ir jāpierāda (jāpamato) arī fakti un apstākļi, kuriem ir nozīme kriminālprocesā, tas ir fakti (ziņas, apstākļi), kas ir par pamatu kriminālprocesa uzsākšanai, turpināšanai un veikšanai. Taču vienlaikus nekādi atsevišķi procesuāli līdzekļi, lai skaidrotu un pierādītu (pamatotu) šādus procesam nozīmīgos faktus un apstākļus, šajos likumos pašreiz nav paredzēti.

Šādos gadījumos ārvalstu tiesību zinātnieki mēdz runāt par "pierādījumiem ārpus procesa" jeb tā saucamajiem „brīvajiem pierādījumiem”, kuri, lai gan procesa likumu normās nav tieši definēti, bet tomēr reāli pastāv un bez kuriem process kā tāds bieži nemaz nav iespējams.

Šādu pierādījumu apzīmēšanai izmantotais termins- *brīvie pierādījumi* nav šī darba autora izdomāts un radīts, bet gan tas ir nācis no vācu valodas, kur procesa teorijā ir pieņemts visus pierādījumus gan civil, gan kriminālprocesā iedalīt *Strengbeweis* un *Freibeweis*², kur *Strengbeweis*, jeb „stingrais”, „cietais” pierādījums ir procesuāls pierādījums tā tradicionālajā izpratnē.

Ir stingri iepriekš noteikti ceļi, kā pierādīšanas līdzekļi nonāk līdz tiesas izmeklēšanai un kādēļ tie vispār var būt par pamatu tiesas brīvai

¹ Уголовно- Процессуальный Кодекс Российской Федерации/ http://www.hro.org/docs/rlex/upk2002/index_1.php

² Strafrecht und Strafprozess von A-Z von Ermin Breissman.– München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 2001, S.62-63, ISBN 3 423 050470

pierādījumu izvērtēšanai. Ar to pierādījumu iegūšanas stingrums kompensē likumā trūkstošos pierādījumu izvērtēšanas ierobežojumus.¹

Pretstats *Strengbeweis* jeb „stingrajiem pierādījumiem” ir *Freibeweis* jeb tā saucamā *brīvo* jeb neprocesuālo pierādījumu grupa. Par “brīvo pierādījumu” grupu šie pierādījumi ir nosaukt, pirmkārt, tāpēc, ka Vācijas kriminālprocesa likumu normās (die Strafprozessordnung/ StPO) šādi pierādījumi tiešā veidā nav atrodami, bet to eksistence ir tikusi izsecināta no tiesu prakses un ar likuma interpretācijas palīdzību, un, otrkārt, tāpēc, ka šādu pierādījumu iegūšanas un izmantošanas process procesa likumu normās nav ticis reglamentēts, bet pēc pastāvošās doktrīnas tiek uzskatīts, ka šis process jeb procesa paveids atšķirībā no „stingro” pierādījumu procesa ir atstāts tiesas (tiesneša) “brīvam” ieskatam.

Lai gan tāpat kā daudzos citos pierādījumu teorijas jautājumos vienota viedokļa šajā jautājumā nav, mūsdienu Rietumeiropas valstīs šādi „neprocesuāli” jeb „brīvi pierādījumi”, kaut arī tie joprojām nav tiešā veidā atrodami procesuālajos likumos, tomēr to eksistence pēdējā laikā vairs netiek apšaubīta un ir mēģināts tos definēt gan kriminālprocesa², gan arī civilprocesa³ zinātnē un atsauces uz šādiem pierādījumiem (brīvo pierādījumu procesu) arvien biežāk ir atrodamas dažādos tiesu nolēmumos.

Kā piemērus šādai tiesu praksei var minēt atsevišķus Vācijas Federatīvas Republikas tiesu nolēmumus:

- 1) Vācijas Federatīvās Republikas Augstākās tiesas (das Bundesgerichtshof) Krimināllietu 5.senāta 1999.gada 09.decembra spriedums lietā BGH 5

¹ Dallmeyer, Jens. Beweiswürdigung im Strengbeweisverfahren. Diss.jur. -Frankfurt a.M.: Books on Demand GmbH, 2002, ISBN 3-8311-3708-0/ <http://www.jens-dallmeyer.de/>

² Ditzen, Wilhelm. Dreierlei Beweis im Strafverfahren. –Leipzig, 1926; Willms, Günter. Wessen und Grenzen des Freibeweis. –München: in Ehrengabe für Bruno Heusinger, 1968

³ Peters, Egbert. Der sogenannte Freibeweis im Zivilprozessrecht. -Köln, -Berlin, 1962

StrR 312/99, kurā tiesa norādīja, ka brīvie pierādījumi nav izmantojami vainas konstatācijai nozīmīgu faktu noskaidrošanai, bet šādi fakti ir pakļauti Kriminālprocesa kodeksā (die Strafprozessordnung/ StPO) stingri noteiktiem procesuāliem pierādījumiem.¹ Faktiski šajā savā spriedumā Vācijas Federatīvās Republikas Augstākā tiesa vēl reizi apstiprināja, ka Vācijas kriminālprocesa tiesībās pastāv pierādījumu iedalījums divās pierādījumu grupās- „stingrajos”, jeb Kriminālprocesa kodeksā paredzētos procesuālajos pierādījumos, un tā saucamajos „brīvajos” pierādījumos un norobežoja šo divu pierādījumu grupu pielietošanas apgabalus, uzsverot, ka visi fakti, kas attiecas uz vainīgā vainas konstatāciju, ir konstatējami tikai ar Kriminālprocesa kodeksā (die Strafprozessordnung/ StPO) stingri noteiktiem procesuāliem jeb tā saucamajiem „stingrajiem” pierādījumiem;

- 2) Vācijas Federatīvās Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu 1.senāta 2000.gada 02.maija lēmums lietā BGH 1 StR 62/00, kurā tiesa norādīja, ka, ja protokolam ir acīm redzami trūkumi, tad tas zaudē tam Kriminālprocesa kodeksā doto pierādījuma spēku. Šādā gadījumā apelācijas tiesa var un tai ir pienākums ar brīvajiem pierādījumiem skaidrot, kā patiesībā ir norisinājies process.² Ar šo savu lēmumu Vācijas Federatīvās Republikas Augstākā tiesa norādīja uz tā saucamo „brīvo” pierādījumu pielietošanas apgabalu un vienu no kriminālprocesam nozīmīgiem jautājumiem, kura noskaidrošanai var izmantot tā saucamos „brīvos” pierādījumus, tas ir šajā spriedumā tiesa norādīja uz to, ka ar „brīvajiem” pierādījumiem var un noteiktos gadījumos ar šādiem

¹ BGH 5 StR 312/99- Urteil v.9. Dezember 1999 (LG Darmstadt)/ <http://www.hrr-strafrecht.de>

² BGH 1 StR 62/00- Beschluss v.2. Mai 2000 (LG Ravensburg)/ <http://www.hrr-strafrecht.de/hrr/1/00/1-62a-00.php3>

pierādījumiem ir nepieciešams pārbaudīt pierādījumu ar materiāli tiesisku nozīmi pieļaujamību lietā;

- 3) Vācijas Federatīvās Republikas Augstākas tiesas Krimināllietu 5.senāta 2000.gada 30.augusta spriedums lietā BGH 5 StR 268/00, kurā šī Vācijas Federatīvās Republikas kasācijas instances tiesa norādīja, ka tiesa drīkst brīvo pierādījumu procesā bez tiesas izmeklēšanas novērst šaubas par to, ka lieciniekam ir tikušas izskaidrotas viņa tiesības procesā neliecināt. Tāpat šajā savā spriedumā Vācijas Federatīvās Republikas Augstākā tiesa norādīja, ka tādā pašā veidā pirms liecinieka uzklaušanās brīvo pierādījumu procesā tiesa var pārbaudīt liecinieka spēju liecināt vai tikt konfrontētam ar apsūdzēto un tā kā šādas darbības neietilpst tiesas izmeklēšanā, tad apsūdzētajam pie šādu jautājumu izlemšanas nav jāpiedalās.¹ Šāds viedoklis diezgan spilgti parāda Vācijas juristu izpratni par šā jautājuma būtību un Vācijas tiesu pieeju dažādu procesuāli nozīmīgu jautājumu izlemšanā, kur pēc pastāvošās doktrīnas tiek uzskatīts, ka tiesā visa tiesas procesa „pavēlnieks un vadītājs” ir tiesnesis vai tiesas sastāvs, kuram ir uzlikts pienākums noskaidrot lietā visu patiesību. Klausss Folks (*Volk, Klaus*) par to raksta šādi: „Tiesnesis ne tikai vada tiesas izmeklēšanu, bet viņš ir arī procesa kungs vispirms tāpēc, ka viņam ar amatu ir uzlikts pienākums izpētīt patiesību.”² Līdz ar to Vācijas kriminālprocesā citu procesu dalībnieku, tajā skaitā arī prokurora un aizstāvju, ietekme uz dažādu procesuālu jautājumu izlemšanu ir visai ierobežota. Prokurors, piemēram, pēc lietas nosūtīšanas uz tiesu, nevar vairs atteikties no paša izvirzītās apsūdzības. Šajā piemērā

¹ BGH 5 StR 268/00- Urteil v.30.August 2000 (LG Ghemnitz)/ <http://www.hrr-strafrecht.de/hrr/5/00/5-268-00.pdf>

² Volk, Klaus. Strafprozessrecht/ von Klaus Volk.- München: Beck, 1999, S.74, ISBN 3 406 44966 2

jautājuma izlemšanā par nepieciešamību tiesā pratināt un konfrontēt ar apsūdzēto liecinieku apsūdzētā un līdz ar to arī viņa aizstāvja viedokli ir pieļaujams vispār neuzklausīt. Vācijas Kriminālprocesa kodeksā ir noteikts, ka apsūdzētajam ir jāpiedalās tiesas izmeklēšanā¹, bet tā kā pēc Vācijā valdošās doktrīnas šie jautājumi neietilpst tiesas izmeklēšanā, kur tiek noskaidroti jautājumi par apsūdzētā vainu un sodu, bet tiek skaidroti „brīvo pierādījumu procesā”, tad apsūdzētā klātbūtne šo jautājumu izlemšanā nav obligāta;

- 4) Vācijas Federatīvās Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu 4.senāta 2002.gada 22.marta spriedums lietā BGH 4 StR 485/01, kurā tiesa norādīja, ka brīvie pierādījumi nav izmantojami vainas konstatācijai nozīmīgu faktu noskaidrošanai, bet šādi fakti ir pakļauti Kriminālprocesa kodeksā stingri noteiktiem procesuāliem pierādījumiem, kuri kā pierādīšanas līdzekļus neparedz dienesta ziņojumus (paskaidrojumus), bet vienlaicīgi tiesa šajā spriedumā pirms tam arī norādīja, ka dienesta ziņojumi (paskaidrojumi) var kalpot tam, lai procesa dalībniekiem darītu zināmus procesa norisei nozīmīgus apstākļus.² Šeit, piemēram, būtu interesanti mēģināt izvērtēt, vai „dienesta ziņojumi”, par kuriem šajā spriedumā runā Vācijas Federatīvās Republikas Augstākā tiesa, ir paredzēti un izmantojami kā procesuāli pierādīšanas līdzekļi arī Latvijas kriminālprocesuālajās tiesībās? Atbilstoši Latvijas Kriminālprocesa kodeksa normām šajā spriedumā minētie „dienesta ziņojumi” varētu būt faktiski tas pats, kas Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 67.pantā

¹ Strafprozessordnung. Gerichtsverfassungsgesetz, Nebengesetze und ergänzende Bestimmungen. Erläutert von Dr.Lutz Meyer- Grossner. 45., neu bearbeitete Auflage. § 230 Abs.1.– München: Beck, 2001, ISBN 3 406 47733X

² BGH 4 StR 485/01 - Urteil v.22. März 2002 (LG Essen)/ <http://www.hrr-strafrecht.de/hrr/4/01/4-485-01.php3?suchwort=%22str%20485%2F01%22&markieren=ja>

paredzētie „citi dokumenti, ko izdevuši uzņēmumi, iestādes un organizācijas, amatpersonas un pilsoņi”. Atbilstoši Kriminālprocesa likuma normām par pierādījumiem, šādi „dienesta ziņojumi” varētu būt Kriminālprocesa likuma 135.pantā paredzētie „dokumenti”, taču viennozīmīgi apgalvot to nevar, jo gan Latvijas Kriminālprocesa kodeksā minētie „citi dokumenti”, gan Kriminālprocesa likumā definētie „dokumenti” pēc Latvijas procesuālajām tiesībām bija un ir likumu normās paredzēti procesuāli pierādīšanas līdzekļi un arī Vācijas kriminālprocesuālajās tiesībās kā procesuāli pierādīšanas līdzekļi Kriminālprocesa kodeksā (StPO) 249.paragrāfā ir paredzēti „rakstveida dokumenti”, bet kā redzams no šā Vācijas Federatīvās Republikas Augstākās tiesas sprieduma, tad „dienesta ziņojumi” nav tas pats, kas rakstveida dokumenti Vācijas kriminālprocesa kodeksa (StPO) 249.paragrāfa izpratnē, kur šī paragrāfa 1.daļā ir teikts, ka tiesā tiek nolasīti dokumenti un citi kā pierādīšanas līdzekļi kalpojoši rakstveida izvilkumi. Tas sevišķi attiecas uz iepriekš izdarīto noziegumu spriedumiem, sodu reģistriem un izvilkumiem no baznīcas grāmatām un personu reģistriem un attiecas arī uz tiesneša apskates protokoliem.¹ Te būtu atzīmējams arī tas, ka šajā spriedumā Vācijas Federatīvās Republikas Augstākā tiesa raksta, ka šādi dienesta ziņojumi var tikt nolasīti, lai ar tiem procesa dalībniekiem darītu zināmus procesa norisei nozīmīgus apstākļus, kas faktiski nozīmē to, ka šādi dienesta ziņojumi var tikt nolasīti, lai ar to palīdzību tiesa informētu procesa dalībniekus par

¹ Strafprozessordnung. Gerichtsverfassungsgesetz, Nebengesetze und ergänzende Bestimmungen. Erläutert von Dr.Lutz Meyer- Grossner. 45., neu bearbeitete Auflage. § 249.– München: Beck, 2001, ISBN 3 406 47733X

to, kāpēc tiesa ņem vai neņem vērā procesa dalībnieku lūgumus un kāpēc process turpmāk norisināsies šādi ne citādi;

- 5) Zemes augstākās tiesas Hammas pilsētā 2004.gada 14.jūnija lēmums lietā OLG Hamm 2 Ss 208/04, kurā tiesa norādīja, ka, ja pastāv pieturas punkti tam, ka apsūdzētā neierašanās apelācijas tiesā var būt attaisnojama, tiesai ir pienākums to pārbaudīt (izmeklēt) ar brīvo pierādījumu palīdzību.¹ Šis Vācijas zemes augstākās tiesas lēmums atkal parāda to, ka šī Vācijas tiesa ne tikai atzīst „brīvo” pierādījumu grupas eksistenci, bet arī imperatīvā veidā norāda, kādiem mērķiem un kad šādi pierādījumi kriminālprocesā ir jāizmanto. Šajā gadījumā tiesa norādīja, ka ar tā saucamajiem „brīvajiem” pierādījumiem tiesai ir pienākums pārbaudīt iemeslus tam, kāpēc apsūdzētais nav ieradies uz tiesas sēdi.

Te uzreiz ir jāuzsver, kas tikko dotās atsauces uz pieciem tiesu nolēmumiem nekādā gadījumā nav pilnīgs Vācijas Federatīvās Republikas tiesu judikatūras apkopojums brīvo pierādījumu procesa jomā, bet tikai īsi minēti konspektīvi daži dažādu tiesu nolēmumu piemēri, kur ir skarts brīvo pierādījumu process un pierādījumi, kurus Vācijas procesuālajā zinātnē ir pieņemts saukt par brīvajiem pierādījumiem. No šiem dažiem piemēriem ir redzams, ka Vācijas tiesu praksē ir skaidri nodalīti pierādījumi, kas nepieciešami noziedzīgu notikumu un vainīgo noskaidrošanai, un pierādījumi, kas ir nepieciešami procesa norises nodrošināšanai un materiāli nozīmīgu pierādījumu pārbaudei. Latvijā, turpretī, šāds pierādījumu dalījums līdz šim nav bijis plaši pazīstams.

Iemesli brīvo pierādījumu grupas un brīvo pierādījumu procesa atzīšanai Vācijas tiesību zinātnē un to izmantošanai judikatūrā pēc šā darba

¹ OLG Hamm 2 Ss 208/04- Beschluss v.14.Juni 2004 / <http://www.burhoff.de/start.html>

autora viedokļa ir tajos apstākļos, ka, pirmkārt, stingro vai procesuālo un brīvo vai neprocesuālo pierādījumu grupas viena otru neizslēdz un savā starpā nekonkurē, bet gan papildina viena otru un tādā veidā tiek aptverti un pierādīšanai (pamatošanai) pakļauti pilnīgi visi kriminālprocesā pierādāmie (pamatojamie) apstākļi. Pie mums, turpretī, šis jautājums līdz šim nav ticis vispār risināts un, lai gan Kriminālprocesa likuma 124.panta 2.daļā tagad ir noteikts, ka ir jāpierāda (jāpamato) arī citi Kriminālprocesa likumā paredzētie apstākļi, kuriem ir nozīme konkrētu krimināltiesisko attiecību taisnīgā noregulējumā¹, kā tieši tas izdarāms, likumā nav atrunāts. Vienīgā Kriminālprocesa likumā paredzētā procesuālā forma (veids), kā to darīt, ir ar likumā paredzētiem pierādīšanas līdzekļiem.

Otrs iemesls šādai brīvo pierādījumu “atzīšanai” Vācijā varētu būt tas, ka Rietumeiropas tiesību skolai vienmēr ir bijusi raksturīga elastīga pieeja tiesību teorijas un prakses jautājumiem, kura ir bijusi un ir virzīta uz to, lai nevis kā tas bieži ir, piemēram, Latvijā vienmēr un visur meklētu kādus iespējamus un neiespējamus “likumu robus” un esošas un neesošas “likumdevēju kļūdas”, bet gan uz to, lai kādas neskaidrības un likumu normās noregulētus jautājumus praksē vispirms censtos atrisināt ar likumu interpretācijas palīdzību, ja tas nepieciešams, ņemt tam palīgā arī tiesību zinātņi.

Šeit būtu jāatzīmē arī tas, ka brīvo vai procesuāli nozīmīgo pierādījumu grupas atzīšana Vācijā pēdējā laikā ir gājusi vēl tālāk par iepriekš minēto un, piemēram, civilprocesā ar ar 2004.gada 24.augusta Tiesu iekārtas modernizācijas likumu (Erstes Gesetz zur Modernisierung der Justiz

¹ Kriminālprocesa likums// Latvijas Vēstnesis: 11.05.2005. nr.74 (3232)

(1. Justizmodernisierungsgesetz)¹ izdarītajiem grozījumiem Civilprocesa kodeksa (die Zivilprozessordnung/ ZPO) 284.paragrāfā tagad ir, piemēram, noteikts, ka ar pušu piekrišanu tiesa var pārbaudīt pierādījumus to iegūšanai ērtākajā veidā.²

Kā rakstīts šo grozījumu anotācijā, tad ar šādiem grozījumiem pēc to autoru viedokļa tiesai tiks dota iespēja, lai vienkāršotu procesa norisi un procesu paātrinātu, ar abu pušu piekrišanu pie pierādījumu vākšanas atteikties no stingro pierādījumu noteikumiem. Ar šādiem grozījumiem, pirmkārt, atkrīt pierādīšanas līdzekļu ierobežojums ar likumā paredzētiem līdzekļiem, otrkārt, ar pušu piekrišanu notiektos gadījumos var tikt atcelts tiešuma princips pierādījumu pārbaudē. Piemēram, ja, apspriežot pierādījumu vākšanas rezultātus, ir nepieciešamība turpināt pierādījumu vākšanu, uzreiz telefoniskā aptaujā var informēt lieciniekus vai ekspertus par jauno tiesas sēdes dienu. Ļoti ātra un noderīga var būt arī sazināšanās ar e-pastu ar lieciniekiem un ekspertiem. Pušu piekrišana nav jāattiecas uz visu pierādījumu pārbaudi; tā var tikt aprobežota ar atsevišķiem pierādījumiem. Kopējais pierādījumu mērs (skaits), izmainot tos no stingrajiem uz brīvajiem pierādījumiem, paliek nemainīgs.³

Kā šajā darbā jau tika atzīmēts, tad pierādījumi ar kriminālprocesuālu nozīmi vai kriminālprocesuālu faktu pierādījumi līdz šim nav tikuši iekļauti nevienā Latvijā publicētā pierādījumu klasifikācijā un tādēļ šī darba autors ierosina jau esošās pierādījumu klasifikācijas papildināt ar jaunu

¹ Erstes Gesetz zur Modernisierung der Justiz (1. Justizmodernisierungsgesetz) vom 24. August 2004 / [www.bmj.bund.de/ media/archive/ 827.pdf](http://www.bmj.bund.de/media/archive/827.pdf); [http:// www.rechtsrat.ws/gesetze/zpo/justizmodernisierungsgesetz-04-09-01.htm](http://www.rechtsrat.ws/gesetze/zpo/justizmodernisierungsgesetz-04-09-01.htm)

² Zivilprozessordnung vom 30.01.1877 (RGBl. S. 83) in der Fassung der Bekanntmachung vom 05.12.2005 (ZPO)/ [http:// www. rechtsrat.ws/ gesetze/zpo/ liste.htm](http://www.rechtsrat.ws/gesetze/zpo/liste.htm)

³ Begründung zum Justizmodernisierungsgesetz. Einzelbegründung Artikel 1 (Änderung der Zivilprozessordnung) zu Nummer 9- § 284/ [http:// www. rechtsrat.ws/ gesetze/ zpo/ jumog9.htm](http://www.rechtsrat.ws/gesetze/zpo/jumog9.htm)

pierādījumu iedalījumu- pierādījumos ar materiāli tiesisku nozīmi un pierādījumos ar procesuālu nozīmi lietā (kriminālprocesā) jeb materiāli tiesisku un procesuāli tiesisku faktu pierādījumos.

Nākošais solis, runājot par pierādījumiem par procesuālu nozīmi, būtu jāmēģina noskaidrot pierādījumu ar procesuālu nozīmi vieta starp citiem pierādījumiem kriminālprocesā.

Pēc vācu tiesību zinātnieka Kausa Roksi (*Roxin, Claus*) viedokļa stingrie jeb procesuālie pierādījumi no visiem pārējiem neprocesuāliem jeb brīvajiem pierādījumiem ir norobežojami šādi:

“Apstākļu konstatēšanai, kuriem ir nozīme nozieguma notikuma, noziedznieka vainas un soda apmēra, jeb tā saucamo vainas un soda jautājumu izlemšanā likums nosaka stingru pierādījumu vākšanas kārtību, šeit iet runa par *stingro pierādījumu*, kas ir divkārši ierobežots:

- 1) Tas ir ierobežots ar likumīgiem pierādīšanas līdzekļiem, jeb apsūdzētajiem, lieciniekiem, ekspertiem, aculieciniekiem un dokumentiem;
- 2) Šos pierādīšanas līdzekļus drīkst izmantot tikai pēc precīzi noteiktiem noteikumiem.

Visus pārējos apstākļus tiesa pēc pastāvošās prakses var izmeklēt brīvo pierādījumu veidā, tas nozīmē jebkurā veidā (ar aktiem vai telefonisku aptauju) iegūt pārliecību, pie tam daudzos gadījumos pietiek tikai ar pārliecību.”¹

Cits vācu autors Ermīns Brīsmans (*Briessmann, Ermin*) raksta:

„Pierādīšanas līdzekļi kriminālprocesā ir, lai pierādītu apstākļus, uz kuriem balstās nolēmums par vainu un noziedzīgā nodarījuma sekām (sods,

¹ Roxin, Claus. Strafverfahrensrecht: ein Studienbuch/ von Claus Roxin. -25., völlig neu bearb.Aufl.d. von Eduard Kern begr. Werkes.– München: .Beck, 1998, S.175-176, ISBN 3 406 44312 5

soda mērs, papildsods, blakus sekas), tie ir tikai liecinieki, eksperti, lietiskie pierādījumi un dokumenti (tā saucamie stingrie pierādījumi). Pārējo procesam nepieciešamo apstākļu konstatēšanai (piemēram, pareiza apsūdzētā aicināšana, apsūdzības uzrādīšana) tiesa kā brīvos pierādījumus var izmantot visus citus pierādīšanas līdzekļus, kuri tai var palīdzēt, piemēram, izziņas no iestādēm, liecinieku piezīmes, policijas pierakstus, datus vai apsūdzēto rakstiskus iesniegumus.”¹

Klauss Folks (*Klaus Volk*) uzskata, ka brīvo pierādījumu pielietojuma apgabalu nosaka materiālo un procesuālo tiesību principiāla atdalīšana.²

Pēc šī darba autora viedokļa šādai Klausam Folkam atziņai var tikai pilnībā piekrist. Šeit, pavisam īsi un kodolīgi, Klauss Folks ir raksturojis brīvo jeb procesuāli nozīmīgu pierādījumu grupas būtību un tās eksistences pamatojumu. Tieši tāpat kā mūsu dienās principiāli tiek atdalītas materiālās un procesuālās tiesības, tāpat ir nepieciešams arī nošķirt pierādījumus, ar kuriem pamato materiālo, un pierādījumus, ar kuriem pamato procesuālo tiesību normu piemērošanu.

Runājot par brīvo vai neprocesuālo pierādījumu procesa vietu, Klauss Folks uzskata, ka brīvo pierādījumu process pastāv izziņā, tiesas izmeklēšanā tikai procesuāli nozīmīgiem faktiem un apelācijas procesā.³

Ne šajā darbā, ne vispār principā nav iespējams izanalizēt visus gadījumus, kad praksē var tikt pielietots tā saucamais brīvo pierādījumu process, bet jau augstāk citētais Klauss Roksi (*Claus Roxin*) uzskata, ka Vācijā brīvo pierādījumu process tiek piemērots:

¹ Strafrecht und Strafprozess von A-Z von Ermin Briessmann.– München: Deutsche Taschenbuch Verlag, 2001, S.64-65, ISBN 3 432 0-50470

² Volk, Klaus. Prozessvoraussetzungen im Strafrecht. Zum Verhältnis von materialien Recht und Prozessrecht.– Ebelsbach: Verlag Rolf Gremmer, 1978, S.73, ISBN 3-88212-004-5

³ Volk, Klaus. Strafprozessrecht/ von Klaus Volk.- München: Beck, 1999, S.178-179, ISBN 3 406 44966 2

- 1) lai konstatētu faktus, kuriem ir tikai procesuāla nozīme, piemēram, laikus, kad noskaidroti nozieguma notikums un noziegums, liecinieka vecuma noteikšana;
- 2) lai konstatētu faktus (arī materiāli nozīmīgus) citiem lēmumiem, kā spriedumi, piemēram, apcietināšanas pavēles izdošanai vai procesa uzsākšanai.¹

Šeit būtu uzreiz jāsaprot, ka šis citāts parāda atsevišķas atšķirības Vācijas un Latvijas tiesību sistēmās un atšķirīgo izpratni par atsevišķiem jautājumiem, kura diez vai varētu tuvināties tik drīzā nākotnē. Jo kā redzams no šā citāta, tad laikam, kad noskaidrots nozieguma notikums, un liecinieka vecumam Vācijā ir procesuāla nozīme. Latvijā liecinieka vecumam tiešām varētu būt tikai procesuāla nozīme, jo nepilngadīga liecinieka pratināšanai likumā ir paredzēta speciāla kārtība, bet laikam, kad noskaidrots noziedzīga nodarījuma notikums var būt ne tikai procesuāla, bet var būt arī materiāli tiesiska nozīme, jo tas var ietekmēt kriminālatbildības noilgumu, kas jau ir krimināltiesisks institūts.

Citi avoti vācu valodā par brīvajiem pierādījumiem saka, ka tos var iegūt jebkādā veidā pēc tiesas ieskatiem. Tiesnesis var, piemēram, jautājumu noskaidrot pa telefonu. *Brīvie pierādījumi* ir pieļaujami:

- faktu konstatēšanai, kas ir nepieciešami vispārējo procesa priekšnoteikumu pārbaudei,
- faktu konstatācijai, kas ir nepieciešami pārsūdzības pieļaujamības pārbaudei,
- pārsūdzības priekšnoteikumu pārbaudei,
- ārzemju tiesisko lūgumu pārbaudei,

¹ Roxin, Claus. Strafverfahrensrecht: ein Studienbuch/ von Claus Roxin.- 25., völlig neu bearb.Aufl.d. von Eduard Kern begr. Werkes.- München: Beck, 1998, S.176, ISBN 3 406 44312 5

- procesuālo izdevumu palīdzības lūgumu pārbaudei.¹

Pēc šī darba autora viedokļa procesuāli nozīmīgi jeb kriminālprocesuāli fakti, kuri ir procesā jāpārbauda un jākonstatē, var būt šādi:

- 1) Tie ir fakti un apstākļi, kas var būt par pamatu kriminālprocesa uzsākšanai vai arī neuzsākšanai;

Igaunijas Kriminālprocesa kodeksa 194.panta 1.daļā ir noteikts, ka iemesls krimināllietas izmeklēšanai ir paziņojums par noziegumu, vai cita informācija, kas norāda uz noziegumu. Igaunijas Kriminālprocesa kodeksa 195.panta 1.daļā ir noteikts, ka paziņojums par noziegumu tiek nodots izmeklēšanas orgānam vai prokuratūrai mutiskā vai rakstveida formā. Tur pat, Igaunijas Kriminālprocesa kodeksa 193.panta „Izmeklēšanas uzsākšana krimināllietā” 1.daļā ir noteikts, ka izmeklēšanas orgāns vai prokuratūra uzsāk lietvedību ar pirmo izmeklēšanas vai citas procesuālās darbības izdarīšanu.² Igaunijas Kriminālprocesa kodeksā likumdevējs ir paredzējis, ka nekāda pārbaude pirms procesa uzsākšanas netiek veikta, līdz ar to pārlicinoši procesuālā veidā nofiksēti fakti, kas norāda uz nozieguma izdarīšanu, kriminālprocesa uzsākšanas brīdī var nebūt, bet vispirms ar procesuālām darbībām iegūstot pierādījumus tiek uzsākts kriminālprocess un pēc tā uzsākšanas, izmeklēšanas orgāns un prokuratūra iegūst ticamas ziņas par noziegumu un to izdarījušām personām.

Latvijas procesuālo likumu normās, Kriminālprocesa likuma 369.panta 1.daļā, ir noteikts, ka kriminālprocesa uzsākšanas iemesls ir tādu ziņu iesniegšana izmeklēšanas iestādei, prokuratūrai vai tiesai (par

¹ Collision-Cam/ [http:// www. collision- cam. de/ 6. html](http://www.collision-cam.de/6.html)

² Уголовно- процессуальный кодекс Эстонии/ ПАЭ, 2003, 18, 166

kriminālprocesa norisi atbildīgai iestādei), kuras norāda uz iespējama noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, vai šādu ziņu iegūšana par kriminālprocesa norisi atbildīgā iestādē. Kriminālprocesa likuma 370.pantā ir noteikts, ka kriminālprocesu var uzsākt, ja pastāv reāla iespēja, ka noticis noziedzīgs nodarījums, kā arī kriminālprocesu var uzsākt arī tad, ja ziņas satur informāciju par iespējamu notikušu noziedzīgu nodarījumu un tās ir iespējams pārbaudīt tikai ar kriminālprocesa līdzekļiem un metodēm.¹ Šeit Latvijas likumdevējs ir paredzējis, ka pamats kriminālprocesa uzsākšanai ir par kriminālprocesu atbildīgas iestādes rīcībā nonākušas ziņas par iespējami notikušu noziedzīgu nodarījumu, nevis procesuāli pierādījumi, ka noziedzīgs nodarījums tiešām ir reāli noticis. Kriminālprocesa likumā nav noteikts, ka kriminālprocesa uzsākšana ir iespējama tikai tad, kad ir iegūti un procesuāli nostiprināti neapgāžami pierādījumi par notikušu noziedzīgu nodarījumu. Te likumdevējs jau sākotnēji ir atstājis iespēju, ka atsevišķi kriminālprocesi, par kriminālprocesa norisi atbildīgai iestādei to nezinot, varētu un, iespējams, arī tiks uzsākti arī tādos gadījumos, kad noziedzīgs nodarījums reāli nemaz nebūs noticis.

2) Procesuāli nozīmīgi ir tie fakti un apstākļi, kas var būt par pamatu procesuālo piespiedu līdzekļu un procesuālo sankciju piemērošanai;

Kā pašreiz noteikts Kriminālprocesa likuma 241.panta 1.daļā, tad procesuālā piespiedu līdzekļa piemērošanas pamats ir personas pretdarbība kriminālprocesa mērķa sasniegšanai konkrētajā procesā vai atsevišķas procesuālās darbības veikšanai, savu procesuālo pienākumu nepildīšana vai nepienācīga pildīšana.² Latvijā likumdevējs Kriminālprocesa likumā (Kriminālprocesa likuma 241.panta 2.daļa) tieši nav sasaistījis noziedzīgo

¹ Kriminālprocesa likums// Latvijas Vēstnesis: 11.05.2005. nr.74 (3232)

² Kriminālprocesa likums// Latvijas Vēstnesis: 11.05.2005. nr.74 (3232)

nodarījumu, kura izdarīšanā persona tik turēta aizdomās vai tiek apsūdzēta, ar šai personai izraugāmo drošības līdzekli. Kā pamats drošības līdzekļa piemērošanai Latvijas procesuālo likumu normās jau pietiekami ilgstoši ir bijusi un arī tagad ir varbūtība (ticams pieņēmums, jeb pamats uzskatīt), ka persona turpinās noziedzīgās darbības, izvairīsies no izmeklēšanas un tiesas.¹

Citās valstīs šis jautājums ir noregulēts līdzīgi:

Piemēram, Igaunijas Kriminālprocesa kodeksa 127.panta 1.daļā ir noteikts, ka, izraugoties drošības līdzekli tiek ņemti vērā iespēja izvairīties krimināllietas izmeklēšanas vai tiesas sprieduma izpildes, noziegumu izdarīšanas turpināšana vai pierādījumu iznīcināšana, izmainīšana vai falsifikācija, nozieguma smagums, aizdomās turētā, apsūdzētā vai notiesātā personība, tā veselības stāvoklis, ģimenes stāvoklis un citi apstākļi, kam ir svarīga nozīme drošības līdzekļa piemērošanā.² No šī panta ir redzams, ka, izraugoties drošības līdzekli, ir jāņem vērā arī „nozieguma smagums”.

Krievijas Federācijas Kriminālprocesa kodeksa 99.pantā ir noteikts, ka, lemjot jautājumu par drošības līdzekļa izvēli nozieguma izdarīšanā aizdomās turētajam vai apsūdzētajam un nosakot tā veidu, ir jāņem vērā nozieguma smagums, ziņas par aizdomās turētā vai apsūdzētā personību, viņa vecums, veselības stāvoklis, ģimenes stāvoklis, nodarbošanās un citi apstākļi.³

Līdzīgi tas ir Vācijas Federatīvās Republikas kriminālprocesā, kur jautājums par apcietinājuma piemērošanu tiek skaidrots sekojoši:

¹ Kriminālprocesa likums// Latvijas Vēstnesis: 11.05.2005. nr.74 (3232); Latvijas Kriminālprocesa kodekss.- Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 68.pants, ISBN 9-9984-671-39-9

² Уголовно- процессуальный кодекс Эстонии/ ПАЭ, 2003, 18, 166

³ Уголовно- Процессуальный Кодекс Российской Федерации/ [http:// www. hro.org/ docs/ rlex/ upk2002 / index_1.php](http://www.hro.org/docs/rlex/upk2002/index_1.php)

Izmeklēšanas apcietinājumam ir mērķis nodrošināt kriminālprocesa veikšanu. Vispirms ir jānovērš, ka apsūdzētais ar bēgšanu izvairīsies no kriminālvajāšanas vai ka tiks iznīcināti pierādīšanas līdzekļi. Izmeklēšanas apcietinājums tiek noteikts ar tiesneša rakstisku apcietināšanas pavēli. Priekšnoteikumi, pēc kādiem tas var notikt, ir precīzi noteikti Kriminālprocesa kodeksā. Apcietināšanas pavēle pamatā var tikt izdota tikai tad, ja apsūdzētais tiek neatliekami turēts aizdomās noziegumā un ja pastāv apcietināšanas pamats. Apcietināšanas iemesli ir sīki noteikti likumā. Apcietināšanas iemesli ir piemēram: bēgšanas draudi, draudi, ka tiks iznīcināti pierādīšanas līdzekļi un ar to apgrūtināta patiesības noskaidrošana (lietas apstākļu aptumšošanas briesmas) un noteiktu noziegumu sastāvu gadījumā draudi, ka apsūdzētais pirms viņa galīgās notiesāšanas izdarīs nākamās tāda paša veida nozīmīgus noziegumus (bez tam atkarībā no nozieguma sastāva nāk klāt citi priekšnoteikumi). Slepkavības un smagu miesas bojājumu gadījumā, lai izdotu pavēli par apsūdzētā apcietināšanu pietiek ar to, ka viņš tiek neatliekami turēts aizdomās viņam inkriminētajā noziegumā. Noteiktu vieglu noziegumu gadījumā izmeklēšanas apcietinājumu drīkst noteikt tikai pie ierobežotiem priekšnoteikumiem. Apcietinājums vispārīgi nedrīkst būt ārpus sakara ar lietas svarīgumu un sagaidāmo sodu.¹

Lai gan Latvijas kriminālprocesā fakti un apstākļi, kas var būt par pamatu procesuālo piespiedu līdzekļu un procesuālo sankciju piemērošanai, formāli ir nodalīti no lietai materiāli nozīmīgiem faktiem un apstākļiem, kas ir par pamatu jautājumam izlemšanai par noziedzīga nodarījuma notikumu un vainīgajam piespriežamo sodu, pie apcietinājuma piemērošanas faktiem ar

¹ Heyde, Wolfgang. Justiz in Deutschland. Ein Überblick über Recht und Gerichte der BRD. 6. überarbeitete Auflage.- Köln, 1999, S.68, ISBN 3-88784-775-X

materiāli tiesisku nozīmi tā vai tā ir ļoti liela nozīme, jo Kriminālprocesa likuma 272.pantā ir noteikts, ka apcietinājumu var piemērot tikai tad, ja kriminālprocesā iegūtas konkrētas ziņas par faktiem rada pamatotas aizdomas, ka persona ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, par kuru likums paredz brīvības atņemšanas sodu, un cita drošības līdzekļa piemērošana nevar nodrošināt, ka persona neizdarīs jaunu noziedzīgu nodarījumu, netraucēs izmeklēšanai vai neizvairīsies no izmeklēšanas, tiesas vai sprieduma izpildīšanas.¹ Šajā gadījumā visiem faktiem, kas norāda uz to, ka konkrētā persona ir izdarījusi konkrēto noziedzīgo nodarījumu, šajā procesa stadijā, kad tiek lemts jautājums par iespējamo apcietinājuma piemērošanu, kriminālprocesā ir tīri procesuāla nozīme. Bez tā ir jāpamato arī tas, ka šajā procesa stadijā tikai apcietinājums var nodrošināt to, ka persona neizdarīs jaunu noziedzīgu nodarījumu, netraucēs izmeklēšanai vai neizvairīsies no izmeklēšanas, tiesas vai sprieduma izpildīšanas.

3) Procesuāli nozīmīgi ir fakti un apstākļi, kas ir saistīti ar to, kā procesā iesaistītās personas pilda savus procesuālos pienākumus;

Kriminālprocesā dažādi procesuāli pienākumi var būt daudzām un dažādām personām:

Aizturētajam Kriminālprocesa likumā pašreiz ir noteikti pienākumi: sniegt patiesas identificējošas ziņas par sevi, ļaut, lai viņš tiek pakļauts eksperta izpētei, un izsniegt paraugus salīdzinošajai izpētei, vai ļaut, lai tie tiek iegūti, aizturētajam jāievēro noteiktā kārtība procesuālo darbību veikšanas laikā.²

¹ Kriminālprocesa likums// Latvijas Vēstnesis: 11.05.2005. nr.74 (3232)

² Kriminālprocesa likuma 64.pants// Latvijas Vēstnesis: 11.05.2005. nr.74 (3232)

Aizdomās turētajam un apsūdzētajam Kriminālprocesa likumā pašreiz ir noteikti pienākumi: noteiktajā laikā ierasties procesa veikšanai pilnvarotas amatpersonas norādītajā vietā, nekavēt un netraucēt kriminālprocesa norisi, ievērot drošības līdzekļa noteikumus un viņam likumā minētos ierobežojumus, atļaut, ka viņš tiek pakļauts eksperta izpētei, izsniegt paraugus salīdzinošajai izpētei vai ļaut, lai tie tiek iegūti, ievērot noteikto kārtību procesuālo darbību veikšanas laikā, norādīt uz faktu, ka noziedzīga nodarījuma izdarīšanas laikā viņš ir atradies citā vietā (alibi), norādīt uz Krimināllikumā paredzētu apstākli, kas izslēdz šīs personas kriminālatbildību.¹

Dažādi pienākumi var tikt uzlikti arī citām kriminālprocesā iesaistītajām personām. Par savu procesuālo pienākumu nepildīšanu vai nepienācīgu pildīšanu procesā iesaistītajām personām ir paredzētas dažādas procesuālas sankcijas. Personām, kuras pārkāpušas likumā noteikto kārtību, var piemērot: brīdinājumu, piespiedu naudu līdz vienas Latvijas Republikā noteiktās minimālās mēnešalgas apmēram, personu var izraidīt no tiesas zāles.²

Drošības līdzekļa noteikumu pārkāpšana, likumā paredzētās kārtības pārkāpšana, likumā paredzēto procesuālo pienākumu nepildīšana, procesuālās darbības veikšanas traucēšana un t.t., savukārt, ir pamats, lai tiktu lemts jautājums par stingrāka drošības līdzekļa piemērošanu, papildu ierobežojumu noteikšanu, procesuālo sankciju piemērošanu.³

Bet kā konstatē, ka persona nepilda vai nepienācīgi pilda savus procesuālos pienākumus, pārkāpj drošības līdzekļa noteikumus, pārkāpj tai

¹ Kriminālprocesa likuma 67.un 74.panti// Latvijas Vēstnesis: 11.05.2005. nr.74 (3232)

² Kriminālprocesa likuma 290.pants// Latvijas Vēstnesis: 11.05.2005. nr.74 (3232)

³ Kriminālprocesa likuma 249.panta 2.daļa, 288., 290.panti// Latvijas Vēstnesis: 11.05.2005. nr.74 (3232)

uzliktos ierobežojumus, nepilda amatpersonu likumīgās prasības? Kriminālprocesa likumā tas nav atsevišķi noregulēts. Neapstrīdams te ir tikai tas, ka jebkura procesuālo sankciju piemērošana un personas stāvokļa pasliktināšana procesā ir jāpamato, bet pamatot to var nekā citādi, kā ar faktiem un ziņām par šiem faktiem tiem, tas ir ar pierādījumiem par šiem procesuāli nozīmīgiem faktiem un ziņām par šiem faktiem.

- 3) Procesuāli nozīmīgi ir fakti un apstākļi, kas ir jāpārbauda un jākonstatē, lai procesā izņemtu dažāda rakstura ierosinājumus, sūdzības, noraidījumus un t.t.;

Kriminālprocesu veicošās un uzraugošās amatpersonas var iesniegt kriminālprocesā dažādus ierosinājumus, piemēram, izmeklēšanu uzraugošais prokurors var iesniegt ierosinājumu amatā augstākam prokuroram par cita izmeklētāja tiešā priekšnieka noteikšanu konkrētajā kriminālprocesā vai kriminālprocesa nodošanu citai izmeklēšanas iestādei¹, procesa virzītājs griežas pie izmeklēšanas tiesneša ar ierosinājumu par apcietinājuma piemērošanu², pie prokurora par kriminālvajāšanas uzsākšanu³ un t.t. Par kriminālprocesu veicošās amatpersonas rīcību vai nolēmumu procesā iesaistītā persona, kā arī persona, kuras tiesības vai likumīgās intereses ir aizskartas ar konkrēto rīcību vai nolēmumu, var iesniegt sūdzības.⁴ Persona, kura īsteno aizstāvību, cietušais vai procesa veikšanai pilnvarota persona, ja tai ir zināmi apstākļi, kas liedz kādai amatpersonai veikt konkrēto kriminālprocesu, var iesniegt šīs personas noraidījumu.⁵ Jautājumiem, kurus izlemj, izskatot ierosinājumus, sūdzības un noraidījumus, pārsvarā ir tīri

¹ Kriminālprocesa likuma 37.panta 3.daļas 6.punkts// Latvijas Vēstnesis: 11.05.2005. nr.74 (3232)

² Kriminālprocesa likuma 274.pants// Latvijas Vēstnesis: 11.05.2005. nr.74 (3232)

³ Kriminālprocesa likuma 403.panta 1.daļas 1.punkts// Latvijas Vēstnesis: 11.05.2005. nr.74 (3232)

⁴ Kriminālprocesa likuma 24.nodaļa// Latvijas Vēstnesis: 11.05.2005. nr.74 (3232)

⁵ Kriminālprocesa likuma 55.pants// Latvijas Vēstnesis: 11.05.2005. nr.74 (3232)

procesuāla nozīme un tie nav saistīti ar noziedzīgā nodarījuma notikuma un personas vainas jautājumiem. Lemjot par pieteikto noraidījumu, kā tas pašreiz ir noteikts Kriminālprocesa likuma 56.pantā, no personas, kurai pieteikts noraidījums, pieņem paskaidrojumu, un lēmumu pieņem, ja ir apstiprinājies noraidījuma pamatojums vai iegūta pārliecība, ka noraidīšanas pamats nepastāv.¹ Ar kādiem pierādījumiem tiek apstiprināts vai atzīts par neesošu noraidījuma pamatojums, Kriminālprocesa likumā nav speciāli noteikts, faktiski pieļaujot šeit ļoti plašu dažādu pierādīšanas līdzekļu klāstu, ar kuru palīdzību lemjošās personas var gūt pārliecību par noraidījuma pamatojuma esamību vai nepastāvēšanu.

- 4) Procesuāli nozīmīgi ir fakti un apstākļi, kas saistīti ar dažādu procesuālo termiņu un nosacījumu pārbaudi, piemēram, pārbaudi kādā veidā un termiņā ir iesniegta sūdzība vai pieteikums;

Procesuālo likumu normās bieži ir paredzēti dažādi nosacījumi un termiņi. Tie var būt ļoti dažādi. Visvienkāršākie piemēri te varētu būt dažādie procesuālie termiņi. Kriminālprocesa likuma 312.pantā ir noteikts, ka procesuālais termiņš ir Kriminālprocesa likumā paredzētajā kārtībā noteikts periods (vai brīdis), kura laikā (vai kuram iestājoties) kriminālprocesā iesaistītajām personām ir pienākums vai tiesības veikt noteiktas darbības vai atturēties no to veikšanas. Kriminālprocesa likuma 315.panta 3.daļā ir noteikts, ka tiesību realizāciju noteicošā termiņa nokavēšana bez dibināta iemesla rada šo tiesību izbeigšanos.² To, vai termiņš ir vai nav notecējis un, vai termiņš ir nokavēts ar dibinātu iemeslu, izlemj, pamatojoties uz pierādījumiem ar procesuālu nozīmi, kas var būt visai dažādi.

¹ Kriminālprocesa likuma 56.pants// Latvijas Vēstnesis: 11.05.2005. nr.74 (3232)

² Kriminālprocesa likuma 312., 315. pants// Latvijas Vēstnesis: 11.05.2005. nr.74 (3232)

5) Procesuāli nozīmīgi ir fakti un apstākļi, kas var tikt pārbaudīti, lemjot par pierādījumu ar materiāli tiesisku nozīmi pieļaujamību lietā;

Kriminālprocesa likuma 130.pantā ir noteikts, ka kriminālprocesa laikā iegūtās ziņas par faktiem ir pieļaujams izmantot kā pierādījumus, ja tās iegūtas un procesuāli nostiprinātas Kriminālprocesa likumā noteiktajā kārtībā. Pierādīšanā nevar izmantot ziņas par faktiem, kas iegūtas, izmantojot vardarbību, draudus, šantāžu, viltu vai spaidus, ziņas, ko procesuālajā darbībā ieguvusi persona, kurai saskaņā ar Kriminālprocesa likumu nebija tiesību to veikt, ziņas, kas iegūtas, pieļaujot Kriminālprocesa likumā īpaši norādītos pārkāpumus, kas liedz konkrētā pierādījuma izmantošanu, kā arī ziņas, kas iegūtas, pārkāpjot kriminālprocesa pamatprincipus.¹

6) Procesuāli nozīmīgi ir fakti un apstākļi, kas saistīti ar speciālās procesuālās aizsardzības piemērošanu, un citi fakti un apstākļi ar procesuālu nozīmi lietā.

Kriminālprocesa likuma 300.pantā pašreiz ir noteikts, ka speciālās procesuālās aizsardzības iemesls ir personas dzīvības, veselības un mantas reāls apdraudējums, izteikti reāli draudi vai arī ziņas, kas procesa virzītājam dod pietiekamu pamatu uzskatīt, ka apdraudējums var būt reāls sakarā ar šīs personas sniegto liecību.²

Pārbaudes rezultātus un materiālus, kuri apstiprina nepieciešamību noteikt speciālo procesuālo aizsardzību, kriminālprocesa materiāliem nepievieno un šādas pārbaudes veikšana tiek veikta atšķirīgi no tā, kā kriminālprocesā tiek pārbaudītas un nofiksētas ziņas par noziedzīga nodarījuma notikumu un personu vainu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā.

¹ Kriminālprocesa likums// Latvijas Vēstnesis: 11.05.2005. nr.74 (3232)

² Kriminālprocesa likums// Latvijas Vēstnesis: 11.05.2005. nr.74 (3232)

Īss atkārtots kopsavilkums no līdz šim teiktā ir tāds, ka procesuālie pierādījumi ar materiāli tiesisku nozīmi lietā ir nepieciešami, lai, pamatojoties uz ar šiem pierādījumiem konstatētiem faktiem, kriminālprocesā piemērotu materiālo tiesību normas, bet tā saucamie brīvie vai pierādījumi ar procesuālu nozīmi vai kriminālprocesuālu faktu pierādījumi ir nepieciešami, lai, balstoties uz tiem, kriminālprocesa laikā piemērotu procesuālas dabas normas un ar tiem pārbaudītu pierādījumus ar materiāli tiesisku nozīmi.

Brīvie vai pierādījumi ar procesuālu nozīmi, jeb kriminālprocesuālu faktu pierādījumi atšķiras no pierādījumiem ar materiāli tiesisku nozīmi, pirmkārt, ar to, kādus faktus un apstākļus ar tiem konstatē, tas ir ar savu "pierādīšanas priekšmetu". Materiāli nozīmīgo vai stingro pierādījumu pierādīšanas priekšmets ir lietai materiāli nozīmīgi fakti, tas ir tie fakti, kas ir par pamatu nozieguma notikuma un vainas konstatācijai un soda noteikšanai. Brīvo vai procesuāli nozīmīgu pierādījumu pierādīšanas priekšmets, turpretī, ir kriminālprocesam procesuāli nozīmīgi fakti un apstākļi, tas ir tādi fakti un apstākļi, kas ir par pamatu procesuālu darbību izdarīšanai un procesuālu nolēmumu pieņemšanai lietā.

Bez sava "pierādīšanas priekšmeta" brīvie procesuāli nozīmīgi pierādījumi atšķiras no materiāli nozīmīgiem pierādījumiem arī ar to, kādā formā tie tiek ietērpti, jeb ar tiem izmantotajiem pierādīšanas līdzekļiem. Procesam materiāli nozīmīgiem pierādījumiem izmantojamie pierādīšanas līdzekļi ir likumā stingri noteikti, bet brīvie vai procesuāli nozīmīgi pierādījumi procesuālajās likumu normās pašreiz nav precīzi definēti un nav arī stingri definēti tiem izmantojamie pierādīšanas līdzekļi.

Kā šajā darbā tika norādīts jau iepriekš, tad, piemēram, Vācijas procesuālo likumu normās un judikatūrā, piemēram, ir atzīts, ka brīvos

pierādījumus tiesa var izmeklēt jebkurā veidā (ar aktiem vai telefonisku aptauju) iegūt pārlicību.¹ Latvijas likumu normās un tiesu praksē skaidras atbildes uz šo jautājumu nav, nekādi speciāli pierādīšanas līdzekļi šai pierādījumu grupai pašreiz Latvijas procesuālo likumu normās nav paredzēti, taču visai bieži gadās, ka tiesas sēdes laikā tiesnesis, piemēram, ziņo, ka pirms tiesas sēdes atklāšanas uz tiesu ir zvanījis kāds liecinieks, cietušais, apsūdzētais, vai to pārstāvis, un vēlēties informēt tiesu, ka uz tiesas sēdi sakarā ar slimību vai kādu citu iemeslu nevarēs ierasties, un ir jau atsūtījis pa faksu, vai solījis tuvākajā laikā atsūtīt pa pastu savu slimības lapu. Pēc tā tiesa procesa dalībniekiem jautā, piemēram, kāds ir procesa dalībnieku viedoklis par iespēju uzsākt vai turpināt tiesas procesu, un, uzklausījusi procesa dalībnieku viedokli, tiesa tālāk pieņem lēmumu par turpmāko rīcību. Tiesas pieņemtais lēmums, savukārt, vai nu tiek ierakstīts tiesas sēdes protokolā, vai noformēts atsevišķa procesuāla lēmuma veidā.

Šim darbam kā pielikumi ir pievienotas atsevišķas viena kriminālprocesa materiālu kopijas, kas saistītas ar divu kriminālprocesā apsūdzētu personu aicināšanu izmeklēšanas darbību veikšanai uz izziņas iestādi (policiju), prokuratūru un tiesu. Šie materiāli parāda cik daudz viena kriminālprocesa materiālos var būt šādu materiālu (dokumentu), kuriem procesā (lietā) ir tīri procesuāla nozīme, un cik dažādi gan pēc to formas, gan pēc satura tie var būt.

¹ Roxin, Claus. Strafverfahrensrecht: ein Studienbuch/ von Claus Roxin. -25., völlig neu bearb.Aufl.d. von Eduard Kern begr.Werkes.– München: .Beck, 1998, S.175-176, ISBN 3 406 44312 5

5. Pierādījumu ar procesuālu nozīmi pazīmes

Secinot, ka kriminālprocesā eksistē brīvo vai procesuāli nozīmīgo pierādījumu grupa, ir nepieciešams atrast un formulēt pazīmes, kas ir raksturīgas šai pierādījumu grupai un kas šo pierādījumu grupu nodala no visiem citiem pierādījumiem kriminālprocesā. Pēc šī darba autora viedokļa brīvajiem vai procesuāli nozīmīgiem pierādījumiem kriminālprocesā ir raksturīgas un tos norobežo no visiem citiem pierādījumiem kriminālprocesā šādas grupas pazīmes:

1. Ar brīvajiem vai procesuāli nozīmīgiem pierādījumiem kriminālprocesā nepierāda (nepamato) to pierādāmo faktu un apstākļu kopumu, ko tradicionāli ir pieņemts apzīmēt ar pierādīšanas priekšmetu pierādīšanas priekšmeta tradicionālajā izpratnē, jeb tā saucamos noziedzīga nodarījuma notikuma un vainas jautājumus. Pierādījumu ar procesuālu nozīmi vai kriminālprocesuālu faktu pierādījumu grupa atrodas ārpus šī apgabala. Brīvos vai procesuāli nozīmīgos pierādījumus izmanto faktu un apstākļu konstatēšanai (pierādīšanai, pamatošanai), kuriem ir procesuāla nozīme lietā (kriminālprocesā), tas ir, šiem pierādījumiem ir savs, no tradicionāliem pierādījumiem atšķirīgs „pierādīšanas priekšmets”. Ar šiem pierādījumiem pierāda (pamato) lietā (kriminālprocesam) procesuāli nozīmīgus faktus un apstākļus, tas ir tādus faktus un apstākļus, kas ir par pamatu procesuālu darbību izdarīšanai un procesuālu lēmumu pieņemšanai, kā arī ar šiem pierādījumiem pārbauda pierādījumus ar materiāli tiesisku nozīmi lietā, bet tā nav vienīgā pazīme, kas šos pierādījumus atšķir un norobežo no tradicionāliem pierādījumiem.

2. Nākošā pazīme, kas ir raksturīga šiem pierādījumiem, ir tāda, ka brīvajiem vai procesuāli nozīmīgiem pierādījumiem kriminālprocesā nav paredzēti

atsevišķi, savi likumā definēti pierādīšanas līdzekļi (sava procesuāla forma) un veids, kā tos iegūt un pievienot lietas materiāliem.

Vissenāk datētais darbs, kuru šī darba autoram ir izdevies atrast un kurā tā autors ir formulējis domu par to, ka ne visiem pierādījumiem kriminālprocesā ir obligāta likumā noteiktā tradicionālā procesuālā forma, ir jau iepriekš citētā krievu zinātnieka L.Vladimirova 1910.gadā izdots darbs, kur šis autors rakstīja:

„Atsevišķiem faktiem nav nepieciešami tiesas pierādījumi; tiesa nepieciešamības gadījumā, par tiem pārliecinās ar izziņu palīdzību, ārpustiesas kārtībā.”¹

Šis citāts parāda, ka: 1) jau pirms vairāk kā simts gadiem tiesību zinātnieki ir apzinājās, ka ne visus faktus un apstākļus tiesa noskaidro un ne visiem pierādījumiem ir nepieciešami stingri noteikti kriminālprocesuāli pierādīšanas līdzekļi, 2) ka kriminālprocesā pastāv arī fakti un apstākļi, par kuriem tiesa var pārliecināties arī tā saucamajā „ārpustiesas kārtībā”, ko šajā gadījumā būtu jāsaprot, kā pārliecināšanos ārpus tiesas sēdes norises.

Šāda krievu autora atziņa faktiski saskan ar Vācijā atzīto pierādījumu (pierādījumu procesu) iedalījumu- „stingrajos” un „brīvajos” pierādījumos un stingro un brīvo pierādījumu procesos, zem tā faktiski saprotot atšķirīgas prasības pierādījumu procesuālajai formai un pierādījumu iegūšanas veidam, kad „stingros” pierādījumus var izmantot tikai likumā stingri noteiktā kārtībā, bet ar „brīvajiem” tiesa drīkst operēt tai „parocīgākajā un izdevīgākajā veidā, kā tai labpatīkas.”

¹ Владимиров, Л.Е. Учение об уголовных доказательствах: Части Общая и Особенная. -3-е изд., изм. и законч.- Санкт-Петербург: Кн.маг. „Законоведение”, 1910, стр.139/ [http:// www.lawlibrary.ru/0665.htm](http://www.lawlibrary.ru/0665.htm)

3. Nākošais, tālākais no teiktā izrietošais secinājums jeb šādu pierādījumu grupas nākamā pazīme, kas šādus pierādījumus norobežo no visiem citiem pierādījumiem, ir tāda, ka brīvo vai procesuāli nozīmīgo pierādījumu grupai ir raksturīgs tas, ka šo pierādījumu grupas procesuālai formai nav tik stingras prasības, kā lietai materiāli nozīmīgu pierādījumu grupai, un šiem pierādījumiem ir pieļaujamas lielākas atkāpes no likumā definēto pierādīšanas līdzekļu formas prasībām, kā lietai materiāli nozīmīgu pierādījumu gadījumā.

Runājot par pierādījumiem, vienmēr aktuāls ir jautājums par to, ko angļu juristi apzīmē ar terminu *standard of proof*. Šis termins tagad ir pārņemts arī latviešu valodā ar nosaukumu: *pierādīšanas standarts*, bet krievu valodā to mūsu dienās apzīmē ar nosaukumu: *стандарт доказанности*.

Ideālā gadījumā tiek uzskatīts, ka visiem faktiem un apstākļiem lietā un apsūdzētā vainai ir būtu jābūt tik tālu un tik pārliecinoši pierādītiem, lai visi šie fakti, apstākļi un apsūdzētā vaina būtu acīm redzami visiem procesa dalībniekiem un skatītājiem, tajā skaitā arī pašam apsūdzētajam, taču realitātē šādu stāvokli sasniegt ne vienmēr ir iespējams.

Jau relatīvi sen atpakaļ angļu juristi bija izdomājuši dažādas pierādījumu ticamības pakāpes: a) *positive proof* (pozitīvs pierādījums); b) *violent presumption* (ticams, „spēcīgs” pieņēmums); c) *probable presumption* (varbūtējs pieņēmums); d) *light or rash presumption* (vieglas aizdomas)¹, bet mūsu dienās arvien biežāk kā vispārējs jēdziens, lai

¹ Владимиров, Л.Е. Учение об уголовных доказательствах. Общая часть. Книга первая. Уголовно-судебная достоверность.- Харьков, 1881/ <http://yurpsy.by.ru/biblio/vladim/vladim.htm>

apzīmētu šādas visādās pierādījumu ticamības pakāpes tiek izmantots jēdziens *pierādīšanas standarts*.

Šīs pašas vai pēc savas būtības līdzīgas parādības apzīmēšanai ir izmantoti arī citi nosaukumi, kā, piemēram, *krimināli tiesiskā (atbilstība) ticamība*:

Krimināli tiesiskā atbilstība ir tāda varbūtību izsecināšana, izrietoša no tiesā iesniegtajiem pierādījumiem, kas ir spējīga novest tiesnesi pie iekšējas pārliecības par to, ka pagātnes notikums, kas ir izmeklēšanas priekšmets, ir noticis realitātē.¹

Kriminālās tiesas uzdevums ir noteikt noziedzniekam sodu. Lai atrosinātu šo uzdevumu, iepriekš ir nepieciešams pārliecināties par tiesājamā vainu. Jautājums par vainu sastāv no trijām daļām: vai ir noticis nozieguma notikums, vai tas ir tiesājamā nodarījums un vai viņš ir pieskaitāms? Visi šie jautājumi ir saistīti ar pagātnē notikuša individuāla notikuma apstākļu atjaunošanu. Krimināli tiesiska atbilstība tādēļ ir faktiskā atbilstība, kas tiek pētīta tiesvedības mērķiem. Šādā nozīmē pēc savas būtības tā nav nekas sevišķs salīdzinājumā ar to atbilstību (ticamību), kuras iegūšana mums ir vienādi nepieciešama kā, lai vestu visparastās ikdienas lietas, tā arī, lai konstatētu svarīgākos notikumus cilvēces vēsturē un noskaidrotu grūtākos jautājumus dažādās zinātnes nozarēs.²

Angļu filozofs Bentams (*Bentham, Jeremy*) par to ir teicis šādi: „Jautājumi par atbilstību (ticamību) rodas cilvēkam ikdienā, uz katra soļa,

¹ Владимиров, Л.Е. Учение об уголовных доказательствах. Общая часть. Книга первая. Уголовно-судебная достоверность. - Харьков, 1881/ <http://yurpsy.by.ru/biblio/vladim/vladim.htm>

² Владимиров, Л.Е. Учение об уголовных доказательствах. Общая часть. Книга первая. Уголовно-судебная достоверность. - Харьков, 1881/ <http://yurpsy.by.ru/biblio/vladim/vladim.htm>

katru minūti. Visparastākie ikdienas darbi balstās uz jautājumu par atbilstību risināšanu. Vai pietiekami ir izcepusies liellopu gaļa, kas atrodas uz plīts, ir jautājums par atbilstību, kura atrisināšanas tiesnesis ir pavārs. „Ceptis ir gatavs” un „ceptis nav gatavs”- divi fakti, viens pozitīvs, otrs negatīvs, ir galvenie izmeklējamie (noskaidrojamie) fakti; pierādījumi ir uguns lielums, atrašanās uz plīts ilgums, kopējais cepeša izskats un t.t. Visi uzdevumi, kuri rodas zinātnē un mākslā, ir nekas cits, kā jautājumi par ticamību (atbilstību).”¹

Jautājums par pierādījumu spēku procesā rodas ne tikai izmeklēšanas beigās, kad tiek lemts par apsūdzības pamatojumu un vainas pastāvēšanu, bet arī visas izmeklēšanas laikā un dažādās procesa stadijās atkarībā no tā, kā izmeklētājam ir jāizlemj: vai pastāv pietiekama varbūtība, ka ir izdarīts noziegums vai, ka persona ir vainīga, lai tiesnesis varētu izdarīt tās vai citas procesuālās darbības. Šādi jautājumi rodas: a) kad ir jāizlemj jautājums, vai uzsākt izmeklēšanu pret zināmu personu; b) vai personu ir jāapcietina; c) vai pastāv nepieciešamie apstākļi, lai cilvēku apsūdzētu, nodotu tiesai?²

Bentams darbā (*Rationale of Evidence*), lai risinātu jautājumu par atbilstību, ieteica kaut ko līdzīgu termometram. Vienā termometra pusē viņš ieteica atzīmēt pozitīvās pārliecības pakāpi, otrā- negatīvās. Lieciniekam tad vajadzētu tikai norādīt grādus, cik liela ir viņa pārliecība par kāda fakta

¹ Bentham, Jeremy. *Rationale of judicial evidence*, V. I, P.18/ citēts: Владимиров, Л.Е. Учение об уголовных доказательствах. Общая часть. Книга первая. Уголовно-судебная достоверность.- Харьков, 1881/ <http://yurpsy.by.ru/biblio/vladim/vladim.htm>

² Mittermaier. *Beweislehre*, S.7/ citēts darbā: Владимиров, Л.Е. Учение об уголовных доказательствах: Общая часть. Книга первая. Уголовно-судебная достоверность. -3-е изд., изм. и законч.- Санкт-Петербург: Кн.маг. „Законоведение”, 1910, стр.139/ <http://www.lawlibrary.ru/0665.htm>

pastāvēšanu. Taču arī mūsu dienās daudzu valstu procesuālajos likumos tā arī nav definēts, cik, kādā mērā, cik pārliecinoši ir jābūt pierādītai apsūdzētā vainai, jeb Bentama vārdiem runājot nav definēts: „Kad, kurā brīdī tad tas cepetis ir gatavs?”

Šis mūžīgais jautājums par pārliecības pakāpi palika līdz galam neatrisināts arī Latvijas Kriminālprocesa kodeksā. Latvijas Kriminālprocesa kodeksā bija tikai noteikts, ka tiesa, tiesnesis, prokurors un izziņas izdarītājs pierādījumus vērtē *pēc savas iekšējās pārliecības*, kas pamatota ar vispusīgi, pilnīgi un objektīvi izskatītiem visiem lietas apstākļiem to kopumā, pēc likuma un tiesiskās apziņas.¹

Tiesa pamato savu spriedumu vienīgi uz tiem pierādījumiem, kas izskatīti tiesas sēdē, novērtējot tos pēc savas iekšējās pārliecības, kas pamatota uz vispusīgu, pilnīgu un objektīvu visu lietas apstākļu izskatīšanas to kopumā, pēc likuma un tiesiskās apziņas.²

Sākotnēji, līdz 1992.gada 02.februārim, Latvijas PSR Kriminālprocesa kodeksa 51.pantā bija runa par *sociālistisko tiesisko apziņu*. Citu izmaiņu, izņemot sociālistiskās tiesiskās apziņas nomaiņu ar parastu tiesisko apziņu, šajā pantā pagājušā gadsimta 90.gadu sākumā, Latvijas Kriminālprocesa kodeksa salīdzinājumā ar Latvijas PSR Kriminālprocesa kodeksa 1961.gada redakciju nebija.

Jāatzīmē, ka termins *iekšējā pārliecība* kā faktu pierādītības mērs, nav padomju laika kriminālprocesa kodeksu sastādītāju izdomāts. Šim terminam

¹ Latvijas Kriminālprocesa kodekss.– Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2002, 51.pants, ISBN 9984-671-39-9

² Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2004. gada 27.decembra Rīcības sēdes lēmums lietā SKK – 01-692 (krimināllieta Nr. 1210011004)

ir sena vēsture un visdrīzāk tam ir „angļu izcelsme”, jeb „saknes”. Angliski šis termins skan: *intime conviction*.

Iekšējā pārliecība kā krimināli- tiesiskās ticamības mēraukla nozīmē, ka pēdējā parasti ir tikai tikumiska ticamība, tas ir augsta varbūtības pakāpe, pie kuras saprātīgs cilvēks jau uzskata par iespējamu rīkoties gadījumos, kad viņa paša liktenis un augstākās intereses ir atkarīgas no lēmuma par faktu ticamību, kuri nosaka šo lēmuma aktu.¹

Pieņemot 1864.gada 20.novembra Krievijas imperatora Aleksanda II Kriminālprocesa kodeksu, termina *iekšējā pārliecība* ieviešana likumu normās tika skaidrota šādi: „Pierādījumu teorija, kas bija balstīta tikai uz pierādījumu formalitāti, tiek atcelta. Noteikumiem par pierādījumu spēku ir jābūt tikai vadlīnijām, lemjot par apsūdzēto vainu vai nevainīgumu pēc tiesnešu iekšējās pārliecības, kas balstīta uz apstākļu kopumu, kas konstatēts, veicot izmeklēšanu un tiesā.”²

Krimināli tiesiskajā ticamībā iekšējā pārliecība ir faktu ticamības mēraukla, uz kuras ir jābalstās tiesas spriedumam. Terminu „iekšējā pārliecība” mēs izmantojam kā vispārzināmu.³

Pierādījumu vērtēšana pēc tiesas iekšējās pārliecības izpaužas tajā, ka tikai paši tiesneši lemj jautājumus par pierādījumu ticamību, patiesumu vai ziņu, ko tie satur, nepatiesumu, pietiekamību pareizam secinājumam.

¹ Владимиров, Л.Е. Учение об уголовных доказательствах: Общая часть. Книга первая. Уголовно-судебная достоверность. -3-е изд., изм. и законч.– Санкт-Петербург: Кн.маг. „Законоведение”, 1910, стр.139/ [http:// www. lawlibrary. ru/ 0665.htm](http://www.lawlibrary.ru/0665.htm)

² Владимиров, Л.Е. Учение об уголовных доказательствах: Общая часть. Книга первая. Уголовно-судебная достоверность. -3-е изд., изм. и законч.– Санкт-Петербург: Кн.маг. „Законоведение”, 1910, стр.139/ [http:// www. lawlibrary. ru/ 0665.htm](http://www.lawlibrary.ru/0665.htm)

³ Владимиров, Л.Е. Учение об уголовных доказательствах: Общая часть. Книга первая. Уголовно-судебная достоверность. -3-е изд., изм. и законч.– Санкт-Петербург: Кн.маг. „Законоведение”, 1910, стр.139/ [http:// www. lawlibrary. ru/ 0665.htm](http://www.lawlibrary.ru/0665.htm)

Tiesnešu iekšējā pārliecība parāda to personīgo attieksmi pret savām zināšanām, lēmumiem, darbībām. Tas nav bezatskaites viedoklis vai iespaids, bet slēdziens, kas balstīts uz sīku un rūpīgu visu pierādījumu kopuma izpēti. Pierādījumu vērtēšana pēc iekšējās pārliecības tiek garantēta ar to, ka tā tiek pabeigta tiesnešu apspriedes istabas slepenībā, augstākas tiesas, atceļot lēmumu, nav tiesīgas zemākstāvošām tiesām dot norādījumu par tā vai cita pierādījumu ticamību vai neticamību, katrs tiesnesis apspriežu istabā var brīvi izteikt savu viedokli par pierādījumu nozīmīgumu.¹

Terminu „iekšējā pārliecība” (*intime conviction*) mēs paturam tāpēc, ka tas liekas mums diezgan izteiksmīgs. Tas pēc mūsu viedokļa diezgan veiksmīgi raksturo morālās ticamības raksturu. Iekšējā pārliecība pavisam nenozīmē bezatskaites pārliecību, instinktīvu pārliecību, tā ir pārliecība saprātīguma robežās, kas dotas ar sirdsapziņu tādā nozīmē, ka nekāda ārēja ierosme un apsvērumi neietekmē tiesnesi, kurš brīvi, bez jebkādam formālām mērauklām, novērtē pierādījumu spēku.²

Lai gan mūsu laikos procesuālo likumu normās lietot terminu *iekšējā pārliecība* jeb *intime conviction* vairs nav moderni un Latvijā Kriminālprocesa likumā tas vairs nav izmantots, Igaunijas Kriminālprocesa kodeksā, kas tika pieņemts Igaunijas parlamentā *Riigikogu* 2003.gada 12.februārī un stājās spēkā 2004.gada 01.jūlijā, 60.panta 2.daļā un 61.panta 2.daļā pašreiz ir noteikts, ka pierādītība ir tiesai pierādīšanas rezultātā izveidojusies pārliecība par ar pierādīšanas priekšmetu saistītu apstākļu

¹ Треушников, М.К. Судебные доказательства. Монография.– Москва: Юридическое бюро „Городец”, 1997, стр.173, ISBN 5-89391-014-1

² Владимиров, Л.Е. Учение об уголовных доказательствах: Общая часть. Книга первая. Уголовно-судебная достоверность. -3-е изд., изм. и законч.– Санкт-Петербург: Кн.маг. „Законоведение”, 1910, стр.139/ [http:// www. lawlibrary. ru/ 0665.htm](http://www.lawlibrary.ru/0665.htm)

pastāvēšanu vai nepastāvēšanu, tiesa novērtē pierādījumus to kopsakarībā pēc savas iekšējās pārlicības.¹

Krievijas Federācijas Kriminālprocesa kodeksā tienešu *iekšējā pārlicība* kā pierādītības mēraukla vairs nav atrodama. Krievijas Federācijas Kriminālprocesa kodeksa 88.panta 1.daļā ir noteikts, ka katrs pierādījums ir jāizvērtē no attiecināmības, pieļaujamības, ticamības viedokļa, bet visi pierādījumi kopumā- pēc to pietiekamības krimināllietas izlemšanai.²

Neskatoties uz to, ka daudzu valstu procesuālo likumu normās nav konkrēti definēts, cik un kādiem ir jābūt pierādījumiem lietā, tiesību zinātnieki nošķir dažādu līmeņu minimālās pierādīšanas prasības jeb dažādus *pierādīšanas standartus*.

Vācijas Augstākā tiesa šo jautājumu skaidroja šādi: „Jo drošāk (pārlicinošāk) parādās pierādīšanas rezultāts, jo necīgāks ir iemesls vērsties pie nākamajiem pierādījumiem- un otrādi.”³

Termins „pierādīšanas standarts” (*standart of proof*) attiecas uz to līmeni vai pakāpi, kādā jātiek īstenotai pierādīšanas nastai. Tas ir pārlicības vai iespējamības līmenis, ko pierādījumiem jāpierāda fakta izlēmēju prātā; tas ir standarts, kādā fakta izlēmējiem ar pierādījumu palīdzību jātiek pārlicinātiem no tās strīdus puses, uz kuru gulstas pierādīšanas nasta.⁴

¹ Уголовно- процессуальный кодекс Эстонии/ ПАЭ, 2003, 18, 166

² Уголовно- Процессуальный Кодекс Российской Федерации/ [http:// www. hro.org/ docs/ rlex/ upk2002 / index_1.php](http://www.hro.org/docs/rlex/upk2002/index_1.php)

³ Spriedums BGH StV 1996, 246/ citēts grāmatā: Volk, Klaus. Strafprozessrecht/ von Klaus Volk.- München: Beck, 1999, S.184, ISBN 3 406 44966 2

⁴ Murphy, P. Murphy to Evidence. 5th Edition.– London, 1995, P.103/ citēts grāmatā: Strada- Rozenberga, Kristīne. Pierādīšanas teorija kriminālprocesā. Vispārīgā daļa.– Rīga: Biznesa augstskola „Turība”, 2002, ISBN 9984-728-49-8, lpp.150

Kopējais standarts var būt ticams (ārpus saprātīgām šaubām) un varbūtējs. Bez tam, ir jāizdala atsevišķi konkrētu juridisku faktu pierādītības standarti, kuri izstrādāti tiesību piemērošanas praksē.¹

Kriminālprocesa likuma 124.panta 5.daļā tagad ir noteikts, ka pierādīšanas priekšmetā ietilpstošie apstākļi uzskatāmi par pierādītiem, ja pierādīšanas gaitā izslēgtas jebkādas saprātīgas šaubas par to esamību vai neesamību.² Līdz ar to Latvijas procesuālo likumu normās- Kriminālprocesa likumā tagad ir ieviests pierādīšanas standarts- *ārpus saprātīgām šaubām*, kas ir augstāks par varbūtības vai lielākas ticamības standartu, kurš, savukārt, nosaka, ka par pierādītu jāuzskata viss tas, kas ir vairāk varbūtējs par pretējo varbūtību. Atbilstoši Kriminālprocesa likumā noteiktajam pierādīšanas priekšmetā ietilpstošiem faktiem un apstākļiem ir jābūt tik tālu pierādītiem, ka tiesai vairāk nerodas saprātīgas šaubas par šo faktu un apstākļu pastāvēšanu (esamību).

Kriminālprocesa likums izvirza atsevišķas prasības pierādījumu vērtēšanā. Notikuma patiesības noskaidrošanas kritēriji ir saprātīgu šaubu esamība vai neesamība par pierādīšanas priekšmetā ietilpstošajiem apstākļiem, un tas saistīts ar pierādījumu pietiekamību.³

¹ Калиновский, К.Б. Бремя доказывания в уголовном процессе: взаимосвязь стандарта доказанности с презумпциями и правовое взаимодействие участников правоотношений// Правовые состояния и взаимодействия: историко-теоретический, отраслевой и межотраслевой анализ: Материалы VII Международной научно-теоретической конференции. Санкт-Петербург, 1-2 декабря 2006 г. / Под общ. Ред. Ромашова, Р.А., Нижник, Н.С.: в 2 ч. Ч. 1. СПб.: Санкт-Петербургский университет МВД России, 2006, с.245-249

² Latvijas Kriminālprocesa kodekss.- Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, ISBN 9-9984-671-39-9

³ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2006.gada 28.decembra Lēmums lietā Nr. SKK –770/2006 (krimināllieta 1130025500)

Angļu jurists Sterki par tiesas ticamības (atbilstības) pakāpēm teicis šādi:

„Pierādījumi, kas apmierina zvērinātus tiesas piesēdētājus tādā mērā, ka izslēdz katras saprātīgas šaubas, ir pilns pierādījums; absolūta matemātiska vai metafiziska atbilstība (ticamība) nav nepieciešama, tā arī objektīvi nav sasniedzama tiesas izmeklējumos. Pat vistiešākais pierādījums (*the most direct evidence*) nevar dot vairāk, kā augstu varbūtības pakāpi, kura paceļas līdz morālai atbilstībai (*moral certainty*). No šī augstākā punkta ar neiedomājamu pakāpju skaitu pierādījums var pēc savas spēka nolaisties līdz tādai pakāpei, ka kļūs par viduvējību, tikai vienu pārsvaru par labu strīdus faktam. Krimināllietas ir nepieciešams, lai verdikts būtu balstīts uz pilna pierādījuma: nepietiek tikai ar kādu pārliecības pārsvaru par labu faktam. Ir nepieciešams, lai pierādījums radītu pilnu pārliecību, kas izslēdz katras saprātīgas šaubas.”¹

Kā tika atzīmēts jau iepriekš vācu autoru citātos, tad „brīvajiem pierādījumiem” atšķirībā no „stingrajiem” pierādījumiem pēc vācu autoru viedokļa pietiek tikai ar pārliecību², jeb pietiekami lietu varbūtību, kas ir zemāks standarts par Latvijā kriminālprocesā pašreiz pieņemto standartu-*ārpus saprātīgām šaubām* (*out of reasonable doubt*). Šādiem pierādījumiem pietiek ar to, ka varbūtība, ka strīdīgie fakti un apstākļi pastāv, ir lielāka par to, ka šādi fakti un apstākļi nav un nevar pastāvēt.

4. Tātad nākamā, jeb ceturtā pazīme, kas procesuāli nozīmīgu vai kriminālprocesuālu faktu pierādījumus atšķir no tradicionāliem vainas

¹ Sterki, A practical treatise of the law of evidence/ citēts darbā: Владимиров, Л.Е. Учение об уголовных доказательствах: Общая часть. Книга первая. Уголовно-судебная достоверность. -3-е изд., изм. и законч.- Санкт-Петербург: Кн.маг. „Законоведение”, 1910, стр.139/ [http:// www. lawlibrary. ru/ 0665. htm](http://www.lawlibrary.ru/0665.htm)

² Roxin, Claus. Strafverfahrensrecht: ein Studienbuch/ von Claus Roxin. -25., völlig neu bearb.Aufl.d. von Eduard Kern begr. Werkes.- München: Beck, 1998, S.175-176, ISBN 3 406 44312 5

pierādījumiem ar materiāli tiesisku nozīmi lietā (kriminālprocesā) ir tāda, ka tiem faktiem un apstākļiem, kuri tiek konstatēti (pierādīti, pamatoti) ar tā sauktajiem brīviem vai procesuāli nozīmīgiem pierādījumiem, var būt un bieži ir mazāka ticamība, kā lietai (kriminālprocesam) materiāli nozīmīgu faktu un apstākļu pierādījumiem, un šādi lietai (kriminālprocesam) procesuāli nozīmīgi fakti un apstākļi var būt arī pieņēmumi lielākas varbūtības formā.

Iepriekšējā nodaļā citētais krievu zinātnieks L.Vladimirovs norādīja uz mazāku ticamību pierādījumiem, kas ir par pamatu kriminālprocesa uzsākšanai, lietas nodošanai tiesai, drošības līdzekļa izraudzīšanai apsūdzētajam, liecinieka noraidīšanai un t.t. un par šādiem pierādījumiem rakstīja, ka tie visi: „Ir gadījumi, kad likums runā nevis par faktu ticamību, bet par kādu nelielu varbūtības pakāpi, kura ir pamats, lai veiktu atsevišķas procesuālas darbības.” Turpat tālāk L.Vladimirovs par šādiem pierādījumiem rakstīja: „Raksturīgs te ir tas, ka ticamība šeit ir kaut kāda neliela un tā tiek atzīta uz laiku noteikta mērķa sasniegšanai.”¹

Kā vienu no piemēriem šādiem procesuāli nozīmīgiem pierādījumiem L.Vladimirovs minēja drošības līdzekļa piemērošanu apsūdzētajam.

Pašreiz Kriminālprocesa likuma 241.panta 2.daļā ir noteikts, ka drošības līdzekli kā procesuālo piespiedu līdzekli piemēro aizdomās turētajam vai apsūdzētajam, ja ir pamats uzskatīt, ka attiecīgā persona turpinās noziedzīgas darbības, izvairīsies no izmeklēšanas un tiesas.²

Gan tas, ka persona turpinās izdarīt noziedzīgas darbības, gan tas, ka persona izvairīsies no izmeklēšanas un tiesas, pēc savas būtības ir likumā

¹ Владимирова, Л.Е. Учение об уголовных доказательствах: Части Общая и Особенная. -3-е изд., изм. и законч.- Санкт-Петербург: Кн.маг. „Законоведение”, 1910, стр.124, 125/ [http:// www. lawlibrary.ru/0665.htm](http://www.lawlibrary.ru/0665.htm)

² Kriminālprocesa likums// Latvijas Vēstnesis: 11.05.2005. nr.74 (3232)

paredzēti „speciāli gadījumi”, kuriem L.Vladimirova vārdiem runājot: „Likums tiesvedības mērķa sasniegšanai atzīst īslaicīgu pierādījuma spēku.” Drošības līdzekļa mērķis ir nodrošināt, ka persona neturpinās izdarīt noziedzīgas darbības un neizvairīsies no izmeklēšanas un tiesas, tas ir, ir jānodrošina ir tas, ka tas notiks. Tātad, lai piemērotu personai drošības līdzekli, varbūtībai, ka persona turpinās izdarīt noziedzīgas darbības un izvairīsies no izmeklēšanas un tiesas, ir jābūt lielākai par to, ka persona neturpinās izdarīt noziedzīgas darbības un neizvairīsies no izmeklēšanas un tiesas.

Nebūtu pareizi uzskatīt, ka šādai varbūtībai būtu jābūt pierādītai (pamatotai) dokumentāli ar procesuāliem pierādījumiem- dokumentiem, liecinieku liecībām un lietiskajiem pierādījumiem. Vajadzētu būt pietiekamam un pietikt ar to, ka šāda varbūtība pastāv un ka tā ir lielāka par pretējo varbūtību, tas ir to, ka apsūdzētais neizvairīsies no izmeklēšanas un tiesas un to darīt nemēģinās. Lietā būtu jābūt ticamiem faktiem un apstākļiem, kas pamato to, ka tāda varbūtība lietā pastāv, nevis, ka tāda varbūtība ir skaidri zināma, noteikta un neapšaubāma un ka tā noteikti nākotnē notiks kā neizbēgams fakts. Vārds *varbūtība* pats par sevi jau norāda, ka tas nav noticis fakts un notikums, bet gan fakts un notikums, kas nākotnē var notikt, bet tik pat labi tas var arī nekad nenotikt.

Uz jautājumu, vai ir nepieciešams šādus faktus un apstākļus pierādīt (pamatot) tādā pašā veidā un tik pat lielā mērā, kā procesā ir nepieciešams vākt, nostiprināt un pamatot apsūdzētā vainas pierādījumus, atbildei vajadzētu būt „nē”. Pieprasīt pierādīt (pamatot) faktus un apstākļus, kas var notikt nākotnē, būtu, pirmkārt, neloģiski un, otrkārt, varbūtība, kas pierādīta (pamatota) līdz tādai ticamības pakāpei, kas izslēdz saprātīgas šaubas par tās pastāvēšanu, no varbūtības pārvēršas realitātē- pierādītā (pamatotā) faktā,

bet šeit likums pieļauj mazāku pierādītības pakāpi kā citiem, ar tradicionāliem pierādījumiem pierādāmiem faktiem un apstākļiem.

6. Pierādījumu ar procesuālu nozīmi īpašības

Procesuāli nozīmīgu pierādījumu īpašības ir vēl mazāk pētītas kā paši šādi pierādījumi. Līdz ar to viss, kas saistīts ar šādu pierādījumu īpašībām, ir vēl vairāk diskutabls un, iespējams, arī strīdīgs. Pašreizējs ieskats šajā jautājumā šī darba autora prāt varētu būt šāds:

1. Darba 3.1 nodaļā gāja runa par pierādījumu iedalījumu apsūdzošos un attaisnojošos pierādījumos. Vērtējot apsūdzošu un attaisnojošu pierādījumu spēju pierādīt (pamatot): 1) lietai materiāli nozīmīgus faktus un apstākļus, 2) lietai (kriminālprocesam) procesuāli nozīmīgus faktus un apstākļus, nav šaubu, ka šāds pierādījumu iedalījums var tikt attiecināts uz lietai (kriminālprocesam) materiāli nozīmīgiem faktiem, bet bez tā šādam iedalījumam var būt nozīme arī attiecībā uz lietai procesuāli nozīmīgiem faktiem, jo, piemēram, aizstāvības uzdevums visos procesos ir mēģināt pierādīt (pamatot) procesuālus šķēršļus, kāpēc nav derīgi kādi no apsūdzības pierādījumiem, vai arī, piemēram, to, ka pastāv kādi procesuāli šķēršļi, kas liedz sodīt apsūdzēto. Apsūdzības un aizstāvības „cīkstēšanās” kriminālprocesā iztiesāšanas stadijā jeb tiesā vienlīdz var norisināties kā par lietai materiāli nozīmīgiem faktiem un apstākļiem, tā arī par lietai (kriminālprocesam) procesuāli nozīmīgiem faktiem un apstākļiem. Kasācijas tiesas instancē, šādi lietai procesuāli nozīmīgi fakti un apstākļi ir pat svarīgāki par lietai materiāli nozīmīgiem faktiem un apstākļiem.

2. Darba 3.2 nodaļā gāja runa par pierādīšanas līdzekļu iedalījumu personiskos un lietiskos pierādījumos, vadoties no pierādījumu avota rakstura.

Mehānisms, kādā veidā nozieguma notikums atspoguļojas cilvēku apziņā, atšķiras no tā, kā tas atspoguļojas materiālas dabas priekšmetos. Dažāda ir šo pierādījumu procesuālā nostiprināšana un novērtēšana.¹

Pēc šīs klasifikācijas personiski pierādījumi ir liecinieku, aizdomās turēto, apsūdzēto, ekspertu un t.t. liecības, bet lietiski pierādījumi ir lietiski pierādījumi kā tādi, kā arī dažādi dokumenti, elektroniski pierādījumi, protokoli un t.t. Tālāk šajā darba nodaļā, citējot P.Minca, tika nedaudz analizēts tas, ar ko kriminālprocesā atšķiras dokuments no lietiska pierādījuma. Izejot no P.Minca dotā skaidrojuma, dokumentam kā pastāvīgam pierādījumam gan pēc sava satura, gan pēc formas ir pareizi jāatspoguļo fakti (apstākļi), kuriem ir nozīme kriminālprocesā, bet dokumentam- lietiskam pierādījumam nav paties vai nu tā saturs, vai tam ir kādi formas trūkumi. Bet bez tā kriminālprocesā var būt arī gan viens, gan otrs gadījums. Līdz ar to dokumentam kā pastāvīgam pierādījumam var būt nozīme kriminālprocesā gan materiāli, gan procesuāli nozīmīgu faktū pierādīšanā, bet dokumenti, kuri kriminālprocesā tiek izmantoti kā lietiski pierādījumi, praktiski nav iespējami kā kriminālprocesam procesuāli nozīmīgu faktū pierādījumi (Ja dokuments satur nepatiesu informāciju, tad tas kriminālprocesā nav dokuments, bet lietiskais pierādījums, un ar to tad nevar pamatot kriminālprocesam procesuāli nozīmīgus faktus un apstākļus.).

3. Darba 3.3 nodaļā gāja runa par pierādījumu iedalījumu tiešos un netiešos pierādījumos. Attiecībā par to, kādus faktus pierāda ar tiešiem un kādus ar netiešiem pierādījumiem, tad šajā jautājumā līdzīgi kā ar apsūdzētiem un attaisnojošiem pierādījumiem neapšaubāmi ir tas, ka gan ar tiešiem, gan ar netiešiem pierādījumiem pierāda kriminālprocesam materiāli nozīmīgus

¹ Теория доказательств в советском уголовном процессе/ Авт.кол.: Белкин, Р.С., Винберг, А.И., Дорохов, А.Я. и др.; отв.ред. Жогин, Н.В. -2-е изд., испр. и доп.— Москва: Юрид. лит., 1973, стр.259

faktus, kas ietilpst konkrētās lietas (kriminālprocesa) pierādīšanas priekšmetā, kā noziedzīga nodarījuma notikums, personas vaina un t.t., bet attiecībā uz to, vai ar netiešiem pierādījumiem var pierādīt arī lietai procesuāli nozīmīgus faktus, viedokļi var dalīties. Ņemto vērā to, ka viena no procesuāli nozīmīgu pierādījumu pazīmēm ir šādu pierādījumu mazāka ticamība, kas izpaužas zemākā pierādīšanas standartā (šādiem pierādījumiem pietiek ar lielāku varbūtību par pretējo), tad jautājums par to, vai ar netiešu pierādījumu palīdzību, kuri dod iespēju izdarīt vairākus varbūtējus secinājumus par strīdīgo faktu pastāvēšanu¹, var pierādīt (pamatot) tādu faktu pastāvēšanu, kuri paši ir tikai vairāk varbūtīgi par pretējo varbūtību, tas ir, par to, ka šādi fakti nepastāv, nav viennozīmīgs. Jautājums šādā gadījumā ir, vai var ar vienu varbūtību pamatot citu varbūtību? Pēc šī darba autora viedokļa tas būtu arī pretrunā ar loģikas zinātnes atziņām. Bet, ja kriminālprocesuālu faktu pierādīšanai piemēro pierādīšanas standartu-izslēdzot saprātīgas šaubas, tad teorētiski arī netiešu pierādījumu kopums, varētu būt pietiekošs, lai pierādītu kriminālprocesuālus faktus.

4. Darba 3.4 nodaļā gāja runa par pierādījumu iedalījumam sākotnējos un atvasinātos pierādījumos. Šādu pierādījumu iedalījumu nosaka starpposma pastāvēšana starp ziņu sākuma avotu, kas tieši saskāries ar notikumu (faktu, parādību), un izmeklēšanas orgānu (tiesu).²

Saistībā ar šī darba tēmu jāsaprot, ka pēc šī darba autora viedokļa pierādījumu iedalījums sākotnējos un atvasinātos pierādījumos vienādi attiecas kā uz materiāli nozīmīgu faktu un apstākļu pierādījumiem, tā arī uz

¹ Треушников, М.К. Судебные доказательства. Монография.– Москва: Юридическое бюро "Городец", 1997, стр.108, ISBN 5-89391-014-1

² Теория доказательств в советском уголовном процессе. Часть особенная/ Авт.кол. Гродзинскийц, М.М., Миньковский, Г.М., Эйсман, А.А. и др.; отв.ред. Жогин, Н.В.– Москва: Юридическая литература, 1967, стр.12

procesuāli nozīmīgu faktu pierādījumiem un šajā konkrētajā jautājumā pierādījumu īpašības no tā nemainās.

7. Pierādījumi ar divējādu nozīmi

Faktiski šai darba sadaļai vajadzētu atrasties nevis darba beigās, bet gan tā sākumā, vietā, kur pirmo reizi tika pieminēta un pamatota brīvo vai procesuāli nozīmīgo pierādījumu grupas pastāvēšana, jo šī pierādījumu grupa aptver gan tradicionālus pierādījumus ar materiāli tiesisku nozīmi to tradicionālajā izpratnē, gan arī tā saucamos brīvos pierādījumus vai pierādījumus ar procesuālu nozīmi jeb kriminālprocesuālu faktu pierādījumus, kuriem ir veltīts šis darbs.

Nodalot un definējot kā atsevišķu pierādījumu grupu pierādījumus ar procesuālu nozīmi lietā (kriminālprocesā) no pierādījumiem to tradicionālā izpratnē, tas ir noziedzīga nodarījuma un vainas pierādījumiem jeb pierādījumiem ar materiāli tiesisku nozīmi lietā, viss šajā darbā iepriekš teiktais par šīm abām pierādījumu grupām ir jāpapildina ar atziņu, ka blakus šīm divām pierādījumu grupām pastāv arī trešā- jauktā pierādījumu grupa, tas ir, pastāv arī pierādījumi ar divējādu- gan materiāli tiesisku, gan procesuāli tiesisku nozīmi lietā (kriminālprocesā).

Par pierādījumiem ar divējādu nozīmi var runāt tajos gadījumos, kad tradicionāliem pierādījumiem bez noziedzīga nodarījumu un apsūdzētā vainas pierādīšanas (pamatošanas) ir nozīme arī pašā kriminālprocesa norisē, un otrādi, kad kriminālprocesuālu faktu pierādījumiem bez procesuālas nozīmes lietā ir arī materiāli tiesiska nozīme, tas ir, tie ir par pamatu un tiem ir nozīme noziedzīga nodarījuma notikuma konstatēšanai, personas vainas un soda noteikšanā. Šādu pierādījumu apzīmēšanai vācu valodā viens no autoriem bija izmantojis nosaukumu *der dreierlei Beweis*¹, jeb trejāds

¹ Ditzen, Wilhelm. Dreierlei Beweis im Strafverfahren.– Leipzig, 1926

pierādījums. Vārds *trejāds* te tika izmantots, lai ar tā palīdzību apzīmētu šādu pierādījumu trejādo dabu, tas ir to, ka vienam un tam pašam pierādījumam lietā (kriminālprocesā) var būt: 1) materiāli tiesiska nozīme, 2) procesuāli tiesiska nozīme, 3) gan materiāli tiesiska, gan procesuāli tiesiska nozīme lietā (kriminālprocesā).

Arī šādi „trejādi” pierādījumi procesā var būt visai daudz un dažādi. Šo pierādījumu raksturojums un īpašības vispirms ir tādas, ka uz šādiem pierādījumiem pilnībā būtu jāattiecinā visi tie noteikumi, prasības un normas, kas nosaka pierādījumu ar materiāli tiesisku nozīmi lietā vākšanu, fiksēšanu, nostiprināšanu un izmantošanu un to pamata uzdevums ir pierādīt (pamatot) lietai materiāli nozīmīgus faktus un apstākļus, bet blakus pie šo pierādījumu pamata uzdevuma šādiem pierādījumiem lietā var būt arī nozīme dažādu procesuāli nozīmīgu faktu un apstākļu pamatošanā, procesuālu nolēmumu pieņemšanā un procesuālu darbību veikšanā.

Šādi pierādījumi var būt, piemēram, dažādi fakti un apstākļi, ko ir jāņem vērā piemērojot kādai personai izmeklēšanas laikā drošības līdzekli, jo kā tika atzīmēts šajā darbā iepriekš, tad, piemēram, Igaunijā, atbilstoši Igaunijas Kriminālprocesa kodeksa 127.panta 1.daļai, lemjot par drošības līdzekļa piemērošanu, ir jāņem vērā arī noziedzīgā nodarījuma „soda bargums”¹. „Soda bargums” paredz neko citu, kā noziedzīgā nodarījuma notikuma un konkrētās personas iespējamās vainas materiāli tiesisku izvērtēšanu. Tas nozīmē to, ka vieni un tie paši fakti un apstākļi ir jāņem vērā gan, lemjot par izmeklēšanas laikā piemērojamo drošības līdzekli, gan arī vēlāk tiesas procesa laikā, lemjot par lietu pēc būtības, tas ir lemjot par to, vai ir izdarīts noziedzīgais nodarījums, kas tajā vainīgs, un kāds sods būtu

¹ Уголовно- процессуальный кодекс Эстонии/ ПАЭ, 2003, 18, 166

par to piespriežams konkrētai personai. Tātad vieni un tie paši pierādījumi, vieni un tie paši fakti un apstākļi kriminālprocesa laikā tiek ņemti vērā un vērtēti divas un vairāk reizes. Vienu reizi ar tiem tiek pamatoti kriminālprocesā piemērojamie drošības līdzekļi, bet pēc tam ar šiem pašiem pierādījumiem tiek pamatots tas, ka persona ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumi un ir par to sodāma.

Arī Latvijā, Kriminālprocesa likuma 272.panta 1.daļā, ir noteikts, ka apcietinājumu var piemērot tikai tad, ja kriminālprocesā iegūtās konkrētās ziņas par faktiem rada pamatotas aizdomas, ka persona ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, par kuru likums paredz brīvības atņemšanas sodu.¹

Visiem faktiem un apstākļiem, pamatojoties uz kuriem noskaidro (pierāda, pamato) to, ka ir noticis noziedzīgs nodarījums un ka konkrētā persona ir vainīga tā izdarīšanā, kriminālprocesā vispirmām kārtām ir materiāli tiesiska nozīme, bet jautājumā par iespējamu apcietinājuma piemērošanu aizdomās turētajai vai apsūdzētajai personai šiem pašiem faktiem un apstākļiem kriminālprocesā vienlaicīgi ir arī otra- procesuāla nozīme lietā, kas arī nav mazsvarīga, jo personu var apcietināt tikai tad, ja ir pierādījumi, kas norāda uz to, ka šī konkrētā persona ir iespējamais noziedzīgā nodarījuma izdarītājs.²

Līdzīga divējāda (trejāda) daba kriminālprocesā ir arī citiem faktiem un apstākļiem. Tādi fakti ir, piemēram, fakti un apstākļi, kas kriminālprocesā var būt par pamatu kratīšanas, izņemšanas un dažādu citu izmeklēšanas darbību izdarīšanai un dažādu procesuāli nozīmīgu lēmumu pieņemšanai.

¹ Kriminālprocesa likums// Latvijas Vēstnesis: 11.05.2005. nr.74 (3232)

² Pierādījumu kopums dod pamatu pieņemumam, ka, visticamāk, izmeklējamo noziedzīgu nodarījumu izdarījusi šī persona (personu var turēt aizdomās)- Kriminālprocesa likuma 59.panta 2.daļas 3.punkts// Latvijas Vēstnesis: 11.05.2005. nr.74 (3232)

Nosaukums „process” jeb latīniski *processus* norāda uz kustību, noteiktu virzību uz priekšu.¹ Kriminālprocess nav tikai viena atsevišķa darbība, nav tikai viena atsevišķa fakta vai apstākļa pārbaude un novērtēšana, bet gan noteiktu secīgu, cita citai sekojošu darbību kopums, virzība ar šo darbību palīdzību uz priekšu, virzība uz kriminālprocesa mērķi.

Kriminālprocesa norise ir tāda, ka kāds procesā jau noskaidrots vai iepriekš zināms fakts vai apstāklis, kam procesā ir materiāli tiesiska nozīme, kalpo par procesuālu pamatu, jeb tā saucamo pierādījuma faktu, ar kuru pamato (pierāda) kādu konkrēto procesuālu vai izmeklēšanas darbību veikšanas nepieciešamību. Šo nākamo procesuālo vai izmeklēšanas darbību laikā, savukārt, atklājas (tiek iegūti, noskaidroti) jauni fakti un apstākļi ar materiāli tiesisku nozīmi lietā, kas, savukārt, atkal var būt par nākamo procesuālo pamatu, jeb pierādījumu faktu, ar kuru pamato nākamo procesuālo nolēmumu pieņemšanu un turpmāko izmeklēšanas darbību veikšanu un t.t. Tādā veidā, ejot no nezināmā uz zināmo, ar pierādījumu faktu palīdzību pamatojot katru nākamo izmeklēšanas un procesuālo darbību veikšanas nepieciešamību, kriminālprocesa rezultātā tiek noskaidroti visi procesā noskaidrojamie (pierādāmie) fakti un notikušā noziedzīgā nodarījuma apstākļi un tādā veidā tiek iegūti nepieciešamie pierādījumi, kas pēc visu izmeklēšanas laikā iegūto pierādījumu pārbaudes tiesas procesa laikā kalpo par pamatojumu tiesas beigu nolēmumam, kurā, savukārt, tiek izlemti visi jautājumi par to, ir vai nav noticis apsūdzētajam inkriminējamais

¹ *Le mot processus vient du latin pro (qui signifie « pour », « dans le sens de ») et de cessus, cedere (aller, marcher) ce qui signifie donc aller vers l'avant, avancer. Ce mot est également à l'origine du mot procédure qui désigne plutôt la méthode d'organisation, la stratégie du changement- vārds process ir cēlies no latīņu valodas pro (kas nozīmē „priekš”) un cessus, cedere (aiziet, iet), kas nozīmē iet tādā veidā uz priekšu, virzīties. Šis vārds ir arī par pamatu vārdam procedure, kas nozīmē organizatorisku metodi, izmaiņu stratēģiju/ [http:// fr.wikipedia. org/ wiki/ Processus](http://fr.wikipedia.org/wiki/Processus)*

noziedzīgais nodarījums, vai šajā nodarījumā ir noiedzīga nodarījuma sastāvs, vai apsūdzētie ir vainīgi tā izdarīšanā, vai viņi par to ir sodāmi, kāds sods viņiem piespriežams un t.t.

Kopsavilkums

Promocijas darba autors uzskata, ka pierādījumi kriminālprocesā ir: 1) legāli prezumējami fakti, kuri procesā nav jāpierāda un kuri pēc likuma tiek uzskatīti par pierādītiem, 2) pierādījumi kriminālprocesā ir jau nodibināti un pierādīti fakti, kā arī fakti un lietas apstākļi, kuri noteiktos gadījumos tiek uzskatīti par pierādītiem, ja procesa dalībnieki tos atzīst un neapstrīd, 3) pierādījumi kriminālprocesā ir ziņas par kriminālprocesā pierādāmajiem faktiem, tas ir, kriminālprocesā pierādāmie fakti tiek pierādīti ar ziņu par šiem faktiem palīdzību.

Analizējot pierādīšanas (pierādījumu) teoriju kriminālprocesā pašreizēja tās attīstības stadijā un tādu šīs teorijas jēdzienu kā *pierādīšanas priekšmets* saturu, šī darba autors ir nonācis pie secinājumiem par atsevišķas procesuāli nozīmīgu pierādījumu grupas eksistenci kriminālprocesā, ka arī atradis un izanalizējis šīs pierādījumu grupas pazīmes un īpašības, kas šādus pierādījumus nošķir no visiem citiem pierādījumiem kriminālprocesā.

Plašāka pierādīšanas priekšmeta izpratne ir tāda, ka tiek uzskatīts, ka kriminālprocesā ir jāpierāda (jāpamato) ne tiki materiāli nozīmīgi fakti un apstākļi, tas ir, viss tas, kas attiecas uz noziedzīgu nodarījumu, apsūdzētā personību un sodu, bet bez tā kriminālprocesā ir jāpamato arī kriminālprocesam procesuāli nozīmīgi fakti un apstākļi, tas ir, pierādīšanas subjektiem kriminālprocesā bez lietai materiāli nozīmīgiem faktiem un apstākļiem ir jāpamato arī tādi fakti un apstākļi, kas ne uz noziedzīgo nodarījumu, ne uz apsūdzētā vainu tā izdarīšanā, ne arī uz apsūdzētajam piespriežamā soda veidu un soda mēru tieši neattiecas, bet kuriem lietā (kriminālprocesā) ir procesuāla nozīme. Tie visi ir tādi fakti un apstākļi, kuri ir par pamatu procesuālu darbību veikšanai kriminālprocesā un dažādu procesuālu lēmumu pieņemšanai, piemēram, procesa uzsākšanai,

turpināšanai, personas apcietināšanai, pieteikto noraidījumu pamatošanai un t.t., kā arī citu procesuālu darbību veikšanai un procesuālu nolēmumu pieņemšanai.

Gandrīz visas mācību grāmatas par kriminālprocesu vienmēr satur pierādījumu klasifikāciju kriminālprocesā. Parasti visas dažādos izdevumos atrodamās pierādījumu klasifikācijas kriminālprocesā ir apmēram šādas:

- Atkarībā no pierādījumu attiecības pret apsūdzību pierādījumus iedala apsūdzošos un attaisnojošos;
- Pēc pierādījumu avotu rakstura pierādījumus iedala personiskos un lietiskos pierādījumos;
- Atkarībā no tā vai pastāv vai nepastāv informācijas nodošanas starpposms pierādījumus iedala sākotnējos un atvasinātos pierādījumos;
- Atkarībā no pierādījumu sakara ar pierādīšanas priekšmetu pierādījumus iedala tiešos un netiešos pierādījumos;

Šī darba autora viedoklis un pirmais priekšlikums ir tāds, ka pastāvošās pierādījumu klasifikācijas kriminālprocesā ir jāpapildina ar kriminālprocesuālo pierādījumu iedalījumu:

- Atkarībā no tā, kādus faktus un apstākļus ar pierādījumi pierāda (pamato), ir nepieciešams pierādījumus iedalīt pierādījumos ar materiālu un pierādījumos ar procesuālu nozīmi lietā (kriminālprocesā).

Pierādījumi ar krimināltiesisku vai materiāli tiesisku nozīmi kriminālprocesā ir nepieciešami, lai, pamatojoties uz ar šiem pierādījumiem konstatētiem faktiem un apstākļiem, tiesa piemērotu materiālo tiesību normas, bet bez šādiem pierādījumiem pierādīšanas priekšmetā ietilpst un lietās pastāv arī pierādījumi ar kriminālprocesuālu nozīmi, tas ir, atsevišķi pierādījumi, ar kuriem procesa dalībnieki pierāda (pamato) lietai procesuāli

nozīmīgus faktus un apstākļus. Šie procesuāli nozīmīgi fakti un apstākļi ir par pamatu procesuālo darbību izdarīšanai, procesuālas dabas nolēmumu pieņemšanai, kā arī ar šādiem pierādījumiem pārbauda pierādījumus ar materiāli tiesisku nozīmi.

Pierādījumu ar procesuālu nozīmi vai kriminālprocesuālu faktu pierādījumu pazīmes, kas šos pierādījumus atšķir no pierādījumiem ar materiāli tiesisku nozīmi, pēc šī darba autora viedokļa ir šādas:

- 1) Šādiem pierādījumiem ir savs, no tradicionāliem pierādījumiem atšķirīgs „pierādīšanas priekšmets”- kriminālprocesuāli jeb kriminālprocesam procesuāli nozīmīgi fakti un apstākļi;
- 2) Pierādījumiem ar procesuālu nozīmi vai kriminālprocesuālu faktu pierādījumiem procesuālo likumu normās pašreiz nav paredzēti savi pierādīšanas līdzekļi, nav noteikta sava šādu pierādījumu iegūšanas un iesniegšanas kārtība. Ārzemēs šajā jautājumā, piemēram, tiek uzskatīts, ka šādus pierādījumus tiesa var iegūt jebkurā veidā, piemēram, ar aktiem vai telefonisku aptauju.¹
- 3) Procesuāli nozīmīgo pierādījumu grupai ir raksturīgs tas, ka šo pierādījumu grupas procesuālai formai nevar tik izvirzītas tik pat stingras prasības, kā lietai materiāli nozīmīgu pierādījumu grupai. Šiem pierādījumiem ir pieļaujamas lielākas atkāpes no likumā definēto pierādīšanas līdzekļu formas prasībām, kā lietai materiāli nozīmīgu pierādījumu gadījumā;
- 4) Faktiem un apstākļiem, kuri konstatēti (pierādīti) ar procesuāli nozīmīgiem pierādījumiem, pieļaujama mazāka ticamība, kā procesuāli konstatētiem lietai materiāli nozīmīgiem faktiem un

¹ Roxin, Claus. Strafverfahrensrecht: ein Studienbuch/ von Claus Roxin. -25., völlig neu bearb.Aufl.d. von Eduard Kern begr. Werkes.– München: Beck, 1998, S.175-176, ISBN 3 406 44312 5

apstākļiem, šādiem pierādījumiem ir zemāks pierādīšanas standarts kā "tradicionāliem" vainas pierādījumiem un šādi lietai procesuāli nozīmīgi fakti un apstākļi var būt arī pieņemumi lielākas varbūtības formā.

Procesuāli nozīmīgi vai kriminālprocesuāli fakti, kuri kriminālprocesā ir jāpierāda (jāpamato), var būt ļoti daudzi un ļoti dažādi. Tādi ir, piemēram:

- 1) Fakti un apstākļi, kas ir par pamatu kriminālprocesa uzsākšanai vai neuzsākšanai,
- 2) Fakti un apstākļi, kas var būt par pamatu procesuālo piespiedu līdzekļu un procesuālo sankciju piemērošanai,
- 3) Fakti un apstākļi, saistīti ar to, kā procesā iesaistītās personas pilda savus procesuālos pienākumus,
- 4) Fakti un apstākļi, kas ir jāpārbauda un jākonstatē, lai procesā izlemtu dažāda rakstura pieteikumus, līgumus, sūdzības, ierosinājumus, noraidījumus un citus līdzīgus jautājumus,
- 5) Fakti un apstākļi, kas saistīti ar dažādu procesuālo termiņu un nosacījumu pārbaudi, piemēram, pārbaudi kādā veidā un termiņā ir iesniegta sūdzība vai pieteikums,
- 6) Fakti un apstākļi, kas var tikt pārbaudīti, lemjot par pierādījumu ar materiāli tiesisku nozīmi pieļaujamību lietā,
- 7) Fakti un apstākļi, kas saistīti ar speciālās procesuālās aizsardzības piemērošanu, kā arī citi fakti un apstākļi ar procesuālu nozīmi lietā.

Bez tā, ka kriminālprocesā pastāv pierādījumi, kuriem lietā (kriminālprocesā) ir materiāli tiesiska nozīme, un pierādījumi, kuriem lietā (kriminālprocesā) ir procesuāla nozīme, jebkurā kriminālprocesā bez šīm divām pierādījumu grupām pastāv arī daudzi dažādi pierādījumi ar divējādu nozīmi, tas ir, kriminālprocesā pastāv pierādījumi, kuriem: 1)

kriminālprocesā ir materiāli tiesiska nozīme, 2) pierādījumi, kuriem kriminālprocesā ir tikai procesuāla nozīme un 3) pierādījumi, kuriem kriminālprocesā ir materiāli tiesiska nozīme, bet tajā pašā laikā šiem pierādījumiem noteiktos gadījumos ir nozīme dažādu procesuālu jautājumu izlemšanā, tas ir, vienlaicīgi šādiem pierādījumiem lietā (kriminālprocesā) ir arī procesuāla nozīme.

Kriminālprocesa norise ir tāda, ka kāds procesā jau noskaidrots vai iepriekš zināms fakts vai apstākļi, kam procesā ir materiāli tiesiska nozīme, kalpo par procesuālu pamatu, jeb tā saucamo pierādījuma faktu, ar kuru pamato (pierāda) kādu konkrēto procesuālu vai izmeklēšanas darbību veikšanas nepieciešamību. Šo nākamo procesuālo vai izmeklēšanas darbību laikā, savukārt, atklājas (tiek iegūti, noskaidroti) jauni fakti un apstākļi ar materiāli tiesisku nozīmi lietā, kas, savukārt, atkal var būt par nākamo procesuālo pamatu, jeb pierādījumu faktu, ar kuru pamato nākamo procesuālo nolēmumu pieņemšanu un turpmāko izmeklēšanas darbību veikšanu un t.t. Tādā veidā, ejot no nezināmā uz zināmo, ar pierādījumu faktu palīdzību pamatojot katru nākamo izmeklēšanas un procesuālo darbību veikšanas nepieciešamību, kriminālprocesa rezultātā tiek noskaidroti visi procesā noskaidrojamie (pierādāmie) fakti un notikušā noziedzīgā nodarījuma apstākļi un tādā veidā tiek iegūti nepieciešamie pierādījumi, kas pēc visu izmeklēšanas laikā iegūto pierādījumu pārbaudes tiesas procesa laikā kalpo par pamatojumu tiesas beigu nolēmumam, kurā, savukārt, tiek izlemti visi jautājumi par to, ir vai nav noticis apsūdzētajam inkriminējams noziedzīgais nodarījums, vai šajā nodarījumā ir noziedzīga nodarījuma sastāvs, vai apsūdzētie ir vainīgi tā izdarīšanā, vai viņi par to ir sodāmi, kāds sods viņiem piespriežams un t.t., tas ir, tiek izlemti tie fakti, kas veido pierādīšanas priekšmetu tā šaurākā izpratnē.

Promocijas darba autora priekšlikumi ir šādi:

1) Promocijas darba autors iesaka precizēt Kriminālprocesa likuma 127.panta 1.daļā doto legālo kriminālprocesuālo pierādījumu definīciju. Pašreiz Kriminālprocesa likuma 127.panta 1.daļā ir noteikts, ka *pierādījumi kriminālprocesā ir jebkuras likumā paredzētajā kārtībā iegūtas un noteiktā procesuālajā formā nostiprinātas ziņas par faktiem, kurus kriminālprocesā iesaistītās personas savas kompetences ietvaros izmanto pierādīšanas priekšmetā ietilpstošo apstākļu esamības vai neesamības pamatošanai.*

Promocijas darba autors iesaka noteikt, ka *pierādījumi kriminālprocesā ir: 1) šajā likumā (Kriminālprocesa likumā) noteikti legāli prezumējami fakti, 2) fakti, kuri šajā likumā noteiktos gadījumos tiek uzskatīti par pierādītiem, ja kriminālprocesā iesaistītās personas tos atzīst par pamatotiem, 3) šajā likumā noteiktā kārtībā iegūtas un šajā likumā noteiktā procesuālajā formā nostiprinātas ziņas par faktiem, kurus kriminālprocesā iesaistītās personas izmanto pierādīšanas priekšmetā ietilpstošo faktu un lietas apstākļu esamības vai neesamības pamatošanai.*

2) Darba autors iesaka precizēt Kriminālprocesa likuma 124.panta 1.un 2.daļā definēto kriminālprocesuālās pierādīšanas priekšmetu, Kriminālprocesa likuma 124.panta 2.daļā nosakot, ka *kriminālprocesā pierādāma noziedzīga nodarījuma sastāva esamība vai neesamība, kā arī citi Krimināllikumā un šajā likumā (Kriminālprocesa likumā) paredzētie apstākļi, kuriem ir nozīme kriminālprocesuālo darbību izdarīšanā, šajā likumā paredzētu nolēmumu pieņemšanā un konkrēto krimināltiesisko attiecību taisnīgā noregulējumā.*

3) Darba autors iesaka precizēt Kriminālprocesa likuma 126.pantu, nosakot, ka ar likumu noteiktām kriminālprocesā iesaistītām personām pastāv nevis kriminālprocesuālās pierādīšanas pienākums, bet gan

kriminālprocesuālās pierādīšanas uzdevums. Pašreiz Kriminālprocesa likuma 126.panta 1.un 2.daļa skan šādi:

126.pants. Pierādīšanas subjekti un pierādīšanas pienākums

(1) Par pierādīšanas subjektiem uzskatāmas visas kriminālprocesā iesaistītās personas, kurām ar šo likumu uzlikts pienākums vai piešķirtas tiesības veikt pierādīšanu.

(2) Pierādīšanas pienākums pirmstiesas kriminālprocesā ir procesa virzītājam, bet tiesā – apsūdzības uzturētājam.

Promocijas darba autors iesaka šeit vārdus *pierādīšanas pienākums* aizstāt ar vārdiem *pierādīšanas uzdevums*.

4) Darba autors iesaka precizēt Kriminālprocesa likuma 124.panta 5.daļā noteikto kriminālprocesuālās pierādīšanas standartu, saglabājot faktiem ar materiāli tiesisku nozīmi lietā (kriminālprocesā) pastāvošo kriminālprocesuālās pierādīšanas standartu- *izslēdzot saprātīgas šaubas par pierādāmo (pamatojamo) faktu esamību vai neesamību*, un faktiem ar procesuālu nozīmi kriminālprocesā pieļaut zemāku pierādīšanas standartu-pārsvaru pār pretējo varbūtību. Pašreiz Kriminālprocesa likuma 124.panta 5.daļā ir noteikts, ka *pierādīšanas priekšmetā ietilpstošie apstākļi uzskatāmi par pierādītiem, ja pierādīšanas gaitā izslēgtas jebkādas saprātīgas šaubas par to esamību vai neesamību*.

Promocijas darba autors iesaka noteikt, ka *pierādīšanas priekšmetā ietilpstošie apstākļi, kas ir par pamatu Krimināllikuma normu piemērošanai, uzskatāmi par pierādītiem, ja pierādīšanas gaitā izslēgtas jebkādas saprātīgas šaubas par to esamību vai neesamību. Faktiem un apstākļiem, kas ir par pamatu kriminālprocesa uzsākšanai vai neuzsākšanai, procesuālo piespiedu līdzekļu un procesuālo sankciju piemērošanai, procesuālo termiņu un procesuālo nosacījumu pārbaudei, speciālās procesuālās aizsardzības*

piemērošanai, ir jābūt pierādītiem tādā mērā, ka pārliecība par to pastāvēšanu ir lielāka par pretējo varbūtību.

Literatūras saraksts

I

1. Blūma, D. Metodiskie ieteikumi maģistra darba rakstīšanai.- Rīga: LU, 1997
2. Bukovskis, V. Civilprocesa mācību grāmata.- Rīga: Autora izdevums, 1933
3. Čelpanovs, G. Loģika.- Rīga, 1925
4. Dombrovskis, R. Pierādījumu izpratne kriminālprocesā// Administratīvā un kriminālā justīcija, nr.1, 2000, 43.-44.lpp.
5. Dombrovskis, R. Pierādījumi un to izpratne kriminālprocesā: Tradicionālais un novatoriskais sabiedrības ilgspējīgā attīstībā// Starptautiskās zinātniskās konferences materiāli 2002.gada 28.februāris-02.marts, Rēzeknes augstskola, 2002, 57.-60.lpp.
6. Dombrovskis, R. Pierādījumu izpratne dialektiskās loģiskas skatījumā// Latvijas Vēstnesis, Jurista Vārds: 19.10.2004. nr.40 (345)
7. Dombrovskis, R. Vai pierādīšana ir izzināšana: dialektiskās loģikas skatījums// Latvijas Vēstnesis, Jurista Vārds, 09.11.2004. nr.43(348)
8. Dombrovskis, R. Kriminālprocess: forma, saturs un būtība// Latvijas Vēstnesis, Jurista Vārds: 28.12.2004. nr.50(355)
9. Dombrovskis, Reinharde. Kriminālistikas teorētiskie pamati.– Rīga: Biznesa augstskola „Turība”, 2003, ISBN 9984-728-51-X
10. Karcevs, B. Pierādīšanas nasta (onus probandi) alimentu prasību lietās.- Rīga, 1939
11. Karpovics, E. Izziņas teorija.- Rīga: Zvaigzne, 1970
12. Kavalieris, A. Kāpēc pierādīšanai nepieciešamas novitātes// Administratīvā un kriminālā justīcija, nr.4, 2000, 43.-45.lpp.

13. Kavalieris, A. Sevišķā veidā veicamās izmeklēšanas darbības// Administratīvā un kriminālā justīcija, nr.4, 2001, 8.-11.lpp.
14. Kavalieris, A. Izmeklēšanas darbības, kas veicamas sevišķā veidā// Latvijas Vēstnesis, Jurista Vārds: 12.02.2002. nr.3(236)
15. Krastiņš, U. Par pierādīšanas nastas pārņemšanu uz apsūdzēto// Latvijas Vēstnesis, Jurista vārds: 25.09.2001. nr.28(221)
16. Liede, A. Latvijas PSR kriminālprocess (vispārīgā daļa) un tiesu pierādījumi.– Rīga: Zvaigzne, 1971
17. Liede, A. Latvijas PSR kriminālprocess. Vispārīgā daļa. Tiesu pierādījumi. 2.izdevums.- Rīga: Zvaigzne, 1980
18. Līcis, A. Prasības tiesvedība un pierādījumi. Prof. K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. Mācību līdzeklis tiesību zinātņu studentiem. - Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2003, ISBN 9984-671-61-5
19. Meikališa, Ārija. Kriminālprocesuālo terminu skaidrojošā vārdnīca.- Rīga: RaKa, 1998, ISBN 9984-15-039-9
20. Meikališa, Ārija. Kriminālprocesa tiesības. 1. grāmata. Vispārīgā daļa.- Rīga : Raka, 2000, ISBN 9984152227
21. Meikališa, Ārija. Pirmstiesas izmeklēšana.– Rīga: Biznesa augstskola „Turība”, 2001, ISBN 9984-909-70-6
22. Meikališa, Ārija, Strada, Kristīne. Kriminālprocesuālo terminu skaidrojošā vārdnīca.– Rīga: RaKa, 2000, ISBN 9984-15-039-9
23. Meikališa, Ārija. Cilvēktiesību ievērošana izmeklēšanas darbību veikšanā// Latvijas Vēstnesis, Jurista Vārds: 13.03.2007 nr.43 (3619)
24. Melķīsis, E. Dažas kritiskas piezīmes Kriminālprocesa likumprojektam// Likums un tiesības, 2002, 4.sējums, nr.3(31)
25. Mincs, P. Krimināltiesības. Sevišķā daļa.- Rīga: Latvijas Universitāte, 1939

26. Mūze, Baiba. Bibliogrāfiskas norādes un atsauces: metod.līdz./ Baiba Mūze, Daina Pakalna, Iveta Kalniņa; atb.par izd. Baiba Mūze; red. Agra Turlaja.- Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2005, ISBN 9984-783-16-2
27. Nīmande, E., Terehovičs, V. Kriminālistikas izzināšanas objekta noteikšanas problēma// Latvijas Vēstnesis, Jurista Vārds: 13.11.2007. nr.46 (499)
28. Pastille, J.K., Rusanovs, E. Operatīvajās darbībās iegūto pierādījumu izmantošana. Problēmas un iespējamie risinājumi.- Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2003, ISBN 9984-731-33-2
29. Pundurs, A. Neprocesuālie jeb brīvie pierādījumi kriminālprocesā// Latvijas Universitātes raksti. 665.sējums. Sociālās zinātnes.- Rīga, Latvijas Universitāte, 2003, lpp.297-305
30. Pundurs, A. Neprocesuālie jeb brīvie pierādījumi kriminālprocesā// Kriminālprocesuālais taisnīgums. Starptautiskās zinātniski praktiskā konference „Kriminālprocesuālais taisnīgums”. –Rīga: LPA, 2005, lpp.114-119, ISBN-9984-655-83-0
31. Skrastiņš, J. Par jauniem likuma pamatprincipiem/ Latvijas Vēstnesis, Jurista Vārds: 13.03.2001. nr.7(200)
32. Strada-Rozenberga, Kristīne. Pierādīšanas teorija kriminālprocesā. Vispārīgā daļa.– Rīga: Biznesa augstskola "Turība", 2002, ISBN 9984-728-49-8
33. Strada-Rozenberga, K. Kriminālprocesa vienkāršošana: izpratne, tendences, problēmas// Latvijas Vēstnesis, Jurista Vārds: 10.08.2004. nr.30(335), 17.08.2004. nr.31(336)
34. Vedins, I. Formālā loģika.- Rīga: Zvaigzne, 1979
35. Vedins, Ivans. Loģika. Mācību grāmata juridiskām augstskolām un fakultātēm.- Rīga: Avots, 1998, ISBN 5-401-01036-2

36. Angļu- latviešu vārdnīca.– Rīga: Latvijas valsts izdevniecība, 1957
37. Kriminālistika. 1.daļa.– Rīga, LPA izdevums, 1997, ISBN 9984-545-65-2
38. Kriminālprocess pēc lekcijām lasītām Latvijas Universitātē 1931.g. – Rīga: Augstskola mājā, nr.74- 86,
39. Latvju mazā enciklopēdija Birmaņa A. virsredakcijā.– Rīga: Grāmatu draugs [b.g.]
40. Maģistra un promocijas (doktora) darba rakstīšanas metodiskie norādījumi. – Rīga: Latvijas Universitāte. Juridiskā fakultāte, 2005/[http:// www. lu.lv/ jf/ datnes/ Met.pdf](http://www.lu.lv/jf/datnes/Met.pdf)
41. Metodiskie norādījumi diplomdarbu izstrādāšanai.- Rīga, Latvijas Universitāte. Juridiskā fakultāte, 1996
42. Vācu- latviešu vārdnīca: Ap 7000 vārdu.- Rīga: Avots, 1998
43. Алексеев, С.С. Проблемы теории права: Курс лекций в двух томах. Том первый, Основные вопросы общей теории социалистического права/ Науч. ред. Русинов, Р.К.; Отв. за вып. Семенов, В.М.– Свердловск: Свердловский юридический институт, 1972
44. Алиев, Т.Т., Громов, Н.А., Макаров, Л.В. Уголовно- процессуальное доказывание.- Москва: Книга сервис, 2002, ISBN 5-94909-042-X
45. Арсеньев, В.Д. Вопросы общей теории судебных доказательств в советском уголовном процессе.- Москва: Юрид. лит., 1964
46. Барданова, В. Поиски истины в уголовном процессе.- Санкт-Петербург, 2002
47. Бартошек, М. Римское право: Понятия, термины, определения.– Москва: Юрид. лит., 1989, ISBN 5726000692

48. Белкин, А. Р. (Анатолий Рафаилович). Теория доказывания : Научно-методическое пособие.- Москва: Норма, 1999, ISBN 5891233231
49. Белкин, Р.С. Собрание, исследование и оценка доказательств. Сущность и методы. – Москва: Наука, 1966
50. Васьковский, Е.В. Учебник гражданского процесса.- Москва, 1917 г.// [http:// www. allpravo.ru/ library/ doc2472p/ instrum4301/ item4379.html](http://www.allpravo.ru/library/doc2472p/instrum4301/item4379.html)
51. Владимиров, Л.Е. Учение об уголовных доказательствах.- Харьков, 1881/ [http:// yurpsy. by.ru/ biblio/ vladim/ vladim.htm](http://yurpsy.by.ru/biblio/vladim/vladim.htm)
52. Владимиров, Л.Е. Учение об уголовных доказательствах: Части Общая и Особенная. -3-е изд., изм. и законч.- Санкт-Петербург: Кн.маг. „Законоведение”, 1910/ [http:// www. lawlibrary. ru/ 0665.htm](http://www.lawlibrary.ru/0665.htm)
53. Власов, А.А., Лукьянова, И.Н., Некрасов, С.В. Особенности доказывания в судопроизводстве: Научно-практическое пособие.- Москва: Экзамен, 2004, ISBN 5946927272
54. Вышинский, А.Я. Теория судебных доказательств в советском праве. -3-е изд., доп.- Москва: Госюриздат, 1950
55. Галкин, Б.А. Советский уголовно- процессуальный закон.-Москва: Госюриздат, 1962
56. Глотов, О.М. Понятие документов в криминалистике // Криминалистика. Под ред. Крылова И.Ф. -Ленинград, 1976
57. Голунский, С.А. Вопросы доказательственного права в Основах уголовного судопроизводства Союза ССР и союзных республик/ Вопросы судопроизводства и судоустройства в новом законодательстве Союза ССР.- Москва, 1959

58. Громов, Н.А., Зайцева, С.А. Оценка доказательств в уголовном процессе.- Москва: ПРИОР, 2002, ISBN 5799007298
59. Громов, Н.А., Зайцева, С.А., Гущин, А.Н. Доказательства, их виды и доказывание в уголовном процессе. Учебно- практическое пособие.– Москва: ПРИОР, 2006, ISBN 5-9512-0575-1
60. Гущенко, К.Ф., Головки, Л.В., Филимонов, Б.А. Уголовный процесс западных государств.– Москва: Зерцало-М, 2002, ISBN 5-94373-054-0
61. Девицкий, Э.И. К вопросу о понятии предмета доказывания в российском гражданском процессе/ Академический юридический журналю № 4 (6) (октябрь - декабрь) 2001 г./ [http:// izpi.ru/ aum.php? n=12](http://izpi.ru/aum.php?n=12)
62. Домбровский, Р. Понятие доказывание в уголовном процессе// Балтийский юридический журнал.- Рига: Балтийский Русский институт, 2002
63. Домбровский, Р. Понятие доказательств в уголовном процессе// Балтийский юридический журнал. 2003, №1/2
64. Домбровский, Р. Понятие раскрытия преступного деяния/ Балтийский юридический журнал. 2004, №1(3/4)
65. Ивин, А.А. Теория аргументации: учебник.- Москва: Гардарики, 2000, ISBN 5-8297-0059-X
66. Каверин, Б.И., Демидов, И.В. Логика и теория аргументации.– Москва: Юнити, 2005, ISBN5-238-00949-6
67. Калиновский, К.Б. Бремя доказывания в уголовном процессе: взаимосвязь стандарта доказанности с презумпциями и правовое взаимодействие участников правоотношений// Правовые состояния и взаимодействия: историко-теоретический, отраслевой и

- межотраслевой анализ: Материалы VII Международной научно-теоретической конференции.- Санкт-Петербург, 1-2 декабря 2006 г./ Под общ. Ред. Ромашова, Р.А., Нижник, Н.С.: в 2 ч. Ч. 1. СПб.: Санкт-Петербургский университет МВД России, 2006, с. 245-249
68. Копьева, А.Н. Доказывание по уголовным делам в вышестоящем суде.- Иркутск: Изд-во Иркутского университета, 1990
69. Куравлев, С.В. Объяснения сторон как доказательство в советском гражданском процессе. Диссертация кандидата юридических наук.- Москва, 1953
70. Куравлев, С.В. Основы теории доказательств в советском правосудии.- Минск, 1969
71. Ларин, А.М. Доказывание как система правоотношений/ Ларин, А.М., Мельникова, Э.Б., Савицкий, В.М. Уголовный процесс России. Лекции- очерки. Под ред. Савицкого, В.М.- Москва, 1997
72. Лузгин, И.М. Расследование как процесс познания.- Москва: Высшая школа МВД СССР, 1969
73. Лукашевич, О.З. О понятии доказательств в советском уголовном процессе./ Правоведенье, 1963, №1
74. Лупинская, П.А. О проблемах теории судебных доказательств/ Советское государство и право. 1960, № 10
75. Лупинская, П.А. Доказывание в советском уголовном процессе: Учебное пособие для студентов, изучающих спецкурс "Доказательства в уголовном процессе".- Москва: Всесоюзный юридический заочный институт Министерства высшего и среднего специального образования СССР, 1966
76. Мельник, В.В. Искусство доказывания в состязательном уголовном процессе.- Москва: Дело, 2000, ISBN 5774901815

77. Михалкин, Н.В. Логика и аргументация в судебной практике.- Санкт-Петербург: Питер, 2004, ISBN 5-94723-910-8
78. Михеенко, М.М. Доказывание в советском уголовном судопроизводстве.- Киев: Изд-во при Киевском государственном университете издательского объединения "Вища школа", 1984
79. Никандров, В.И. Понятие и классификация доказательств.- Владивосток: Изд-во. Дальневост.ун-та, 1985
80. Новицкий, В.А. Теория российского процессуального доказывания и правоприменения/ [http:// www. auditorium.ru/ books/ 6219/r2-2.pdf](http://www.auditorium.ru/books/6219/r2-2.pdf)
81. Перлов, И.Д. Уголовное судопроизводство в СССР.- Москва: Госюриздат, 1959
82. Платон. Диалоги: Пер. с древнегреч. -науч.-попул. изд.- Харьков: Фолио, 1999, ISBN 9660306040
83. Познышев, С.В. Элементарный учебник русского уголовного процесса.- Москва, 1913/ [yttp:// allpravo.ru/ library/ doc1897p0](http://allpravo.ru/library/doc1897p0)
84. Полянский, Н.Н. Очерк развития советской науки уголовного процесса.- Москва: Изд-во. МГУ, 1960
85. Попов, Б.В. Распределение доказательств между сторонами в гражданском процессе: Критико -догматическое исследование.- Харьков: Тип. и лит. М.Зелинберг и с-вья, 1905/ [http:// www. lawlibrary.ru/ 0520.htm](http://www.lawlibrary.ru/0520.htm)
86. Ратинов, А. Р. Вопросы познания в судебном доказывании// Советское государство и право, 1964, №8
87. Самончик, А.Н. Документы как объект криминалистического исследования/ Криминалистика: Авт.кол.: Аханов, В.С., Белкин, Р.С., Зуйков, Г.Г. и др.; Под ред. Белкина, Р.С., Зуйкова, Г.Г.- Москва: Высшая школа МВД СССР, 1969, Т.1, гл.15, §1

88. Смирнов, А. В., Калиновский, К. Б. Уголовный процесс: Учебник для вузов / Под общ. ред. А. В. Смирнова.– Питер: СПб, 2004/ [http://kalinovskiy-k.narod.ru /p/ upp/ upp7-1.htm](http://kalinovskiy-k.narod.ru/p/upp/upp7-1.htm)
89. Соловьев, А.Б. Доказывание в досудебных стадиях уголовного процесса. Научно- практическое пособие.- Москва: Издательство „Юрлитинформ”, 2002, ISBN 5-93295-050-1
90. Спасович, В.Д. О теории судебно- уголовных доказательств в связи с судоустройством и судопроизводством.– Москва: ЛексЭст, 2001, ISBN 5-901638-05-0
91. Строгович, М.С. Материальная истина и судебное доказывание в советском уголовном процессе.– Москва: Изд-во. АН СССР, 1955
92. Строгович, М.С. Курс советского уголовного процесса. Т.1.– Москва: Наука, 1968
93. Тарасова, Ю.Л. Уголовно-процессуальное право. Курс лекций.- Москва: Издательство „Экзамен”, 2004, ISBN 5-94692-964-X
94. Треушников, М.К. Судебные доказательства. Монография.- Москва; Юридическое бюро "Городец", 1997, ISBN 5-89391-014-1
95. Треушников, М.К. Доказательства и доказывание в современном гражданском процессе.- Москва, 1999
96. Троицкая, Н.В. Уголовный процесс (конспект лекций).– Москва: Приор-издат, 2004, ISBN 5-9512-0151-9
97. Троицкая, Н.В. Уголовный процесс (конспект лекций).- Москва: Приор-издат, 2007, ISBN 5-9512-0158-6
98. Трусов, А.И. Основы теории судебных доказательств: Краткий очерк.- Москва: Госюриздат, 1960

99. Фаткуллин, Ф.Н. Общие проблемы процессуального доказывания/ Науч. ред. Аврах, Я.С. -2-е изд., доп.- Казань: Изд-во. Казанского ун-та, 1976
100. Хутыз, М.Х. Общее положение гражданского процесса. Историко-правовое исследование.- Москва: Юрид. лит., 1979
101. Чельцов, М.А. Советский уголовный процесс.- Москва, 1962
102. Черкасов, А.Д., Николайченко, В.В. Соотношение уголовно-процессуального познания и доказывания/ Проблемы реализации судебной реформы в России. Вып.1.- Саратов, 1998
103. Шейфер, С.А. Доказательства и доказывание по уголовным делам: Проблемы теории и правового регулирования.- Тольяти, 1997// [http:// law.edu.ru/ doc/ document.asp? docID= 1122830&subID =100008070, 100090726#text](http://law.edu.ru/doc/document.asp?docID=1122830&subID=100008070,100090726#text)
104. Юдельсон, К.С. Судебные доказательства и практика их использования в советском гражданском процессе.- Москва: Госюриздат, 1956
105. Арбитражный процесс: учебник для вузов. Под редакцией Треушниковой, М.К.- Москва: Издательство БЕК, 1995
106. Большой юридический словарь. Под.ред. Сухарева, А.Я., Зорькина, В.Д., Крутских, В.Е.– Москва: ИНФА-М, 1999, ISBN 5-86225-578-8
107. Бюллетень Верховного Суда РФ. 1996, №5
108. Восточный институт экономики управления и права. Юридический факультет. Кафедра гражданского процесса. Потапчук, Д.В. Дипломная работа.- Уфа, 2002/ <http://allrefs.ru>
109. Гражданско процессуальное право России: Учебник для студентов высших учебных заведений, обучающихся по

- специальности "Юриспруденция". Боннер, А.Т., Громошина, Н.А., Гукасян, Р.Е. и др.; Отв.ред. Шакарян, М.С.- Москва: Былина, 1996, ISBN 588528251X
110. Криминалистика социалистических стран. Под ред. Колдина, В.Я. -Москва, "Юридическая литература", 1986
111. Сборник латинских крылатых фраз и выражений/ <http://www.fags.ru/lang/latin.htm>
112. Теория доказательств в советском уголовном процессе. Часть общая/ Авт.кол.: Кочаров Г.И., Белкин Р.С., Винберг А.И. и др.; отв.ред. Жогин Н.В.- Москва: Юридическая литература, 1966
113. Теория доказательств в советском уголовном процессе. Часть особенная/ Авт.кол.: Гродзинский, М.М., Миньковский, Г.М, Эйсман, А.А. и др.; отв.ред. Жогин, Н.В.- Москва: Юридическая литература, 1967
114. Теория доказательств в советском уголовном процессе/ Авт.кол.: Белкин, Р.С., Винберг, А.И., Дорохов, А.Я. и др.; отв. ред. Жогин, Н.В. -2-е изд., испр. и доп.– Москва: Юрид. лит., 1973
115. Термины римского права/ http://www.pseudology.org/razbory/rim_pravo_term.htm
116. Уголовно- процессуальное право. Учебник. Под ред. Лупинской, П.А.- Москва: Юрист, 1997
117. Уголовный процесс. Под ред. Божьева, В.П.- Москва: Спартак, 2000
118. Уголовный процесс. Учебник для студентов юридических вузов и факультетов. Под ред. Гущенко, К.Ф. Изд. 3-е, перераб. и доп.- Москва: ИКД "Зерцало-М", 2001, ISBN 5-8078-0030-3

119. Уголовный процесс. Учебник для студентов юридических вузов и факультетов. Под ред. Гущенко, К.Ф. Издание 5-е, переработанное и дополненное.– Москва: ИКД „Зерцало-М”, 2004, ISBN 5-94373-082-6
120. Хрестоматия по гражданскому процессу' /Юрид. факультет МГУ им. М.В. Ломоносова; Авт.-сост.: Борисова Е.А. и др.; Под общ. ред. Треушникова, М.К.- Москва: Городец, 1996
121. Юридический энциклопедический словарь. Гл.ред. Сухарев, А.Я.- Москва: Советская энциклопедия, 1984
122. Bentham, Jeremy. Introduction to the Principles of Morals and Legislation, 1823/ [http:// www.la.utexas.edu/ research/ poltheory/ bentham/ ipml/ ipml.detoc.html](http://www.la.utexas.edu/research/poltheory/bentham/ipml/ipml.detoc.html)
123. The Dictionary of English Law. Vol.1. - London, 1959
124. The English Illustrated Dictionary.- London: Awards publications, 1996, ISBN 0-86163-110-2
125. Wigmore`s Code of the rules of evidence in trials at Law. -Boston, 1935
126. Alsberg-Nüse, Max. Der Beweisantrag im Strafprozess. 4.Auflage. 1969
127. Dallmeyer, Jens. Beweiswürdigung im Strengbeweisverfahren. Diss.jur.- Frankfurt a.M.: Books on Demand DmbH, 2002, ISBN 3-8311-3708-0/ [http:// www. jens-dallmeyer. de/](http://www.jens-dallmeyer.de/)
128. Ditzen, Wilhelm. Dreierlei Beweis im Strafverfahren.- Leipzig, 1926
129. Egbert, Peters. Der sogenannte Freibeweis im Zivilprozessrecht.- Köln,- Berlin, 1962
130. Gertig, B., Schädlich, R. Lehrbuch für Kriminalisten.- Berlin, 1955

131. Heyde, Wolfgang. Justiz in Deutschland. Ein Überblick über Recht und Gerichte der BRD. 6.überarbeitete Auflage.- Köln, 1999, ISBN 3-88784-775-X
132. Roxin, Claus. Strafverfahrensrecht: ein Studienbuch/ von Claus Roxin.- 25., völlig neu bearb.Aufl.d. von Eduard Kern begr.Werkes.– München: Beck, 1998, ISBN 3 406 44312 5
133. Schneider, Egon. Beweis und Beweiswürdigung.- München, 1994
134. Többens, Hans Werner. Der Freibeweis und die Prozessvoraussetzungen im Strafprozess. Inaugural- Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde.- Freiburg, 1979
135. Prof. Dr.A.Trunk. Vorlesung "Einführung in der Zivilprozessrecht"/ <http://www.uni-kiel.de>
136. Volk, Klaus. Prozessvoraussetzungen im Strafrecht. Zum Verhältnis von materiellem Recht und Prozessrecht.– Ebelsbach: Verlag Rolf Gremer, 1978, ISBN 3-88212-004-5
137. Volk, Klaus. Strafprozessrecht/ von Klaus Volk.- München: Beck, 1999, ISBN 3 406 44966 2
138. Willms, Günter. Wesen und Grenzen des Freibeweises.– München: In Ehrengabe für Bruno Heusinger, 1968
139. Duden: Das große Wörterbuch der deutschen Sprache in 10 Bänden. Aktualisierte Online-Ausgabe.- Mannheim,- Leipzig,- Wien,- Zürich: Dudenverlag 1999-2004/ [http:// www.duden.de](http://www.duden.de)
140. Karsruher Kommentar zur Starfprozessordnung von Prof. Dr. Gerd Pfeifer.– München: Beck, 1982
141. Strafrecht und Strafprozess von A-Z von Ermin Breissmann. 8.Auflage.- München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 2001, ISBN 3 423 050470

142. Taschenvörterbuch. Englisch- Deutsch von Jürgen Schröder.–
Leipzig: VEB Verlag Enzyklopedie, 1984

143. Wikipedia. Die freie Enzyklopädie/ [http:// de. wikipedia. org/ wiki](http://de.wikipedia.org/wiki)

II

144. Administratīvā procesa likums.- Rīga: Firma „AFS”, 2002, ISBN
9984-658-49-X

145. Civilprocesa likums. Latvijas Civilprocesa kodekss (izvilkums).-
Rīga: Firma „AFS”, 1999, ISBN 9984-658-01-5

146. Civilprocesa likums.- Rīga: Firma "AFS", Rīga, 2003

147. Kriminālprocesa likums// Latvijas Vēstnesis: 11.05.2005. nr.74
(3232)

148. Latvijas Civilprocesa kodekss.– Rīga: Tiesiskās informācijas centrs,
1996, lpp.20, ISBN 9984-541-62-2

149. Latvijas Kriminālprocesa kodekss.- Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002,
ISBN-9984-671-39-9

150. Latvijas PSR Civilprocesa kodekss. LPSR Tieslietu m-ja.- Rīga:
Avots, 1982

151. PSR Savienības un savienoto republiku kriminālprocesa pamati.
Apstiprināti ar 1958.gada 25.decembra likumu/ PSRS Augstākās
Padomes Ziņotājs, 1959.g., Nr.1

152. Zemesgrāmatu likums / [http:// www. likumi.lv/ doc.php? mode=
DOC&id= 60460](http://www.likumi.lv/doc.php?mode=DOC&id=60460)

153. Арбитражный процессуальный кодекс Российской Федерации от
24 июля 2002 г. N 95-ФЗ/ [http://www. interlaw.ru/ law/ docs/
12027526-001.htm](http://www.interlaw.ru/law/docs/12027526-001.htm)

154. Гражданский процессуальный кодекс РФ от 14 ноября 2002 г. N 138-ФЗ/ <http://www.interlaw.ru/law/docs/12028809-001.htm>
155. Уголовно- процессуальный кодекс Эстонии/ ПАЭ, 2003, 18, 166
156. Уголовно процессуальный кодекс Федеративной Республики Германии.– Рига: Академия полиции Латвии, 1992
157. Уголовно процессуальный кодекс Франции.– Москва: Прогресс, 1967
158. Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации от 18 декабря 2001 г. N 174-ФЗ/ [http:// www.garweb.ru/ PROJECT/ LAW/ doc/ 12025178/12025178-001.htm](http://www.garweb.ru/PROJECT/LAW/doc/12025178/12025178-001.htm)
159. Begründung zum Justizmodernisierungsgesetz. Einzelbegründung Artikel 1 (Änderung der Zivilprozessordnung) zu Nummer 9 - § 284/ [http:// www.rechtsrat.ws/ gesetze/ zpo/ jumog9.htm](http://www.rechtsrat.ws/gesetze/zpo/jumog9.htm)
160. Erstes Gesetz zur Modernisierung der Justiz (1.Justizmodernisierungsgesetz) vom 24. August 2004/ [http://www.bmj.bund.de/ media/ archive/ 827.pdf](http://www.bmj.bund.de/media/archive/827.pdf); [http:// www.rechtsrat.ws/ gesetze/ zpo/ justizmodernisierungsgesetz- 04- 09- 01.htm](http://www.rechtsrat.ws/gesetze/zpo/justizmodernisierungsgesetz-04-09-01.htm)
161. Strafprozessordnung. Gerichtsverfassungsgesetz, Nebengesetze und ergänzende Bestimmungen. Erläutert von Dr.Lutz Meyer- Grossner. 45., neu bearbeitete Auflage.– München: Beck, 2001, ISBN 3 406 47733X
162. Strafprozeßordnung. In der Fassung der Bekanntmachung vom 7.4.1987. Zuletzt geändert durch Gesetz vom 12.8.2005/ [http:// dejure.org/ gesetze/ StPO](http://dejure.org/gesetze/StPO)
163. Zivilprozessordnung vom 30.01.1877 (RGBl. S. 83) in der Fassung der Bekanntmachung vom 05.12.2005/ [http:// www.rechtsrat.ws/ gesetze/ zpo/ liste.htm](http://www.rechtsrat.ws/gesetze/zpo/liste.htm)

III

164. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Kriminālietu departamenta 2006. gada 12. oktobra Lēmums SKK– 579/2006 (krimināllieta nr.11511003104)
165. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Kriminālietu departamenta 2007. gada 12. aprīļa Lēmums lietā SKKJ– 180/2007 (krimināllieta 11150055003)
166. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Kriminālietu departamenta 2004. gada 27.decembra Rīcības sēdes lēmums lietā SKK – 01-692 (krimināllieta Nr. 1210011004)
167. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Kriminālietu departamenta 2006. gada 28. decembra Lēmums lietā Nr. SKK – 770/2006 (krimināllieta 1130025500)
168. Latvijas valdības paskaidrojumi Eiropas Cilvēktiesību tiesai lietā nr.43372/02
169. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2006.gada 11.septembra spriedums lietā nr.K30-179/8 2006.g.
170. BGH 5 StR 312/99- Urteil v.9 Dezember 1999 (LG Darmstadt)/ <http://www.hrr-strafrecht.de>
171. BGH 1 StR 62/00- Beschluss v.2..Mai 2000 (LG Ravensburg)/ <http://www.hrr-strafrecht.de/hrr/1/00/1-62a-00.php3>
172. BGH 5 StR 268/00- Urteil v.30.August 2000 (LG Chemnitz)/ <http://www.hrr-strafrecht.de/hrr/5/00/5-268-00.pdf>
173. BGH 4 StR 485/01 - Urteil vom 22. März 2002 (LG Essen)/ <http://www.hrr-strafrecht.de/hrr/4/01/4-485-01.php3?suchwort=%22str%20485%2F01%22&markieren=ja>

174. OLG Hamm 2 Ss 208/04- Beschluss v.14.Juni 2004/ [http://
www.burhoff.de/start.html](http://www.burhoff.de/start.html)

Rīgas nājoņa policijas
pārvaldes
Izmēģinātpolicijas biroja
PIN pirmstūpas izmeklēšanas
un kontroles dienesta
priekšnieci
cien. kundzei

no
p.k.
d. m. Rīgā
Dulvoni

iesniegums.

LR IeM VP BRPP
iesniegums Nr. A-380
2005. 15. 07.

Esmu sarīcis ģēsu pārbaudītu
uzaicinājumu ārstis Rīgas nāj PP
420. kabinetā pū kontroles dienesta
specialistas 19. jūlijā
pl. 11.00 kā aizdomās turētais
numināllietā Nr. 11350215703.
Šo uzaicinājumu sarīcu 15. jūlijā.
Pirmā sakarā ar manu veselības
stāvokli, kas ir būtisks pēc gūtajām
traumām autoavārijā bēzi asmu
spūts ārstēties slimnīcās un reha-
bilitācijas centros. Ar šo ģēms

parinofu ka visā pāpildsamajās
izmeklēšanas darībās varēsū īscaistās
sākot ar 2005. gada 19. augustu.
Tāde tam ārstēšos kustību atpau-
nosānas rehabilitācijas centros Jgau-
rijā un Somijā.

Vēlreizāgi Jums atgādinu ka veselību
sevi pat absolūti nevainīgi. Pato
reiminošātu pat safabuicātu
sakarā ar mardim konfliktim ar
daxim Pūgas vaj. PP darbībām.
Vāšū Jūsū uzmanību ka veld
šim būdim vācības' nav devusi
parādusō pūcu pūgādētāji

un
cik manā vācībā ir audio sakumu
cīkasti stam dāzīm policijas
darbībām un
rentu civiltiesiskajā stūdtā
nosūtū materiālus uz K N A B
lai šis darsts veistu pāmbaudī
pat konkrītas partim un intevsū
konfliktim krimināllītas sa N° 11330215703
sakarā Pūgas vaj. PP Parbaudē
tirs veikto manā ārstēšanos laikā.

Ar cīkku

pieņemts A. Čička
2009.09.05.

Rīgas nājoņa policijas
pārvaldes
kriminālpolīcijas biroja
pirmstāvas izmeklēšanas nodaļas
priekšniecei c.ā. kundzei

dz. Rīgā, bulvāri

LR IeM VP RPP
Iesniegums Nr. A-530
2009. 09.09.

Iesniegums.

Esmu saņēmis ģēsu parakstītu
paziņojumu unastās uz nepatīnā-
šāru Rīgas nāj. PP 2005. gada
20. septembrī pl. 10⁰⁰ - kabinetā
kriminālūitā Nr. 11350215703 kā
aizdomās turamais.

Pirmāil jau vairāk nerā padeļu sli-
moju un ļoti smagu elpošanas vīrusu
kas lēmām pāriet pļaušu vīrusu.
Visas meenas veselības problēmas
ir saistītas ar daudzajām operācijām
vispārējā narkozē kurās esmu pār-
sūtīis pēdejos gados. Līdz ar to ir
neatgriezeniski bojāta imūnsistēma.
Esmu izvesēlotais 18 un 24 dienas

laikā. Līdzko būšu spējīgs
pādalīt izmērīšanas darbus
pariņošu tums to par telefonu.

Vēlreizīgi vēšu tūsu uzmanību,
ka varu pādalīt izmērīšanas
darbus tikai ārā pirmajā stāvā,
jo kustību traucējumi man neļauj
nāvētotes pa tūpām, ja ārā
nav lifta.

Pāvairoju slimības lapas kopiju

16.09.2005.

Rīgas rajona policijas
pārvēldeles kriminālpolīcijas
otroja priekšniega izmaiņošanas
nodalās priekšrocī cīn.

19.09.2005.

Kopija: Latvijas Republikas
iekšētei ministram
cīn. runjam

P. K. Rīga
Pūll.

Īspriekums.

cīn.

runjam!

Guizos pū fums ar atrūnēta īs-
pūguma, sanavā ar pavējumu
pū fūsi dūnēta speciālistas
darbībām. 2004. gada nūdenī as
pūju uzaicināts pū spūgt
lūcības kumīnā lūta N° 11350315703
kā lūcinērs as lūcības dūvu
kabinētā, kūs atradās Rīgas raj.
pū, gūja iēta pūmājā stāvā
kūpā ar pūatīnāšanā pū-
dalījās kūs vīnētis ar, kūs as

LR IeM VP, RPP
Iespriekums Nr. A-530
19.09

retiku iepakojināts. Vīnāts ar tvi
īpaucās mūsu savumā izteica man
draudus, mēģināja iebaidīt.

Lūdzu tūs spiegt man atbildi,
kas bija šis vīnāts. Vai viņš bija
politikas darbinārs
vai civilizēta vīnātsa persona?
Ja turpināto nokļūgt, esmu
gatavs iopt at viņu pūdalītāis
nele detektora pūbduktā.

Uzskatu ka vāds at tō
it parādījusi savu nobjektivitāti
un vīnātsā bū šai vīnātsā.

cen.
nav vīnāts par manu pūrasību
vai ko citu. Uzskatu ka
apzināti mācīnā savu pūrsnū-
cību, jo it vīnātsā izpildīt
st anonīmā vīnātsā uzdevumu.

Nesmu saņēmis atbildi, vai
pūminātsā it pūvānōti manā
īspiegtā dokumentā - pūvānāas.
Lūdzu spiegt atbildi vīnātsā
pūvānātsā pūvānā.

16.09.2005. AM cūnu

Rīgas rajona policijas pārvaldes
Kriminālpolīcijas biroja priekšniekam
policijas pulkvežleitnantam

ziņojums.

Rīga

22.09.2005.

Daru Jums zināmu, ka 2004.gada sākumā es kopā ar Rīgas rajona policijas pārvaldes Kriminālpolīcijas biroja pirmstiesas izmeklēšanas nodaļas pirmstiesas izmeklēšanas un kontroles dienesta speciālisti veicu pirmstiesas izmeklēšanu krimināllietā Nr.11350215703, kur veicu tajā minēto uzņēmumu un finanšu dokumentu pārbaudi.

2004.gada 20.oktobrī kā liecinieku uz nopratināšanu uzaicināja . Nemot vērā personību palūdza man arī piedalīties viņa nopratināšanā. Takā bija grūtības ar pārvietošanos tad viņa nopratināšana notika Rīgas rajona policijas pārvaldes pirmajā stāvā.

Pirms nopratināšanas stādījās priekšā pati un stādīja priekšā arī mani un paskaidroja lietas būtību un uzsāka nopratināšanu. Pēc nopratināšanas no izņēma paraksta paraugus. nopratināšanas laikā es nekādus jautājumus neuzdevu, jo tas man nebija jādara. Nekāda liecinieka ietekmēšana nopratināšanas laikā ne no manas puses ne no puses nenotika.

RRPP KrPB
Ekonomikas policijas nodaļas
galvenais inspektors
policijas kapteinis

22.09.2005.

Iepazīnos

Rīgas rajona policijas pārvalde
Kriminālpolīcijas biroja priekšnieks

Iepazīnos
22.09.2005.

22.09.2005.g.

30.09.2004

Rīgas rajona policijas
pārvaldes kriminālpolīcijas
biroja pirmstāsas izmeklēšanas
nodalās priekšrocī
cien. kundzei

LR IeM VP BRPP
Iesniegums Nr. 07-530
200.5-30.09.

Dr. Rīgā
Dulvāni

Īsrunums.

Cien. kundze!
Lai kļūdotu Jūsu sāucās par
manu negodprātīgo rīcību, lai
kavētu krimināllietas N°11350215-103
izmeklēšanu nosūtu Jums izrakstus
Ar manas slimības vēstures 2005.
gada septembrī. Patreiz man
uzstādītā diagnoze ir;
Abpusējs pleirīts (plaušu rānsis)
kardiopātija, smids muskuļu mazspēja,
smids darbības aritmija.
Turpmākajos nedēļās turpināšu
ārstēšos stacionāri un ambulatori.

Juvārajā laikā man Latvijas
medicīnas iestādēs veikta virsma
papildus izmeklējumi, pēc kuru
rezultātiem tūs informācija.

Patreiz tiek prognozēts, ka
pastiprināta terapija var turpi-
nāties 4-5 nedēļas.

Kundze! Ja jums
ir šaubas par manis izklāstīto
slimības vēsturi, varat visus šos
izmarstus nodot Jekšlīte ministrijas
neiroloģiskā vai Jekšlīte ministrijas
eksportizū centrā - tūsu medicīnas
eksportizū veikšanai.

Ar cieņu

Piļūrumā 1. Kompjuter tomogrāfijas
izmeklējuma apraksts
no 23.09.05.

2. Ekorandogrāfijas protokols
no 27.09.05.

3. Konsultanta stādījums
no 26.09.05.

4. Izmarsts no medicīniskās
kartes

5. Paura iespējas lapa

28.09.05.

N° 529.

Rīgas rajona policijas
pārvaldes Lūzinātpro-
lūcijas biroja
piemstājas izmantošanas
nodalēs pārsūtīti
runāsi

LR IeM VP RRP
Iesniegums Nr. 4-601
2002. g. 17. 10

P. K.
de Rēģis,
bulv.

iesniegums

runāsi
Cienjamā
Esmu saņēmis Jūsu ambulatoros
paziņojumus un nepretinā-
šamu Rīgas RRP 2005. gada 18. oktobrī
pl. 10⁰⁰ minūtē lūgtā Nr. 11350215703.
Kū es šis jau iepriekš būdams
asmi nepatī slimis, diagnozē-
āpusējais plaušu vēzis, sirds
mirdzuma aritmija. Ar vajadzīga
nepatī izmantošanas ambulatori

un stacionārā. Mēs ar jums
vienojamies, ka par savu izziņas
līdzekļiem jūs informēsiet telefoniski.
Vēl atvērto uz slimības lapas,
paredzama ārstēšanās vēl 2 vai
3 nedēļas.

- Pelīrumā
- 1) slimības lapa
 - 2) slimības lapa
 - 3) EKG kardioqramma
 - 4) diagnoze ²⁰ slimības vēsture

AM ārsts

17.10.2005.

VP GK.PP EPP
4.nodaļas priekšniekam
Policijas majoram

Ziņojums

Daru Jums ziņoju, ka saņēma ar GK.PP EPP
2.nodaļas mežsargs Inspektors
atsevišķo uzdevumu krimināllietā N° 12812001501
lietaos šina veikti operatīvie meklēšanas pasākumi,
kuru gaitā šina noskaidrota meklēta persona

p.k. darbā vīta

SIA "Rīgo, Lomonosova ielā tel
kā arī noskaidrota ka minēto persona darbā neiesaistīta
jo šlīme un ir izņemusi slāmbus laipa

Saņēma ar ko nogādāt vien pē EPP anal. mežsargs
inspektors izmeklēšanas darbību veikšana
05.10.2005.g. meklēšanas izpildītais.

05.10.2005.

~~07.10.05.~~
VP BK.PP EPP
4.nodaļas
inspektors

L.H. J.M. VP GKPP Pielikums nr. 8
Ekonominas policijas priekšnieks
4. nedēļas priekšnieks

Lasījums.

Doru Jums ziņāju, ka veicat operatīvas
meklēšanas pastāvīgas EPP 4. nedēļas ietvaros
lasījot un uzturumā vienlaicīgi
N° 12.81.200501 ietvaros, tika nosūtīti par
dokumentu sūtītājiem un sūtītā dokumentu saņēmējiem
atbilstoši turīta personas p.i.
lasījumi atbilstoši rīkojumam. Pajūgā Lemmesera iela
SIA " " talpašā laivā paņēma no pl. 13"-14"

10.10.2005.g.

VP GKPP EPP
4. nedēļas.
Inspektor

VP GKPP EPP 4. ned.
vec. inspektor

12.10.2005.

Latvijas Republikas
Ģenerālprokuratūras
KTD SSLIN prokuroram
cien. kundam

pk

iesniegums.

Sakarā ar manu izbraukšanu
uz Mirkenes sirds-asinsvadu
centru veikt veselības pārbaudes
un pēc tam saņēmošajām svētku
dienām un būvdienām
lūdzu pārceļt mūsu tiesības
procesuālo darbību veikšanai
pēc 2005. gada 9. maija.
Ja ir iespējams lūdzu saska-
ņot to ar manu advokāti.

27.04.2006. Ar cieņu

LATVIJAS REPUBLIKAS
ĢENERĀLPROKURATŪRA

Saņemts 2006. g. 27.04.
Nr. 314-10-06

Izziņa

Šodien, 2006.gada 09.maijā ap pulksten 09.20 man uz darba telefonu nr. zvanīja vīrietis, kurš stādījās priekšā kā un teica, ka viņš ir saņēmis manu vēstuli par ierašanos prokuratūra 2006.gada 09.maijā pulksten 10.00, taču ierasties šajā laikā nevarēs, jo pašreiz ir slims, un teica, ka līdz piektdienai, tas ir 2006.gada 12.maijam viņš sakarā ar slimošānu ierasties prokuratūrā nevarēs, bet tālāko viņa ierašanās laiku, lai es saskaņoju ar viņa aizstāvi.

Rīgā, 2006.gada 09.maijā
prokurors

Latvijas Republikas
 Ģenerālprokurātūras
 KTD SSLIN prokuroram
 cēn. kungam

P. K. Rīgā
 būv
 iesniegums.

Ģiļbu Ģurms iesnūgt zāļu
 sarakstu, kuras lūtoju ikdūnū
 pēo traumatisks sūds un
 kūsīs plūsis kontūrijas
 2001. gadā. Ikdūnū man ir
 jūlūto oļpūmūns, kūs pavadūti
 asinsvadu paplāsūnāsānū un
 asins šūdbūnāsānū. Šis pro-
 pūcāts ir ļoti ļoti nēpūcūno-
 zūjams un būzi izmūsa dāžā-
 dās asinūšanas tūpūo, kuru
 lūdz dūvas nūzūns rīdētā
 ir iūveir asins IRN analīze.

Vēl patstāvīgi lūtoju šādus
medikamentus 1) concors

2) condanore

3) monoprils

4) vandspirons

Šo iesniegumu ņems vērā,
lai tūs samazina, ka ne
vinnēm vāru prognozēt viņu
savu veselības stāvokli.

Ne vinnēm iepriekš vāru
parādīt, kādā veidā, vai
novērš, unastis ginekoloģi-
kajā, lai pādalītos izmē-
rēšanas daļībās.

Lūdzu manu iesniegumu pā-
vienot numinālamai Nr 11350815703.

An cīņu

Rīgā 12.05.06.

Pelimumā; izraksts no P. Stādina
klīniskās slimnīcas
neatliekamās palīdzības
nodaļas.

Izziņa

2006.gada 30.martā ap pulksten 09.20 man uz darba telefonu nr.7044483 pazvanīja sieviete, kura stādījās priekšā kā . , un teica, ka šodien, tas ir 2006.gada 30.martā, viņa neieradīsies uz nopratināšanu, jo ir slima.

Rīgā, 2006.gada 30.martā
prokurors

LATVIJAS REPUBLIKAS PROKURATŪRA
GENERĀLPROKURATŪRAS
KRIMINĀLTIESISKAIS DEPARTAMENTS

Reģ.Nr. 9000022859, Kalpaka bulvārī 6, Rīgā, LV-1801
tāl. 7044443, fakss 7044449, e-pasts: krimdep@lrp.gov.lv

RĪGĀ

2006.gada 30.martā
nr.3/4-11350215703

Ārstam kungam
" " SIA poliklīnika
dambis , Rīga, LV-

pieprasījums kriminālprocesā

Sakarā ar izmeklēšanas nepieciešamību kriminālprocesā nr.11350215703, vadoties no Kriminālprocesa likuma 190.panta 1.daļas, kas nosaka, ka procesa virzītājs kriminālprocesā ir tiesīgs rakstveidā pieprasīt no fiziskajām un juridiskajām personām kriminālprocesam nozīmīgus priekšmetus un dokumentus, lūdzu līdz 2006.gada 03.aprīlim nosūtīt uz manu adresi vai izsniegt prokurora palīgam , apliecība nr. 1268 , nodošanai man izziņu par to, sakarā ar kādu saslīmsanu ir tikusi izsniegta darba nespējas lapa nr.2205 personas kods - , un vai saslīmšana, ar kuru viņa pasreiz sumo, ļauj izdarīt ar izmeklēšanas darbības: nopratināšanu un rokraksta un paraksta paraugu ņemsanu no viņas.

Ar cieņu,
Sevišķi svarīgu lietu izmeklēšanas
nodaļas prokurors
tel.

Poliklīnika "VIA UNA"
SAŅEMTS
2006.g. 30. martā
Nr. 421

POLIKLĪNIKA

Sabiedrība ar ierobežotu atbildību " " , dambi , Rīgā, LV-1045
vienotais reģistrācijas numurs:
tālrunis: , fakss: , e-pasts:

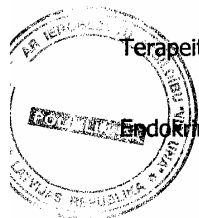
Rīgā

06.04.2006. Nr.34

LR Ģenerālprokuratūras Krimināltiesiskā
departamenta sevišķi svarīgu lietu
izmeklēšanas nodaļas prokuroram

Uz 30.03.2006.nr.3/4-11350215703

Uz Jūsu pieprasījumu varam sniegt šādu informāciju: , pers.
kods , ārstējas un tiek izmeklēta poliklīnikā SIA „ ” pie
terapeita no 15.03.2006. ar sākotnējo diagnozi: Akūta
respiratora vīrusa saslimšana un akūts bronhīts. Izmeklēšanas laikā atklājās citas
saslimšanas: vairogdziedzera saslimšana un hronisks gastroduodenīts. Turpinās
izmeklēšana un ārstēšana, bet visu izmeklēšanas rezultātu vēl nav. Šobrīd, ņemot
vērā pacienta veselības stāvokli, nav ieteicams radīt viņai papildus stresu un
nervu spriedzi. Izmeklēšanas rezultāti būs 13.04.2006., tad arī varēsim dot galīgo
slēdzienu.

LATVIJAS REPUBLIKAS
ĢENERĀLPROKURATŪRA

Saņemts 2006.g. 11.04.
Nr. 1235

Izziņa

Šodien 2006.gada 06.aprīlī ap pulksten 16.20 man uz darba telefonu nr. pazvanīja sieviete, kura stādījās priekšā kā , un teica, ka rīt, tas ir 2006.gada 07.aprīlī viņa uz nopratināšanu prokuratūrā neieradīsies, jo šajā laikā viņai ir jānodod analīzes.

Rīgā, 2006.gada 06.aprīlī
prokurors

LATVIJAS REPUBLIKAS PROKURATŪRA
ĢENERĀLPROKURATŪRAS
KRIMINĀLTIESISKAIS DEPARTAMENTS

Reģ.Nr. 90000022859, Kalpaka bulvārī 6, Rīgā, LV-1801
tāl. 7044443, fakss 7044449, e-pasts: krimdep@lrp.gov.lv

RĪGĀ

2006.gada 18.aprīlī
nr.3/4-11350215703

Ārstam kungam
" " SIA poliklīnika
dambis Rīga, LV-

pieprasījums kriminālprocesā

Sakarā ar izmeklēšanas nepieciešamību kriminālprocesā nr.11350215703, vadoties no Kriminālprocesa likuma 190.panta 1.daļas, kas nosaka, ka procesa virzītājs kriminālprocesā ir tiesīgs rakstveidā pieprasīt no fiziskajām un juridiskajām personām kriminālprocesam nozīmīgus priekšmetus un dokumentus, lūdzu līdz 2006.gada 21.aprīlim nosūtīt uz manu adresi vai izsniegt prokurora palīgam apliecība nr.1268, nodošanai man izziņu par to, skarā ar kādu saslimšanu pie jums ārstējas vai ārstējās personas kods, un vai šī saslimšana, ļauj izdarīt ar izmeklēšanas darbības. nopratināšanu un rokraksta un paraksta paraugu ņemšanu no viņas. Ar atbildes sniegšanu vairāk lūdzu nekavēties.

Ar cieņu,
Sevišķi svarīgu lietu izmeklēšanas
nodaļas prokurors
tel.

Poliklīnikā "VIA UNA
SANEMTS
2006. g. 19. aprīlī
Nr. 54

POLIKLĪNIKA

Sabiedrība ar ierobežotu atbildību " " , dambi , Rīgā, LV-1045
vienotais reģistrācijas numurs:
tālrunis: , fakss: , e-pasts:

Rīgā

20.04.2006. Nr.40

LR Ģenerāprokuratūras Krimināltiesiskā
departamenta sevišķi svarīgu lietu
izmeklēšanas nodaļas prokuroram

Uz 18.04.2006.nr.3/4-11350215703

Uz Jūsu pieprasījumu varam sniegt šādu informāciju: , pers.
kods - , ārstējas poliklīnikā SIA „ ' no 15.03.2006. ar
sākotnējo Dg.: Akūta respiratora vīrusa saslimšana un akūts bronhīts.

Izmeklēšanas laikā noskaidrojās citas saslimšanas: Dg.: 1) Difūza struma II
ar hipoehogēniem mezgliem. Nestabila eitiroze. 2) Aktīvs gastroduodenīts. HP(+).
Žults reflukss.

19.04.2006. konsultācija P.Stradiņa klīniskajā slimnīcā pie gastroenterologa
. Dg.: Baktēriju prolif. sindroms. GERS ar distālu ezofagitu. Nozīmēta
terapija un papildus izmeklēšana.

Slēdziens: Šobrīd pacientes veselības stāvoklis ļauj izdarīt
izmeklēšanas darbības: noplatināšanu un rokaksta un paraksta paraugu
ņemšanu no viņas, bet tomēr jāņem vērā, ka, pie izteikta stresa un nervu
spriedzes, var būt veselības stāvokļa pasliktināšanās.

Ārstējošais ārsts terapijas

LATVIJAS REPUBLIKAS PROKURATŪRA
ĢENERĀLPROKURATŪRAS
KRIMINĀLTIESISKAIS DEPARTAMENTS

Reģ.Nr. 90000022859, Kalpaka bulvārī 6, Rīgā, LV-1801
tālr. 7044443, fakss 7044449, e-pasts: krimdep@lrp.gov.lv

RĪGĀ

2006.gada 24.aprīlī
nr.3/4-11350215703

ielā Rīga,
LV-

Informēju Jūs, ka attiecībā par Jūsu veselības stāvokli ir saņemts slēdziens, ka veselības stāvoklis ļauj ar Jums izdarīt izmeklēšanas darbības. Līdz ar to Jūsu turpmāka neierašanās pēc izsaukumiem uz prokuratūru tiks uzskatīta par Jūsu aizdomās turētā procesuālo pienākumu nepildīšanu.

Ar cieņu,
Sevišķi svarīgu lietu izmeklēšanas
nodaļas prokurors
tel.

I Z Z I Ņ A

Es, _____, prokurora _____ uzdevumā vairākas reizes ierados pēc
adrese: _____ ielā _____ Rīgā sakarā ar pavēstes izsniegšanu aizdomās turētajai
_____, un

Konkrēti: 1) 2006.g.03.05. ierados pulksten 15.00 - durvis netika atvērtas.

2) 2006.g.05.05. ierados pulksten 9.00 - dzīvokļa durvis atvēra persona, kas
stādījās priekšā, kā dzīvokļa remonta meistars un paskaidroja, ka _____ ir
mājās vakaros un no rīta līdz plkst. 9.00.

3) 2006.g.09.05. ierados pulksten 8.30 – dzīvokļa durvis netika atvērtas un
atkārtoti šajā dienā ierados pulksten 20.00.

Sarunā ar dz. nr.7 kaimiņieni - viņa paskaidroja, ka pēc viņas domām dzīvoklī
atrodas _____ meita, taču durvis man neviens neatvēra.

2006.09.05.

LR GP KTD prokurora palīdzē

Izziņa

Šodien, 2006.gada 12.jūnijā ap pulksten 10.20 man uz darba telefonu nr. [redacted] izzvanīja sievieti, kura stādīās priekšā kā [redacted] un teica, ka viņas advokāte [redacted] nevar ierasties prokuratūrā, jo advokātei pašreiz tiesā ir jāpiedalās kādā laulības šķiršanas lietā. Anmēram pulksten 13.00 man uz darba telefonu pazvanīja [redacted] un apsūdzēto [redacted] ieradīsies prokuratūrā rīt, tas ir 2006.gada 13.jūnijā pulksten 11.00.

Rīgā, 2006.gada 12.jūnijā
prokurors

32
Pielikums nr.22

Rīgas apgabaltiesas
Kriminālietu
Tiesas kolēģijas tiesnesei
kundzei

no
p.k. -
Rīga, bulvāris

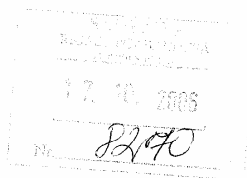
iesniegums.

Advokāte ir uzņēmusies aizstāvību krimināllietā
Nr. 11350215703, kurā es tieku apsūdzēts pēc KL 177.p.3.d., 275.p.2.d.

Sakarā ar viņas saslimšanu un nespēju ierasties tiesas sēdē, kuru Jūs
esiet nozīmējusi uz 2006. gada 23. oktobri, lūdzu Jūs, tiesu pārcelt uz
vēlāku laiku, jo kundze piedalās šai kriminālprocesā no brīža,
kad tur tiku iesaistīts es. Citu advokātu šobrīd piesaistīt šai lietai
neuzskatu par iespējamu.

Ar cieņu / /

Rīgā, 16.10.06

Pielikums nr.23 ⁸⁹¹

Rīgas apgabaltiesas
Krimināllietu
Tiesas kolēģijas tiesnesei
kundzei

no
p.k.
Rīga, bulvāris

iesniegums.

Jūsu lietvedībā atrodas krimināllieta Nr. 11350215703, kurā es tieku apsūdzēts pēc KL 177.p.3.d., 275.p.2.d.

Tiesas sēde ir plānota uz 2006. gada 23. oktobri. Sakarā ar to, ka patreiz atrodos uz slimības lapas un tuvākajā laikā man tiks veikta kāju potīšu locītavu operācija, lūdzu Jūs atlikt tiesas sēdi uz vēlāku laiku. Ņemot vērā manu un manas advokātes patreizējo veselības stāvokli, lūdzu tiesas sēdi nozīmēt uz 2007. gada maiju – jūniju.

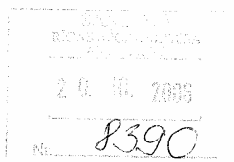
Lūdzu Jūsu izpratni par to, ka nevēlos novilcināt lietas izskatīšanu. Pats esmu ieinteresēts lietas ātrā un objektīvā izskatīšanā, jo ir arestēti manas ģimenes mantotie īpašumi, lai gan sevi šai lietā par vainīgu nekad neesmu uzskatījis.

Ar cieņu / /

Rīgā, 19.10.06

Pielikumā:

Slimības lapa, diagnostikas centra slēdziens un izraksti no slimības vēstures uz 7 lpp.

Pielikums nr.24

76

Rīgas apgabaltiesas
krimināllietu tiesnesei
cien. kundzei

dz. Rīgā, p.k. -
bulvārī

iesniegums.

Esmu saņēmis Jūsu vēstuli sakarā ar Apgabaltiesā izskatāmo krimināllietu, kur esmu apsūdzēts pēc KL 177.p.3.d. un 275.p.2.d., par iespējamo manas advokātes nomaiņu pret citu aizstāvi.

es uzaicināju mani aizstāvēt šajā lietā 2005. gadā. Viņa saslīma 2006. gada jūlijā un bija jau izdarījusi būtisku darbu manai aizstāvībai nepamatotajās apsūdzībās.

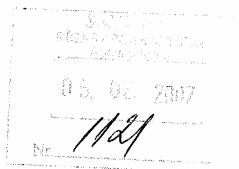
Pamatojoties uz Eiropas Savienības Cilvēktiesību deklarāciju un likumiem, neuzskatu par iespējamu cita aizstāvja uzaicināšanu.

ir atvēršoties un atgriezies advokātes praksē 2007. gada 1. jūnijā.

Nevēlos novilcināt lietas izskatīšanu, pamatojoties uz manu un veselības stāvokli, tomēr esmu spiests lūgt pārcelt lietas izskatīšanu uz 2007. gada jūniju vai citu Jums piemērotu laiku, tiklīdz tas iespējams.

01.02.2007

Ar cieņu –

Pielikums nr.25

77

Rīgas apgabaltiesas
krimināllietu tiesnesei
cien. kundzei

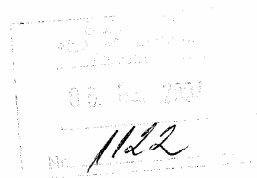
dz. Rīgā, p.k. -
bulvārī

iesniegums.

Jau no 2007. gada janvāra vidus esmu esmu uz slimības lapas, lai izārstētu pēc traumas iegūto komplikāciju - hronisko bronhītu un pneimoniju. Tuvākajā laikā man ir ieplānota sirds kardioloģiskā operācija, lai novērstu ieilgušās veselības problēmas. Lūdzu Jūsu nozīmēto lietas izskatīšanu atlikt līdz 2007. g. jūnijam, lai es varētu tiesas sēdes apmeklēt pilnībā atveseļojies.

02.02.2007

Ar cieņu –

7.12.2007
17.05.2007g

Rīgas Apgabaltiesai
tiesnesei

Pielikums nr.26

92

Atbildot uz jūsu pieprasījumu
par manu pacientu
p.k.

Jarve jūrs zināmu, ka
sīnam bija iesniegta DNL N12
no 19.01.07. līdz 22.01.2007.
No 23.01.07. līdz 04.02.2007. ārstējās
stacionārā "Rīgas rajona slimnīcā"
No 05.02.07. DNL pagarināta nebija
un neturpina ārstēties.

11.05.2007.

ģimenes ārste

ģimenes ārste

01.06.07

KOM-96-045

96

Pielikums nr.27

RĪGAS APGABALTIESAS KRIMINĀLLIETU TIESAS KOLĒĢIJAI
tiesnesei KUNDZEI

. pers.kods -
dziv. ielā dz.
Rīgā

I e s n i e g u m s

2007.gada 04.jūnijā nozīmēta izskatīšanai krimināllieta manā apsūdzībā pēc Krimināllikuma 291. panta pirmās daļas un 318.panta pirmās daļas.

Diemžēl lietas izskatīšanā nevaru piedalīties sekojošu iemeslu dēļ.

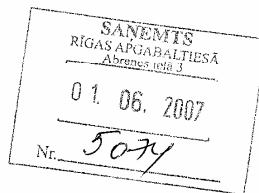
2007.gada 28.maijā ģimenes ārste . manu ārstēšanu un izsniedza darbspējas lapu A. Vienlaicīgi ārste izdeva vairākus norīkojumus analīžu veikšanai un speciālistu apmeklējumiem, kuru kopijas pievienoju šim iesniegumam. Nākamais ģimenes ārstes apmeklējums man noteikts 04.06.2007.

2007.gada 31.maijā saskaņā ar norīkojumu apmeklēju neirologu Dzelzceļnieku poliklīnikā, kura slēdzienu arī pievienoju iesniegumam. Uz vairākiem izmeklējumiem esmu pieteikusies un tie notiks rindas kārtībā.

Sakarā ar manu veselības stāvokli, kas diemžēl neļauj piedalīties izskatīšanā, lūdzu lietas izskatīšanu atlikt. Kā prognozēja ģimenes ārste ., ārstēšanās varētu ilgt vairākus mēnešus, tāpēc, lai manas ārstēšanās sakarā nebūtu jāatliek arī nākamā tiesas sēde, lūdzu lietas izskatīšanu nozīmēt ne ātrāk kā 2007.gada novembrī.

Pielikumā: darbspējas lapas A kopija – 1 lapa;
izraksti no ambulatorā pacienta medicīniskās kartes – 5 lapas;
Neirologa slēdziena kopija – 1 lapa.

2007.gada 01.jūnijā

102
28.07

Rīgas Apgabaltiesas 102
Krimināllietu tiesas
koleģijas
tiesnesei cān.
kundzei

Pielikums nr.28

SANĒMIS
RĪGAS APGABALTIESA
Abrenes ielā 3
01.06.2007
Nr. 5063

P. K.
dzim. Rīgā,
bulvāri

Rīgas apgabaltiesas krimināllietu tiesa
koleģijā 2007. gada 4. jūnijā ir nozi-
mēta izskatīšanai krimināllietā N° 113502
15703, kurā ir minēti apsūdzētājs.
No maija sākuma ir slimojis ar
akūto pneimoniju (plaušu kanceri),
intabolo pleirītu un bronhītu ļoti
smagā formā. Ārstam pulmonologam
ir aizdomas par astmas sākšanos
un būtiskām izmaiņām plaušu
apjomā. Visas šīs patstāvīgās sasli-
šanas ir tā sauktas autoavārijai
2001. gadā, kurā guvu smagas plau-
šu, sirds un nūšu kuruja traū-
mas. Visi ārsti, kuri man patīd-
atveseloties ir kategoriski nekomar-
dējuši tālākajos mēnešos

izvērt pilnu ārstniecības un rehabilitācijas kursu plaušu un elpošanas ceļu slimību sanatojās. Mana ģimenes ārsta māju ir izmarstījusi noteikumu nosūtījumus uz plaušu slimību sanatoriju "Ērgāte" un plaušu slimību sanatoriju austrāliešu "Gudauvi" quirkijā. Sanatojās izvērt ārstniecības, procedūru un rehabilitācijas kursu 2007. gada augustā, septembrī un oktobrī, lai beidzot pārtrauktu patstāvīgo plaušu - elpošanas ceļu saslimšanu.

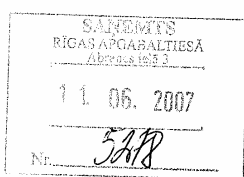
No 2007. gada 28. maija man ir atvērta darbaspējas lapa "B". Turpinu ārstēties ambulatori un stacionāri, izpildot ārsta norādījumus. Mana slimības vēsture atrodas pie manas ģimenes ārsta.

Ar cieņu
4. jūnijs 2007. g. /
Pielikums uz 7 lpp. /

maier
L. OGUN 2007g

Rīgas Apgabaltiesas
Krimināllietu tiesas
kolēģijas
tiesnesei

Pielikums nr.29

PK

Esmu saņēmis Jūsu parakst.
vēstuli, kur manu neizmaksātās
tiesas sēde krimināllietā
Nr 113 502 15 703 2007. gada 5.
nav attaisnojāša. Biju ar pavēst
izsludināts uz tiesu 2007. gada 4.
savlaicīgi 04.06.2007. tiesā t.
iesniegti visi dokumenti un m.
āniskās izziņas par manu sa.
šanu ar plašu kavsoni 2007
maija sākumā. Patvēra tūpī.
ānstāties stacionāri un ambulā.
Mana atbilstošānsi tēr. pro
rēta 3-4 mēnešu laikā. Ja
tiesai ir aizdomas par ma
relofopitāti attiecībā uz ties

sas procesu, lūdzu nozīmēt
tāsu medicīnisko perspektīvi
paņ manu veselības stāvokli
Laiņa periodē no 2004 līdz
2007. gada jūnijam, ar vairāk
nekā 150 dienas smagu pavadīju
slimnīcās un apmācām 650 da
rehabilitācijas centros.

Secināta arī iepriekš minēto
lūdzu tāsu krimināllietā
№ 113502/15703 nozīmēt
no agrāk, kā 2007. gada novembrī,
lai varētu tajā piedalīties
pilnībā atveseļojās.

Ar cieņu

Piņā. 9.06.07.

Pārlikumā; slimības lapu un
iesniegumu kopijās

RĪGAS APGABALTIESAS KRIMINĀLLIETU TIESAS KOLĒGIJAS
tiesnesei kundzei

pers.kods -
dzīv. ielā , Rīgā

iesniegums

2007.gada 09.jūnijā saņēmu Jūsu 05.jūnija paziņojumu par lietas izskatīšanas atlikšanu uz š.g.11.jūniju, kā arī to, ka man izsniegtā darbnespējas lapa mani automātiski neatbrīvo no pienākuma ierasties uz tiesas sēdi, tā kā tiesas rīcībā nav ziņu, kas mans veselības stāvoklis man neļauj piedalīties tiesas sēdē.

Tiesai informācijai pirms 2007.gada 04.jūnijā paredzētās tiesas sēdes iesniedzu visu manā rīcībā esošo medicīnisko dokumentāciju un iesniegumā, cik iespējams detalizēti, informēju par ārstēšanās gaitu. Mans veselības stāvoklis diemžēl nav tāds, kas šobrīd ļautu piedalīties tiesas procesā – man reibst galva, ir lēkmjveidīgas galvassāpes, kā arī stipras sāpes mugurkaula kakla daļā, kas liedz man koncentrēties un sekot notiekošajam. Uzskatu, ka pie šādiem apstākļiem, uzsākot lietas iztiesāšanu, būtiski tiks skartas manas aizstāvības intereses.

Man nav zināms cits manu saslimšanu apliecināošs dokuments kā saskaņā ar Ministru kabineta 2001.gada 3.aprīļa noteikumiem Nr.152 „Darbnespējas lapu izsniegšanas kārtība” izsniegta darbnespējas lapa. Ja tiesas ieskatā tas ir nepietiekošs apliecinājums maniem veselības traucējumiem, lūdzu paziņot, kādus dokumentus man vēl ir nepieciešams iesniegt šī fakta apstiprināšanai, kā arī rast iespēju pieprasīt no ārsta ziņas, vai mans veselības stāvoklis šobrīd ļauj man piedalīties tiesas procesā, sekot līdzī tā norisei un ordinēto medikamentu ietekme ļauj pilnībā izprast sēdē notiekošo.

Rezumējot teikto, lūdzu tiesu, ievērojot to, ka manas saslimšanas raksturs un intensitāte man šobrīd neļauj piedalīties lietas iztiesāšanā, manu neierašanos uz tiesas sēdēm š.g. 04. un 11. jūnijā uzskatīt par attaisnojošu un atlikt lietas izskatīšanu.

2007.gada 11.jūnijā

NORAKSTS.
Lieta Nr 11350215703
Nr K04-96-07/5

LĒMUMS

Rīgas apgabaltiesas Kriminālietu tiesas kolēģija
šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētāja
tiesas piesēdētāji: un
 piedaloties prokuroram
 aizstāvim

2007. gada 11. jūnijā atklātā tiesas sēdē Rīgā, Abrenes ielā 3, izskatīja
kriminālietu apsūdzībā pēc Krimināllikuma 177. panta 3.
daļas, 275. panta 2. daļas un apsūdzībā pēc
Krimināllikuma 291. panta 1. daļas, 318. panta 1. daļas un

k o n s t a t ē j a :

minētā krimināllieta bija nozīmēta izskatīšanai atklātā tiesas sēdē
2007. gada 04. jūnijā.

Augstākminētajā datumā apsūdzētā uz tiesas sēdi
neieradās.

Tiesā tika saņemts iesniegums (8.sēj.l.l.94) no, kura
izriet, ka 2007. gada 28. maijā viņai ir izsniegta darbnespējas lapa,
norīkojumi dažādu analīžu veikšanai un speciālistu apmeklējumiem,
uzskata, ka veselības stāvokļa dēļ viņa uz tiesas sēdi ierasties nevar un
lūdz lietas izskatīšanu atlikt līdz 2007. gada novembrim.

Nemot vērā to, ka atbilstoši Kriminālprocesa likuma 463. panta
nosacījumiem apsūdzētā piedalīšanās krimināllietas iztiesāšanā ir
obligāta, lietas izskatīšana tika atlikta uz 2007.gada 11. jūniju.

Par lietas izskatīšanas atlikšanu rakstveidā
(8.sēj.l.l.113) tika paziņots, kā arī tika izskaidrots, ka darbnespējas lapas
esamība automātiski neatbrīvo apsūdzēto no procesuālā pienākuma
ierasties uz tiesas sēdi un, lai būtu pamats apsūdzētā neierašanos uzskatīt
par attaisnojošu tiesai ir nepieciešamas ziņas par to, ka apsūdzētā
veselības stāvoklis izslēdz iespēju viņam piedalīties tiesas sēdē.

2007. gada 11. jūnijā atkārtoti uz tiesas sēdi neieradās.

Savā iesniegumā (8.sēj.l.l.120) norāda, ka veselības stāvokļa dēļ
lietas izskatīšanā piedalīties nevar un lūdz lietas izskatīšanu atlikt.

Tiesai tika iesniegta darbnespējas lapas B Nr.620, izsniegtas 2007.
gada 11.jūnijā, kserokopija (8.sēj.l.l.121).

Izvērtējot tiesai iesniegtos izrakstus (8.sēj.l.l.96-101) no
ambulatorā pacienta kartes, tiesas kolēģija ir nonākusi pie secinājuma, ka
tie satur informāciju par to, kādi ambulatori izmeklējumi un medicīniskas

procedūras ir nozīmētas, taču no tiem neizriet, ka veselības stāvoklis nepieļauj viņai piedalīties tiesas sēdē.

Tiesas kolēģija uzskata, ka darbnespējas lapa ir dokuments, kas personu atbrīvo no darba pienākumu pildīšanas, taču tā automātiski neatbrīvo personu, kura kriminālprocesā ir atzīta par apsūdzēto no procesuālo pienākumu pildīšanas.

Tiesas kolēģija uzskata, ka par dokumentu, kas attaisno apsūdzētā neierašanos uz tiesas sēdi var tikt uzskatīta ārstējošā ārsta izziņa par to, ka personas veselības stāvoklis nepieļauj tai piedalīties tiesas sēdē.

Tā kā tiesas rīcībā nav atbilstoša dokumenta, kas apstiprinātu sniegto informāciju par to, ka viņas veselības stāvoklis nepieļauj viņai piedalīties lietas izskatīšanā, tiesas kolēģija uzskata, ka neierašanās uz tiesas sēdi nevar tikt uzskatīta par attaisnojošu un tādēļ uz nākošo tiesas sēdi 2007. gada 12. jūnijā viņa ir nogādājama piespiedu kārtā.

Pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 250. 463 pantiem, tiesa

n o l ē m a :

Lietas izskatīšanu atlikt uz **2007. gada 12. jūniju plkst. 12.00** Rīgā, Abrenes ielā 3, 1. stāvā, 10. zālē.

Uz tiesas sēdi augstākminētajā datumā **piespiedu kārtā** atvest apsūdzēto _____, personas kods _____, dzīv. Rīgā, ielā _____.

Lēmumu par piespiedu atvešanu nosūtīt izpildei Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas pašvaldības policijai.

Lēmums nav pārsūdzams.

Tiesnese:

Piesēdētāji:

tiesnesī

18.06.07

Latvijas Republikas Iekšlietu ministrija Pielikums nr.32
Valsts policija

Rīgas pilsētas Galvenā policijas pārvalde
2. POLICIJAS IECIRKNIS

151

Gogoļa iela 7a, Rīga, LV-1050, fakss 7086368, e-pasts ovg2@riga.vp.gov.lv, tālrunis 7086316

200. g. 13. 05. 2007 Nr. 20/10/8- 10668

Uz 200. g. _____ Nr. _____

Rīgā

Rīgas Apgabaltiesas tiesas tiesnesī
I. Maklakovai.
Rīgā, Brīvības bulvāra ielā 34

Sakarā uz Jūsu lēmumu par piespiedu atvešanu KL Nr. K-04-96-07/5, 11350215703 uz apsūdzēto pils. p/k - dzīvo Rīgā, _____ ielā - . Paziņoju, ka pārbaudot Jūsu norādīto adresi durvis neviens neatvēra. Aptaujājot kaimiņus par pils. atrašanās vietu noskaidrot neizdevās.

Iecirkņa priekšnieks

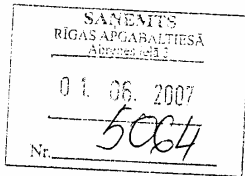
Rīgas pilsētas Galvenās policijas pārvaldes
2. policijas iecirkņa Kārļa Ulmaņa
nodaļas priekšnieks

Izp.
Tel:

VALDĪBA
RĪGAS PĪLSĒTAS GALVENĀS POLICIJAS PĀRVALDE
2. POLICIJAS IECIRKŅA KĀRĻA ULMAŅA
NODAĻA
13. 05. 2007
Nr. 5549

C-43 00000

123) Sīgas Apgabaltiesas krimināllietu tiesas kolēģijas tiesrīcība Pielikums nr.33
cīn. kunda.

Rīga 1067, p.k. -
Culka.

Tiesu lietvedībā atrodas krimināllietā Nr. 113502/15703, kurā osmu apsūdzētais. Es 2004. gada martā cēru smagā autoavārijā, pēc kuras man ir iedarītas četras smagas ievainojumi, ir pastāvīgas veselības problēmas - plaušu un sirds re-ritācija pēc kontūzijas un isinspēdiena saslimšana.

Kad prokurors augšminētajā krimi-
nāllietā 2006. gada maijā bija pabeidzis izmeklēšanu, viņš man rakstiski piedāvāja pirms-
tiesas vērošanu. Pēc tam, kad no šīs vērošanas advokāta lēt-
būtne atteicos, prokurors, jau pēc izmeklēšanas pabeigšanas, uzlika lūgumus mandas gimeras dina-
cionalizācijas celā atgūtajiem nekustamajiem īpašumiem valmūrā.

Es pārkļūstos un nācīšu do-
kumentus, kuri pierāda, ka mani
nācīnīši pilsniece šos īpašu-
mus atgūt man, vai vānkānsi
šo procedūru.

Pēdējos gados es zūtām, proc.
dūmām un medicīniskajai pa-
līdzībai tēju apmēram divi
simti pēdēsmīt latus nēnēsi.

Manā daļējo apgādībā atrodas
mana māte
dzimusi 19. gadā, un mātes
nāsa dzimusi 18. g.

Kuras dzīvo vānās.

Manā apgādībā, tā pat atrodas
mans mārgadīgais dēls
dzimis 200. gadā.

Nemot vērā visu iepriekšminēto
lūdzu šīs norēmt pārkļūstam
uzlāktu arestu manas ģimenes
pārstāmajam īpašumam vānās.
Tas būtu galēji nepācēšams manas
ģimenes materiālo stāvokļa stabilitā.

AN cēnā

4.06.2007.

NORAKSTS.
Lieta Nr. 11517008104
Nr. K04-76-07/5

L Ē M U M S

Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija
šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētāja ,
tiesas piesēdētāji: un ,
 piedaloties prokuroram ,
 aizstāvim

2007. gada 12. jūnijā izskatīja atklātā tiesas sēdē krimināllietu
apsūdzībā pēc Krimināllikuma 177. panta 3. daļas, 275. panta 2.daļas un

k o n s t a t ē j a:

Rīgas apgabaltiesas tiesvedībā atrodas krimināllieta
apsūdzībā pēc Krimināllikuma 177. panta 3. daļas un 275. panta 2.daļas,
kuras izskatīšana bija nozīmēta no 2007. gada 04. jūnija.

Minētajā datumā apsūdzētais uz tiesas sēdi nebija ieradies un
savā iesniegumā lūdza lietas izskatīšanu atlikt viņa veselības stāvokļa dēļ (8.sēj.l.l.103-109).

No lietas materiālos (8.sēj.l.l.117) esošās ģimenes ārstes izziņas izriet,
ka veselības stāvoklis ir vidēji smags, viņam ir noteikts mājas
režīms un no 2007. gada 11.06. plānota izmeklēšanā stacionārā.

Kā redzams no lietas materiāliem (8. sēj., l.l. 35-41,78-83), tad lietas
izskatīšana jau iepriekš tika atlikta sakarā ar to, ka atsaucoties uz
savu slikto veselības stāvokli, neieradās uz tiesas sēdēm.

Noklausoties procesa dalībnieku viedokli, kuri lūdz lietā nozīmēt tiesu
medicīnisko ekspertīzi veselības stāvokļa noteikšanai, tiesas
kolēģija uzskata, ka lietā ir nozīmējama tiesu medicīniskā ekspertīze
veselības stāvokļa noteikšanai, jo bez tās veikšanas nav iespējams noskaidrot
veselības stāvokli un līdz ar to izlemt jautājumu par iespējamību
turpināt konkrētās lietas izskatīšanu.

Pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 194., 198, pantiem, tiesas
kolēģija

n o l ē m a:

krimināllietā _____, personas kods _____ – _____, apsūdzībā pēc Krimināllikuma 177. panta 3. daļas, 275. panta 2. daļas nozīmēt **tiesu medicīnisko ekspertīzi komisijas sastāvā veselības stāvokļa noteikšanai**, kuras veikšanu uzdot **Valsts tiesu medicīnas ekspertīžu centra ekspertiem** uzdodot ekspertiem sekojošus jautājumus:

- 1) Vai _____ pašlaik slimo ar kādu noteiktu slimību, ja jā, tad ar kādu un vai tā ir smaga un neārstējamu slimība?
- 2) Vai _____ pašreizējais veselības stāvoklis pieļauj viņa piedalīšanos tiesas procesā?
- 3) Ja _____ veselības stāvoklis neatļauj viņa piedalīšanos tiesas procesā, tad pēc cik ilga laika tas būtu iespējams?
- 4) Vai _____ nepieciešama ārstēšanās specializēta stacionāra apstākļos?

Nodot ekspertu rīcībā krimināllietas materiālus un visus medicīniskos dokumentus.

Lēmums nav pārsūdzams.

Tiesnese: _____ /paraksts/ _____.

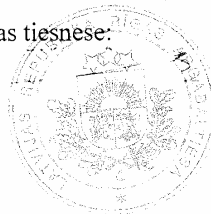
Piesēdētāji: _____ / divi paraksti/ _____, _____.

NORAKSTS PAREIZS.

Rīgas apgabaltiesas

Krimināllietu tiesas kolēģijas tiesnese:

Rīgā, 12.06.2007.

2008.gada 04.jūnijs

/A.Pundurs/